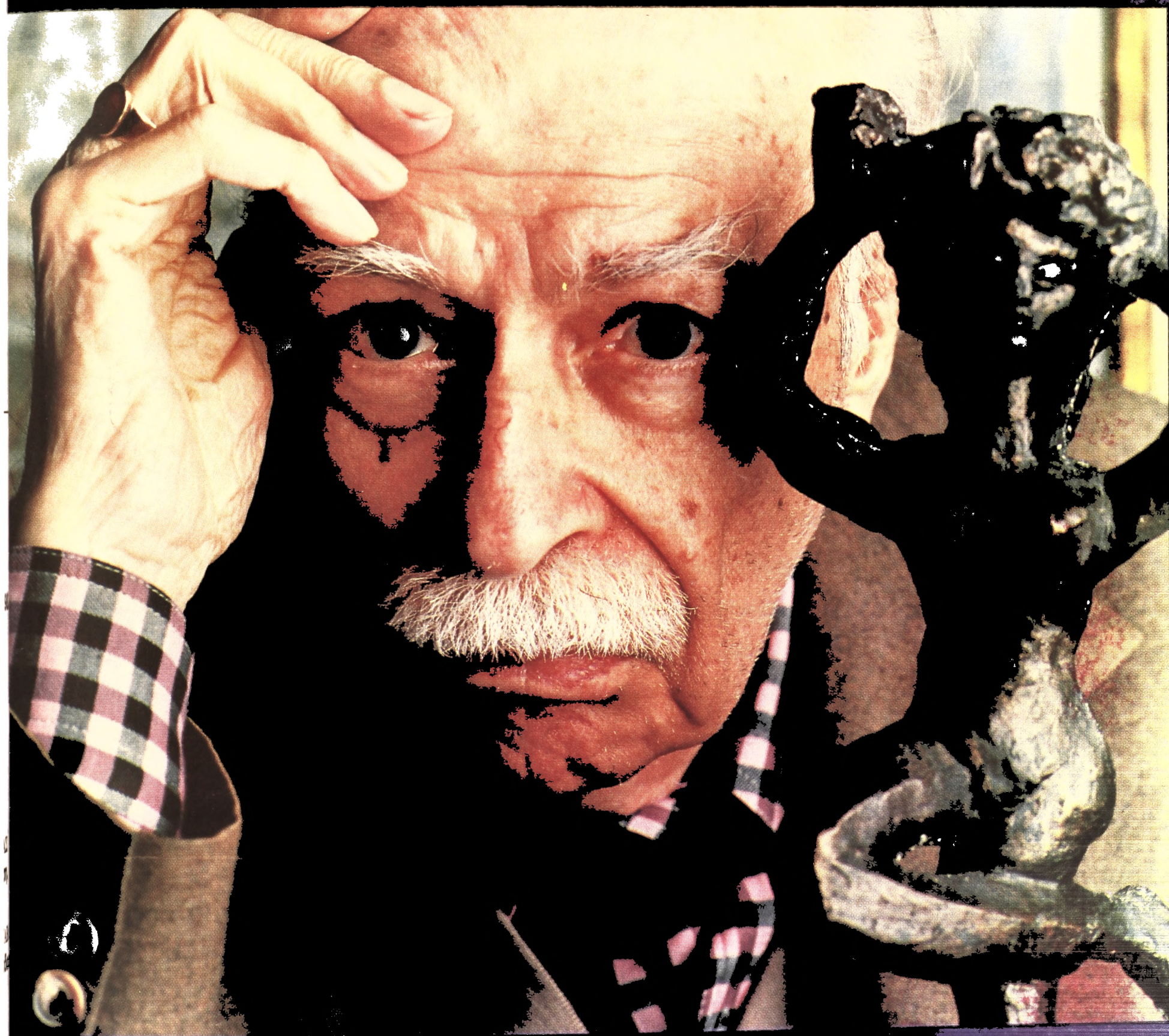

ΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 559
Παρασκευή,
16 Σεπτεμβρίου 1999
Δρχ. 300

Ν. ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΣ-ΓΚΙΚΑΣ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ • ΑΓΕΤ • ΓΚΑΖΙ

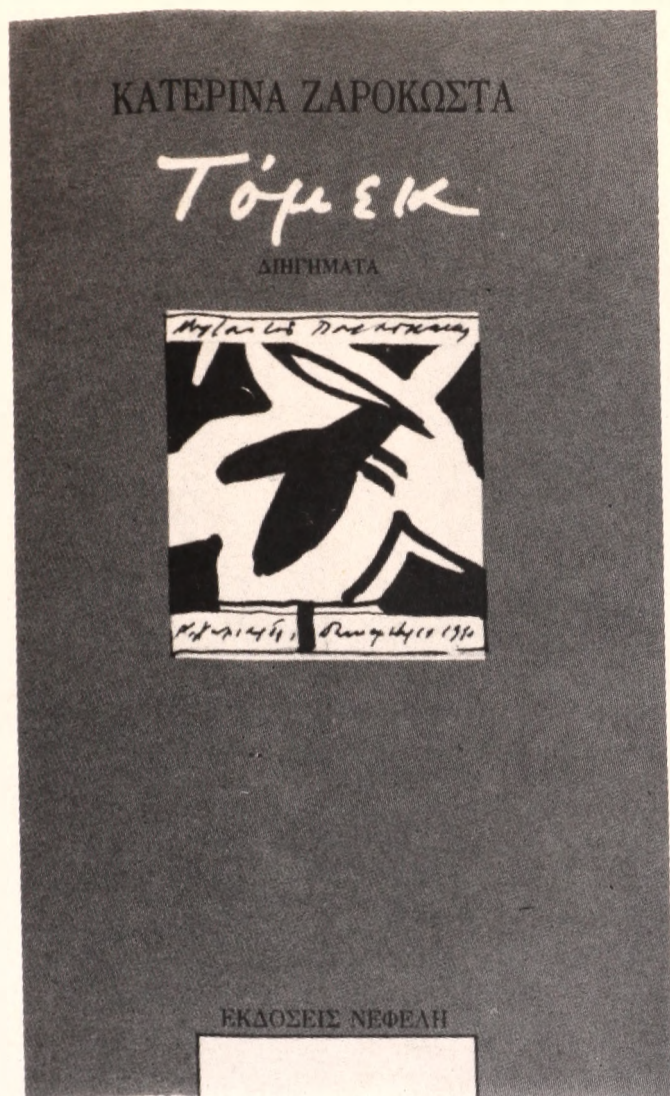
• ΓΙΑ ΤΗΝ «ΟΡΘΟΚΩΣΤΑ» ΓΡΑΦΟΥΝ: Δ. ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΣ - ΔΗΩ ΚΑΓΚΕΛΑΡΗ

1979-1994 Δεκαπέντε χρόνια Νεφέλη

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΖΑΡΟΚΩΣΤΑ

Τ ό μ ε κ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Μέσα σ' ένα κλίμα ονειρικού ρεαλισμού οι ήρωες της Κατερίνας Ζαρόκωστας συναντούν τα πρόσωπα και τις καταστάσεις που θα συμπληρώσουν την εικόνα τους. Μα δεν έχουν αυταπάτες. Χωρίς να είναι αποκομμένοι από την πραγματικότητα, από τον Άλλο, ξέρουν ότι παραμένουν μόνοι και ευάλωτοι στη θλίψη του φθαρτού στοιχείου της καθημερινότητας.

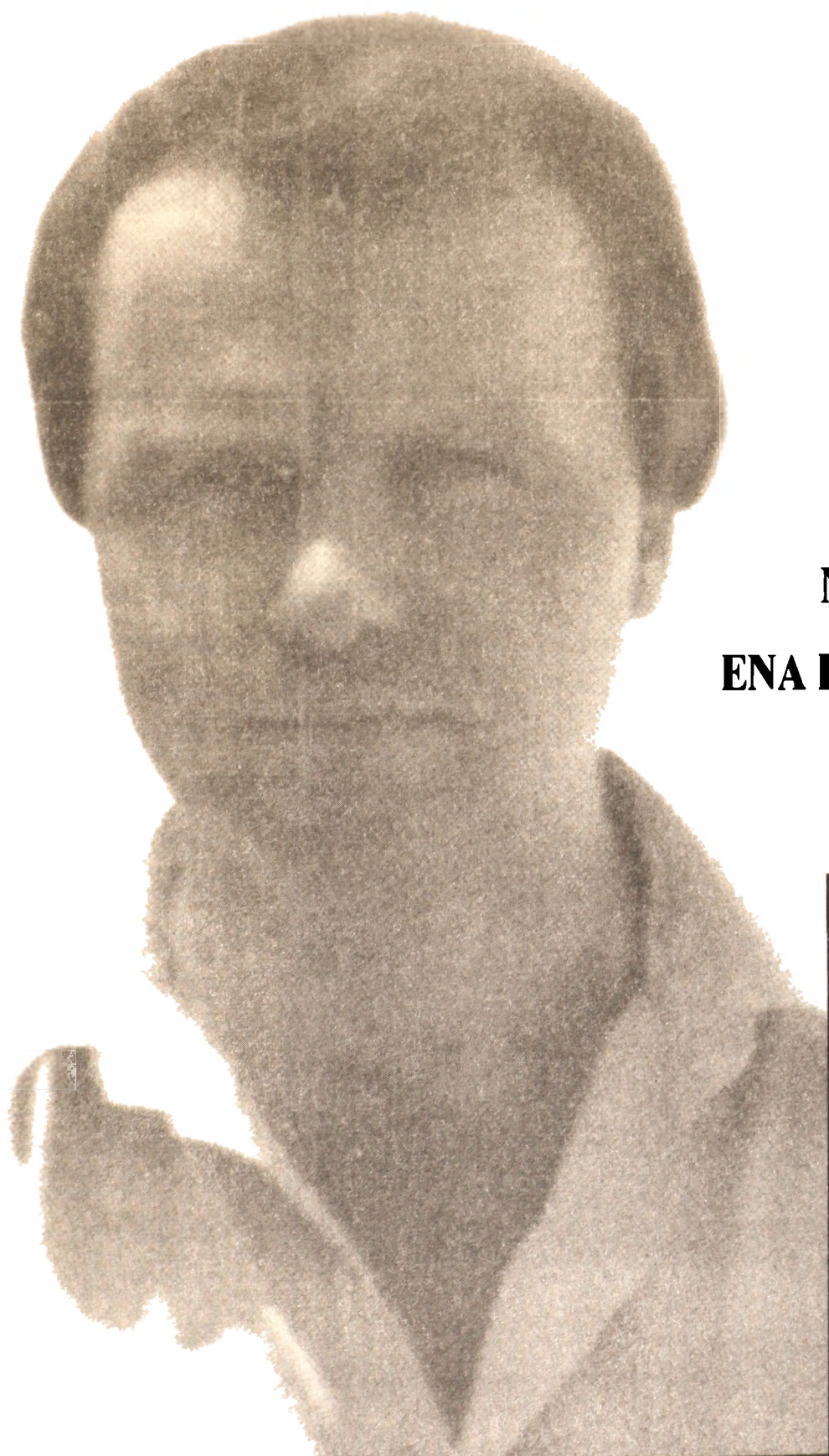
Με τα υπέροχα αυτά διηγήματα η Κατερίνα Ζαρόκωστα κατακτά μία περίοπτη θέση στη γυναικεία λογοτεχνία της χώρας μας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

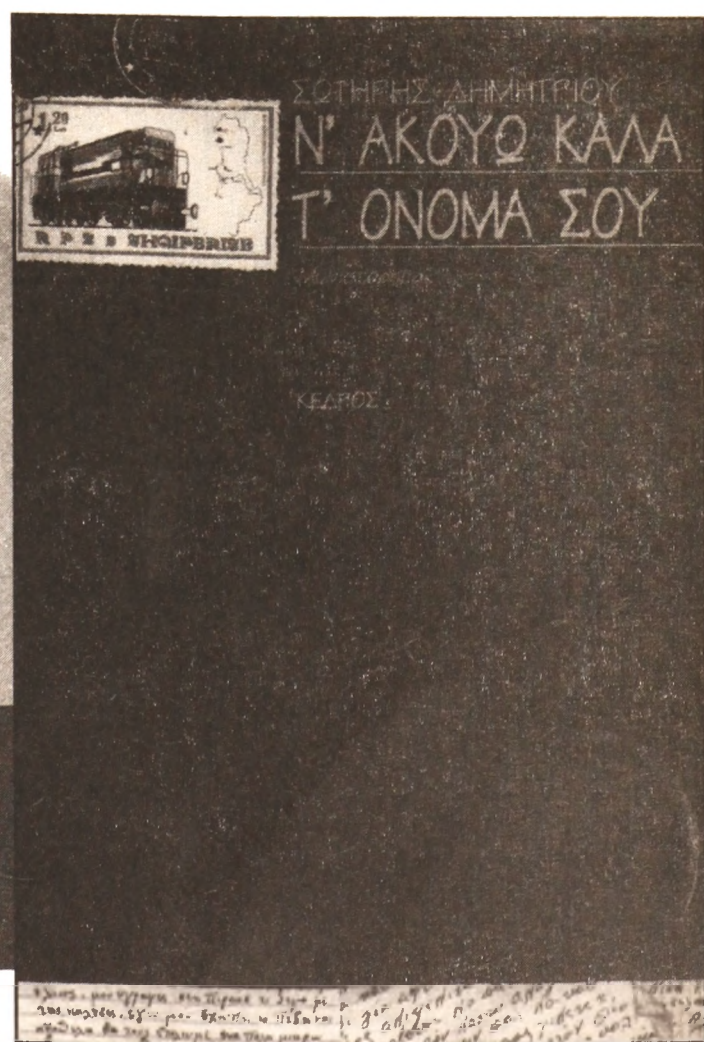
... Προωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744 - 3639962

ΣΩΤΗΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Ν' ΑΚΟΥΩ ΚΑΛΑ Τ' ΟΝΟΜΑ ΣΟΥ

Επίσης κυκλοφορούν:
ΝΤΙΑΛΙΘ' ΙΜ, ΧΡΙΣΤΑΚΗ
ΕΝΑ ΠΑΙΔΙ ΑΠ' ΤΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΚΕΔΡΟΣ
το ελληνικό βιβλίο

ΤΟ **αντί** ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΟΜΕΝΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗ ΣΥΚΟΥΤΡΗ

116 ΣΕΛΙΔΕΣ
1000 ΔΡΑΧΜΕΣ

Την επόμενη Παρασκευή 23 Σεπτεμβρίου θα κυκλοφορήσει ειδικό διπλό τεύχος του **ΑΝΤΙ** εξ ολοκλήρου αφιερωμένο στον εκδότη του πλατωνικού «Συμποσίου», μεγάλο φιλόλογο και διανοητή **Ιωάννη Συκουτρή** (1901-1937).

Μαθητές του, συνεργάτες και μελετητές του έργου του συναντιούνται στις σελίδες του **ΑΝΤΙ** προκειμένου να φωτίσουν την προσωπικότητά του και να αποτιμήσουν, πενήντα επτά χρόνια μετά τον αδόκητο θάνατό του, τη συμβολή του στα ελληνικά γράμματα.

Για τον άνθρωπο και το έργο γραφούν οι:

Γ. Αλισανδράτος, Βενετία Αποσταλίδου, Μαρίκα Αποστολοπούλου-Σταμπούλη, Γ. Γκλούκερ, Νάσος Δετζιτζής, Κων/νος Δεσποτόπουλος, Διονύσιος Ιακώβ, Ι. Καζάζης, Κική Κακοπούλου Μεσσάρη, Ελένη Καραντινά, Β. Κατσάρος, Μ. Κοκολάκης, Κύρρης, Α.Ε. Μαργαρίτης, Αικατερίνη Παπαδημητρίου-Λεονταρίτη, Παναγιώτης Παρλαμάς, Αγγαίρα Φακάλου-Μαυροφ, Γ. Χριστοδούλου.

Δημοσιεύονται επίσης για πρώτη φορά δύο εκτενή άγνωστα κείμενα του **Ιω. Συκουτρή** σχετικά με την ποίηση του **Αθήνα** και το γλωσσικό ζήτημα αντίστοιχα.

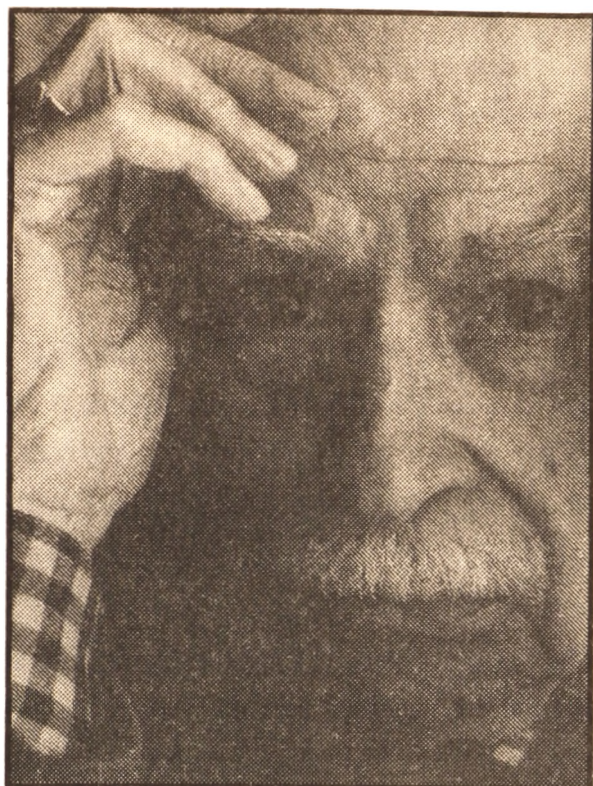
Το αφιέρωμα συμπληρώνεται με ανέκδοτες επιστολές και πλούσιο φωτογραφικό και εικονογραφικό υλικό.

Το τεύχος αυτό θα διατίθεται από τα περίπου μέχρι τα τέλη Οκτωβρίου και εν συνεχεία από ειδικά επλεγμασμένα βιβλιοπωλεία.

Μια ειδική έκδοση του **ΑΝΤΙ** που απευθύνεται σε όλους, αφού η παρούσα δεία είναι υπόθεση όλων.

ΑΝΤΙ, στο παρόν τεύ-
ος, αισθάνεται ότι έχει
εξοφλήσει μια οφειλή
έναν μάστορα της τέ-
ις αλήθ και σ' έναν δά-
ηλο, που πέρασε απ' τη
ή σαν φωτεινό παρά-
γμα κι η απουσία του
αι πραγματική έλλει-
Αφιερώνει, λοιπόν,
ες από τις σελίδες του
ο ζωγράφο Νικομή Χα-
κυριάκο -Γκίκα, που
υγε πριν από λίγες μέ-
θεωρούμε ότι αν το-
ουμε τη σημασία που
ουν σημαντικές πνευ-
ικές αξίες, αποτελεί
ικό αντιστάθμισμα στα
συμβαίνουν γύρω
και στον τόπο μας τα
ευταία χρόνια. Για τον
ατζηκυριάκο Γκίκα
φουν οι Αλέξανδρος
ης, Άγγελος Δεληβο-
ίς, Σάββας Κονταρά-

Λ.:
εξώφυλλο, φωτογραφία του Ν.
ηκυριάκου-Γκίκα, από το
ίο του Μουσείου Μπενάκη.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ6

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ.....7

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ8

Αντήνων

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ10

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ12

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ14

Κόμικς του Γ. Φιλιδισάκου

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ27

ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ..40

Γ. Αρκουλή

ΔΙΑΛΟΓΟΣ41

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ43

Παύλος Μεθενίτης και Αγύριστος συνεχί-
ζουν τις διακοπές τους. Εκτάκτως, σήμερα,
απουσιάζει και ο Άκης Μπογιατζής. Από το
επόμενο κανονικό τεύχος, τα κεφάλια μέ-
σα.

18 ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ: ΕΠΕΝΔΥΟΥΜΕ ΣΤΟ ΔΑΝΕΙΣΜΟ, ΠΛΗΡΩΝΟΥΝ ΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

Η ανταγωνιστικότητα των προϊόντων της ελληνικής οικονομίας έχει εναποτεθεί στην επιδείνωση του επιπέδου ζωής των εργαζομένων, υπό τον ευφημιστικό τίτλο της μάχης για «σταθεροποίηση». Ωστόσο, πίσω από την επίπληστη αισιοδοξία, τα διαρθρωτικά προβλήματα της οικονομίας παραμένουν. Γράφει ο Κώστας Τσαηδόγλου.

15 ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΕΣ ΕΥΘΥΝΕΣ: ΚΑΜΙΑ

ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ; Ο Παπανδρέου έχει εμπλακεί σε ένα αδιέξοδο παιχνίδι εντάσεων στην εξωτερική πολιτι-
κή, ο Έμπερτ είναι δέσμιος ακροδεξιών πιέσεων... Κι η

εξωτερική μας πολιτική; 20 ΤΟ ΜΕΤΕΩΡΟ...

ΣΚΑΝΔΑΛΟ ΤΗΣ ΑΓΕΤ Στη Βουλή οι νέες παραπομπές -

και πάνω από την ελληνική κοινωνία η δαμόκλειος

σπάθη της ποινικοποίησης πολιτικών καταρχήν επι-

λογών. 22 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΣ Β' ΒΑΘΜΟΥ Δημοτικές

εκλογές. Μόνο; Όχι, και νομαρχιακές. Σημαίνει τίπο-

τα; 26 ΜΗ ΓΕΝΝΑΤΕ ΓΙΑΤΙ ΧΑΝΟΜΑΣΤΕ... Ισλαμιστές

και Βατικανό σε κοινό αγώνα εναντίον των αμβλώσε-

ων στη διάσκεψη για την πληθυσμιακή έκρηξη. Λόγια

πολλά. Και τσιμουδιά για το μείζον πρόβλημα των

μεταναστών.

Περίοδος Β' • Έτος 21ο • Τεύχος 559 • Παρασκευή 16 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1994 • Δρχ. 300

ΑΝΤΙ • ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου - ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Πάνος Κωνσταντόπουλος - ΜΟΝΤΑΖ: Τασία Λεβόν -

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι, τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 3.400 δρχ., Ετήσια 6.800 δρχ., Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 25.000 δρχ. Φοιτητική ετήσια: 6.100 δρχ. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ -

ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ: Εξαμ.: 27 δολ., Ετήσια: 54 δολ., ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ: Εξαμ. 30 δολ., ετήσια 60 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 300, ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 500

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας περιοδικό ΑΝΤΙ, για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α Πουθουκτσή και Σία Ε.Ε. Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΚΟΣΤΟΥΣ

ΜΠΡΟΣΤΑ στα δύσκολα εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η χώρα, για μια ακόμη φορά έρχεται στο προσκήνιο η θεωρία του πολιτικού κόστους. Είτε με την βροντώδη και απότομη φωνή του κ. Θ. Πάγκαλου ο οποίος, αισθανόμενος προφανώς «αδέσμευτος», εξαπολύει τους μύδρους του εναντίον των πάντων για υποταγή στη θεωρία αυτή είτε με την πέννα διακριτικών αρθρογράφων το θέμα προβληματίζει και πάλι. Η θεωρία είναι απλή στη σύλληψή της. Οι κυβερνήσεις δεν πρέπει να δυσαρεστούν τις κοινωνικές ομάδες και γενικά τους ψηφοφόρους, εφόσον κινδυνεύουν να μην επανεκλεγούν την επόμενη φορά. Συνέπεια της θεωρίας αυτής είναι βέβαια η ατολμία, η παράλυση, η εξισορρόπηση των συμφερόντων κατά τρόπο που δεν αλλάζει τίποτα, η διαχειριστική απραξία, η έλλειψη τόλμης, θάρρους πολιτικής προοπτικής. Με λίγα λόγια, η έλλειψη κάθε συνειδητού σχεδίου για αλλαγή και μεταρρυθμίσεις στην κοινωνία, την οικονομία, την πολιτική. Έτσι τα πράγματα «αλλάζουν» για να παραμείνουν στην ουσία τα ίδια. Οι κυβερνήσεις και οι πολιτικοί βαυκαλίζονται να πιστεύουν ότι η θεωρία αυτή αποτελεί πραγματική σωσίβιο λέμβο. Αλλά το καράβι βυθίζεται.

Η ΧΩΡΑ χρειάζεται ριζοσπαστικά μέτρα σ' όλους τους τομείς, ιδιαίτερα στην οικονομία, και ριζικό αναπροσανατολισμό στην εξωτερική της πολιτική, ιδιαίτερα στα Βαλκάνια, για να μπορέσει να σπάσει τους φαύλους κύκλους. Είναι πρωτίστως καθήκον της κυβέρνησης να αγνοήσει τις διάφορες παλαιοκομματικές σειρήνες και ευθύνη της αντιπολίτευσης να στηρίξει τα εθνικώς αναγκαία μέτρα σ' όλους τους τομείς, θραύοντας κατεστημένα συμφέροντα και νοοτροπίες προς όφελος του γενικού καλού. Θα μπορέσουν οι πολιτικές δυνάμεις να ξεπεράσουν την ανόητη αυτή θεωρία και να δούν πέρα από τη μύτη τους; Θα μπορέσουν, επιτέλους, να κατανοήσουν ότι καθήκον τους είναι να ηγηθούν, να πείσουν ακόμα και για τα πιο αντιδημοφιλή μέτρα, υπό τον όρο ότι είναι σε θέση να ασκήσουν με συνέπεια, σταθερότητα και εμμονή μια πολιτική που θα αίρει τα σημερινά αδιέξοδα; Αν ναι, μόνο τότε οι περισσότεροι θα καταλάβουν – και θα εκτιμήσουν και θα επιβραβεύσουν.

Η ΥΠΟΘΕΣΗ μιας τέτοιας αντίληψης θα πλήξει τη φθοροποιό και τελικά ατελέσφορη θεωρία του πολιτικού κόστους. Μόνο σ' αυτή την περίπτωση υπάρχει η δυνατότητα να ορθοποδήσουμε. Γιατί ποιος εγγυάται ότι ενόψει των ενδεχόμενων εκλογών του προσεχούς Απριλίου δεν θα γίνει μπάχαλο στην οικονομία; Και ποιος εγγυάται ότι –χωρίς τόλμη, συμβιβασμούς και προοπτική– τα εθνικά θέματα δεν θα βαδίζουν από το κακό στο χειρότερο;

αντί

ΙΜΑΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΙΟΣ!

ΜΠΑΒΟ ΠΡΟΕΔΡΕ!
ΣΑΝ ΤΟ...
ICH BIN EIN BERLINER!

THANK YOU
JOHNSON!

ALF

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ

ΜΕΤΩΠΑ ΥΠΑΡΧΟΥΝ - ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΔΙΑΘΕΤΟΥΜΕ

ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ –μεσούντος του Σεπτεμβρίου– μπορεί να συνεχίζεται... Αλλά τα γεγονότα, όπως λένε οι Άγγλοι, «είναι πεισματάρικα».

ΕΝ ΑΡΧΗ ην η πορεία της οικονομίας. Και τα όσα σχετικά δήλωσε ο πρωθυπουργός, κατά τα εγκαίνια της 59ης Διεθνούς Εκθέσης Θεσσαλονίκης. [Λίγο πριν από τα εγκαίνια, η σύζυγος του πρωθυπουργού κ. Δήμητρα Λιάνη-Παπανδρέου προσκυνούσε την εικόνα του Μυροβλήτου Αγίου Δημητρίου. Και διότι ο Μυροβλήτης «είναι ο πολιούχος της Θεσσαλονίκης» και διότι «φέρω το όνομά του» – όπως δήλωσε στους δημοσιογράφους η ίδια]. Αλλά είναι και όλα τα άλλα: Ο Μπερίσα, ο Γκλιγκόροφ, οι Τούρκοι και, φυσικά, οι «κακοί Ευρωπαίοι», οι οποίοι –άκουσον! άκουσον!– συνδέουν τα εθνικά μας θέματα με την τήρηση του προγράμματος σύγκλισης!

ΣΕ ΟΛΟΥΣ τους κυρίους αυτούς ο πρωθυπουργός κ. Α. Παπανδρέου έδωσε τις δέουσες απαντήσεις. Και σε ό,τι αφορά τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας, ο κ. Παπανδρέου χρησιμοποίησε «ρεαλιστικούς, πλην αισιόδοξους τόνους». Η κυβέρνηση –είπε– «πέτυχε να ανατρέψει τις τάσεις αποδιάρθρωσης της οικονομίας», ενώ «η δημιουργία στέρεου κλίματος έχει δημιουργήσει συνθήκες για μια πολιτική με μακροπρόθεσμο οραματισμό»... Ωστόσο –πρόσθεσε– «τα αισιόδοξα μηνύματα του 1994 δεν πρέπει να οδηγήσουν στον εφησυχασμό... Βρισκόμαστε σε ένα δρόμο που αποδίδει καρπούς, αλλά αν εγκαταλειφθεί, θ' ακυρώσουν αυτά τα θετικά αποτελέσματα»...

Η ΑΝΑΦΟΡΑ στην ανάγκη «μη εφησυχασμού» δεν αλλοίωσε –παρά ταύτα– την κοινή αίσθηση ότι η εικόνα της ελληνικής οικονομίας, όπως δόθηκε από τον πρωθυπουργό, ήταν «εικόνα υπέρμετρα εξωραϊσμένη», έστω και αν προδιέγραφε μια προ-

οπτική μακροχρόνιας λιτότητας... Η αίσθηση αυτή ώθησε τον πρόεδρο της Νέας Δημοκρατίας κ. Μ. Έβερτ να αναρωτηθεί αν ο πρωθυπουργός είναι «αποκομμένος από την πραγματικότητα» ή αν «εμπαίζει τον ελληνικό λαό κατά τρόπο απαράδεκτο». Όλοι οι διεθνείς οργανισμοί –συνέχισε– επισημαίνουν τα αδιέξοδα της ελληνικής οικονομίας και κατατάσσουν την Ελλάδα «στις χώρες που βρίσκονται στο κατώτερο σημείο φερεγγυότητας».

ΑΝΑΜΕΣΑ στους διεθνείς οργανισμούς συγκαταλέγεται, βέβαια, και η Ευρωπαϊκή Ένωση, της οποίας συμβαίνει να είμεθα πλήρες μέλος. Οι αξιωματούχοι, λοιπόν, της Ευρωπαϊκής Ένωσης μάς προσάπτουν ότι όχι μόνο δεν παίρνουμε μέτρα για να μειώσουμε τις δαπάνες και να αυξήσουμε τα έσοδα, αλλά και ότι δεν παρέχουμε καμιά εγγύηση ότι το πρόγραμμα σύγκλισης θα εκτελεσθεί «σύμφωνα με τις προβλέψεις»! Η εμμονή αυτή των κοινοτικών αξιωματούχων στην ανάγκη τήρησης του προγράμματος σύγκλισης (και, προπαντός, η ανησυχία τους ότι το πρόγραμμα μπορεί να εγκαταλειφθεί το 1995 – έτος προεκλογικών εκλογών...), ώθησε ορισμένους φιλοκυβερνητικούς σχολιαστές στην άποψη ότι η χώρα δεν έχει ανοιχτά μόνο τα τρία εθνικά μέτωπα (Τουρκία, Αλβανία, Σκόπια), αλλά και ένα τέταρτο (της οικονομίας), το οποίο «σφυροκοπείται από συμμάχους και εταίρους»... «Υπάρχει, άραγε –διερωτάται ο Νίκος Νικολάου, από τις στήλες του «Βήματος»– ευθεία διασύνδεσης ανάμεσα στα εθνικά μας θέματα και την πίεση που ασκούν οι εταίροι μας για αναπροσαρμογή στην οικονομική πολιτική και για επιβολή νέων μέτρων»;... Ο ίδιος, ωστόσο, σχολιαστής, αφού περάσει γενεές δεκατέσσερις επίλεκτους αξιωματούχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (τον αντιπρόεδρο Χ. Κριστόφερσεν, το Γερμανό Γκερτ Χάλερ, τον Ολλανδό Β. Μπράουερ...), καταλήγει στο συμπέρασμα ότι δεν πρέπει να

καταληφθούμε από σύνδρομα καταδιώξεως! Παραμένει γεγονός –γράφει– ότι Ελλάδα «επί μία δεκαετία και πλέον, παρηγορητική γενναία κοινοτική συνδρομή, απέδειξε ανίκανη να σταθεροποιήσει την οικονομία της, κάτι που επέτυχαν χώρες φτωχότερες όπως η Πορτογαλία και η Ιρλανδία και οι οποίες, για τον λόγο αυτόν, απολαύσαν εκτιμήσεως στις Βρυξέλλες», κ.λπ. Και κατάληξη: Η χώρα θα πρέπει, με τολμηρές πρωτοβουλίες και συγκεκριμένα μέτρα, να πείσει τους κοινοτικούς μας εταίρους ότι ενταφιάζει οριστικά ένα παρελθόν αναξιοπιστίας και ότι ανοίγει ένα νέο κεφάλαιο σχέσεων στηριγμένες στην ειλικρίνεια, τη σοβαρότητα και τη συνέπεια.

ΑΛΛΑ ΥΠΑΡΧΟΥΝ και τα εθνικά θέματα. Και ο πρωθυπουργός –για να μεταφέρει μια διατύπωση του συναδέλφου Δημήτρη Καίση (από τη στήλη του «Εν Θεσσαλονίκη»), στην «Ελευθεροτυπία»– απάντησε στους δημοσιογράφους «υιοθετώντας μια γλώσσα ρεαλισμού και σύνεσης, με την ιδιότητα άνεση που παλιότερα χρησιμοποίησε γλώσσες δημαγωγίας, εθνικιστικής αδιαλλαξίας και διαφαινόμενων γήινων παραδείσων»... Θυμάσθε, μήπως, μια φράση του ιταλού ηγέτη Τζιοβάνι Σπαντολίνι; «Il mio male –έλεγε– é questo paese» (Αυτή η χώρα είναι η αρρώστια μου)... Σε αντίθεση με τον Σπαντολίνι, ο δικός πρωθυπουργός εμφανίστηκε –κατά τον θεσσαλονικιό συνάδελφο– «σαν ένας κουρασμένος γέρος άνθρωπος, φορτωμένος πια με σοφία και υπερπροστασία, προορισμένος, σαν από τη μόρα, να κυβερνήσει ή να αποπλανήσει αυτή τη χώρα (...) ξέροντας πως ακόμα και η εθνηραστική υγεία του έγινε ταμπού, αντικείμενο μιας παράξενης ευαισθησίας»...

ΟΙ ΟΠΟΙΕΣ ευαισθησίες, όμως, δεν αναιρούν το αδιάψευστο γεγονός ότι ποτέ άλλοτε η χώρα δεν βρέθηκε σε τέτοια λαμπρή απομόνωση, όσο σήμερα. Όπως ποτέ άλλοτε, το κύρος της Ελλάδας (αν και η μό-

νοτική, βαλκανική χώρα, κ.λπ.) δεν με τόσο χαμηλό επίπεδο, όσο σήμερα ο μεν πρωθυπουργός μπορεί να γε, στη Θεσσαλονίκη, παράγωγα νομασίας «Βόρειος Ήπειρος»... εί να καταδίκασε και τους επιζήμι-περπατριώτες» που «δικαιώνουν τον ίσα» -όσο και αν ο ίδιος εξέθρεψε ίιους ή άλλους «υπερπατριώτες», σε ορά τις σχέσει μας με την Πρώην Γι-σλαβική Δημοκρατία της Μακεδο- (YROM)... Βέβαιο είναι ότι οι τοπο-εις αυτές, από μόνες τους, δεν συνθέ-υνολική στρατηγική, όπως δεν συν- / στρατηγική (ή, έστω, πολιτική) οι-ς απελάσεις Αλβανών προσφύγων ή-ανανοποίηση των συνόρων μας ή το-μα» των... αλβανικών καταθέσεων-ληνικές τράπεζες (!) ή η ανάπτυξη-εων του ελληνικού στρατού στα σύ-ιε την Αλβανία...

ΚΑΙ αυτή καθ' εαυτή η καταδίκη-περπατριωτών» καταντά απλή ρητο-σορτίτα», όταν δεν είναι συγκεκρι-όταν «υπερέλληνες», τύπου Βρακά,ουν μέσα στην ίδια την κυβέρνηση,ο πρώην πρόεδρος της Δημοκρατίας-Σαρτζετάκης -επιλογή του ίδιου του-πανδρέου- ζητεί την «αυτονόμηση-ορείου Ηπείρου» (και ο κυβερνητι-κπρόσωπος σιωπά...), όταν ο σεβα-πιος κ. Σεβαστιανός δηλώνει σε τη-ικό κανάλι ότι πρέπει να σταθμεύ-πα ελληνοαλβανικά σύνορα, τανκς,ρία θα μπαίνουν στην Αλβανία, κάθε-που προσβάλλονται τα δικαιώματα-ελληνικής μειονότητας! Και, όμως, η-νηση, ο κ. Βενιζέλος, ο κ. Παπού-ο ίδιος ο κ. Παπανδρέου - ουδείς-ρασε. (Κι ως μη μας πουν ότι έχουμε-ρατία, ότι η ελευθερία του λόγου εί-αποχρωμένη, ότι ο καθένας μπορεί-ατυπώνει τους στοχασμούς του προ-ά ή γραπτά. Η δημοκρατία προβλέ-αι τον αντίλογο. Επιθύμιο, κατά την-ημερινή», σε σχέση με τη δήλωση-ζετάκη: «Αν ανοίξουμε αυτό τον δρό-ης «αυτονόμησης της Β. Ηπείρου»),-ιαστε ότι οι Τούρκοι θα φτάσουν ευ-ερα στην «αυτονόμηση» της Θράκης».

νοών νοείτο.

Ο ΕΤΟΙΜΗ ήταν, όμως, η κυβέρ-ν' αντιμετωπίσει την «παράσταση-ής στάσης Μπερίσα έναντι της Ελλά-Κατά τη συνάδελφο Χριστίνα Πουλί-βλέπε «Κυριακάτικη Αυγή» της 11ης-η κυβέρνηση «κατελήφθη εξ-ς», γιατί πίστευε ότι η πολιτική Πα-

πούλια είχε δημιουργήσει «σταθερό έδα-φος συνεννόησης με τα Τίρανα». Πέρα από την εκτίμηση αυτή, δεν χωρεί αμφιβολία ότι η απουσία «εξωτερικής πολιτικής με-συννοχή και στρατηγική» η ατολμία της κυ-βέρνησης ν' αντιμετωπίσει (αδιαφορώντας για το οποίο κόστος) τα μεγάλα εθνικά θέ-ματα -η περίπτωση των σχέσεων μας με την ΠΓΔΜ είναι έντονα δηλωτική- επέ-τρεψαν στον Μπερίσα να προωθήσει άνε-τα μια πολιτική υψηλών τόνων έναντι της Ελλάδας.[Η πολιτική αυτή, όπως πιστεύ-ουν ελληνικοί διπλωματικοί κύκλοι υπαγο-ρεύθηκε από λόγους κυρίως εσωτερικούς, ιδιαίτερα μετά το χαμήλωμα των τόνων στο θέμα του Κοσσυφοπεδίου, υστέρη από πα-ρέμβαση του αμερικανικού παράγοντα].

ΣΤΗΝ ΑΠΟΥΣΙΑ συνολικής εξωτερικής πολιτικής αναφέρθηκε, όπως είναι γνω-στό, και ο κ. Θ. Πάγκαλος, την τελευταία μέρα της υπουργικής του θητείας, κατηγο-ρώντας την κυβέρνηση (και ευρύτερα την πολιτική ηγεσία) για αδυναμία λήψεως αποφάσεων στα μεγάλα εθνικά θέματα. Τα εμπόργκο και οι απελάσεις λαθρομε-ταναστών -δήλωσε- δεν συνιστούν εξωτε-ρική πολιτική. «Ουδείς έχει στο μυαλό του μια διαδικασία με συνέχεια και προοπτι-κή»...

ΟΠΩΣ ΑΝΑΜΕΝΟΤΑΝ, οι δηλώσεις Πάγκαλου προκάλεσαν την αντίδραση της Νέας Δημοκρατίας: «Ο κ. Πάγκαλος -αναφέρει σχετική ανακοίνωσή της- θυμή-θηκε τώρα να επιτεθεί κατά την πολιτικής που ακολουθεί η κυβέρνηση της οποίας μέ-χρι σήμερα είναι μέλος»... Ωστόσο, παρα-μένει γεγονός ότι δεν είναι η πρώτη φορά που ο πρώην υπουργός Μεταφορών (και σημερινός υποψήφιος δήμαρχος) έχει δια-φοροποιηθεί από την πολιτική του ΠΑΣΟΚ. Στο θέμα, ιδιαίτερα των Σκο-πίων, έχει επανειλημμένα λάβει θέση υπέρ του διαλόγου. Αλλά διαφοροποιήσεις -αυ-τό πια είναι κοινό μυστικό- σημειώνονται και στο χώρο της Νέας Δημοκρατίας. Σε σημείο ώστε η «Αυγή» να στεγάσει συνέ-ντευξη που της παρεχώρησε ο πρώην υπουργός Εξωτερικών κ. Μ. Παπακων-σταντίνου, κάτω από τον τίτλο: «Πιο κοντά στον Κάρολο παρά στον Μιλτιάδη»... (Το τι επακολούθησε δεν το είχε φαντασθεί η «Αυγή»).

ΚΑΤΑ ΤΑ άλλα, αν κάτι έχει ιδιαίτερη βα-ρύτητα, από τη συνέντευξη αυτή, είναι η δήλωση του κ. Μ. Παπακωνσταντίνου ότι «στο θέμα των Σκοπίων είχαμε αποφασί-σει, τον Αύγουστο του 1993, να πάμε σε

απευθείας συνομιλίες με την κυβέρνηση Γκλιγκόροφ» και η σαφής δήλωσή του ότι η παράταση της σημερινής εκκρεμότητας θα οδηγήσει, αναπόδραστα, στην αποκλειστι-κή χρήση του όρου «Μακεδονία» από τα Σκόπια. Αυτό -πρόσθεσε- θα πρέπει να το καταλάβει ο ελληνικός λαός. Συνεπώς: Κλείσιμο της πληγής, με την αποδοχή ενός συνθετικού ονόματος. Με τις θέσεις Πα-πακωνσταντίνου φαίνεται να συμφωνούν επιφανή στελέχη του ΠΑΣΟΚ (Γ. Παπαν-δρέου, Γ. Κρανιδιώτης, ίσως και ο ίδιος ο Κ. Παπούλιας...) και, φυσικά, διαφωνούν «εθνόφρονες» και «ακραιφνείς» τύπου Πα-παθεμελή, Κουρή, Σαμαρά, κ.ά.

ΕΤΣΙ ΕΙΧΑΝ τα πράγματα, ως την περα-σμένη Τρίτη, όταν, ξαφνικά, ο πρόεδρος της Ν.Δ. κ. Μ. Έβερτ αποφάσισε να παραπέμ-ψει στο πειθαρχικό συμβούλιο του κόμμα-τος τον κ. Μ. Παπακωνσταντίνου και ν' αποβάλει από το Πολιτικό Συμβούλιο τον κ. Α. Ανδριανόπουλο... Οι αφορμές είναι γνωστές: Ο κ. Ανδριανόπουλος «αποβάλλε-ται» διότι, όταν ρωτήθηκε για τη στάση της ηγεσίας του κόμματος στο θέμα της ΑΓΕΤ, απάντησε: «Ρωτήστε τη ΝΔ και τον πρόεδρό της». (Μια τέτοια απάντηση, στην εποχή των Αψβούργων, θα χαρακτηριζόταν «έ-γκλημα καθοσιώσεως» -crime de lèse majesté)... Ενώ ο κ. Παπακωνσταντίνου «παραπέμπεται» διότι, όταν ρωτήθηκε αν υπάρχει συμφωνία μεταξύ των δύο μεγά-λων κομμάτων (πάνω σε ορισμένα, προφα-νώς, θέματα) απάντησε: «Αυτή την εντύπω-ση παίρνει ο κόσμος από μια τακτική που ακολουθείται»... Οι όποιες αφορμές, όμως, δεν μπορούν ν' αποκρύψουν το αίσθημα ανασφάλειας από το οποίο φαίνεται να δια-κατέχεται ο κ. Έβερτ, ως αρχηγός κόμμα-τος, εκτός αν υποτεθεί ότι χρέος κάθε αρχη-γού (στο ΠΑΣΟΚ ή στη Νέα Δημοκρατία) είναι ν' ακολουθεί τη συνταγή που μας άφη-σαν ο Περίανδρος της Κορίνθου και ο Θρα-σύβουλος της Μιλήτου: Όσοι **τολμούν «κο-λούνται»**, δηλαδή **αποκεφαλίζονται!** Κατά τα άλλα, ο Νίκος Μαράκης (στο «Βήμα» της περασμένης Κυριακής) επέμενε ότι οι κ. Έβερτ και Παπούλιας συμφώνησαν πρό-σφατα στην καθιέρωση «ενός άτυπου, αλλά ουσιαστικού (και εμπιστευτικού) διαύλου πληροφορήσεως και ανταλλαγής ιδεών» και ότι, για τον σκοπό αυτό, ορίστηκαν ως σύν-δεσμοι οι κ. Πετρουνάκος, σύμβουλος του κ. Έβερτ σε θέματα εξωτερικής πολιτικής και ο πρέσβης κ. Καλαντζιάνος, διευθυντής του διπλωματικού γραφείου του κ. Παπού-λια... Πώς γράφεται, τελικά, η ιστορία;

ΑΝΤΗΝΩΡ

ΑΘΗΝΑ - ΟΡΑΜΑ

«Είναι γεγονός όχι μόνο η υστέρηση στις συμμετοχικές διαδικασίες στα στάδια του σχεδιασμού και της εφαρμογής, αλλά και το χάσμα μεταξύ θεωρητικού στοχασμού και συνεπούς και συνεχούς εφαρμογής». Αυτά γράφει το ΤΕΕ στο τελευταίο Ενημερωτικό Δελτίο επί τη ευκαιρία διοργάνωσης διεθνούς(!) συνεδρίου με θέμα: «Ένα όραμα για την Αθήνα». Και καταλήγει: «Το ΤΕΕ με αίσθημα ευθύνης απέναντι στην κοινωνία ελπίζει ότι θα προσφέρει με την οργάνωση του συνεδρίου ιδέες και προτάσεις χρήσιμες στον ελληνικό λαό και στην ελληνική πολιτεία πέραν των συνήθων συνθημάτων για τις ανάγκες των περιστάσεων».

Το συνέδριο άρχισε Τρίτη και 13 και τελειώνει σήμερα Παρασκευή 16 Σεπτεμβρίου με έναν πλούσιο μπουφέ!

Και πού γίνονται όλα αυτά; Στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών, Βασιλίσσης Σοφίας και Κόκαλη γωνιά!

Το συνέδριο άνοιξε ο κ. Λαλιώτης, μίλησε και ο κ. Μικρούτσικος, παρέστη και ο κ. Λιβανός και προήδρευσε ο κ. Λιάσκας.

Βεβαίως, το ΤΕΕ δεν είναι μόνον ο κ. Λιάσκας. Υπάρχουν και κάποιοι μηχανικοί που είναι έντιμοι. Αλλά η ιστορία αυτού του συνεδρίου συνιστά ηθικό σκάνδαλο πρώτου μεγέθους.

Εμείς αφιερώνουμε στους συνεδρους τη φωτογραφία αυτή. Αυτό το θέαμα θα αντίκριζαν αν το Μέγαρο -στο οποίο έγινε το συνέδριο- είχε παράθυρα προς τα έξω και τα παράθυρα αυτά άνοιγαν προς το Πάρκο Ελευθερίας. Αυτό είναι ένα κομμάτι από το «όραμα» της Αθήνας που με «συμμετοχικές διαδικασίες» υλοποιούν ο κ. Λαμπράκης του Μεγάρου με τους υποτετακτικούς του κ. Λιάσκα και Λαλιώτη. Γιατί μόνον υποτετακτικοί και εντολοδόχοι θα ενεργούσαν όπως ενήργησαν οι κύριοι αυτοί, εκτελώντας όσα ο μεγαλοεκδότης ζητούσε.

Με ύστατο αποκορύφωμα την παρανομία να συνεχίζουν ακόμα και μετά την τελευταία απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας τις εκσκαφές και τις τοιμεντοενέσεις στο Πάρκο Ελευθερίας. Αγνοούν τις δικαστικές αποφάσεις και συμπεριφέρονται ως παρακράτος.

Αυτοί είναι οι κύριοι που προσφέρουν «ιδέες και προτάσεις χρήσιμες στον ελληνικό λαό και στην ελληνική πολιτεία». Ε, κάποιοι ας παρουσιάσουν και «χάσμα μεταξύ θεωρητικού στοχασμού και συνεπούς και συνεχούς εφαρμογής».

Τι ντροπή!

Χ.Γ.Π.

ΠΡΟΣΥΠΟΓΡΑΦΟΥΜΕ

Έφτασε στο ΑΝΤΙ κείμενο διαμαρτυρίας 164 πολιτών εναντίον της δίωξης των Αλβανών λαθρομεταναστών. Το δημοσιεύουμε και το προσυπογράφουμε.

«Η καταδίκη των πέντε στελεχών του ελληνικού μειονοτικού κόμματος της «Ομόνοιας», στη σκηνοθετημένη πολιτική δίκη των Τιράνων, συνιστά απροσλήλυτη και βάνανυση καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι αρχές ονόματι των οποίων καταδικάζουμε, στον πιο απερίφραστο τρόπο, την αλβανική πολιτική στο θέμα αυτό οδηγεί εμάς που υπογράφουμε τούτο το κείμενο να καταδικάσουμε απερίφραστα και την ελληνική πολιτική που δηλώνεται τον νεόκοπο γελοίο ευφημισμό της «επαναπροώθησης», δηλαδή σε σωστότερα ελληνικά του κυνηγητού, της απελάσεως και του διωγμού χιλιάδων Αλβανών λαθρομεταναστατών.

Όσο η είσοδος, η παραμονή και η εγκατάσταση των Αλβανών στη χώρα μας έχει ακολουθεί να είναι παράνομη, οι άνθρωποι αυτοί θα ζουν μέσα στην εκμετάλλευση, θα υπομένουν μύριες ταπεινώσεις και θα φοβούνται, κυριολεκτικά, να πουν το όνομά τους. Άνθρωποι που «κατάκτησαν κι αυτοί προαίτια» (Σεφέρης), που τους καταντήσαμε προαίτια, θα φορτώνονται στο τέλος σαν προαίτια, και θα ξαποστελώνται. Ο διωγμός όμως του φτωχού και του ξένου, όποιος και αν είναι οι νομικές πλευρές του ζητήματος, είναι καθαρός ρατσισμός.

Με ποια ηθική νομιμοποίηση ζητούμε το σεβασμό των δικαιωμάτων της ελληνικής μειονότητας στην Αλβανία, όταν για μας, που θέλουμε να είμαστε ένα σύγχρονο δημοκρατικό κράτος, οι Αλβανοί που ζουν στη χώρα μας είναι άνθρωποι χωρίς δικαιώματα; Επιλεκτικός σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν υπάρχει: ή είναι ενιαίος ή δεν είναι καθόλου.

Η απέλαση των αλβανών λαθρομετα-

ιατών είναι, δυστυχώς, και η μόνη αστικά απάντηση που δίνει η χώρα στην πολιτική δίκη και καταδίκη πέντε στελεχών της "Ομόνοιας". Η νική κυβέρνηση επιδιώκει με αυτόν τρόπο να οξύνει την οικονομική δυσχέρεια της γειτονικής χώρας και κυρίως να στρέψει όλους αυτούς τους ανούς που χάνουν το ψωμί τους εναντίον της αλβανικής κυβέρνησης, γιατί την θεωρήσουν υπεύθυνη για τη δυστυχία τους. Η πολιτική αυτή είναι κλέμενη όχι μόνο γιατί δίνει επιχειρήματα στην κυβέρνηση Μπερίσα –και εσωτερική σκηνή και στη διεθνή– τήν της χώρας μας αλλά, κυρίως, βαθιάίνει την εχθρότητα προς την Ελλάδα ενός όμορου λαού.

Οι αλβανοί δεν παύει ποτέ να τρέφουν εχθρικά αισθήματα για αυτόν που τους πνιγνάζει. Τελικά το μόνο που πετυχαίνει η χώρα μας με την βαλκανική πορεία της των τελευταίων ετών είναι η συνεργασία εχθρών στα σύνορά μας. Η ηθική απανθρωπιά και το πολιτικό κέρδος της δίωξης των Αλβανών λαθροναστών πρέπει να σταματήσουν.

ΒΕΡΤ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΣΤΙΓΙΟ

Ο αρχηγός της Ν.Δ., κ. Έβερτ, κροτάλισε το μαστίγιο εναντίον των διαφωνούντων μελών του κόμματος, του Μ. Παπακωνσταντίνου και του Α. Ανδριανόπουλου. Η βέβαια, στο κόμμα της αξιωματικής πολιτεύσεως σοβούσε από καιρό. Η θέση κ. Έβερτ ουδέποτε ήταν τόσο ισχυρή όσο ο ίδιος ήθελε να την παρουσιάσει. Μπορεί να ελέγχει το μηχανισμό του κόμματος, αλλά δεν μπορεί να εδραιωθεί πολιτικά. Γι' αυτό αποφάσισε να επιτείνει την πυγμή παραπέμποντας τους διαφωνούντες στο Πειθαρχικό του κόμματος, τη διαδικασία που η εκλογική εκστρατεία των δημοτικών εκλογών βρίσκεται σε εξέλιξη και οι κίνδυνοι περαιτέρω απωλειών είναι μεγάλοι. Αλλά αυτό που ενδιαφέρει τον κ. Έβερτ είναι η πλήρης επικράτηση του επί των εσωκομματικών αντιπάλων και η απόφαση μιας ενδεχόμενης επίθεσης κατά της ηγεσίας από κ. Μητσοτάκη και τους. Κατά τα άλλα, το σύνηθες φαινόμενο των ελληνικών πολιτικών κομμάτων να αντέχουν τη διαφωνία στους κόλ-

ΕΙΚΟΣΙ ΧΡΟΝΙΑ

ANTI

Τέτοιες μέρες –7 Σεπτεμβρίου– πριν από είκοσι χρόνια επανεξεδόθη το ANTI που το είχε κλείσει βίαια το δικτατορικό καθεστώς. Το ANTI διέτρεξε αυτή την εικοσαετία μέσα από χιλιάδες δυσκολίες, αλλά κρατώντας με συνέπεια τη θέση να μένει ανεξάρτητο και να παραμένει πάντοτε «αντί». Τα είκοσι χρόνια της πορείας του, το περιοδικό μας γνώρισε επιτυχίες αλλά και διώξεις και κατατρεγμούς από τις διάφορες εξουσίες. Το 1974 δεν είναι 1994. Η ελληνική πολιτική τάξη, στα είκοσι αυτά χρόνια μιας μακράς «μεταπολιτευτικής» περιόδου, διαπραγματεύθηκε χωρίς ιδιαίτερη επιτυχία τα προβλήματα της χώρας. Το ANTI παρακολούθησε βήμα βήμα αυτή την πορεία. Και σήμερα και στο μέλλον το ANTI θα συνεχίσει το δρόμο του, υπηρετώντας τις απόψεις του με την ίδια πάντοτε μαχητικότητα και το ίδιο πάθος. Οι αναγνώστες που μας στάθηκαν και στις καλές στιγμές και στις δύσκολες ώρες είναι κοντά μας και μας ενθαρρύνουν. Το ANTI –αυτό μπορούμε να το βεβαιώσουμε– δεν θα αποστατήσει από τις αρχές και τις ιδέες του. Και ο δρόμος μας είναι μακρύς.

πους τους και να λαμβάνουν πάντα πειθαρχικά μέτρα για την πατάταξή της, απλώς επαναλαμβάνεται. Άγνωστο ακόμα το τι θα κάνουν οι διάφοροι διαφωνούντες. Αλλά ο κ. Έβερτ διακυβεύει την ενότητα του κόμματός του.

ΠΑΓΚΑΛΟΥ ΟΜΟΒΡΟΝΤΙΕΣ

Λαύρος και πάλι κατά των πάντων ο υποψήφιος δήμαρχος Αθηναίων, Θεόδωρος Πάγκαλος. Δεν μπορεί κανείς να παραπονεθεί. Ο «απρόβλεπτος» Πάγκαλος καθιστά ενδιαφέρουσα τη δημαρχιακή αναμέτρηση στη Αθήνα, επιτιθέμενος εναντίον «κατεστημένων συμφερόντων», τα οποία δεν κατονομάζει. Λίγο παπανδρεϊκή η συνταγή να τα βάζει κανείς εναντίον του «κατεστημένου». Κι εύκολο πράγμα, φυσικά. Το ζητούμενο είναι, ας το επαναλάβουμε, όχι το όραμα –οράματα, οραματισμούς και φαντασιώσεις έχουν όλοι– αλλά ρεαλιστικά συγκεκριμένα προγράμματα δράσης, θέληση και πόροι για την υλοποίησή τους, προτεραιότητες. Επ' αυτών οι αθηναίοι δημότες τίποτα το συγκεκριμένο δεν έχουν ακόμα ακούσει, παρά μόνο γενικές τοποθετήσεις και θέσεις. Παρακαλούμε και πάλι επί του συγκεκριμένου.

ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝ

Ο ΣΥΝ είναι ένα κόμμα μικρό. Και μην μπορώντας να υπερβεί τα μεγέθη του, αναπτύσσει μια πολιτική για τις δημοτικές και νομαρχιακές εκλογές που χαρακτηρίζεται από παλινδρομήσεις, προσκολλήσεις και συμβιβασμούς. Η χαρακτηριστικότερη περίπτωση όπου δοκιμάστηκε ο ΣΥΝ είναι η περίπτωση Λογοθέτη στον Πειραιά. Πειθαναγκασμένος από μερίδα του ΠΑΣΟΚ που προωθεί τον οπορτουνιστή δήμαρχο Πειραιά και με δεδομένη τη στήριξη από το ΠΑΣΟΚ δύο-τριών νομαρχών ή δημοτικών αρχόντων, σύρθηκε σε μια άνευ προηγουμένου λύση: Υποτίθεται ότι η "τοπική κοινωνία" του ΣΥΝ στον Πειραιά –δηλαδή κάποια στελέχη εξαρτημένα από το δήμαρχο και προσωπικές φιλίες με Ανδρουλάκη, Γαλανό κ.λπ.– αποφάσισε ότι πρέπει να στηριχτεί ο νυν δήμαρχος Πειραιά. Επιλογή χωρίς αρχές και χωρίς συνέπεια σε διακηρυγμένες θέσεις. Αυτά δηλαδή που θεωρητικά θα έπρεπε να αποτελούν ακρογωνιαίους λίθους για ένα μικρό κόμμα αρχών. Αλλά όχι βέβαια κι ένα κόμμα μικρομέγαλο! Αλλά η περίπτωση του Πειραιά δεν είναι δυστυχώς η μόνη. Ας είναι. Μένει όμως για τον ΣΥΝ η τιμητική –αλλά αντιμαχόμενη από πολλά στελέχη της Θεσσαλονίκης που κινούνται σε μήκος ανάλογο με τους Πειραιώτες συντρόφους τους– υποστήριξη της υποψηφιότητας Νέστορα στη συμπρωτεύουσα. Καλή τύχη!

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ

Μέσα στην ενημέρωση

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

• Κανείς δεν έχει πια να προσθέσει τίποτα! Η όλη υπόθεση έχει πάρει τόσο μεγάλη δημοσιότητα, αποκαλύφθηκαν τόσα πολλά, περισσότερο ίσως απ' όσα υποπτεύονταν οι άνθρωποι του Τύπου. Σύμφωνα με δημοσιεύματα, το λόγο πια έχει ο εισαγγελέας, ο οποίος δήλωσε ότι παρακολουθεί όσα αποκαλύπτονται εκατέρωθεν, τόσο από τον κ. Ρίζο όσο και απ' τους κ. Σαρρή και Κύρτσο, τον τέως διευθυντή και αρθρογράφο του *Ελεύθερου Τύπου*, αλλά και τους νυν εκδότη και διευθυντή του αντίστοιχα! Άλλωστε, οι εμπλεκόμενοι απειλούν και με εκατέρωθεν μηνύσεις, υποσχόμενοι ν' αποκαλύψουν ακόμη περισσότερα για ν' αποδείξουν εαυτούς καθαρούς...

Η υπόθεση του *Ελεύθερου Τύπου* ήταν έως ένα βαθμό γνωστή εδώ και μήνες και ήταν θέμα χρόνου το τελικό της ξέσπασμα. Με προφανές προκάλυμμα τη λογοκρισία των κειμένων του αρθρογράφου (τον τελευταίο καιρό, μόνο) κ. Ρίζου, τα πράγματα έφτασαν στο απροχώρητο, κι έγιναν σχεδόν όλα γνωστά. Εκτός απ' τους χρηματισμούς που ήδη είχαν καταγγελθεί, στην υπόθεση μπήκε η πώληση της εφημερίδας σε

ξένο εκδοτικό όμιλο, εκβιασμοί, υπεξαιρέσεις χρημάτων, σκοτεινές δοσοληψίες, καταγγελίες για συνέργεια σε φόνο, ναρκωτικά, ροζ σκάνδαλα, άνθρωποι της νύχτας! Και βέβαια, το απαραίτητο πολιτικό παρασκήνιο παίρνει δυναμικά τον πρώτο λόγο, ο κ. Έβερτ κατηγορείται ότι έχει μετατρέψει την εφημερίδα σε προτεκτοράτο του, ενώ, ταυτόχρονα, μεγάλες ευθύνες επιρρίπτονται στον πρόεδρο της Νέας Δημοκρατίας, ο οποίος, αν και συμμετείχε στο Δ.Σ. του Ιδρύματος «Λίλιαν Βουδούρη», (όπως επίσης ο αντιπρόεδρος του κόμματος κ. Βαρβιτσιώτης, αλλά και ο επίτροπός μας στην ΕΟΚ κ. Παλαιοκρασσάς) δεν πήρε κανένα μέτρο για να ξεκαθαρίσει αυτή η υπόθεση, που δεν τιμά ούτε τον πολιτικό ούτε τον δημοσιογραφικό κόσμο.

Δεν είναι λίγοι, πάντως, αυτοί που υποστηρίζουν ότι πίσω απ' αυτή την πραγματικά δύσοσμη υπόθεση κρύβεται η πολιτική κόντρα των κ. Έβερτ και Μητσοτάκη, αν και ο δεύτερος έσπευσε, όπως τουλάχιστον ανακοινώθηκε, να συγκρατήσει και τις δύο πλευρές, για το καλό του κόμματος... Άλλωστε, αυτή τη στιγμή, μπροστά στην εκκρεμότητα της υπόθεσης της ΑΓΕΤ, ο κ. Μητσο-

τάκης χρειάζεται και τους μεν και τους δε, ελπίζει, όμως, σε καλύτερες ημέρες που θα του επιτρέψουν όχι μόνο να εκφράσει τις προτιμήσεις του αλλά και να κάνει και το δικό του -οικογενειακό- παιχνίδι, με τη νέα εφημερίδα που ετοιμάζει ο κ. Ρίζος.

Γιατί, το βέβαιο είναι ότι ο κ. Ρίζος προχωρεί στην έκδοση ημερήσιας εφημερίδας - συνεπικουρούμενος, λέγεται, και από δύο δυνάμει εκδότες (!), που έμμεσα επιχειρούν να χτυπήσουν τον κ. Βαρδινογιάννη, ο οποίος, μετά τις δημοτικές εκλογές, επανακυκλοφορεί τη *Μεσημβρινή* - που θα καλύπτει τον φιλελεύθερο χώρο, σαφώς προσκεϊμένη θετικά προς την οικογένεια του τέως προέδρου της Ν.Δ., αφού η σύγκρουση με τον κ. Έβερτ έχει ήδη δηλωθεί! Όσο για τον προαναγγελθέντα τίτλο της, *Ανεξάρτητος Τύπος*, φανταζόμαστε ότι καθόλου δεν προϋποθέτει την ανεξαρτησία της, έπειτα απ' όσα έχουν συμβεί κι αποκαλυφθεί...

Άλλωστε, το πόσο απασχόλησε το κόμμα της Νέας Δημοκρατίας η κρίση στον *Ελεύθερο Τύπο* έγινε ευρύτατα γνωστό. Το οποίο κόμμα δεν θα μπορούσε να πει κανείς ότι εισέπραξε και τα καλύτερα, αφού στη δίνη των αποκαλύψεων βρέθηκε η δυναμικότερη εφημερίδα του, η οποία, έστω κι αν δεν εγκρίνεται από πολλά στελέχη του για την εξαλλοσύνη και τον κιρινισμό της, ωστόσο δεν παύει να απηχεί τις θέσεις του...

Ανάμεσα, τέλος, στις πολλές αποκαλύψεις που έγιναν, είδαν το φως της δημοσιότητας και κάποιες δυσθεώρητες δημοσιογραφικές αμοιβές, όπως και αντίστοιχες συμφωνίες. Αμοιβές που δεν

αφορούν πια απλούς μισθωτούς αλλά παίκτες μεγάλων επιχειρηματικών παιχνιδιών, που με την επικάλυψη της εντιμότητας του δημοσιογραφικού επαγγέλματος (!), αποκτούν δυνατότητες άσκησης εξουσίας ή πίεσης της εξουσίας προς ίδια συμφέροντα. Ακόμη, μέσω της υπόθεσης του *Ελεύθερου Τύπου* αποδεικνύεται η δυναμική εμπλοκή πολιτικής και ΜΜΕ, που δεν αποσκοπεί σε τίποτε άλλο από την εξάρτηση του Τύπου, τον εκμαυλισμό του, αλλά και τον ευρύτερο έλεγχο της πληροφοροφόρησης...

Μπροστά σε αυτή την κατάσταση που έχει δημιουργηθεί, που είναι αλήθεια η θέση της ΕΣΗΕΑ; Πέρα από τις δηλώσεις on camera, την απαραίτητη ανακοίνωση, ουδέν νεότερον. Είναι χαρακτηριστικό, άλλωστε, το παρακάτω απόσπασμα από τη ανακοίνωσή της: «Το Δ.Σ., διερμηνεύοντας την ανησυχία και την αγωνία των δημοσιογράφων, αλλά και τη δικαιολογημένη ανησυχία της κοινής γνώμης: Καταδικάζει, για μια ακόμη φορά, τα οποιαδήποτε φαινόμενα αθέμιτων και σκοτεινών συναλλαγών στο χώρο του Τύπου. Απαιτεί πλήρη διαφάνεια των οικονομικών του Τύπου και των άλλων ΜΜΕ και συνεχίζει να αγωνίζεται γι' αυτήν. Απαιτεί να διαλευκανθεί πλήρως και σε όλες τις πτυχές, από τα αρμόδια όργανα, η υπόθεση και θα στηρίξει τη διερεύνηση του μεγάλου αυτού θέματος, με κύριο σκοπό την προστασία των επαγγελματιών δημοσιογράφων και γενικότερα του Τύπου. Το Δ.Σ. της ΕΣΗΕΑ καλεί όλα τα εμπλεκόμενα στην υπόθεση στελέχη της εφημερίδας να προσέλθουν και να δώσουν εξηγήσεις για την υπόθεση αυτή, η οποία προσβάλλει τον δημοσιογραφικό κόσμο...».

Πέραν αυτών, όμως, η ΕΣΗΕΑ δεν έχει πράξει ακόμη τίποτα, επιδεικνύοντας την αδυναμία της να παρέμβει, κάτι που άλλωστε από καιρό έχει αποδείξει, όταν είχε στα χέρια της τις πρώτες καταγγελίες για τις οποίες επίσης ουδέν έπραξε...

αφέρθηκε τελικά στον Πε-
το επιτελείο της Μεσημβρι-
ου πυρετωδώς πλέον εργά-
για την επανέκδοση της
ρίδας! Ήδη, έχει κλείσει
ντο επιτελείο των τριών πε-
ών που θα συνοδεύουν την
η, ένα ποικιλής ύλης, ένα
πογραφικό - τηλεοπτικό
α οικονομικό. Οι συγκεκρι-
επιλογές είναι πλέον φανε-
ος ποιες κατευθύνσεις κτυ-
. Πάντως, εκτός των άλλων,
φημερίδα θα υπάρχουν και
ένθετα: Ήδη, σχεδιάζεται
όπο που θα είναι αθλητικό
υθα κυκλοφορεί κάθε Δευ-
Ανάμεσα, πάντως, στ' άλλα
ναζητούνται στη συγκεκρι-
φημερίδα είναι και η δια-
ική εταιρεία που θ' αναλά-
/καμπάνια της. Πολύ χαρτί
αμματίζεται να τυπωθεί, να
πώς θ' αντιδράσουν κι οι
ριδοπώλες...

τα στο Νοέμβριο ετοιμάζε-
εκπέμψει ο νέος ραδιο-
ς των εφημερίδων *Επεν-*
και *Sport Time*, στη συχνό-
νυ πάλαι ποτέ Καναλιού 15,
ή στους 104,5 μεγακύκλους.
κι ότι το πρόγραμμα του νέ-
λισταθμού θα περιλαμβάν-
λές και σημαντικές πρωτο-
τόσο στη διαμόρφωσή του,
εντελώς νέο τρόπο προσ-
μούτων εκπομπών, όσο και
σωτερική του σύνθεση, με
ίηση της μουσικής και του
ρ. Λέγεται, ακόμη, ότι ο
παθμός θα στελεχωθεί από
ιογρά, ους των δύο εφημε-
ενώ υπεύθυνος προγράμ-
ανέλαβε ο **Τριαντάφυλλος**
Λιάρης, που παλιότερα ερ-
ιν στον «902 Αριστερά στα
αι στο «Κανάλι 1» του Πει-

ά τις τελευταίες ανακατα-
στην *Ελευθεροτυπία*, ο
διευθυντής σύνταξης της
ιάτικης *Ελευθεροτυπίας*, κ.
Αντύπας βρέθηκε στη θέ-
διευθυντή παραγωγών του
πιο ΑΤΑ». Πιθανολογεί-
χνάληση από τον ίδιο και
επιτελικών καθηκόντων,
ύπτωση που δημιουργηθεί

τελικά ο νέος τηλεοπτικός σταθ-
μός του κ. **Λαμπράκη**!

• Πτώση της μετοχής του **Μέγκα**!
Συγκεκριμένα, από τις 2.200 δρχ.
που ήταν η τιμή έκδοσης της μετο-
χής, η αξία της την προηγούμενη
εβδομάδα έπεσε στις 1.780 δρχ.
Στο μεταξύ, ετοιμάζει την είσοδό
του στο Χρηματιστήριο και ο
Αντέννα, που επιζητεί αύξηση του
μετοχικού του κεφαλαίου μέσω
της Σοφοκλέους με το ποσό των
9.223.192.000 δρχ., και την έκδο-
ση 4.192.360 κοινών ονομαστικών
μετοχών, ονομαστικής αξίας 100
δρχ. και τιμής διάθεσης 2.200 δρχ.

Μ' άλλα λόγια, στα χνάρια του
Μέγκα οδεύει και ο **Αντέννα**, μό-
νο που κανείς δεν μπορεί να προ-
εξοφλήσει την τύχη του. Συνήθως,
τη μερίδα του λέοντος την παίρνει
ο πρώτος τολμών, έτσι, στην προ-
κειμένη περίπτωση να δούμε τι
θα προκύψει...

• Αναταραχή επικρατεί και πάλι
στο Νέο Φάληρο. Οι περισσότε-
ροι από τους εργαζομένους στο
Σκάι αισθάνονται ν' απειλούνται,
αφού είναι πλέον ηλίου φαεινώ-
τερον ότι δεν προστατεύονται
από κανέναν, ενώ και πάλι ακού-
γονται οι φήμες για πώληση του
καναλιού. Ακούστηκε, πάντως,
ότι απορρίφθηκε η νέα πρόταση
του **Μέγκα** για εξαγορά του κα-
ναλιού -ύστερα από άρβνηση του
κ. **Αριστείδη Αλαφούζου**- ενώ
στο προσκήνιο λέγεται ότι υπάρ-
χει και νέα πρόταση από τον κ.
Χρήστο Λαμπράκη. Αν όλα αυτά
αληθεύουν, λέγεται ότι ο νέος
ιδιοκτήτης ζητεί απ' τον παλιό την
απόλυση τουλάχιστον 150 ατό-
μων! Πάντως, αυτό που πρέπει να
σημειωθεί είναι ότι η αποτυχία
της απεργίας στον **Σκάι** απέδειξε
πως η ΕΣΗΕΑ δεν είχε καμιά δυ-
νατότητα να επέμβει στα ιδιωτικά
κανάλια... Άλλωστε, εφόσον
υπάρχουν οι σταρ-τηλεπαρουσια-
στές που έχουν συμβληθεί με δια-
φημιστικές εταιρείες, πώς μπορεί
να πετύχει μια απεργία; Θα μπο-
ρούσαν, αλήθεια, να πάνε ενά-
ντια στα συμφέροντά τους; Κι
ακόμη, όταν η ΕΣΗΕΑ γνωρίζει
αυτές τις παράνομες συμφωνίες,
γιατί δεν τολμάει να διαγράψει

κάποιους προς γνώσιν και συμ-
μόρφωσιν;

• Αυτό το μήνα θα δούμε στους
νέους λογαριασμούς της ΔΕΗ και
την αύξηση του ανταποδοτικού
τέλους της ΕΡΤ! Πιστεύει αλή-
θεια κανείς ότι μ' όλα αυτά τα
χρήματα θα λυθούν τα προβλήμα-
τα των κρατικών καναλιών; Κά-
ποτε, υπήρχε και μια **Μελίνα** που
(όσο βρισκόταν στην αντιπολί-
τευση, βεβαίως) αρνιόταν να πλη-
ρώσει το λεγόμενο ανταποδοτικό

τέλος, κι είχε προκαλέσει θύελλα
αντιδράσεων. Τώρα δεν υπάρχει
κανείς ν' αντισταθεί -ούτε για την
τιμή των όπλων...

• Μηνιαίο περιοδικό για την
Άμυνα και την Εθνική Πολιτική,
με τον τίτλο *Στρατηγική*, πρόκει-
ται να κυκλοφορήσει την 1η
Οκτωβρίου. Εκδότης ο **Μιχάλης**
Ανδρουλιδάκης, σύμβουλος έκ-
δοσης ο **Τάσος Γκουριώτης** και
διευθυντής σύνταξης ο **Γιώργος**
Χριστογιαννάκης.

ΞΕΝΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

Σάρα Μείτλαντ

ΤΡΕΙΣ ΕΠΙ ΤΡΕΙΣ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

Στις σελίδες αυτού του βιβλίου σκιαγραφούνται
τρεις διαφορετικές γυναίκες, τρεις διαφορετικές
προσωπικότητες. Η άγνωστη στη χώρα μας
Αγγλίδα συγγραφέας Σάρα Μείτλαντ, με
μοναδικό τρόπο διαμορφώνει τη ζωή των ηρώων
της μέσα από το μέγεθος της ελευθερίας και τα
όρια των εμπειριών που έχουν και κατασκευάζει
ένα συγκλονιστικό, φανταστικό μυθιστόρημα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ.: 367744

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

του Γιώργου
Φιλιππίδου

ΤΕΛΙΚΑ ΤΙ ΑΠΕΓΙΝΕ
ΜΕ ΤΗ ΜΑΜΑ ΣΟΥ, ΤΗ
ΒΡΗΚΑΤΕ;

ΜΑΘΑΜΕ ΤΟΥΛΑ-
ΧΙΣΤΟΝ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ.
ΑΚΟΥ ΙΣΤΟΡΙΑ...

ΕΙΧΕ ΕΡΘΕΙ ΑΠΟ ΤΟ ΤΜΗΜΑ
ΝΑ ΜΟΥ ΦΕΡΕΙ ΚΕΦΤΕΔΑΚΙΑ ΚΙ ΕΚΕΙΝΗ
Η ΨΑΡΟΥΚΛΑ Ο ΑΝΘΥΠΑΣΤΥΝΟΜΟΣ
ΤΗΝ ΠΕΡΑΣΕ ΓΙΑ ΑΛΒΑΝΙΑ!

ΜΗ, ΕΓΚΟ-
ΚΑΛΟ, ΝΤΟΥ-
ΛΕΥΕΙ...

ΦΩΝΑΞΕ ΕΚΕΙΝΗ, ΤΟΥ 'ΔΕΙΧΝΕ
ΤΟΥΣ ΚΕΦΤΕΔΕΣ, ΤΙ ΠΟΤΕ ΑΥΤΟΣ! ΔΕΝ
ΕΙΧΕ ΚΑΙ ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ, ΤΗΝ ΑΠΕΠΑΣΑΝΕ!

ΠΗΓΕ ΛΟΙΠΟΝ Η ΜΑΜΑ ΣΤΟ ΠΡΟΞΕΝΕΙΟ
ΜΑΣ ΣΤΟ ΑΡΓΥΡΟΚΑΣΤΡΟ ΜΑ ΔΕΝ ΒΓΑΖΑΝΕ
ΒΙΖΕΣ. ΤΙ ΝΑ ΚΑΝΕΙ ΤΟΤΕ, ΠΗΓΕ ΣΤΟΥΣ
ΑΛΒΑΝΟΥΣ...

ΤΙ ΦΤΑΙΕ,
ΕΙΣΚΟ;

ΡΑΙΛΕ

ΕΚΕΙΝΟΙ ΤΗΝ ΕΚΑΝΑΝ ΠΑΚΕΤΟ
ΝΑ ΤΗ ΣΤΕΙΛΟΥΝ ΣΤΗ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ,
ΤΡΕΧΑ ΓΥΡΕΥΕ ΓΙΑΤΙ... ΤΗ ΣΤΑΜΑΤΗΣΑΝ
ΟΜΟΣ ΣΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ΓΙΑΤΙ ΕΧΕΙ ΕΜ-
ΠΑΡΓΚΟ Ο ΟΗΕ.

ΚΑΙ ΤΟΡΑ;

ΤΟΡΑ ΚΑΝΕΙ ΑΠΕΡΓΙΑ ΠΕΙ-
ΝΑΣ ΓΙΑ ΝΑ ΤΗ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΟΥΝ
ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗ ΒΟΗΘΕΙΑ, ΝΑ ΤΗΣ
ΚΑΝΟΥΝ ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟΝ ΜΙΑ
ΦΟΡΤΩΤΙΚΗ...

Καμιά πρωτοβουλία;

του Τάσου Παππά

Όλες οι κυβερνήσεις από το 1974 και μετά καράσσουν την εξωτερική πολιτική με κριτήριο τους συσχετισμούς στην εσωτερική πολιτική ζωή. Γι' αυτό άλλωστε και δεν υπάρχουν τα στοιχεία της συνέχειας, της σταθερότητας και της ιεράρχησης. Το δυστύχημα είναι ότι δεν αλλάζει μόνο η πολιτική όταν εναλλάσσονται οι κυβερνήσεις· συχνότατα τροποποιήσεις έχουμε και στις περιπτώσεις ανασχηματισμών! Κι ως τονίζουν όλοι όσοι πέρασαν από το υπουργείο Εξωτερικών και από τη θέση του πρωθυπουργού το παράδειγμα της Τουρκίας, που ακολουθεί με ευλάβεια μια πολιτική έναντι ημών, που σχεδιάστηκε προ πολλών ετών.

ΔΕΥΤΕΡΟ παθολογικό φαινόμενο τηςτικής μας ζωής είναι η πολυγνωμία· και παράγωγός της, η φλυαρία. Στην Ελλάδα έχουν άποψη για το πώς πρέπει να κινείται η χώρα στον διεθνή στίβο.

Πτός από τους καθ' ύλην αρμόδιους, συπυκνά εκφέρουν γνώμη με απαιτήσεις ρημογής και παντός τύπου άσχετοι και ιοκέφαλοι: ρασοφόροι, μεγαλόσχημοι ρσιογράφοι, επαγγελματικά σωματεία, μαχοι δικαστικοί και, εσχάτως, στρατιχοί.

τά κανόνα, αυτοί οι τύποι, που μεγαλώς εκφράζουν τις θέσεις τους, συστήν «αποφασιστικότερη, σκληρότερη και μινικότερη αντιμετώπιση των Σκοπιακαι των Αλβανών». Εκμεταλλευόμενοι όλο τους, προσπαθούν να χειραγωγήσυνειδήσεις, να καλλιεργήσουν σύννια, να υποδαυλίσουν εντάσεις και να πνίσουν ανακλαστικά. Κοντολογίς, επιούν να υποκαταστήσουν την κυβέρνηη οποία κατά την κρίση τους παραείναι ική απέναντι στους αυθάδεις Μπερίκαι Γλιγκόρφ. Ο παλικαρισμός τους, ς, σταματά εκεί, στους εύκολους αντιους, Σκοπιανούς και Αλβανούς. Όταν κείται για την Τουρκία και τις διεκδικήτης, προτείνουν αυτοσυγκράτηση και ογο, γιατί στην περίπτωση αυτή τα γματα ζορίζουν, λόγω μεγέθους της γείρς. Δυστυχώς, όλες οι κυβερνήσεις των υταίων ετών, με το πρόσχημα του πολιύ κόστους, λαμβάνουν σοβαρά υπ' όψιν τις παραινέσεις των αυτόκλητων υπεπιστών των δικαίων της πατρίδας. Δυώς, επίσης, απόψεις τέτοιου χαρακτήπιχωριάζουν σε όλο το κομματικό φάτης Αριστεράς εξαιρουμένης.

και φανερό ότι ο πρωθυπουργός **Ανδρέ-Παπανδρέου** αναζητεί ευσχήμως τον το για να απεμπλακεί η χώρα από τον

πολυμέτωπο αγώνα που σήμερα είναι υποχρεωμένη να κάνει. Γνωρίζει άριστα ότι η Ελλάδα δεν έχει την πολυτέλεια της διασποράς δυνάμεων, πόρων και διπλωματικών δραστηριοτήτων με δεδομένη την τουρκική αδιαλλαξία και προκλητικότητα. Το δύσκολο του εγχειρήματος είναι προφανές για τον απλούστατο λόγο ότι το ΠΑΣΟΚ στήριξε την προεκλογική του εκστρατεία στον υποτιθέμενο ενδοτισμό του **Κ. Μητσοτάκη**. Έτσι ένωσε προσδοκίες και επέτρεψε να αναπτυχθούν «υπερπατριωτικές» νοοτροπίες που εγκαλούν ως προδοτική οποιαδήποτε πολιτική αποτολμή να αντιμετωπίσει με ρεαλισμό τα υπάρχοντα εθνικά προβλήματα. Το κόστος από μια αναδίπλωση θα είναι μεγάλο, αλλά και κάποιος πρέπει να το αναλάβει. Έχει δίκιο ο **Θ. Πάγκαλος** που φωνάζει εδώ και καιρό για την αδυναμία της πολιτικής ηγεσίας να παίρνει αποφάσεις. Έχει δίκιο ο πρώην υπουργός Εξωτερικών **Μ. Παπακωνσταντίνου** που συστήνει ψυχραιμία. Μόνο που και τους δύο, για διαφορετικούς λόγους, τους θεωρούν εκτός κλίματος. Ο Ανδρέας Παπανδρέου είναι δέσμιος της πολιτικής που υιοθέτησε προεκλογικώς. Αυτή τον έφερε στην εξουσία, αλλά η συνέχισή της μπορεί να τον απομακρύνει, γιατί όταν είσαι στην αντιπολίτευση μπορείς να υπερακοντίζεις, αλλά όταν καλείσαι να ασκήσεις εξουσία τότε οφείλεις να πάρεις σοβαρά υπ' όψιν σου τον περιβάλλοντα χώρο, τις στρατηγικές των άλλων χωρών, αλλά και τις πιέσεις των εταίρων μας στη Ευρωπαϊκή Ένωση. Ορθότατα ο υφυπουργός **Γιάννος Κρανιδιώτης** δήλωσε στην *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία* ότι δεν είναι δυνατόν να τσακωνόμαστε συνεχώς με όλους τους εταίρους μας, ορθότατα, επίσης, σημείωσε ότι για να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικά ο εξ Ανατολών κίνδυνος, πρέπει να εξομαλυνθεί η κατάσταση με την

Αλβανία και τα Σκόπια. Ο Α. Παπανδρέου είναι υποχρεωμένος να διαλέξει ανάμεσα στο ρεαλισμό και στην αμετροέπεια των **Σ. Παπαθεμελή, Γ. Καψή** και των άλλων... σταυροφόρων του ελληνισμού. Αυτό που δεν μπορεί να κάνει είναι να πατά επί πολύ σε δύο βάρκες. Ατυχώς γι' αυτόν, στην παρούσα συγκυρία, το κομματικό συμφέρον δεν ταυτίζεται με το γενικώς εννοούμενο εθνικό.

Ανάλογου περιεχομένου γραμμές διατρέχουν και τη Νέα Δημοκρατία. Ο **Μιλτιάδης Έβερτ** στην προσπάθειά του να ανακόψει την πορεία του **Α. Σαμαρά** στο χώρο της συντηρητικής παράταξης καταφεύγει σε εξόφθαλμα παράλογες θέσεις. Από την άλλη πλευρά, ανέχεται στο κόμμα του την ομάδα των αποθηριωμένων βουλευτών (**Ανδρεουλάκος, Γιακουμάτος, Καμμένος**), οι οποίοι διολισθαίνουν με ταχύτατο ρυθμό προς φασιστικές απόψεις, ενώ έχει παραγκωνίσει όσους εισηγούνται νηφαλιότητα και διαλλακτικότητα (**Ανδριανόπουλος, Παπακωνσταντίνου, Μάνος**).

Στο πλαίσιο αυτό, βρίσκουν την ευκαιρία να εκδηλωθούν και ορισμένοι θεωρητικοί του «αναδελφισμού». Ο πρώην πρόεδρος της Δημοκρατίας κ. **Χρ. Σαρτζετάκης** ζήτησε να κινήσει η Ελλάδα τη διαδικασία για την αυτονομία της Β. Ηπείρου. Ο παλλόμενος από εθνικό ενθουσιασμό δικαστής ας αναλογιστεί πόση ζημιά κάνουν τέτοιες αντιλήψεις κι ας κάνει τον κόπο να προσαρμόσει τη «θεωρία» του στη Θράκη. Τα σχόλια περιττεύουν.

Η πολιτική τάξη της χώρας έχει την ευθύνη της καθοδήγησης της εθνικής προσπάθειας. Η πραγμάτωσή της απαιτεί γενναίες πρωτοβουλίες που δεν θα υπολογίζουν το πολιτικό κόστος και θα απομονώνουν τις φιλοπόλεμες εστίες.

Ποια θα είναι η νέα «ρότα» της βαλκανικής μας πολιτικής

του Λευτέρη Μαυροειδή

Καθώς με το τέλος της δίκης των Τιράνων ο «ψυχρός πόλεμος» με το καθεστώς του Μπερίσα περνούσε στη νέα του φάση, πρόβαλε το ερώτημα: Τι θα είναι άραγε αυτή η νέα φάση; Πληροφορίες από διάφορες πηγές που έβλεπαν το φως στη διάρκεια των δυο-τριών τελευταίων εβδομάδων συνέκλιναν στην υπόθεση ότι κάποιες νέες διεργασίες ωρίμαζαν στο παρασκήνιο και ότι βρισκόμαστε στις παραμονές κάποιων μυστικών διαβουλεύσεων με τα Τίρανα, άμεσων ή με τη μεσολάβηση «τρίτων».

Ταυτόχρονα, οι ίδιες πληροφορίες μιλούσαν για κάποια «αλλαγή ρότας» στη βαλκανική μας πολιτική. Ο Τάσος Τρίκας, με ένα άρθρο του στην «Αυγή», προωθούσε τους προβληματισμούς αυτούς ως το σημείο να υποστηρίξει ότι «ενώ το μέτωπο προς τα Σκόπια καθήλωσε την εξωτερική μας πολιτική, το μέτωπο προς τα Τίρανα μπορεί να λειτουργήσει ως καταλύτης για μια ριζική στροφή που θα ανατρέψει την ως τώρα πορεία και θα βγάλει τη χώρα από τη "λαμπρή απομόνωση" της και τα αδιέξοδα στα οποία έχει περιέλθει».

Οι πληροφορίες αυτές έχουν τώρα επιβεβαιωθεί από επίσημα κυβερνητικά χείλη. Τις σκισάρισε ο πρωθυπουργός με τις ομιλίες και τις δηλώσεις του στη Θεσσαλονίκη στα τέλη της περασμένης εβδομάδας, τις περιέγραψε με κάποιες, μάλιστα, εντυπωσιακές εξειδικεύσεις, ο υφυπουργός Εξωτερικών κ. Γιάννος Κρανιδιώτης με τη συνέντευξη του στην *Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία*. Δεν είναι ίσως τυχαίο ότι, το ίδιο αυτό Σαββατοκύριακο, ο υπουργός Εξωτερικών κ. Παπούλιας δεχόταν στο Ούζεντομ ισχυρές πιέσεις από την πλευρά των 11 ομολόγων του της Ευρωπαϊκής Ένωσης να εγκαταλείψει η Ελλάδα την αρνητική της θέση σχετικά με την εισδοχή της Αλβανίας στη ΔΑΣΕ.

Βασικές συντεταγμένες της «νέας ρότας» είναι, πρώτον, η επάνοδος στο δόγμα του εξ Ανατολών κινδύνου ως βασικής απειλής για την ασφάλεια της χώρας μας και, δεύτερον, η αναζήτηση δρόμων επίλυσης των διαφορών μας με τα Τίρανα και τα

Σκόπια στο πλαίσιο ενός ευρύτερου αντισοβιετισμού της βαλκανικής μας πολιτικής και μιας αναδιαμόρφωσης της θέσης μας στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο πρωθυπουργός διεκήρυξε την επιδίωξη της Ελλάδας να έλθει σε διάλογο τόσο με τα Τίρανα όσο και με τα Σκόπια, υπό τον όρο όμως, ως προς τα Τίρανα, ότι θα απελευθερώσουν τους πέντε φυλακισμένους Βορειοηπειρώτες και ως προς τα Σκόπια ότι θα δώσουν απτές αποδείξεις της καλής τους θέλησης. Το σημαντικότερο, πάντως, είναι ότι ο κ. Παπανδρέου εξέφρασε προσωπική πεποίθηση πως «μεσοπρόθεσμα οι δυσκολίες – με τις δύο αυτές πλευρές – θα ξεπεραστούν και θα έχουμε ομαλοποίηση». Πράγμα που σημαίνει ότι ο πρωθυπουργός χαράζει προοπτική, την οποία και προσδιορίζει χρονικά.

Ο κ. Γιάννος Κρανιδιώτης από την πλευρά του υπήρξε αποκαλυπτικότερος ως προς τις κατευθύνσεις των σχεδιαζομένων

γών στη φιλοσοφία και το σύστημα
ξωτερικής μας πολιτικής: *Η Ελλάδα*
— ανήκει στον ευρωπαϊκό χώρο και
είναι να συμμετάσχει στο ευρωπαϊκό γί-
γαι. Στο χώρο αυτό πρέπει να αναζη-
τι συμμαχίες συμφερόντων και να εξα-
λείψει υποστήριξη στα εθνικά της συμ-
βλητά. Ανήκει, επίσης, και στη Βαλκα-
Και τούτο την επιφορτίζει με ευθύ-
το χώρο αυτό. Πρώτη προτεραιότητα
πολιτική μας έχει ο εξ Ανατολών κίνδυ-
οι σχέσεις με την Τουρκία και το Κυ-
κός. Τα προβλήματα με τις βαλκανικές
πρέπει και μπορούν να λυθούν με
πρελείς για την Ελλάδα ρυθμίσεις. Η
μας πρέπει να αξιοποιήσει το ρόλο
ως ισχυρότερης δύναμης στην περιο-
η συμμετοχή της στον ευρωπαϊκό χώ-

ρόκειται, λοιπόν, για κάποιες ουσια-
στικές αλλαγές στην προσέγγιση των καυ-
τήμερα προβλημάτων της εξωτερικής
πολιτικής, αν και δεν σηματοδοτεί
τη μια νέα ολοκληρωμένη στρατηγική
έναν επαναστατικό νέο ρόλο στον
απαιτικό και στον ευρωπαϊκό χώρο.
Πρέπει να υποθέσουμε ότι οι νέοι προ-
κατασμοί ξεκινούν από τη συνειδητο-
ση —επιτέλους— των γεγονότων ότι η
εξωτερική μας πολιτική «μη έχοντας άλλο
πρόβλημα να κατακυβερνήσει πιο βαθιά στον
κόσμο τη σκάλα» έχει φτάσει στο μη πε-
νύρω. Έχουμε κατορθώσει να είμαστε
κυκλωμένοι από «εχθρικά» κράτη στο
πιο πρόσφατο μέρος των συνόρων μας. Να
είναι σε ασφυκτική απομόνωση στον ευ-
ρωπαϊκό χώρο. Να αντιμετωπίζουμε το
πολεμικό τραγικό γεγονός να καταγ-
νουμε διεθνώς τις απαράδεκτες συνθή-
μεξαγωγής της δίκης των Τιράνων και
την συγκινείται κανείς από τους εταί-
μας. Να ερχόμαστε σε συνεχείς συ-
νυσεις στο πλαίσιο της ΕΕ καθώς ζη-
τε —και ως τώρα επιβάλλουμε με τους
ινισμούς του βέτο— το πάγωμα οικο-
κών ενισχύσεων στα πενόμενα Τίρα-
αι να καταγγελλόμαστε εμείς ως παρα-
ουσα τα ανθρώπινα δικαιώματα απ’
ρημή τις απελάσεις των αλβανών λα-
μεταναστών.

συνεχίζονται εις βάρος μας καταγγε-
για την εμμονή μας στο εμπάργκο των
πίων (όσο μεγάλο κι αν είναι το δίκιο
στο θέμα του συντάγματος, των συμ-
ων, του ονόματος), να μην έχουμε, τε-
ς, κανένα σύμμαχο ούτε στην Ευρώπη
στη Βαλκανική, με εξαίρεση τη χει-
μένη —και, επίσης, θεωρούμενη ως
πο πρόσφατο διεθνώς— Σερβία.

πολιτική μας έναντι των Σκοπίων αρχι-
ται των Τιράνων αργότερα, καθώς συ-
στήθηκε από αλληπάλληλα κύματα εθνι-
κής ευφορίας είχε από την άλλη πλευ-

ρά στο εσωτερικό της χώρας μια εξαιρετι-
κά δυσοίωνη συνέχεια, που θα μπορούσε,
υπό ορισμένες συνθήκες, να αποβεί μοι-
ραία. Είναι η ανάδυση από τα βάθη της
πολιτικής μας ζωής ακροδεξιών δυνάμεων
δικτυωμένων στις μυστικές υπηρεσίες, σε
κύκλους αξιωματικών, σε εκκλησιαστικά
και παραεκκλησιαστικά κέντρα, που σε
κάποια φάση άρχισαν να αυτονομούνται
και να επιδίδονται σε εξαιρετικά επικίν-
δυνες δραστηριότητες. *Διαμορφώνεται*
σήμερα ένα μέτωπο ακροδεξιών, ακροε-
θνικιστικών, σκοταδιστικών, αλλά και τυ-
χοδιωκτικών δυνάμεων που έχουν ήδη επι-
φέρει σημαντικότερες ζημιές στην εθνική
μας υπόθεση καθώς —για να χρησιμοποιή-
σουμε τη δραματική διατύπωση του πρω-
θυπουργού— «δικαιώνουν τις προκλήσεις
του Μπερίσα, δίνουν δικαίωση στα λόγια
του στη Δύση και στην Ανατολή».

Το μέτρο της απειλής που δημιουργεί για
την πολιτική μας ζωή, για τις εσωτερικές
μας εξελίξεις, για τη δημοκρατία μας σε
τελευταία ανάλυση, το μέτωπο αυτό, το δί-
νουν τα πρόσφατα φαινόμενα σύμφυσης
του με κύκλους που δεν έπαψαν ποτέ να

Ένα μέτωπο ακροδεξιών δυνάμεων **επιδίδεται σε** **επικίνδυνες** δραστηριότητες

ονειρεύονται —και να ραδιουργούν προς
την κατεύθυνση αυτή— την παλινόρθωση
της μοναρχίας.

Τα γεγονότα που παρακολουθήσαμε έξω
από το αεροδίκαιο την ημέρα που δικαζό-
ταν ο σμήναρχος Βρακάς μαρτυρούν ότι
έχουν ήδη συστρατευθεί στο μέτωπο αυτό
ακόμη και φιλομοναρχικοί βουλευτές που
δρουν στις γραμμές και, υπό την κάλυψη
της Ν.Δ., και τους οποίους δεν κατήγγειλε
η ηγεσία της Ν.Δ. (Είναι κι αυτό μήπως
ένα νέο στοιχείο στην περίεργη στροφή
του κ. Έβερτ προς τη λαϊκιστική αδιαλλα-
ξία;) Δεν είναι βέβαια περίεργο ότι αμέ-
σως ύστερα από τα επεισόδια αυτά έκανε
την εμφάνισή του στην οθόνη του γνωστού
φιλικού του καναλιού και ο ίδιος ο κ. Γλίξ-
μπουργκ, μεμφόμενος ολόκληρη την πολι-
τική ηγεσία της χώρας για ολιγωρία «απέ-
ναντι στους εχθρούς του έθνους». Στην πο-
λιτική τα πράγματα έχουν τη λογική τους.
Η λογική του τυφλού ακροδεξιού εθνικι-
στικού μετώπου είναι η επιβουλή κατά των
δημοκρατικών θεσμών. Είναι κι αυτό κάτι
που φαίνεται να μην μπορεί να το αντιλη-
φθεί το ακροεθνικιστικό λόμπυ που δρα
στις γραμμές της ίδιας της κυβέρνησης.

Είναι πάρα ταύτα παρήγορο το γεγονός
ότι απέναντι σ’ αυτό το μέτωπο του εξαλ-

λου εθνικισμού διαμορφώνεται ένα άλλο
μέτωπο ρεαλισμού, πολιτικής σύνεσης και
αληθινά πατριωτική έμπνευση που φαίνε-
ται να περνάει μέσα από όλες τις κομματι-
κές διαχωριστικές γραμμές. Πέρα από τις
δυνάμεις της Αριστεράς, που από τη φύ-
σης της αντιστρατεύεται κάθε εθνικιστικό
τυχοδιωκτισμό, πέρα από τη μεγάλη μερί-
δα του ΠΑΣΟΚ, που επίσης αντιλαμβάνε-
ται τους κινδύνους από τη δράση των κύ-
κλων αυτών, παίρνουν θέση υπέρ μιας αλ-
λαγής στη μέχρι τώρα εξωτερική μας πολι-
τικής επιφανείς προσωπικότητες της Ν.Δ.,
όπως ο Παπακωνσταντίνου, ο Ανδριανό-
πουλος, ο Κατσαρός, ακόμη και ο Μητσο-
τάκης, άλλωστε, ο οποίος φέρει βασική
ευθύνη για τη διαμόρφωση της πολιτικής
που εφαρμόζεται μέχρι σήμερα και που
έχει οδηγηθεί στο αδιέξοδο.

Δεν είναι απολύτως σαφές αυτή τη στιγ-
μή κατά πόσον οι νέες τάσεις στη διαμόρ-
φωση της εξωτερικής μας πολιτικής για
την κατάκτηση μιας νέας διεθνούς θέσης
θα εξελιχθούν με συνέπεια και αποτελε-
σματικότητα. Ξέρουμε ότι θα προσκρού-
σουν σε σοβαρά εμπόδια από την πλευρά
του ίδιου του Μπερίσα —που άλλωστε εί-
ναι αυτός που «ήρξατο κινείν χειρών αδί-
κων»— και που με την πρωτόγονη λογική
του και τα σταλινικά του σύνδρομα εξακο-
λουθεί να φέρεται επί των κυμάτων της
και έξωθεν υπομονούμενης άλλωστε εθνι-
κιστικής του αδιαλλαξίας. Υπάρχουν βά-
σιμες ελπίδες να πιστεύουμε ωστόσο ότι
με μια ευλύγιστη, ενεργό και συνεπή πολι-
τική ειρήνης από την πλευρά μας θα ανα-
γκασθεί και ο Μπερίσα να περάσει στο
δρόμο ενός γόνιμου διαλόγου ή να απομο-
νωθεί στη χώρα του και στο διεθνή χώρο
και να δεχθεί αυτός την παγκόσμια κατα-
δίκη. Με ό,τι αυτό συνεπάγεται.

Ο δρόμος που οδηγεί σ’ αυτό εντούτοις
δεν είναι ο δρόμος του παγώματος κάθε
οικονομικής βοήθειας από την πλευρά της
ΕΕ, ούτε των μαζικών απελάσεων εξα-
θλιωμένων ανθρώπων. Είναι, αντίθετα, ο
δρόμος της διεθνούς κινητοποίησης υπέρ
των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Αλβα-
νία, τόσο προς όφελος της άγρια δοκιμα-
ζόμενης ελληνικής μειονότητας όσο και
προς όφελος του επίσης τραγικά χειμαζο-
μένου αλβανικού λαού. Είναι ο δρόμος της
ενεργού διπλωματικής δράσης, των αλλη-
πάλληλων πρωτοβουλιών ειρήνης, μιας
καλά οργανωμένης αντεπίθεσης ειρήνης
που θα οδηγήσει και σε μια ριζική μετα-
στροφή των αισθημάτων και ενέργειας αλ-
ληλεγγύης της διεθνούς κοινότητας υπέρ
των δικών μας θέσεων. Ο μόνος δρόμος
—αφού εκείνος του πολέμου αποκλείεται
εξ ορισμού— που μπορεί τελικά να οδηγή-
σει σε αμοιβαία ικανοποιητικές λύσεις
στα επίμαχα προβλήματα.

Επενδύουμε δανειζόμενοι και οι εργαζόμενοι πληρώνουν!

του Κ. Τσαλόγλου

Το κρίσιμο ερώτημα για το μέλλον της ελληνικής οικονομίας δεν είναι, πλέον, αν θα συμμορφωθεί εμπρόθεσμα ή όχι προς τις νομισματικές και δημοσιονομικές «νόρμες» του Μάαστριχτ. Το ερώτημα είναι αν θα αναδυθεί από το άφθαρτο τμήμα των πολιτικών δυνάμεων του τόπου και προωθηθεί στην εξουσία έγκαιρα πολιτικός σχηματισμός ικανός και με τη θέληση να ανατρέψει από τα βάθρα της την ακολουθούμενη σήμερα πορεία των οικονομικών μας πραγμάτων.

Με την ισχύουσα διαχειριστική λογική, εμπνευσμένη, αποζημιωτικά και μόνο από προσπορίσματα ή χορηγιατικά συμφέροντα, οι εθιστές και αν ελπίσει ο ελεγχόμενος εισοδηματικά πλήθος, όχι μόνο την πολυποθητή «σύγχληση» δεν θα πετύχουμε, αλλά ούτε και να διατηρήσουμε τη σημερινή υπεροχή στον ερειπομένο οικονομικά βιάζανιστο χώρο.

Αποθάνονται ικανοποιημένοι από τα αποτελέσματα της πολιτικής τους οι αμορόδοι, επιζωούμενοι, ανάμεσα σε όλα τα άλλα «επιτεύγματα» τους, τον υπερδιπλασιασμό των συναλλαγματιζών διαθεσίμων της χώρας, με παράλληλη τη «νομισματική σταθερότητα».

Θα έπρεπε να έχουν το θάρρος, οι ίδιοι και οι ενθουσιώδεις τήλεοπτικοί σχολιαστές των «στατιστικών δεδομένων», να εξέρχοντο από ποιες συναλλαγματιζές πηγές της οικονομίας έγιναν δόδεκα, μέσα σε δεκαμήνες, τα έξι διςζατομμύρια δολάρια των διαθεσίμων του περασμένου Οκτωβρίου. Τα εξασφάλισε μήπως το επιτοκίο μας ισοζύγιο; Αλλά το ετήσιο έλλειμμα του είναι διπλάσιο σχεδόν της αξίας των εξαγωγών μας. Το ναυτίλαζο, το τουριστικό ή το μεταναστευτικό συναλλάγμα; Αλλά στο σύνολο του αυτο το εισόδο αρνείται να αυξηθεί. Η εισερχόμενη επενδυτική ζητάρα; Αλλά οι μόνες εισερχόμενες επιχειρηματιζών ζητάρες είναι αυτές που αφορούν την εξαγορά ελληνικών, μονοπολιταζών χαρακτήρα, επιχειρήσεων. Οι εισπράξεις από την ΕΟΚ; Αν ήταν τόσο εφάπαξ να καλύπτον τις ετήσιες

εποχρεώσεις μας σε συνάλλαγμα και να περισσεύουν για αποθεματοποίηση, τότε γιατί δανειζόμαστε διςζατομμύρια δολάρια κάθε χρόνο;

Τα διςζατομμύρια των δολαρίων που προστίθενται στο συναλλαγματιζό «αποθέμα» της Τράπεζας της Ελλάδας δεν είναι τίποτε άλλο πέρα από το συναλλάγμα που διατίθεται από Έλληνες ή αλλοδαπούς ξεροδουζόπους για την αγορά ομολόγων και εντοζών γραμματίων του Δημοσίου. Αντιπροσωπεύει, δηλαδή, ένα τμήμα του χρήματος που δανειζεται κάθε χρόνο το κράτος, γι' αυτό και αυξάνει με το ρυθμό αύξησης των ελλειμμάτων, των δανειαζών, δηλαδή, αναγκών του. Αν συνέβαινε να μειωθούν οι ανάγκες για δανεισμό ή αν οι ξεροδουζόπουι ενίσχυαν άλλες αποδοτικότερες τοποθετήσεις και δεν ανανεώναν την αγορά «χαρτιών» του Δημοσίου, τότε τα συναλλαγματιζά διαθέσιμα θα μειώνονταν αντίστοιχα. Μικρό, σε έκταση, δείγμα αυτού του ενδεχομένου είναι η απόλεια συναλλάγματος του περασμένου Μαΐου για να αντιμετωπιστεί η απόλεια αγοράς των ομολόγων, αυτών που φοβηθήσαν ότι θα εμποτιστεί η δραχμή. Και για να καθυστερήσει τους θορυβημένους, το κράτος εξέδωσε «τίτλους» με πολλαπλάσιο του ως τότε επιτοκίου.

Η εξαγορά της ικανοποίησης για την ενίσχυση του συναλλαγματιζού μας «αποθέματος» και για τη σταθερότητα της δραχμής, την οποία «παράγει» δήθεν η συναλλαγματιζή μας ευεξία, δεν αποτελεί τίποτε λιγότερο ή περισσότερο από την εναντί-

δητη προσπάθεια των κυβερνώντων να απορροφούν τις καταστροφικές συνέπειες των διογκούμενων τεχνητά δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Να απορροφούν, επίσης, το γεγονός ότι ολόκληρος ο οικονομικός και κοινωνικός βίος της χώρας επιβιώνει «μονταριστά» και διαμορφώνεται στη βάση της αδυσώπητης ανάγκης να αντισταθούν στο και πιο πολλά ξεγύμνια από την εφάρα χρήματος για να καλύπτονται τα τεραστίνα ελλείμματα ενός κράτους - οργανισμού χορηγιαζών επιδιωξέων!

ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ, Η ΜΟΝΗ ΕΠΕΝΔΥΣΗ!

Το μεγάλο, σύγχρονο και αφορολόγητο ζέρδος από το δανεισμό του Δημοσίου συνίσταται «επένδυση», η οποία αποθεματίζεται κάθε άλλη, και χωρίς την παροχή της. Όποιος σκεφτεί για παροχρητική επένδυση, θα βρεθεί αντιμέτωπος με τα νηφάλια τα τραπεζικά επιτόκια δανεισμού, παύοντας εξαιρετικά σημαντικό για τη διαμόρφωση ανταγωνιστικού χώρου παροχής. Το ασυμφορό αυτό κομμάτι δεν αντισταθμίζεται ούτε από νομισματικές ισοτιμίες της δραχμής ικανές να ανωφύσουν τις εξαγωγές ούτε από την παροχρητικότητα της εργασίας. Οι ισοτιμίες της δραχμής, η βραδεία διολίσθηση, όπως την επιθυμούν οι κυβερνητικοί οικονομολόγοι, δεν διαμορφώνονται με ζήτηριο τη σημασία της παροχής. Τη σχέση του ελληνικού νομισματος προς τα ισχυρότερα νομίσματα του εξωτερικού την υπερχρεώνει η εφάπαξ φροντίδα να είναι ελκυστικό το ζέρδι από την αγορά «χαρτιών» του κρά-

ώστε να προσφέρονται τα διαρκώς
λύτερα ποσά δανειακού χρήματος
ρειδιάζεται ο προϋπολογισμός.

προσφέρεται, λοιπόν, στην εγχώρια
γωγή αγαθών και υπηρεσιών κανέ-
λλος συντελεστής χαμηλού κόστους
γωγής, ικανός να αντισταθμίσει την
μητική επίδραση των υψηλών επιτο-
της χαμηλότερης του πληθωρισμού
πληθυσμού της δραχμής, και της χωλαί-
ς παραγωγικότητας, εκτός από τις
και μικρότερες πραγματικές αμοιβές
εργαζομένων. Αυτή είναι η σοβαρότα-
ινωνική συνέπεια της ασκούμενης οι-
μικής πολιτικής, η οποία επιχειρείται
ιασχεδιαστεί με ανανεούμενες από
ο σε χρόνο υποσχέσεις για αναπρο-
ογή των αποδοχών βάσει του πληθω-
ρύ. Η ανταγωνιστικότητα των προϊό-
της ελληνικής οικονομίας έχει εναπο-
στην επιδείνωση του επιπέδου ζωής
εργαζομένων, υπό τον ευφημιστικό
της μάχης για «σταθεροποίηση» της
ομίας και της ικανοποίησης των
ήσεων του Μάαστριχτ. Στο βαθμό,
ένως, που δεν θα σταθεροποιείται η
ομία (μείωση πληθωρισμού, μείωση
μιάτων, μείωση επιτοκίων) στον ίδιο
ό θα περικόπτονται οι αμοιβές των
ζομένων. Και αυτό είναι όλο κι όλο
κα προβάλλουμε στις Βρυξέλλες ως την
είξη των... θετικών προσπαθειών μας
ύγχιση των οικονομιών!

ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΠΛΗΡΩΝΟΥΝ

υά αμφιβολία δεν πρέπει να έχουν οι
οποί του δημόσιου και του ιδιωτικού
ι, οι αγρότες, οι συνταξιούχοι, ότι,
συνεχίζεται η σημερινή οικονομική
ακή, η ζωή τους θα πηγαίνει από το
στο χειρότερο. Πορευόμενοι προς τις
ισομίες του Μάαστριχτ η μόνη πραγ-
γή «σπύγχιση» των δικών μας, με τις
νομικές και κοινωνικές εξελίξεις των
ρων μας θα είναι η ευθυγράμμιση των
ν, εδώ, με τις τιμές στις αγορές της Ευ-
ακής Ένωσης, ενώ το επίπεδο των
βών/των εργαζομένων θα βυθίζεται
και πίο πολύ σε σχέση με το επίπεδο
λλων ευρωπαϊκών συναδέλφων τους.
ή την προοπτική κανείς, δυστυχώς, δεν
ρεί να την διαψεύσει.

όνη διαδικασία εξυγίανσης των δημό-
οικονομικών, ώστε να εξουδετερώ-
αι προοδευτικά όλες οι αρνητικές συ-
ιες του διογκούμενου ελλείμματος, εί-
α μειωθούν οι δαπάνες του Δημοσίου
α αυξηθούν τα έσοδά του. Ο ασφαλέ-
ος τρόπος για τη μείωση των δαπανών
ι ο δραστηζός περιορισμός του απα-
ούμενου προσωπικού με τη μηχανορ-
ση των υπηρεσιών και την απαλλαγή
εράτους από τη συντήρηση δραχμοβό-

Η ανταγωνιστικότητα των

προϊόντων της ελληνικής

οικονομίας έχει

εναποτεθεί στην

επιδείνωση του επιπέδου

ζωής των εργαζομένων,

υπό τον ευφημιστικό τίτλο

της μάχης για

«σταθεροποίηση».

ρων επιχειρήσεων και οργανισμών. Ο
ασφαλέστερος, επίσης, τρόπος για την αύ-
ξηση των κρατικών εσόδων είναι η αποτε-
λεσματική λειτουργία των φοροσυλλεπτι-
κών μηχανισμών για τη βεβαίωση και σύλ-
ληψη μιας διαρκώς αυξανόμενης, χάρις
στην ανάπτυξη, φορολογητέας ύλης. Ούτε
το ένα ούτε το άλλο μπορούν να πραγματο-
ποιηθούν.

Αν η κυβέρνηση προχωρήσει σε ουσια-
στικό περιορισμό του απασχολούμενου
προσωπικού πριν ολοκληρωθεί η μηχανο-
νοργάνωση, εκτός από τη δημιουργία νέων
εκατοντάδων χιλιάδων ανέργων, τους
οποίους δεν θα μπορεί να απορροφήσει ο
ιδιωτικός τομέας, αφού δεν αναπτύσσεται,
θα αποσυντεθεί σε βαθμό πλήρους σήψε-
ως η διοίκηση. Αν προσμετρηθεί και η δυ-
σφορία των εργαζομένων –όσων απομεί-
νουν– από την ανεπαρκή αμοιβή, γίνεται
ολοφάνερο ότι το κράτος όχι σε αύξηση
των εσόδων του δεν θα μπορεί να υπολογί-
ζει, αλλά ούτε σε ικανοποίηση στοιχειο-
δών εθνικών και κοινωνικών υποχρεώσε-
πών του με όσα χρήματα θα συγκεντρώνει.

Το αδιέξοδο είναι, δυστυχώς, η μόνη
πραγματικότητα. Όπως έχουν διαμορφω-
θεί οι μηχανισμοί αποφασιστικού επηρεα-
σμού των οικονομικών λειτουργιών του τό-
που, για να εξυγιανθεί ο δημόσιος τομέας
πρέπει να προηγηθεί η ανάπτυξη της οικο-
νομίας. Αλλά για να αναπτυχθεί η οικονο-
μία πρέπει να εξυγιανθεί προηγουμένως ο
δημόσιος τομέας· πρέπει να πάρει το κρά-
τος να αποθαρρύνει την παραγωγική δρα-

στηριότητα εν ονόματι της δημοσιονομικής
εξυγίανσης!

Είναι αδύνατο, λοιπόν, να ξεφύγουμε
από το αδιέξοδο. Είμαστε οριστικά και
αμετάκλητα εγκλωβισμένοι στην παρanoi-
κή σχέση ότι για να υπάρξει λύση του προ-
βλήματος πρέπει προηγουμένως... να λυ-
θεί το πρόβλημα.

Ο κίνδυνος να αποθηθούμε στο περιθώ-
ριο του οικονομικά και πολιτισμικά εξελισ-
σόμενου κόσμου είναι πράγματι μεγάλος
αν το προβάδισμα της κατανάλωσης έναντι
της παραγωγής, που εγκαινιάστηκε εδώ
και δεκατέσσερα χρόνια, δεν αντιστραφεί.
Αλλά για να αντιστραφεί πρέπει να απο-
μακρυνθούν από την εξουσία, «οριστικά
και αμετάκλητα», τα κομματικά συμφέρο-
ντα, τα οποία ενέπνευσαν, ανέχθηκαν ή
δεν κατάφεραν να αλλάξουν την πορεία
της εθνικής μας οικονομίας. Η συμβολή
του λαού σε αυτή την προσπάθεια θα είναι
αποφασιστική, αν δεν είναι η λογική των
ναρκομανών. Εκείνων που οδηγούνται
στον αφανισμό επειδή αναζητούν σε μέσα
που καταστρέφουν την υγεία τους την ελα-
νάκτηση της ψυχικής και σωματικής του
ευφορίας. Οι συναισθηματικοί δεσμοί με
τις χρεωκοπημένες παρατάξεις δεν πρέπει
να επηρεάζουν, από δω και πέρα, την πολι-
τική συμπεριφορά του εκλογικού σώματος.
Οι νέοι άνθρωποι, οι οποίοι αναμφισβήτη-
τα υπάρχουν στους κόλπους της κοινωνίας
μας, και οι οποίοι οφείλουν να συναντη-
θούν για να διεκδικήσουν την εξουσία,
απαλλαγμένοι από εξαρτήσεις και κατα-
στροφικές συνήθειες του παρελθόντος, θα
ζητήσουν την εμπιστοσύνη του λαού για να
δρομολογήσουν και να προωθήσουν το μό-
νο σωτήριο για το έθνος έργο: Την ενθάρ-
ρυνση και υποστήριξη κάθε πρωτοβου-
λίας, όσο μικρή και αν είναι, που θα στο-
χεύει στη δημιουργία νέων θέσεων εργα-
σίας, που θα αποτελέσει νέα πηγή εθνικού
εισοδήματος. Με δύναμη ρημούλωσης
των επιμέρους επιχειρηματικών δραστη-
ριοτήτων, την άμεση έναρξη εκτέλεσης
των λεγόμενων μεγάλων έργων, που καθυ-
στερούν με τις ηλίθιες, όσο και ύποπτες,
προφάσεις για συμβάσεις συμφερεπι-
χών όρων, η διαδικασία της ανάπτυξης
πρέπει να κυριαρχήσει στην καθημερινή
πράξη κυβέρνησης και πολιτών. Είναι η
μόνη έξοδος από την εθνική πτώχευση και
ταπείνωση όπου μας οδηγεί το σημερινό
αδιέξοδο.

Υστερόγραφο. Θα ήταν λάθος να υποτεθεί
ότι η Πολιτική Άνοιξη του κ. Αντ. Σαμαρά
περιλαμβάνεται μεταξύ των «άφθαρτων»
πολιτικών δυνάμεων του τόπου. Η ληξιαρ-
χική πράξη της γέννησής της έχει σπείρει
ερωτηματικά που τα κάνει σζοτεινότερα ο
ανεύθυνος υπερεθνικισμός της ηγεσίας
της.

Η δαμόκλειος σπάθη της σκανδαλογίας

του Γιάννη Κωστάκη

Συνεχίζεται ο θόρυβος για το χρηματισμό πολιτικών προσώπων της προηγούμενης κυβέρνησης της ΝΔ σχετικά με την πώληση της ΑΓΕΤ. Και μετά τη χθεσινή συζήτηση στη Βουλή της πρότασης παραπομπής ενισχύεται επιλεκτική διαρροή στοιχείων και εντυπωσιοθηρική προβολή τους, με προφανή ρεβανσιστική διάθεση αλλά και επιθυμία να τρωθεί ο επίτιμος πρόεδρος της Ν.Δ. και στενοί συνεργάτες του. Μήπως, όμως, η θορυβώδης χρήση στοιχείων, επί της ουσίας, απομακρύνει από την πραγματική διερεύνηση των πραγματικών δεδομένων της αγοραπωλησίας της τσιμεντοβιομηχανίας-κολοσσού; Ή, πάλι, υπό την δαμόκλειο σπάθη της ποινικοποίησης απειλείται η ίδια η ουσία της πολιτικής – μιας πολιτικής εκκώρσης στρατηγικών μονάδων της ελληνικής οικονομίας που συνεχίζει η κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ;

Οι κατηγορίες δεν αρκεί να διατυπώνονται. Πρέπει να αποδεικνύονται», σημειώναμε πριν από τέσσερις μήνες, όταν η Βουλή αποφάσισε την σύσταση Προανακριτικής Επιτροπής, προκειμένου να διαπιστωθεί ή όχι η τέλεση αξιόποινων πράξεων στην πώληση της ΑΓΕΤ-Ηρακλής από τους **Κ. Μητσοτάκη, Α. Ανδριανόπουλο και Γ. Παλαιokrassά**. Τελικά, η πλειοψηφία της Επιτροπής (ΠΑΣΟΚ και ΠΟΛ.Α) απεφάνθη ότι οι κατηγορίες που είχε προσάψει σε τέως πρωθυπουργό και υπουργούς, όχι μόνο απεδείχθησαν, αλλά ορισμένες τελέσθησαν σε βαθμό κακουργήματος, από πλημμελήματος που αρχικά είχαν διατυπωθεί. Επιπλέον, αυξήθηκε ο αριθμός των κατηγορουμένων κατά δύο, δηλαδή τα μη πολιτικά πρόσωπα **Ν. Γεωργιάδης και Ηρ. Μαθιόπουλος**.

Πάρα ταύτα, δύσκολα μπορεί κανείς να δεχθεί ως αποδείξεις τα αναφερόμενα στο πόρισμα της πλειοψηφίας, που πέραν των εν πολλοίς αυθαιρέτων ισχυρισμών, όπως ότι κατεβλήθησαν μέσω των **Ν. Γεωργιάδη και Ηρ. Μαθιόπουλου** 35 εκατ. δολάρια στον **Κ. Μητσοτάκη**,

ουδέν νεότερον στοιχείον προσκομίζεται από τα ήδη γνωστά, προ της σύστασης της Προανακριτικής Επιτροπής. Εκτός ίσως από το ότι ο σωματοφύλα-

κας του τέως πρωθυπουργού **Μανούσος Γουλλάκης**, είναι συνδικαιούχος με τον **Ηρ. Μαθιόπουλο** λογαριασμού 200.000 δολαρίων. Στοιχείο που ναι μεν

αξιοποιήθηκε στην κατεύθυνση δημιουργίας εντυπώσεων, χωρίς όμως να ερευνηθεί περαιτέρω, με αποκλειστική ευθύνη των βουλευτών του ΠΑΣΟΚ.

Ως «ζωτικά αναγκαίο» είχε χαρακτηρίσει στην πρόταση κατηγορίας οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ το άνοιγμα των λογαριασμών της εταιρείας του **Ηρ. Μαθιόπουλου** «Γιούροτουρς». Περιέργως, όμως, όταν οι εν λόγω λογαριασμοί περιήλθαν στα χέρια του γνωστού και από την υπόθεση του καλαμποκιού βουλευτή του ΠΑΣΟΚ **Ν. Αθανασόπουλου**, όχι μόνο δεν μεταφράστηκαν, αλλά ούτε καν ελέγχθησαν στοιχειωδώς από την Επιτροπή Προεβλήθη ως αιτιολογία ότι έληγε η προθεσμία κατάθεσης του πορίσματος. Τίποτα, όμως, δεν εμπόδιζε να ζητηθεί παράταση της προθεσμίας. Παράταση είχε ήδη δοθεί και στο παρελθόν. Εύκολα, λοιπόν, δημιουργείται η εντύπωση ότι το ζητούμενο δεν ήταν πια για το ΠΑΣΟΚ η ανεύρεση της αλήθειας, αλλά η πολιτική εκμετάλλευση του θέματος.

Είναι, άλλωστε, χαρακτηριστικό ότι στοιχεία που σχεδόν καθημερινώς εμφάνιζε ο άλλος γνωστός βουλευτής του

Κ. Γ. Ανωμερίτης, αμφι-
μως σπουδαιότητας, όχι
ροεβλήθησαν από συ-
ιένα συγκροτήματα του
και ραδιοτηλεοπτικά δί-
ιτά τρόπο αντιστρόφως
ο της αξίας τους, αλλά
λούν επί μακρόν την
τή. Μέχρι του σημείου
αρτυρηθεί ακόμα και ο
ος της Επιτροπής, Δ.
γενόπουλος, που κάποια
είπε ότι τα έγγραφα του
μερίτη είναι ακατανόη-

γονός ότι το πόρισμα του
Κ υπογράφεται από το
των βουλευτών του, που
εν στην Επιτροπή, σε τί-
εν αναιρεί τα προηγού-
φου, όπως ήταν αναμε-
-, πρυτάνευσε η πολιτική
(και για ορισμένους η
της αντεκδίκησης) και
κονομική λογική. Σίγου-
αντέχουν σε σοβαρή
τα αναγραφόμενα στο
α της πλειοψηφίας, δε-
υ ότι δεν περιέχει το κυ-
ι: Μέσω ποιας ακριβώς
ισίας δωροδοκήθηκε ο
ιστοτάκης. Οι διάφορες
ς -πολλές φορές επιπέ-
συννομικού ρεπορτάζ-
αφέρονται, περιβεβλη-
ον μανδύα νομικών επι-
άτων, βεβαίως δεν απο-
αποδείξεις.

έγα ερώτημα έμεινε έτσι
ντητο: Υπήρξε ή όχι χρη-
ός πολιτικών προσώπων
ώληση της ΑΓΕΤ; Η ευ-
ι' αυτό βαραίνει τους
πές του ΠΑΣΟΚ, που
ε ότι δεν ήθελαν να ερευ-
σε βάθος η υπόθεση.
ομένως γιατί η έρευνα
να φτάσει πολύ μακριά.
και μέχρι τις ημέρες της
ς οκταετίας του ΠΑΣΟΚ,
αποφασίστηκε η εκχώ-
ης ΑΓΕΤ. Η Ν.Δ., ο Κ.
πάκης, και η κυβέρνηση
οκλήρωσαν το έγκλημα
χρισαν οι σημερινοί τους
οροι.

ή την μεριά τους, οι βου-
της Ν.Δ. αθρώνουν μεν
ρών αρχηγό τους, εκμε-
όμενοι όμως τις ανεπάρ-

μελών της πλειοψηφίας.

Πέρα από τα
όποια πολιτικά
παιχνίδια,
υπάρχει η
σκληρή
πραγματικότητα
της πώλησης της
ΑΓΕΤ. Αυτό ήταν
και παραμένει το
μεγάλο σκάνδαλο

Τούτο δεν σημαίνει ότι αυτή
ήταν η θέληση του συνόλου των
στελεχών της αξιωματικής αντι-
πολίτευσης, που, προεξαρχού-
σης της σημερινής της ηγεσίας,
μάλλον με ανακούφιση θα
έβλεπαν καταδίκη του Κ. Μη-
τισοτάκη στηριζόμενη σε αδιά-
σειστα στοιχεία. Άλλωστε, όπο-
τε είχαν την ευκαιρία να εκθέ-
σουν τον «επίτιμο» πρόεδρο της
Ν.Δ. δεν την άφησαν ανεκμε-
τάλλευτη, με χαρακτηριστικό-
τερο ίσως παράδειγμα τους λο-
γαριασμούς του κόμματος που
εμφανιζόταν ως δικαιούχος.

Τελικά,, όπως εξελίχθηκε η
όλη υπόθεση, εξ αντικειμένου
λειτούργησε υπέρ του πρώην
πρωθυπουργού. Προς τούτο συ-
νέβαλαν αποφασιστικά οι βου-
λευτές του ΠΑΣΟΚ με τη στάση
τους, που ίσως να είναι και συ-
νειδητή επιλογή, εάν αληθεύ-
ουν οι φήμες, που είδαν μάλι-
στα και το φως της δημοσιότη-
τας, ότι επιθυμία του Α. Παπαν-
δρέου δεν είναι η καταδίκη, αλ-
λά ούτε και η δίκη του από τρια-
κονταετίας αντιπάλου του.

Πέρα, όμως, από τα όποια πο-
λιτικά παιχνίδια, υπάρχει η
σκληρή πραγματικότητα της
πώλησης της ΑΓΕΤ. Αυτό ήταν
και παραμένει το μεγάλο σκάν-
δαλο για το οποίο ουδείς προς
το παρόν καλείται να λογοδο-
τήσει. Και που βέβαια η σημε-
ρινή κυβέρνηση αρνείται να την
ακυρώσει έμπρακτα αγοράζο-
ντας και πάλι τις μετοχές

ΘΡΑΣΥΒΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ

ΜΟΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑ

Στο βιβλίο ερευνάται η γένεση της
ευρωπαϊκής μουσικής και η σχέση της με τη
γλώσσα. Αυτό που κατά τον Θρασύβουλο
Γεωργιάδη, τον μεγαλύτερο μουσικολόγο του
αιώνα μας, έδωσε νόημα στη μουσική, ήταν η
συμβίωσή της με τη γλώσσα —και μάλιστα
με τη θρησκευτική γλώσσα— και η
εξελικτική πορεία αυτής της συμβίωσης.

Μόλις κυκλοφόρησε

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744

Μαθήματα αγγλικών από
έμπειρη καθηγήτρια.
Για περισσότερες
πληροφορίες,
τηλεφωνήστε στο ΑΝΤΙ:
72.32.713

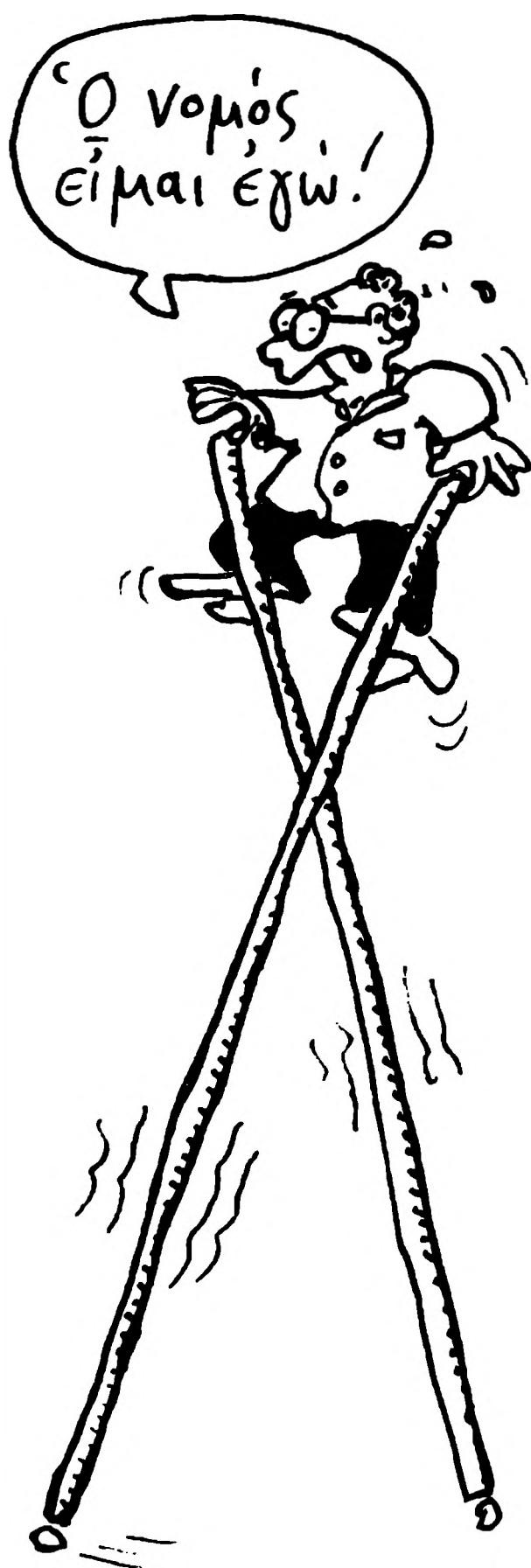
Προβληματισμός β' βαθμού...

του Δ. Παπαναγιώτου

Αναβολή των νομαρχιακών εκλογών θα δώσει στην κυβέρνηση, στα κόμματα, στους τοπικούς παράγοντες και στον πολίτη-ψηφοφόρο όλη τη δυνατότητα της απαιτούμενης σοβαρής προετοιμασίας ώστε η λειτουργία του νέου θεσμού να μην γίνει βεβιασμένα και πρόχειρα και να αποφευχθεί η εξαρχής

ΟΙ ΔΗΜΟΤΙΚΕΣ εκλογές του Οκτωβρίου σέρνουν μαζί τους ένα πρόβλημα: τις νομαρχιακές εκλογές που -υποτίθεται- θα διεξαχθούν συγχρόνως. Και με τις οποίες θα εγκαινιασθεί η λειτουργία του β' βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης. Χωρίς, ωστόσο, να λύνεται το πρόβλημα...

Ας ξεκαθαρίσουμε εξ αρχής ότι αυτή η προλογική επιφυλακτικότητα δεν σημαίνει και ότι η βασική θέση του παρόντος άρθρου στρέφεται κατά της καθιέρωσης του νέου θεσμού. Ο β' βαθμός αυτοδιοίκησης αποτελεί το σημαντικότερο βήμα για τον εξσυγχρονισμό και την ορθή λειτουργική ανάπτυξη της τοπικής αυτοδιοίκησης, γιατί την καθιστά πραγματική αυτοδιοίκηση με ευρύτατες αρμοδιότητες και εξουσίες. Ο τρόπος με τον οποίο ετοιμάζε-

ται η πρώτη εφαρμογή στη χώρα μας του β' βαθμού, είναι που έχει προκαλέσει αυτές τις συγχίες πολύ υψηλότερου βαθμού.

Ανησυχίες απόλυτα δικαιολογημένες που τις θερμαίνει αυτή η ίδια η ελληνική πραγματικότητα, η σημερινή πολιτική, οικονομική, διοικητική και κοινωνική πραγματικότητα. Η οποία, σε όλες τις φάσεις της, προσφέρει κυρίως αρνητικά δεδομένα ως προς τη θετική εφαρμογή του νέου θεσμού.

Δεύτερος βαθμός τοπικής αυτοδιοίκησης σημαίνει ότι ο αιρετός νομάρχης είναι αναλογική σμίκρυνση ένας «πρωθυπουργός» της περιφέρειας, με μεγεθυμένες εξουσίες σε σύγκριση με τον εκάστοτε διοριζόμενο κομματικό νομάρχη. Είναι αυξημένη δικαιοδοσία, αλλά και ευθύνη αφού αυτός, με το νομαρχιακό συμβούλιο αποφασίζει για τις λύσεις μεγάλων προβλημάτων της περιφέρειάς του, τα οποία με τον α' βαθμό, ρύθμιζε η κεντρική διοίκηση.

Συνεπώς, η ομαλή και αποδοτική λειτουργία του νέου θεσμού απαιτεί για την επιτυχία του πράγματι κατάλληλα και ικανά πρόσωπα, τα οποία με την προσωπικότητα, το κύρος τους, την ευθυκρισία και τη συνειδητοποίηση της υψηλής ευθύνης της αποστολής τους θα μπορέσουν να δώσουν δημιουργικές διαστάσεις στο δύσκολο έργο που θα αναλάβουν. Ανάλογες είναι οι απαιτήσεις του θεσμού και για τα πρόσωπα που θα συγκροτήσουν τα νομαρχιακά συμβούλια.

Έτσι, μοιραίως, προκύπτει αλλοίκο και αμείλικτο το ερώτημα: υπάρχουν ή όχι οι κατάλληλοι και ικανοί για να καλύψουν τις απαιτήσεις του νέου νομαρχιακού ρόλου;

Έστω και με καθυστέρηση, τα κόμματα, μετά τις δημοκρατικές υποψηφιότητες, άρχισαν σιγά σιγά να ανακοινώνουν και ονόματα υποψηφίων νομαρχών. Με δεδομένο τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν -και αντιμετωπίζουν- τα κόμματα στην επιλογή προσώπων για υποψήφιους δημάρχους, μπορούμε να εκτιμήσουμε πόση

Ιτερη δυσκολία συναντούν στην επιτοψηφίων νομαρχών, στους οποί-υπάρχουν δήμαρχοι και κοινοτά-

Δικαιολογημένες ανησυχίες εκφράζονται για τον τρόπο εφαρμογής του β' βαθμού τοπικής αυτοδιοίκησης, από όλες τις πλευρές

πάλι κόμμα, όχι δημοτικό άρχοντα-νοικο-κύρη της πόλης ή της κοινότητας. Έτσι, από το μονόδρομο του κομματικού φανατισμού θα πάμε και στις πρώτες νομαρχιακές εκλογές, για τη λειτουργική εγκατάσταση και του νέου θεσμού; Ό,τι πρέπει για την εξαρχής κομματική διάβρωση και ουσιαστική κατάλυσή του.

Ο β' βαθμός τοπικής αυτοδιοίκησης είναι η θεσμική αναβάθμιση της τοπικής αρχής. Με τον τρόπο που οδηγείται το εκλογικό σώμα στις πρώτες νομαρχιακές εκλογές, μοιραίο αποτέλεσμα θα είναι η υποβάθμιση της αυτοδιοίκησης. Και, δυστυχώς, εξετάζοντας τα πράγματα –γιατί όχι και πρόσωπα;– με την απαιτούμενη σοβαρότητα και ευθύνη, οι συνθήκες σήμερα σε υποβάθμιση οδηγούν και όχι αναβάθμιση της περιφερειακής διοίκησης.

Σε πολλά δεν είναι έτοιμοι για άμεση λειτουργία του νέου θεσμού ούτε η κυβέρνηση, ούτε τα κόμματα, ούτε οι τοπικοί παράγοντες, ούτε οι ψηφοφόροι. Άλλωστε, το πόσο ανέτοιμοι είμαστε ως χώρα για τον β' βαθμό το έδειξαν και τα θλιβερά επεισόδια στην Καβάλα και στην Αλεξανδρούπολη, αποκαλύπτοντας και κοινωνικές πλευρές του προβλήματος.

Όλες οι πληροφορίες συγκλίνουν στο ότι μέλη της κυβέρνησης, αλλά και πολλοί βουλευτές των δύο μεγάλων κομμάτων – που έτσι σχηματίζουν αυτομάτως πλειοψηφία στη Βουλή... – εκφράζουν ανεπισημως τις ανησυχίες τους σε σχετικές συζητήσεις, τιασόμενοι υπέρ της αναβολής των νομαρχιακών ώστε να ωριμάσουν οι συνθήκες που θα εξασφαλίζουν τη θετική καθιέρωση του εκσυγχρονιστικού θεσμού. Αν οι εκδηλούμενες παρασηνιακώς ανησυχίες τους εκφράζουν και σοβαρό προβληματισμό τους, τότε οφείλουν να περάσουν και στο προσκήνιο. Αυτά που υποστηρίζουν σε κατ' ιδίαν συζητήσεις, να τα πουν και δημοσίως από του βήματος του Κοινοβουλίου.

ία έχει, βέβαια, με ποια κριτήρια η επιλογή. Διότι, αν η λειτουργία βαθμού ανατεθεί και αυτή σε κομ-ενεργούμενα, η επιλογή δεν πα-ζει καμία δυσκολία. Απλώς, ο νέος θα διαβρωθεί και θα ευτελισθεί με ύτη πρακτική εφαρμογή του....

ωτήματα που τέθηκαν μέχρι τώρα, ιατα που προκύπτουν και από την λή προσέγγιση του θέματος, στοι-τούν τις επιφυλάξεις, τις απορίες, ντός τις ανησυχίες όσων προβλημα-ι όχι με την καθιέρωση αλλά με τον εφαρμογής του β' βαθμού τοπικής οίκησης. Προβληματισμός υπήρξε πάρχει– και στην κυβέρνηση που ζεται αποφασισμένη να προχωρή-ροβληματισμός που στη νομοθετική κφραση» αποκαλύπτει και την κυ-ική ανησυχία, καθώς με τον συ-ωματικό νόμο περί του νέου θεσμού -ται κατά πολύ η προικοδότηση του ύ νομάρχη σε εξουσίες!

και μόνο η κυβερνητική τελική θέ-ι σε πρώτη φάση εφαρμογής του β' ύ οι αιρετοί νομάρχες δεν θα ασκή-ις αρχικά προβλεπόμενες ευρύτα-ικαιοδοσίες περιφερειακής εξου-βεβαιώνει πόσο δεν είμαστε ακόμη ι ως χώρα, ως κράτος, ως διοίκηση ρχωρήσουμε πραγματικά στο επόμε-ια.

τε πάμε και στο επόμενο ερώτημα: και τώρα μήπως είναι προτιμότερο, επικράτηση σωφρονέστερων κριτη-να οδηγηθούμε σε μια χρονική μετά-της διεξαγωγής των πρώτων νομαρ-ιν εκλογών του β' βαθμού;

ρώτημα έχει απασχολήσει και απα-ί και κυβερνητικούς παράγοντες, λένουν τα πράγματα με τον απαιτού-ρεαλισμό.

η διεξαγωγή των νομαρχιακών εκλο-ώρα, συγχρόνως με τις δημοτικές και ικές, η αναβολή τους για ευθεότε-όνο θα δώσει την απαιτούμενη δυνα-α ουσιαστικότερης μελέτης των δε-νων και αποτελεσματικότερης προε-σίας τόσο στην κυβέρνηση όσο και όμματα, στους τοπικούς παράγοντες και στον πολίτη-ψηφοφόρο, προπα-Ο οποίος, αν οι νομαρχιακές διεξα-ν τον Οκτώβριο, ωθείται αναγκαστι-ην καινούργια κάλπη, χωρίς να ξέρει ιατί και το διότι».

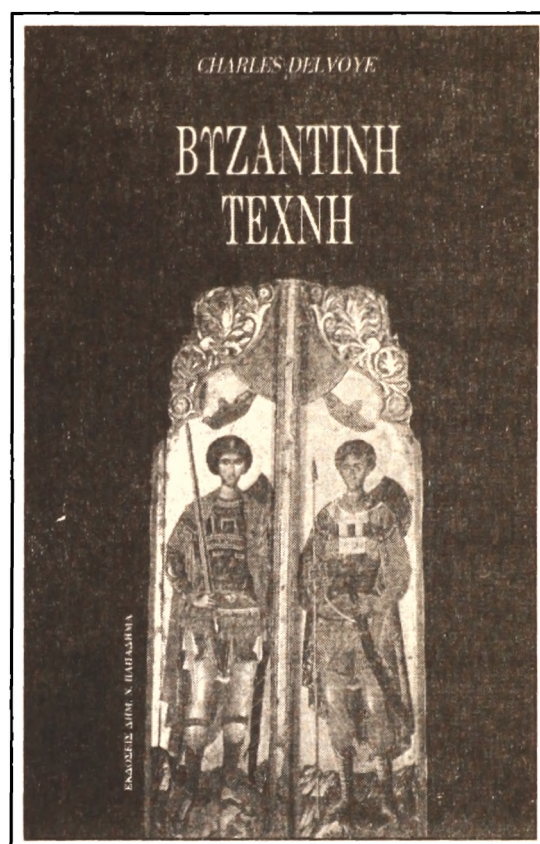
δημοτικές εκλογές, παρά την αρχική λογία, έχουν ήδη κομματικοποιηθεί ως, οι σειρήνες από όλες τις πλευρές ύν το εκλογικό σώμα να ψηφίσει και

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΚΛΑΣΙΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

“BYZANTINΗ ΤΕΧΝΗ”

CHARLES DELVOYE

Καθηγητής Πανεπιστημίου

Νέα Έκδοση 1994

Συμπληρωμένη με
24 νέες έγχρωμες εικόνες,
665 Σελίδες

Ε κ δ ό σ ε ι ς
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Ιπποκράτους 8 Αθήνα, 106 79,
Τηλ.: 36.27.318 - 36.42.692,
Fax: 36.10.271

Το Γκάζι... ανοίγει προοπτικές

του Άλκη Πρέπη

Ο νέος δήμαρχος που θα αναδειχθεί από τις δημοτικές εκλογές του Οκτωβρίου, όταν πια θα έχει χαμηλώσει ο τόνος των προεκλογικών αντιπαραθέσεων, θα έχει να αντιμετωπίσει πολλά προβλήματα από την καθημερινή ζωή στην πρωτεύουσα. Αλλά συγχρόνως, θα πρέπει να προβάλει ένα «όραμα» για την πόλη.

Η Αθήνα πνίγεται από δύσκολα και μεγάλα προβλήματα, αλλά είναι μια πόλη με παρελθόν, μνήμες και ιστορία.

Η Αθήνα δεν έχει μπορέσει όμως μέχρι στιγμής να αναδειχθεί ως ευρωπαϊκή πρωτεύουσα, ως μια

σημαντική πρωτεύουσα βαλκανικής

χώρας, την πρωτεύουσα μιας

χώρας με προσέγγιση στη Μέση

Ανατολή. Τα ζητήματα είναι

λοιπόν, και πολλά και

πολυσύνθετα.

Ενας χώρος που σχετικά πρόσφατα αναδείχθηκε προνομιακός για τη δημοτική αρχή της Αθήνας είναι το Γκάζι. Η αρχή της αξιοποίησης του χώρου έγινε επί δημαρχίας Δ. Μπέη, με την απομάκρυνση της λειτουργίας του παλιού εργοστασίου. Οι πρώτες ουσιαστικές πρωτοβουλίες για τον προσδιορισμό των μελλοντικών χρήσεων και η έναρξη των εργασιών επανάχρησης των κτιρίων του εργοστασίου έγιναν κατά τη δημαρχιακή περίοδο Μ. Έβερτ. Στη συνέχεια, ο Αντώνης Τρίτσης άφησε το θέμα στην άκρη ελλείψει πιστώσεων. Η επανέναρξη της χρηματοδότησης και των εργασιών έγιναν κατά τη δημαρχία Λ. Κουρή και ήδη έχουν ολοκληρωθεί ορισμένα από τα κτίρια του συγκροτήματος (εμβαδόν 1.500 μ² - εργαστήρια καλλιτεχνών, αίθουσα εκθέσεων, μουσειακός χώρος με συνδυασμό εστιατορίου - bar - αναψυκτήριου), ενώ σε άλλα οι εργασίες βρίσκονται σε εξέλιξη (εμβαδόν 4.700 μ² - βιομηχανικό μουσείο γκαζιού, κέντρο τεχνολογικής πληροφόρησης, κτί-

ριο μουσικών εκδηλώσεων - διδασκαλίας - ηχογραφήσεων). Μέχρι σήμερα έχει δαπανηθεί περίπου 1 δισ. δρχ., ενώ το συνολικό κόστος των εργασιών υπολογίζεται να ξεπεράσει τα 3 δισ. περίπου.

Τι είναι όμως αυτό το περίφημο Γκάζι;

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

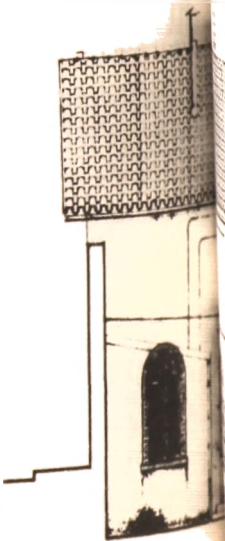
Α' φάση (1857-τέλος 19ου αιώνα)

Το Αθηναϊκό Εργοστάσιο της Γαλλικής Εταιρείας Αεριόφωτος ιδρύθηκε το 1857, με βασιλικό διάταγμα του Όθωνα, έπειτα από σύμφωνη απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου της πόλης. Με το διάταγμα παραχωρήθηκε στον Φραγκίσκο Φεράλδη το δικαίωμα σύστασης και εκμετάλλευσης του εργοστασίου παραγωγής αεριόφωτος (γκαζιού) για το φωτισμό της πόλης.

Η ανέγερση του βιομηχανικού αυτού συγκροτήματος έγινε πάνω στον οδικό άξονα για τον Πειραιά, σε κεντροβαρικό σημείο - στην τρίτη κορυφή του γνωστού «πολεοδομικού τριγώνου» της τότε Αθήνας - εκεί όπου αρχικά η λύση των

Κλεάνθη-Σάουμπερτ (1833) προέβλεπε τη διαμόρφωση της πλατείας Κρόκος, ενώ η πρόταση του Κλέντζε (1834) τοποθετούσε τα Ανάκτορα. Το γεγονός αυτό ήταν χαρακτηριστικό μιας βιομηχανικής επιλογής που υπαγορεύτηκε όχι μόνο από λόγους οικονομικούς, αλλά και τεχνικούς, σημάδεψε τη μεταγενέστερη ανάπτυξη όλης της γύρω από το συγκρότημα περιοχής, αλλά και όρισε ένα από τα κέντρα της βιομηχανικής περιφέρειας που μόλις

Γκάζι
αποτύπωση
Βορειοανατολικής
όψης

όταν.

ση (τέλη 19ου αιώνα-1920)

887 οι **Z. Σερπιέρης** και **Fulon den** να λαμβάνουν όλα τα δικαιώματα στο εργοστάσιο, αρχικά ως το 1908, και τελικά φέρνουν να παρατείνουν το συμβό- με το Δήμο Αθηναίων ως το 1930. Την οδο αυτή, και μάλιστα πριν από το , και εν όψει των Ολυμπιακών Αγώ- επεκτείνεται ο φωτισμός της πόλης αρχίζει ουσιαστικά η Β' φάση εξέλιξης εργοστασίου, που θα ολοκληρωθεί γύ- το 1920.

ση (1920-1952)

ακτηρίζεται από την εισδοχή της γερ- κής τεχνολογίας για την ποσοτική και ική βελτίωση της παραγωγής. Γίνε- ρόβλεψη για την εγκατάσταση της νέ- ας τεχνολογίας παραγωγής υδατα- ερίου (που πραγματοποιήθηκε μό- λης το 1952 με την ανέγερση του ψη- λού κτιρίου του «Νέου Υδαταερί- ου») και έγινε ορθολογικότερη ορ- γάνωση των διαφόρων παραγωγι- κών δραστηριοτήτων που επέφε- ραν επιμέρους προσθαφαιρέσεις στα κτίρια.

Πρέπει να σημειώσουμε ότι μόλις το 1938, με την εκπνοή του συμβο- λαίου με τη Γαλλική Εταιρεία, η επιχείρηση περιήλθε στη δικαιοδο- σία του δήμου και συνεχίζει πλέον να λειτουργεί ως Δημοτική Επιχεί- ρηση Φωταερίου Αθηνών (ΔΕΦΑ).

Α' φάση (1952-1983)

Η ουσιαστική αλλαγή συντελείται το 1983, όταν σταματά οριστικά η διαδικασία παραγωγής γκαζιού από κάρβουνο, και το δίκτυο ενώ- νεται με τις νέες εγκαταστάσεις στα Ελληνικά Διυλιστήρια Ασπροπύ- ρου, όπου γίνεται η παραγωγή με την τεχνολογία της σχάσης της νά- φθας. Σήμερα το μεγαλύτερο μέρος των κτιρίων έχει αποσυνδεθεί από

τη χρήση και έχει αποδοθεί στο Δήμο Αθηναίων για τα έργα ανάπλασης, που από το 1988 βρίσκονται σε εξέλιξη.

Η ΑΝΑΠΛΑΣΗ ΤΟΥ ΧΩΡΟΥ

Σήμερα ο χώρος που περιλαμβάνει το πα- λιο εργοστάσιο του Γκαζιού, και που βρί- σκεται στο κέντρο μιας ευρύτερης περιο- χής υπό ανάπλαση, καλύπτει έκταση 25.000 μ², δηλαδή το μεγάλο οικοδομικό τετράγωνο μεταξύ των οδών Πειραιώς, Περσεφόνης, Ιάκχου και Βουτάδων. Σύμφωνα με το διάταγμα του ΥΠ.ΠΟ., ο χώ- ρος του παλιού εργοστασίου, μετά την ορι- στική του διαμόρφωση, θα λειτουργήσει ως βιομηχανικό αρχαιολογικό πάρκο, που θα συνδυάζει τις παρακάτω κύριες χρή- σεις :

- κέντρο τεχνολογικής και επιστημονι- κής πληροφόρησης

- πολύπλευρο πρόγραμμα πολιτιστικών εκδηλώσεων

- μουσείο εργοστασίου γκαζιού

Μικρό τμήμα του χώρου θα εξακολουθή- σουν να καταλαμβάνουν οι εκσυγχρονη- σμένες εγκαταστάσεις ΔΕΦΑ υποδοχής και τροφοδοσίας του υπάρχοντος δικτύου με το νέο αέριο.

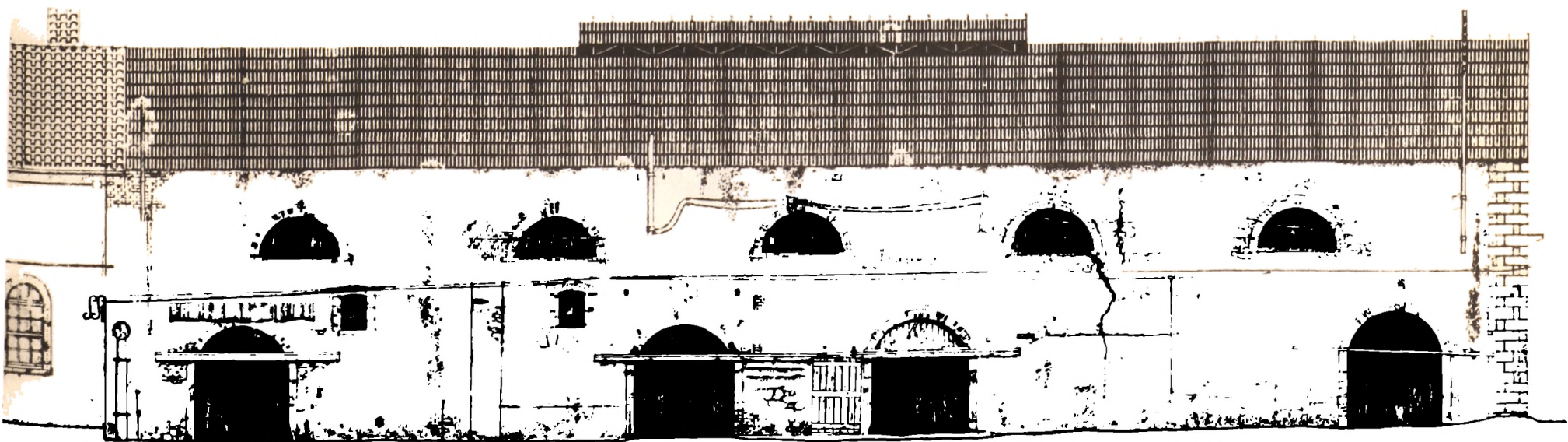
Ένα από τα κύρια προβλήματα στα οποία θα κληθεί να δώσει λύση η νέα δη- μοτική αρχή είναι αυτό της πλήρους μετα- στέγασης των σημερινών δραστηριοτήτων της ΔΕΦΑ από το χώρο του παλιού εργο- στασίου (καταλαμβάνουν ακόμη το 1/3 πε- ρίπου), γεγονός που θα δώσει τη δυνατό- τητα επέκτασης των εργασιών ανάπλασης και στα υπόλοιπα προγραμματιζόμενα κτίρια. Η διαδικασία όμως αυτή δεν είναι και τόσο απλή, μιας και σχετίζεται άμεσα με τη μελλοντική δομή της ίδιας της ΔΕΦΑ, ως δημοτικής επιχείρησης.

Παραπέρα, μπορεί κανείς να παρατηρή- σει ότι οφείλει να προβληματίσει τη μελ- λοντική δημοτική αρχή η πολυμορφία των δραστηριοτήτων που θα φιλοξενηθούν στα κτίρια του εργοστασίου, έτσι ώστε αυ- τές να καλύπτουν, ει δυνατόν, όλο το εικο- σιτετράωρο και να μπορούν να προσελκύ-

ουν τις νεότερες ηλικίες.

Ανεξάρτητα από τον έντονα μουσειακό αρχιτεκτονικό χαρακτήρα ορισμένων κτι- ρίων, πολλοί χώροι προσφέρονται για την έντεχνη συνύπαρξη της παλιάς «ατμό- σφαιρας» της βιομηχανικής αρχιτεκτονι- κής και των μηχανημάτων της περιόδου με μια εντελώς σύγχρονη χρήση. Μια τέτοια σχέση συνύπαρξης και ανάδειξης του πα- λιού μέσα από το καινούργιο μπορούν, πι- στεύουμε, να επιβιώσουν ουσιαστικά στη σύγχρονη πόλη τα κτίρια αυτά, δίχως να προδίδεται ο αρχικός χαρακτήρας τους, αλλά και δίχως να καταλήγουν σε στείρα απολιθώματα του παρελθόντος. Μεγάλες δυνατότητες προσφέρει το γεγονός ότι το Γκάζι, μαζί με το γειτονικό εργοστάσιο **Πουλόπουλου** (που ήδη λειτουργεί ως πνευματικό κέντρο «Μελίνα Μερκού- ρη»), ανήκει ως ιδιοκτησία εξ ολοκλήρου στο δήμο, που θα μπορεί έτσι να ελέγχει και να προγραμματίζει πλήρως τις μελλο- ντικές δραστηριότητες στο πλαίσιο –θέ- λουμε να πιστεύουμε– ενός ευέλικτου ορ- γανισμού, έξω από το πνεύμα της γνωστής δημοσιοϋπαλληλικής δυσλειτουργίας, με όραμα και πρωτοβουλίες αντάξιες του πρώτου δήμου της χώρας.

Αλλά η ιδιαιτερότητα του Γκαζιού δεν οφείλεται μόνο σ' αυτό. Το κύριο πλεονέ- κτημα βρίσκεται στη θέση του συγκροτή- ματος. Δύο άλλα πνευματικά ιδρύματα υπάρχουν ήδη, λειτουργούν και αναπτύσ- σονται στην περιοχή: Είναι η **Δημοτική Πινακοθήκη** και η **Ανώτατη Σχολή Κα- λών Τεχνών** που στεγάζεται στο παλιό ερ- γοστάσιο Σικιαρίδη στην οδό Πειραιώς 256. Πρέπει, επίσης, να σημειώσουμε ότι το Γκάζι αποτελεί τη συνέχεια στον ανοι- χτό αρχαιολογικό περίπατο της Αθήνας, που θα αναπτυχθεί περαιτέρω με την απο- κάλυψη της **Ιεράς Οδού** και του **Δημοσίου Σήματος** (του δημόσιου νεκροταφείου της αρχαίας Αθήνας). Αλλά αυτό που οφείλει να γίνει κυρίως κατανοητό είναι ότι το Γκάζι βρίσκεται στο κέντρο βάρους μιας μεγάλης περιοχής της πρωτεύουσας που, ενώ αυτή τη στιγμή είναι έντονα υποβαθ-

μισμένη, έχει όλες τις δυνατότητες να αποτελέσει ένα νέο αναβαθμισμένο κέντρο (εμπορικό, πολιτιστικό, οικιστικό) της Αθήνας. Είναι η περιοχή κάτω από την Ομόνοια που περιλαμβάνει οδικούς άξονες όπως η Αγ. Κωνσταντίνου, η οδός Αχιλλέως, η οδός Πειραιώς μέχρι τη θέση της Σχολής Καλών Τεχνών, η περιοχή της πλατείας Βάθης, της πλατείας Κουμουνδούρου, του Μεταξουργείου και του Γκάζι. Είναι περιοχές που δέχονται έντονα τις πιέσεις εκτόνωσης των υπολειμμάτων του αστικού κέντρου, οι οποίες συγκεντρώνουν σε μεγάλο βαθμό περιφερειακά πληθυσμιακά στοιχεία και που αξιολογικά στοιχεία του περιβάλλοντος –είτε φυσικού (όπου έχει διατηρηθεί) είτε ανθρωπογενούς– καθημερινά καταστρέφονται. Σήμερα οι περιοχές αυτές κινδυνεύουν να αποκτήσουν τα χαρακτηριστικά του inner city των μεγαλοπόλεων. Και όμως, αυτό μπορεί και πρέπει να αναστραφεί.

Λίγο τα αγαθά στοιχεία της ελληνικής ιδιοσυγκρασίας και λίγο ο υπανάπτυκτος χαρακτήρας της περιοχής, προσφέρουν μεγάλες ευκαιρίες στο δημόσιο τομέα να παρεμβεί. Στην κατεύθυνση αυτή οι πολεοδομικές μελέτες αναβάθμισης των ιστορικών γειτονιών της Αθήνας (Μεταξουργείο, Ψυρρή, Κεραμεικός, πλατεία Κουμουνδούρου, Γκάζι), που ξεκίνησαν με πρωτοβουλία του **Αντώνη Τρίτη**, οφείλουν όχι μόνο να ολοκληρωθούν, αλλά και με την εξεύρεση των αναγκαίων οικονομικών πόρων, να αρχίσουν να υλοποιούνται. Νέο επίσης στοιχείο της ανάπτυξης της περιοχής συνιστά η διερχόμενη γραμμή του **Μετρό** που έχει στάση στη συμβολή της Ιεράς Οδού με την οδό Πειραιώς – παρότι τις δυσκολίες που συναντά λόγω των αρχαιολογικών ευρημάτων. Ο προγραμματισμός, τέλος, του χώρου ανέγερσης του πτερίου της **Νέας Όπερας** της Αθήνας στην περιοχή του Γκάζι μπορεί να γίνει –πέραν ενός ευγενικού οραματισμού του απερχόμενου δημάρχου– πραγματικότητα μόνο με την ουσιαστική συνδρομή της κεντρικής διοίκησης ή κάποιων χορηγών.

Από όλα τα παραπάνω εύκολα συνάγεται

Γκάζι, εσωτερικό των εγκαταστάσεων

ότι η ευρύτερη περιοχή γύρω από το Γκάζι από εκεί που κινδυνεύει να υποβαθμιστεί περισσότερο, αν η δημοτική αρχή και οι άλλοι κρατικοί φορείς παρέμβουν ουσιαστικά, μπορεί –και πρέπει, βεβαίως– να αποτελέσει ένα πυρήνα πολιτιστικών και άλλων δραστηριοτήτων, που θα «αντιπαλεύει» και θα αντισταθμίζει τον άλλο πυρήνα που έχει παραδοσιακά αναπτυχθεί γύρω από το Σύνταγμα και την Βασιλίσσης Σοφίας. Με την ανάπτυξη αυτή και η Αθήνα θα κερδίσει, αλλά και οι πέραν από το Γκάζι δυτικές συνοικίες του πολεοδομικού συγκροτήματος της πρωτεύουσας θα πάρουν νέα ζωή.

Είναι ελπιδοφόρο το γεγονός ότι σε όλες τις περιοχές που βρίσκονται σε συνέχεια με το Γκάζι ήδη υπάρχουν σημεία που αναπτύσσονται σιγά σιγά.

Ενδεικτικά αναφέρουμε το μεγάλο κυριακάτιζο παζάρι της Αθήνας, που δεν είναι πια μόνον το παραδοσιακό Μοναστηράκι. Η οδός Αχιλλέως αποκτά διστακτικά κάποια μικρά σημεία κέντρων αναψυχής. Στον Ψυρρή, δίπλα στην Πυροσβεστι-

κή, μια πρωτοποριακή θεατρική ομάδα δημιουργεί με επιτυχία στα παλιά τυπογραφεία του «**Εμπρός**». Στο Γκάζι υπαίχει ήδη η ομάδα «**Ροές**», αλλά και το νεότερο κέντρο που πέραν το χειμώνα φιλοξενούσε τη μουσική παράσταση της **Αλκ. Πρωτοψάλτη**. Στο Μεταξουργείο έχουν πεζοδρομηθεί αρχαία οικοδομικά τετράγωνα, αλλά η έλλειψη της κοινωνικής πρόνοιας έχει εγκαταλείψει πολλά όμορφα παραδοσιακά κτίσματα, όπου βρίσκουν σήμερα καταλύμα οι απροστάτευτοι λαθρομετανάστες. Και όμως, η ανθρώπινη παρουσία σε συνδυασμό με στοιχειώδη κοινωνική πρόνοια, για να χρησιμοποιηθούν για κατοικία αυτές οι οικοδομές, θα «ηρεμήσει» και θα εξανθρωπίσει την περιοχή.

Να, λοιπόν, ιδού το Γκάζι! Το Γκάζι και η γύρω του περιοχή θα είναι η νέα πρόκληση για την καινούργια δημοτική αρχή της Αθήνας. Εδώ, πιστεύουμε ότι θα δοθεί –αλλά είναι και πιθανόν να χαθεί– το νέο στοίχημα για τον νέο δήμαρχο της πρωτεύουσας.

γραφτείτε συνδρομητές στο

αντι

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Επιμέλεια: Βασίλης Καπετανγιάννης

Παράλληλοι πολιτικοί βίοι

■ τη Γαλλία ο πρόεδρος Μιτεράν διανύει τους τελευταίους μήνες της δεύτερης επταετούς θητείας του. Η πολιτική του σταδιοδρομία πλησιάζει προς το τέλος αν δεν διακοπεί και πιο πρόωρα λόγω της ής κατάστασης της υγείας του. Μαζί με τηνχώρησή του κλείνει κι ένα ολόκληρο κεφάλαιο της πολιτικής ζωής της χώρας, καθώς ο κυνών κεντροδεξιός συνασπισμός έχει επιτήσει και η σοσιαλιστική παράταξη βρίσκει σε κρίση. Η Γαλλία δείχνει τα πρώτα σημάοικονομικής ανάκαμψης μετά τη χειρότερηση που πέρασε στη μεταπολεμική εποχή.ρά τα προβλήματά της, παραμένει μεγάληαμη στην Ευρώπη και σταθερή στον γερμαγαλλικό άξονα. Η αποχώρηση του Μιτεράν, η ενδεχόμενη εκλογή προέδρου απ' την κυνώσα παράταξη θα δημιουργήσει ένα νέοιτικό σκηνικό και στη χώρα και στην Ευρώ-

πό την άλλη μεριά, ο καγκελάριος Κολ επικει να κερδίσει και τέταρτη κυβερνητική θηχ στις εκλογές που θα γίνουν στη Γερμανία, 5 16 Οκτωβρίου. Κυβερνά ήδη τη χώρα για 12εχή χρόνια. Είναι ο μακροβιότερος πολιτι-

Ο γάλλος
πρόεδρος
Μιτεράν και
ο γερμανός
καγκελάριος
Κολ εργά-
στηκαν με
επιμονή για
την εδραίω-
ση του γαλ-
λογερμανι-
κού άξονα.

κός στην Ευρώπη και στο δυτικό κόσμο και η πολιτική του διακυβέρνηση είναι σχεδόν μονοκρατορική, καθώς η μακρόχρονη παραμονή του στην εξουσία τού έχει προσδώσει μεγάλη ισχύ. Φιλοδοξεί με την επανεκλογή του να εδραιώσει και να προωθήσει τη θέση της Γερμανίας ως ηγέτιδας δύναμης στην Ευρώπη αλλά και σ' ολόκληρο τον δυτικό κόσμο. Ωστόσο, η επανεκλογή του, που φαινόταν βέβαιη πριν από μερικούς μήνες, κάθε άλλο παρά εξασφαλισμένη είναι, μολονότι ο Κολ πιστεύει ότι οι Γερμανοί μόνο αυτόν θέλουν για καγκελάριο. Ωστόσο, σοβαρή αιτία μιας ενδεχόμενης αποτυχίας του Χέλμουτ Κολ είναι το κομματικό σύστημα της χώρας που έχει ριζικά αλλάξει. Οι σύμμαχοί του στην κυβέρνηση συνασπισμού, οι Ελεύθεροι Δημοκράτες, έχουν καταρρεύσει εκλογικά· ενώ το πρώην Κομμουνιστικό Κόμμα στην πρώην Ανατολική Γερμανία σημειώνει άνοδο. Οι Σοσιαλδημοκράτες, το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης, μπορεί να μην μπορούν να απειλήσουν άμεσα τον Κολ αλλά μπορούν άνετα να ανατρέψουν το σκηνικό με μια κυβέρνηση όπου θα συμμετέχουν και οι Πράσινοι. Κι έτσι μπορεί να δύσει πάραυτα το άστρο του Κολ εκεί όπου όλα έδειχναν ότι θα μεσουρανήσει.

Πληθυνόμεθα...

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Πενιχρά ήταν τα αποτελέσματα της πρόσφατης Διεθνούς Διάσκεψης για τον υπερπληθυσμό του πλανήτη μας, στην οποία κυριάρχησε η διαμάχη Βατικανού και Ηνωμένων Πολιτειών για τις εκτρώσεις. Τα μεγάλα ζητήματα, όπως η μετανάστευση και η ανάπτυξη του Τρίτου Κόσμου έμειναν στο περιθώριο. Ο ανεπτυγμένος «πρώτος κόσμος» προτίμησε και αυτή τη φορά να κρυφτεί πίσω από το δάχτυλό του και να προκρίνει τη λύση με το μικρότερο κόστος.

Από τις 5 μέχρι τις 13 του Σεπτεμβρίου, οι αντιπρόσωποι 118 χωρών προσπάθησαν να καταλήξουν σε μια κοινή απόφαση, σχέδιο εικοσαετίας για το μέλλον του πλανήτη μας. Στόχος η εξεύρεση ενός κοινού αποδεκτού τρόπου για τον έλεγχο του ρυθμού αύξησης του πληθυσμού της Γης. Οι αριθμοί είναι αποκαλυπτικοί. Τα 5,7 δισ. άνθρωποι που ζουν στη Γη αυξάνονται κατά 90 εκατ. κάθε χρόνο. Τρία μωρά γεννιούνται κάθε ένα δευτερόλεπτο, 260 χιλιάδες κάθε μέρα. Μαζί με τον έλεγχο των γεννήσεων, μια σειρά απ' άλλα σημαντικά ζητήματα αναμενόταν να τεθούν στο τραπέζι των διαβουλεύσεων. Η οικονομική ανεξαρτησία της γυναίκας και η ενεργός συμμετοχή της στον οικογενειακό προγραμματισμό και την ανατροφή των παιδιών. Η προώθηση νομικών πλαισίων με διεθνή ισχύ που θα οριζόταν κατώτατο όριο ηλικίας γάμου, θα καταδίκαζαν τη σεξουαλική βία, τις φυλετικές διακρίσεις στον εργασιακό χώρο και την περικοπή τμήματος των γεννητικών οργάνων που εφαρμόζεται ακόμη σε πολλές αφρικανικές χώρες. Και θα εξασφάλιζαν τη δυνατότητα ενημέρωσης σε θέματα υγιεινής και αντισύλληψης.

Όλα τα θέματα φαίνονται και είναι πολύ ενδιαφέροντα και θα ήταν ευχής έργον να είχαν συζητηθεί στην πρόσφατη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών. Δυστυχώς, όμως, οι παραινήσεις του γ.γ. των Ηνωμένων Εθνών, **Μπούτρος Γκάλι**, που κάλεσε τους συνέδρους να μην μετατρέψουν τη διάσκεψη σε πεδίο ιδεολογικών αντιπαραθέσεων, έπεσαν στο κενό.

Το Βατικανό και οι Ηνωμένες Πολιτείες

πρωτοστάτησαν στον αποπροσανατολισμό της Διάσκεψης από τα βασικά ζητήματα που θα κυριαρχήσουν και θα σημαδέψουν τον 21ο αιώνα. Οι αμβλώσεις και η νομιμότητά τους κυριάρχησαν στις συζητήσεις και μετέτρεψαν τη διάσκεψη όχι απλώς σε πεδίο ιδεολογικών αντιπαραθέσεων, αλλά σε πεδίο μαχών. Με αφορισμούς εκατέρωθεν και τελικά με φραστικούς συμβιβασμούς της τελευταίας στιγμής συμφώνησαν όλοι σε ένα κοινό ψήφισμα. Ο παπικός απεσταλμένος δεν ικανοποιήθηκε παρά μόνο με τη διατύπωση ότι «σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει οι αμβλώσεις να προωθούνται ως τρόπος οικογενειακού προγραμματισμού».

Οι εκπρόσωποι των χωρών του Τρίτου Κόσμου έμειναν απλώς θεατές αυτής της διαμάχης και δικαιολογημένα διαμαρτύρονταν στο περιθώριο της Διάσκεψης, τονίζοντας ότι δεν ήρθαν στο Κάιρο να συζητήσουν για τις αμβλώσεις, τις λεσβίες και τους ομοφυλόφιλους. Τελικά, το καυτό θέμα της μετανάστευσης και της ανάπτυξης του Τρίτου Κόσμου έμειναν για τις συνεδριάσεις της τελευταίας ημέρας.

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

Η προσέγγιση και αυτών των θεμάτων δεν έγινε παρά πρόχειρα και επιφανειακά. Και το θέμα έκλεισε με τροποποιήσεις τις τελευταίας στιγμής πάνω σ' ένα προσχεδιασμένο κείμενο. Το ζητούμενο για τις χώρες της Δύσης, που δέχονται τους μετανάστες, ήταν να τροποποιηθεί μια φράση που έλεγε ότι «οι χώρες που δέχονται πρόσφυγες πρέπει να αναγνωρίσουν στους πρόσφυγες το δικαίωμα να φέρνουν μαζί και την οικογένειά τους». Η διαμάχη, λοιπόν, μεταξύ των δυτικών ανεπτυγμένων χωρών από τη μια και της ομάδας των 77 αναπτυσσόμενων χωρών

από την άλλη περιστράφηκε γύρω από την αλλαγή ακριβώς αυτής της λέξης: «οικογένεια», ώστε να μπορεί η κάθε χώρα να διαμορφώνει χωριστά τη μεταναστευτική πολιτική της. Μπροστά σ' αυτή την ασυνείδητη και προκλητική συμπεριφορά των αναπτυγμένων χωρών, τι μπορεί να αντιτάξει κανείς;

Οι μετανάστες, συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων, ξεπερνούν τα 125 εκατομμύρια. Γύρω στο 1,4 εκατομμύρια άνθρωποι των χωρών του Τρίτου Κόσμου κατευθύνονται κάθε χρόνο προς τις αναπτυγμένες χώρες. Ο αριθμός αυτός θα αυξάνεται, ενδεχομένως, δραματικά όσο η οικονομική και κοινωνική εξαθλίωση του Τρίτου Κόσμου συνεχίζεται. Όλο και περισσότεροι εξαθλιωμένοι θα παίρνουν το δρόμο για τον πλανήτη Βορρά και, όπως είναι φυσικό, το ρεύμα αυτό δεν θα ανακοπεί με διατάγματα και νέους αυστηρούς νόμους που θα κλείνουν τις πόρτες στους μετανάστες.

Μια μια οι ευρωπαϊκές χώρες -η Γαλλία πρωτοστάτησε- έσπευσαν να οχυρωθούν πίσω από αυστηρότερες νομοθεσίες, καμιά όμως από τις χώρες της Δύσης δεν έδειξε να ενδιαφέρεται επί της ουσίας για το πώς ο εξαθλιωμένος αυτός κόσμος θα κρατηθεί στον τόπο του. Άλλη μια ευκαιρία για γόνιμο διάλογο έμεινε ανεκμετάλλευτη. Οι αναπτυσσόμενες χώρες, παρά το γεγονός ότι γνωρίζουν πολύ καλά ότι η μετανάστευση θα είναι το υπ' αριθμόν ένα πρόβλημα του 21ου αιώνα, προτίμησαν και αυτή τη φορά να βρουν μια προσωρινή λύση.

Σε ό,τι αφορά δε την οικονομική ανάπτυξη, που είναι άμεσα συνυφασμένη με το θέμα της μετανάστευσης, οι αναπτυσσόμενες χώρες ετήρησαν σιγήν ιχθύος. Όλοι γνωρίζουν

αλύ καλά τι πρέπει να γίνει: σταθερο-
του πληθωρισμού των αναπτυσσό-
χωρών, εφαρμογή μιας πολιτικής με-
γικό προσανατολισμό, σταδιακή
ιθέρωση της αγοράς και πάνω απ'
οιγμα των αγορών του «πρώτου» κό-
πα προϊόντα του «τρίτου». Οι διε-
οργανισμοί όπως το Διεθνές Νομι-
ό Ταμείο και η Παγκόσμια Τράπεζα,
τις μεγάλοστομες διακηρύξεις τους,
«έλησαν καθόλου με τα προγράμματα

ρα απεγνωσμένα τρόπους μείωσης του ρυθ-
μού αύξησης των κατοίκων του πλανήτη
μας. Οικογενειακός προγραμματισμός, ενί-
σχυση της θέσης της γυναίκας, αντισύλληψη
και μια σειρά δευτερευόντων προτάσεων.
Ακόμα και σ' αυτό το σημείο, οφείλουμε ως
αναπτυγμένος κόσμος να αναλάβουμε τις
ευθύνες μας. Πρώτα απ' όλα να μην δημι-
ουργούμε ψευδείς ιδεολογικές αντιπαρα-
θέσεις. Η αντίθεση των φανατικών ισλαμι-
στών σε ζητήματα ελέγχου των γεννήσεων

δρόμο όχι μόνο για τον οικογενειακό προ-
γραμματισμό, αλλά και για άλλα κοινωνικά
προγράμματα. Τα παραπάνω παραδείγμα-
τα δείχνουν καθαρά ότι και το ζήτημα του
υπερπληθυσμού δεν είναι σωστό να αντιμε-
τωπίζεται με τη λογική του άσπρου-μαύρου.
Η κάθε χώρα μπορεί να προσαρμόσει στα
ήθη και τα έθιμα των κατοίκων της ένα πρό-
γραμμα ελέγχου των γεννήσεων.

Χρειάζεται όμως πάνω απ' όλα όχι μόνο η
συναίνεση της Δύσης, αλλά και η πρακτική

Εκατομμύρια Ασιάτες και Αφρικανοί παίρνουν κάθε χρόνο το δρόμο για τη Δύση. Τα μεταναστευτικά προβλήματα, όμως, δεν λύνονται με διασκεψεις.

λωτική προσαρμογής. Αντί για βοή-
μέσω επενδύσεων, οι αναπτυσσόμενες
ς είδαν τις τιμές των προϊόντων τους
μξάνουν δραματικά. Η τελευταία ευ-
α χάθηκε με την υπογραφή της GATT
κή Συμφωνία για τους Δασμούς και το
ριο).

αναπτυσσόμενες χώρες θα υποχρεω-
να συρθούν στο άρμα του παγκόσμιου
ρίου και συμπιέζοντας ακόμα περισ-
ρο το εργατικό δυναμικό τους και ευτε-
τας την αξία της εργασίας προκειμέ-
να μπουν στο παιχνίδι του ανταγωνι-
της διεθνούς αγοράς.

δυσοίωνες, λοιπόν, προβλέψεις για τις
τόπτητες οικονομικής ανάκαμψης των
τυσσόμενων χωρών του Τρίτου Κό-
ι, ο αναπτυγμένος Βορράς αναζητεί τώ-

και του υπερπληθυσμού του πλανήτη μας εί-
ναι υπαρκτή και αναμενόμενη. Δεν είναι
όμως ο κανόνας. Ποιος γνωρίζει άραγε σε
χώρες όπως το Μπανγκλαντές, την Κολομ-
βία, την Αίγυπτο, την Ινδονησία, την Κέν-
νυα, το Μεξικό, το Μαρόκο, την Ταϊλάνδη,
την Τυνησία και τη Ζιμπάμπουε εφαρμόζο-
νται ήδη με αρκετή επιτυχία προγράμματα
ελέγχου των γεννήσεων; Αναφέρουμε χα-
ρακτηριστικά, αντιγράφοντας από την
Herald Tribune στις 7.9.94, ότι στην Ινδονη-
σία οι γεννήσεις από το 5,6 που αντιστιχού-
σε σε κάθε γυναίκα έχουν πέσει στο 3. Στην
Κολομβία από 7,1 στο 2,9 μέσα σε μια τρια-
κονταετία. Ακόμα και στην Τυνησία, που
είναι ένα ισλαμικό κράτος, η άμβλωση είναι
ελεύθερη και η πολιτική ισότητα των γυναι-
κών που θεσμοθετήθηκε το 1956 άνοιξε το

συνεισφορά των αναπτυγμένων χωρών. Τα
προγράμματα αυτά απαιτούν εκατοντάδες
δισ. δολάρια και οι αναπτυσσόμενες χώρες
δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν από μόνες
τους σ' αυτή την υποχρέωση.

Δυστυχώς, η πρόσφατη Διάσκεψη του
Καΐρου δεν προσφέρθηκε ούτε για γόνιμο
διάλογο ούτε για ανάληψη δραστηκών πρω-
τοβουλιών για την αντιμετώπιση των καυ-
τών προβλημάτων του πλανήτη μας. Ένα
ψηφίσμα προσχεδιασμένο, αλλαγές φρα-
στικές της τελευταίας στιγμής, ιδεολογικές
αντιπαραθέσεις εκ του μη όντος, η αυλαία
που έπεσε άρον άρον και η επιβεβαίωση ότι
ο αναπτυγμένος Βορράς δεν μπορεί να βγει
από τα αδιέξοδά του και να αντιμετωπίσει
δραστικά τα προβλήματα, που έτσι ή αλλιώς
απειλούν και τη δική τους ευημερία.

Κοινωνικές αναταραχές

του Αργύρη Παναγόπουλου

Η πραγματικότητα και οι κοινωνικές της αντιθέσεις κλυδωνίζουν το κράτος - τηλεόραση του Μπερλουσκόνι, ενώ η Αριστερά παρακολουθεί βουβή τις εξελίξεις. Με αυθόρμητες απεργίες οι εργαζόμενοι υπερασπίζονται τις συντάξεις, ενώ η αστυνομία αντιμετωπίζει με την πιο ωμή βία κάθε είδους νεολαιϊστικής διαμαρτυρίας. Οι καλοκαιρινές διακοπές τελείωσαν και οι Ιταλοί αρχίζουν να λογαριάζονται με τη θατσερική πολιτική του Μπερλουσκόνι.

Η πρόταση να μειωθούν κατά 30-40% οι συνταξιοδοτικές αποδοχές των σημερινών εργαζομένων προσδιόρισε το μέγεθος της προεκλογικής δημαγωγίας για τη δημιουργία ενός εκατ. νέων θέσεων εργασίας.

Για τον Μπερλουσκόνι, η οικονομική ανάκαμψη της Ιταλίας περνάει μέσα από την ολοκληρωτική διάλυση του κοινωνικού κράτους και την ιδιωτικοποίηση όλων των υπηρεσιών κοινωνικής ωφέλειας.

Η απάντηση των Ιταλών εργαζομένων αυτή τη φορά υπήρξε αστραπιαία. Την ίδια στιγμή που ο υπουργός των Δημόσιων Ταμείων, **Ντίνι**, που προέρχεται από τους μηχανισμούς της Τράπεζας της Ιταλίας, ανήγγειλε την πρόθεση της κυβέρνησης να μειώσει τις συντάξεις, να καταργήσει την τιμαριθμική αναπροσαρμογή τους και να μειώσει το εφάπαξ, στις βιομηχανικές περιοχές του Τορίνο και του Μιλάνο ξέσπασαν οι πρώτες αυθόρμητες μαζικές απεργίες.

Το νέο ακαδημαϊκό έτος αρχίζει με τον διπλασιασμό ή ακόμα και τον τριπλασιασμό των διδάκτρων και τη μείωση 15 χιλιάδων τάξεων στη μέση εκπαίδευση. Τη στιγμή που η ανεργία στη νεολαία της Νότιας Ιταλίας φθάνει το 40% και η υποαπασχόληση το 30-35%, η κυβέρνηση χρησιμοποιεί την πιο ωμή βία για να καταπνίξει τις πρώτες εστίες της νεολαιϊστικής αντίδρασης.

Μια διαδήλωση 20 χιλιάδων νέων υπέρ του κατελημμένου εδώ και 20 χρόνια κοινωνικού κέντρου του Μιλάνου, Λεονκαβάλο, γίνεται η αιτία της πιο άγριας καταστολής από μεριάς της αστυνομίας τα τελευ-

ταία 15 χρόνια.

Το Μιλάνο υπήρξε πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας του Κράξι, το κέντρο των δραστηριοτήτων του Μπερλουσκόνι και η δεξαμενή ψηφοφόρων της Λέγκα του Βορρά. Ο Μαρόνι, ο υπουργός Εσωτερικών της Λέγκα του Βορρά, απέναντι στη νεολαία που αγωνίζεται εναντίον της περιθωριοποίησης και της διακίνησης των ναρκωτικών αντιπαραθέτει τη γενίκευση της αστυνομικής καταστολής, ενώ ο ρατσιστής δήμαρχος του Μιλάνου, **Φορμεντίνι**, και αυτός της Λέγκα του Βορρά, κατηγορήσε τον θεατρικό κωμωδιογράφο **Ντάριο Φο** και το σκηνοθέτη **Σαλβατόρε** ως συνυπευθύνους για τα επεισόδια.

ΩΡΑ ΕΜΦΑΣΗΣ ΣΤΗ ΔΙΑΦΟΡΑ

Πριν από λίγο καιρό ήταν αρκετά δύσκολο μερικές φορές να διακρίνεις τις διαφορές ανάμεσα στο ΔΚΑ και τον Σύνδεσμο Βιομηχάνων, ανάμεσα στην αρθρογραφία της *Unita* και της *Stampa*, της εφημερίδας του Τορίνο που ανήκει στη FIAT. Περφωτισμένη Δεξιά και Αριστερά ανέλαβαν καθημερινά αλληλοδιαδοχικούς ρόλους υπερασπίζοντας την ενισχυμένη αναλογική και άλλες νεοφιλελεύθερες συνταγματικές και οικονομικές συνταγές.

Το σκηνικό αυτό σήμερα καταρρέει. Ο αγώνας για την υπεράσπιση των συντάξεων και των κατακτήσεων των εργαζομένων άλλαξε τις συμμαχίες, επαναπροσδιορίζοντας τα συγκεκριμένα συμφέροντα των διαφόρων τάξεων και στρωμάτων. Η σύγκρουση για τις συντάξεις θέτει για πρώτη φορά σε άμεσο κίνδυνο την κυβέρνηση του Μπερλουσκόνι.

Ένα τμήμα της Αριστεράς, μπροστά σε νέα κοινωνική σύγκρουση, απαντά στο στωδικά, προσπαθώντας να προσελκύσει μέσα από μια συντηρητική πολιτική έναν ρος των κεντρώων και δεξιών πολιτικών δυνάμεων.

Ο **Ντ' Άλεμα**, ο νέος γραμματέας του ΔΚΑ, προσπαθεί να δημιουργήσει ένα κοινό άξονα ανάμεσα στο καθολικό Λαϊκό Κόμμα, τους πρώην χριστιανοδημοκράτες και το ΔΚΑ που να μπορεί να συσπειρώσει μια δεύτερη φάση και ένα μέρος ή ολόκληρη τη Λέγκα του Βορρά, σπάζοντας τη συμμαχία της με τον Μπερλουσκόνι και τους νεοφασίστες του Φίνι. Μια ενέργεια που θα σημάνει το τέλος της κυβέρνησης Μπερλουσκόνι και τον σχηματισμό μιας κυβέρνησης Λέγκα, Λαϊκού Κόμματος και ΔΚΑ, που θα έχει ως στόχο την επίτευξη των προγραμμάτων των προηγούμενων κυβερνήσεων Τσιάμπι και Αμάτο.

Ένα άλλο τμήμα της Αριστεράς, με κύριο άξονα την Κομμουνιστική Επανάσταση του Μπερτινότε και ένα τμήμα του ιδίου του ΔΚΑ, πιστεύει ότι τα συμφέροντα ανάμεσα στις επιδιώξεις του Λαϊκού Κόμματος, του Συνδέσμου Βιομηχάνων και της Λέγκα του Βορρά είναι διαμετρικώς αντίθετα με τις επιδιώξεις, έστω και κάποιας συντηρητικής, αριστερής πολιτικής.

Αυτή τη φορά δεν επιχειρούν απλώς και μόνο μια συνολική επίθεση λιτότητας εναντίον των εργαζομένων, μα προσπαθούν να διαγράψουν τη συνείδηση και την ταυτότητα ολόκληρου του κόσμου της εξηρημένης εργασίας, φορτώνοντας επάνω του όλα τα συσσωρευμένα χρέη μιας ανίκανης πολιτικής και επενδυτικής τάξης.

Η αβέβαιη πορεία

του Δημήτρη Σκάλκου

Μετά την οριστική διάλυση της Γιουγκοσλαβίας και την απόφαση των πολιτών των Σκοπίων να ακολουθήσουν ανεξάρτητη πορεία (δημοψήφισμα 8.9.1991), το γειτονικό μας κράτος πορεύεται στο χρόνο σε συνθήκες πλήρους αβεβαιότητας. Η κυβέρνηση του Κίρο Γκλιγκόροφ υποχρεούται να χαράξει την πολιτική της μέσα στο ασταθές περιβάλλον της Βαλκανικής, αλλά και υπό το βάρος της εσωτερικής κατάστασης. Στην τελευταία θα πρέπει να στρέψουμε το ενδιαφέρον μας, αφού, ενδεχομένως, θα επηρεάσει καταλυτικά τις μελλοντικές εξελίξεις.

Ολοι οι οικονομικοί δείκτες είναι εξαιρετικά αρνητικοί. Όπως μας πληροφορεί η Διεθνής Τράπεζα, η χώρα έχει ένα δυσβάστακτο εξωτερικό χρέος, ο πληθωρισμός «τρέχει» με 350%, το Ι υποχώρησε κατά 15% (στοιχεία 1991). Έχοντας χάσει την παραδοσιακή χώρα της στο Βορρά, με σημαντικές έξ από το ελληνικό εμπάργκο και προ-ατα στον ανεφοδιασμό καυσίμων, η FYROM αδυνατεί να πραγματοποιήσει μεταρρυθμίσεις εκείνες που θα τη βάλουν στο δρόμο της οικονομικής ανάπτυξης. Οι μισθοί συμπιέζονται, το βιοτικό επίπεδο παραμένει χαμηλό και η λαϊκή δυσανεμία διογκούται.

Επίτω από αυτές τις συνθήκες, ο ακραίος εθνικιστικός λόγος βρίσκει απήχηση και ο εθνικισμός καθορίζει στάσεις και συμπερι-ε-ές. Ωστόσο, στην προκειμένη περίπτωση πράγματα δεν είναι καθόλου απλά, ως έρχονται σε αντιπαράθεση διαφο-κοί εθνικισμοί, απόρροια της εθνολο-γικής σύνθεσης της FYROM. Έτσι, το με-αλβανικό μειονοτικό κόμμα PDP ζη-την οργάνωση του κράτους σε ομόσπον-λάση και την καθιέρωση δύο επίσημων-σών. Ο αλβανικής εθνικότητας πληθυ-ς της FYROM αποτελεί την πλειοψη-στο Τέτοβο, ξεπερνά συνολικά τις-000 και θα μπορούσε να οδηγήσει σε-ωση του κράτους. Αντίθετα, το ισχυρό-RO-DPMNU, φορέας του «μακεδονι-» εθνικισμού έρχεται σε ευθεία σύ-

γκρουση με τις άλλες εθνότητες. Οι σχέσεις μεταξύ των δύο κομμάτων είναι τεταμένες. Μέλη του VMRO καίγανε ερωτηματολό-για στην αλβανική γλώσσα, στη πρόσφατη απογραφή του πληθυσμού. Στους ποδο-σφαιρικούς αγώνες, οι Αλβανοί δεν χά-νουν ευκαιρία να συγκρούονται με τις αστυνομικές δυνάμεις, ενώ σε έρευνα για το Πάντειο Πανεπιστήμιο που έγινε στη FYROM, η μεγάλη πλειοψηφία του αλβα-νικού στοιχείου δήλωσε πως φοβάται πε-ρισσότερο τους «Μακεδόνες».

Αφυπνισμένος, όμως, εμφανίζεται και ο σερβικής καταγωγής πληθυσμός, γύρω από τον πολιτικό σχηματισμό του Μίλιτιτς, ενώ δεν πρέπει να αγνοούμε την αναγνωρισμέ-νη (1981) τουρκική μειονότητα, που υπολο-γίζεται στο 4,5%. Σε όλα τα παραπάνω, να προσθέσουμε το χαμηλό μορφωτικό επίπε-δο, την απουσία δημοκρατικής παράδοσης, το αίσθημα ανασφάλειας απέναντι στις γειτονικές χώρες – που ενισχύεται από τον πολιτικό λόγο του βουλγαρικού και αλβα-νικού εθνικισμού– τα επεισόδια στα σύνο-

ρα με τη Σερβία, αλλά και τις αναξιόπιστες ένοπλες δυνάμεις.

Η βιωσιμότητα ενός κρατικού μορφώματος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τη συναίνεση των συνιστωσών του γύ-ρω από το πολιτικό σύ-στημα· έτσι, η εκάστοτε κυβέρνηση είναι σε θέση

να ασκεί τον απαραίτητο κοινωνικό έλεγ-χο. Ωστόσο, στην περίπτωση της FYROM, η εσωτερική κατάσταση ευνοεί την ανάπτυ-ξη φυγόκεντρων τάσεων, των οποίων η μη αντιστροφή θα επιδράσει αρνητικά στην ενότητα του κράτους. Αυτό που μπορούμε με σιγουριά να πούμε είναι πως η «νομιμο-ποίηση» του πολιτικού συστήματος δεν εί-ναι δεδομένη, το «συμβόλαιο» ανάμεσα σε λαό και κρατική εξουσία μπορεί να διακο-πεί, εάν δεν αραιωθεί το εκρηκτικό μείγμα της εσωτερικής κοινωνικοπολιτικής ζωής της FYROM.

Υπό αυτές τις συνθήκες, αναμένονται με εξαιρετικό ενδιαφέρον οι εκλογές της 16ης Οκτωβρίου, καθώς και η στάση της διε-θνούς κοινότητας. Η επιβίωση της FYROM εξαρτάται, σε μεγάλο βαθμό, από την ύπαρξη ενός λειτουργικού modus vivendi ως προς το πολιτικό σύστημα, πράγ-μα που απαιτεί εξωτερική οικονομική βοή-θεια και την εγγύηση της εδαφικής ακεραι-ότητας και της ανεξαρτησίας της χώρας από τη διεθνή κοινότητα.

Οι στρατιωτικοί ξαναχτυπούν

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Η κατάσταση που έχει διαμορφωθεί τους τελευταίους μήνες στη Νιγηρία, τη μεγαλύτερη αφρικανική χώρα των 90 εκατ. κατοίκων, οδηγεί αναπόφευκτα σε παραλληλισμούς με ανάλογες συνθήκες που είχαν οδηγήσει στον εμφύλιο πόλεμο της Μπιάφρα, το 1967. Στην εμφύλια αυτή σύρραξη, 1 εκατ. άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους. Πολλοί φοβούνται ότι η πολιτική αναταραχή στη Νιγηρία μπορεί να οδηγήσει σ' έναν νέο εμφύλιο σπαραγμό και σε μια δραματική έξοδο προσφύγων, που μάλιστα της η κατάσταση στη Ρουάντα θα ωχριά. Η εκτίμηση δεν είναι υπερβολική.

Ο προκλητικός σφετερισμός της εξουσίας από τους στρατιωτικούς προκαλεί τη λαϊκή δυσανεμία. Μια κλίκα στρατιωτικών από το Βορρά κρατά επί μια δεκαετία τώρα τα ηνία της χώρας και προχωρά σε κάθε είδους αυθαιρεσία προκειμένου να διατηρηθεί στην εξουσία. Μετά τις εκλογές του Ιουνίου του 1993, η στρατιωτική ηγεσία αρνείται να αναγνωρίσει τον νόμιμα εκλεγμένο πρόεδρο, τον εκατομμυριούχο **Αμπιόλα**. Ο στρατηγός **Μπαμπάνγκιτα**, που ηγείται των στρατιωτικών, είχε δεσμευτεί προεκλογικά ότι θα παρέδιδε την εξουσία· αντ' αυτού αρνήθηκε μετεκλογικά να αναγνωρίσει τον νόμιμα εκλεγμένο πρόεδρο και διόρισε αυθαίρετα το διάδοχό του, το στρατηγό, **Αμπάτσα**.

Ο νεοδιορισθείς στρατηγός υποσχέθηκε αρχικά εκδημοκρατισμό της χώρας και συγκρότησε μια επιτροπή που θα προωθούσε μεταρρυθμίσεις. Με την πρώτη ευκαιρία όμως η στρατιωτική δικτατορία της Νιγηρίας έδειξε το αληθινό της πρόσωπο. Τον Ιούνιο του 1994, απήγαγε και φυλάκισε τον Αμπιόλα όταν τόλμησε να αυτοανακηρυ-

Η άρνηση των στρατιωτικών της Νιγηρίας να παραδώσουν την εξουσία στον νόμιμα εκλεγμένο πρόεδρο της χώρας προκαλεί τη λαϊκή αντίδραση. Οι Νιγηριανοί προχωρούν σε μεγάλες κινητοποιήσεις και απεργίες που δεν μπορούν, όμως, να φέρουν αποτελέσματα όσο η στρατιωτική ηγεσία βρίσκει ερείσματα στο εξωτερικό και όσο οι στρατιωτικοί κατορθώνουν να διασπούν το λαϊκό κίνημα προπαγανδίζοντας την αντιπαλότητα των διαφορετικών φυλών.

χθεί πρόεδρος της χώρας. Ο Αμπιόλα οδηγείται άρον άρον σε δίκη με την κατηγορία της εσχάτης προδοσίας, οι στρατιωτικοί, όμως, δεν κατορθώνουν να πείσουν κανέναν και αναγκάζονται να αναβάλουν διαρκώς τη δίκη.

Η πρακτική αυτή των στρατιωτικών συσπείρωσε αυτόματα το λαϊκό κίνημα γύρω από τον εκλεγμένο πρόεδρο Αμπιόλα και

οδήγησε στις πρώτες μεγάλες κινητοποιήσεις και τις μαζικές απεργίες. Η βιομηχανία παραγωγής πετρελαίου παγώνει για οκτώ ολόκληρους μήνες. Οι πρόσοδοι του στρατιωτικού καθεστώτος δεν περιορίστηκαν δραστηκά, γιατί η μειωμένη παραγωγή αντισταθμίστηκε από την αυξημένη τιμή του πετρελαίου. Ωστόσο, οι απεργίες αυτές ήταν μια ένδειξη πυγμής από το λαό της Νιγηρίας.

Εις απάντηση, το καθεστώς σκλήρυνε τη στάση του και προχώρησε σε βίαιο εκδιωγμό των αρχηγών των εργατικών συνδικάτων και σε κλείσιμο εφημερίδων και περιοδικών. Οι σπασμωδικές αυτές ενέργειες δείχνουν ότι τα θεμέλια του καθεστώτος έχουν αρχίσει να τρίζουν. Προς το παρόν όμως δεν εγκαταλείπει τον αγώνα. Ελπίζει πάντα στην υποστήριξη των Ηνωμένων Πολιτειών και προσπαθεί να διασπάσει το λαϊκό κίνημα φέρνοντας αντιμέτωπες τις δύο διαφορετικές φυλές των **Ιμπός** και των **Γιορούμπας**. Απέδωσαν λοιπόν τις τελευταίες κινητοποιήσεις σε μια χούφτα **Γιορούμπας** που «δεν είναι πατριώτες και δεν ενδιαφέρονται για το κοινό καλό».

Η προπαγάνδα αυτή σε μια χώρα όπου το φυλετικό μίσος είναι βαθύ έχει αποτελέσματα. Οι στρατιωτικοί δεν διστάζουν να σπρώξουν τη χώρα σ' έναν νέο εμφύλιο σπαραγμό, προκειμένου να διατηρηθούν στην εξουσία. Θα τα καταφέρουν;

Η πρόσφατη κινητοποίηση των εργατών στη βιομηχανία παραγωγής πετρελαίου, έδειξε ότι το λαϊκό κίνημα που διαμορφώνεται στη Νιγηρία έχει μια δυναμική. Μπροστά σ' αυτή τη δυναμική, η στρατιωτική ηγεσία θα αναγκαστεί αργά ή γρήγορα να υποχωρήσει. Σε περίπτωση μάλιστα που δεν στηριχθεί από το εξωτερικό, η στιγμή αυτή δεν θα αργήσει.

Η ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΚΗ ΜΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

1979-1994. Δεκαπέντε χρόνια Νεφέλη

Παῦλος Καλλιγᾶς
ΘΑΝΟΣ ΒΛΕΚΑΣ

Κων/νος Χρηστομάνος
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ
ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΑΣ ΕΛΙΣΑΒΕΤ

Κων/νος Χατζόπουλος
ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ

Ἀλέξανδρος Μωραϊτίδης
ΤΟ ΤΑΞΙΜΟΝ

Ψυχάρης
ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ ΜΟΥ

Ἰωάννης Κονδυλάκης
ΟΤΑΝ ΗΜΟΥΝ ΔΑΣΚΑΛΟΣ ΚΑΙ
ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ἰωάννης Κονδυλάκης
ΠΡΩΤΗ ΑΓΑΠΗ

Πλάτων Ροδοκανάκης
ΤΟ ΒΥΣΣΙΝΙ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟ

Γεώργιος Βιζυηνός
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ Α΄

Γεώργιος Βιζυηνός
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ Β΄

Μιχαήλ Μητσάκης
ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Παῦλος Νιρβάνας
ΤΟ ΠΕΡΑΣΜΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΚΑΙ
ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Κώστας Παρορίτης
ΟΙ ΝΕΚΡΟΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Ἐμμανουήλ Ροϊδης
Η ΠΑΠΙΣΣΑ ΙΩΑΝΝΑ

Ἐμμανουήλ Ροϊδης
ΑΦΗΓΗΜΑΤΑ

Κωνσταντίνος Ράδος
Ο ΠΕΙΡΑΤΗΣ ΤΗΣ ΓΡΑΜΒΟΥΣΗΣ

Ἰάκωβος Πολυλᾶς
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Κων/νος Μεταξᾶς Βοσπορίτης
ΣΚΗΝΑΙ ΤΗΣ ΕΡΗΜΟΥ

Δημήτριος Βικέλας
ΛΟΥΚΗΣ ΛΑΡΑΣ

Ἀλέξ. Παπαδιαμάντης
Η ΦΟΝΙΣΣΑ

Κων/νος Χρηστομάνος
Η ΚΕΡΕΝΙΑ ΚΟΥΚΛΑ

Χρήστος Χρηστοβασίλης
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΤΑΝΗΣ

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας
Ο ΖΗΤΙΑΝΟΣ

Ἰωάννης Κονδυλάκης
Ο ΠΑΤΟΥΧΑΣ

Ἀλεξ. Παπαδιαμάντης
Η ΝΟΣΤΑΛΓΟΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ἀργύρης Ἑφταλιώτης
ΝΗΣΙΩΤΙΚΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ

Γρηγόριος Παλαιολόγος
Ο ΠΟΛΥΠΑΘΗΣ

Γρηγόριος Παλαιολόγος
Ο ΖΩΓΡΑΦΟΣ

Ἀλέξ. Παπαδιαμάντης
ΡΕΜΒΑΣΜΟΣ ΤΟΥ
ΔΕΚΑΠΕΝΤΑΥΓΟΥΣΤΟΥ ΚΑΙ
ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Κώστας Κρυστάλλης
ΠΕΖΟΓΡΑΦΗΜΑΤΑ

Γιάννης Καμπύσης
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Νικόλαος Ἐπισκοπόπουλος
ΤΡΕΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ἀλέξ. Παπαδιαμάντης
ΝΑΥΑΓΙΩΝ ΝΑΥΑΓΙΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑ
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Δημήτριος Βικέλας
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ἐμμανουήλ Λυκούδης
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ζαχαρίας Παπαντωνίου
ΤΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ἀλέξ. Παπαδιαμάντης
ΒΑΡΔΙΑΝΟΣ ΣΤΑ ΣΠΟΡΚΑ ΚΑΙ
ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Κωνσταντίνος Θεοτόκης
ΚΑΤΑΔΙΚΟΣ

Κωνσταντίνος Θεοτόκης
Η ΖΩΗ ΚΑΙ Ο ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΟΥ
ΚΑΡΑΒΕΛΑ

Ἀντώνης Τραυλαντώνης
Η ΕΞΑΔΕΛΦΗ ΚΑΙ ΑΛΛΑ
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Ἰωάννης Μ. Δαμβέργης
ΟΙ ΚΡΗΤΕΣ ΜΟΥ

Γιάννης Βλαχογιάννης
ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΟΥ
ΕΠΑΧΤΙΤΗ ΚΑΙ ΑΛΛΑ
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Κων/νος Χατζόπουλος
ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ ΤΗΣ ΚΛΑΡΑΣ ΚΑΙ
ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Κων/νος Χατζόπουλος
Ο ΠΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΑΚΡΟΠΟΤΑΜΟΥ

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας
Η ΛΥΓΕΡΗ

Ἀνδρέας Καρκαβίτσας
ΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΠΛΩΡΗΣ

Ἴων Δραγούμης
ΣΤΑΜΑΤΗΜΑ

Ἀλέξανδρος Ραγκαβῆς
Ο ΣΥΜΒΟΛΑΙΟΓΡΑΦΟΣ

Διονύσιος Κόκκινος
ΜΙΑ ΤΟΥΦΕΚΙΑ
ΣΤΟ ΓΑΛΑΖΙΟ ΝΕΡΟ

Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου
ΚΟΡΗ ΕΥΠΕΙΘΗΣ ΚΑΙ ΑΛΛΑ
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθοῦν τό ἑλληνικό βιβλίον

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ. 3607744 - 3639962

Η ΜΑΧΗ ΤΩΝ ΓΙΓΑΝΤΩΝ

Καθώς πλησιάζουμε στο τέλος της χιλιετηρίδας αυτής, ένα από τα πιο σοβαρά πολιτικά προβλήματα στην παγκόσμια διεθνή σκηνή θα είναι και πάλι οι σχέσεις Ρωσίας-Κίνας. Καθώς η Ρωσία δεν μπορεί ακόμα να συνέλθει από το σοκ της κατάρρευσης του κομμουνιστικού συστήματος η Κίνα του Ντιεγκ κάνει τεράστια οικονομικά άλματα. Ανοίγοντας την αγορά από το 1979, με το ίδιο πολιτικό καθεστώς, η Κίνα πραγματοποιεί ετήσιους ρυθμούς ανάπτυξης της τάξης του 10% του ΑΕΠ, διπλασιάζοντας το πραγματικό εθνικό εισόδημα την τελευταία επταετία. Η αφύπνιση του μεγάλου γίγαντα έχει συντελεστεί και κανείς δεν μπορεί να προβλέψει τις εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις τη στιγμή που πολλοί γίνονται εκατομμυριούχοι και οι μεσαίες τάξεις αρχίζουν να αναπτύσσονται αποκτώντας εισόδημα και δύναμη. Κι απ' την άλλη μεριά, η Ρωσία έχει κι αυτή τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξης, παρά τη σημερινή δεινή της οικονομική κατάσταση. Ο ανταγωνισμός θα είναι σκληρός μεταξύ των παραδοσιακών άσπονδων φίλων.

ΠΡΩΤΟΦΑΝΤΟ

Η βασίλισσα της Αγγλίας μπροστά στην κριτική για τον τρόπο με τον οποίο η μοναρχία ξοδεύει δημό-

σιο χρήμα ύψους 20 εκατ. λιρών για τα λειτουργικά της έξοδα αποφάσισε να ανοίξει τα λογιστικά βιβλία του παλατιού. «Δεν έχουμε τίποτα να φοβηθούμε», είπε. Να δούμε τι θα πουν και οι λογιστές που θα τα εξετάσουν, καθώς και οι φορολογούμενοι, για τον τρόπο με τον οποίο ξοδεύεται το δημόσιο χρήμα.

ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΕΣ ΠΡΟΛΑΒΕΤΕ

Τρέχουν όλοι στο Βιετνάμ, το οποίο ανοίγει τώρα την οικονομία του στην ελεύθερη αγορά και στον καταναλωτισμό, μολονότι τους καρπούς της ανάπτυξης που σημειώνεται γεύεται προς το παρόν μόνο το 1/10 του πληθυσμού. Πρώτος και καλύτερος σπεύδει ο βρετανός ΥΠΕΞ Χερτ με κουστωδία επιχειρηματιών. Άλλωστε, η εταιρεία British Petroleum είναι ήδη εκεί και πραγματοποιεί μεγάλες επενδύσεις για εξόρυξη πετρελαίου. Τα 72 εκατ. των Βιετναμέζων είναι μια νέα μεγάλη ασιατική καταναλωτική αγορά με προοπτικές απ' τις οποίες πολλές χειμαζόμενες και στάσιμες δυτικές επιχειρήσεις αναμένουν να επωφεληθούν. Εξ ου και προπομπός η διπλωματία.

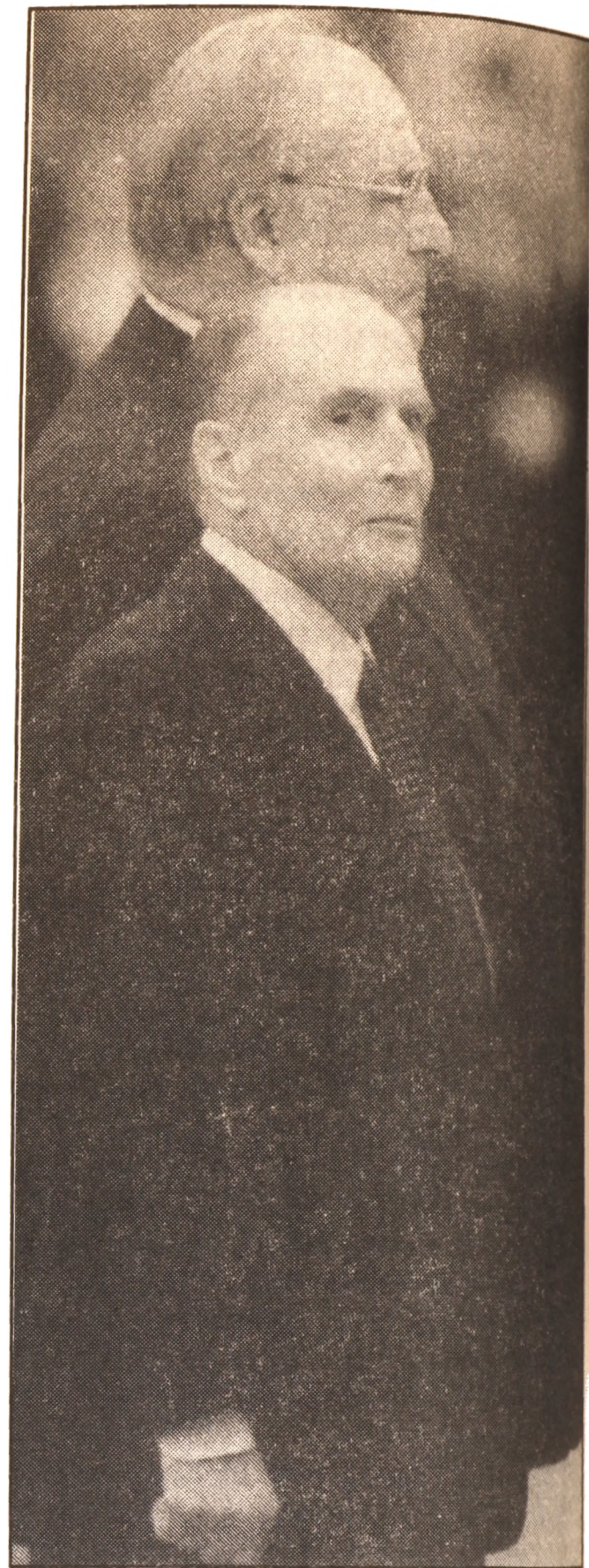
ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΥ

Το εθνικιστικό ρεύμα στη Ρωσία αναζητεί την ενσάρκωσή του σε επιβλητικά αρχιτεκτονήματα για να εκφράσει τη

μεγαλοπρέπεια και την "αναγέννηση" του έθνους. Ο δήμαρχος της Μόσχας Γιούρι Γιούσκοφ, πρώην σοβιετικός γραφειοκράτης, και ο Πατριάρχης Αλεξέι ο Β' ανακοίνωσαν την απόφασή τους να χτίσουν ξανά τον καθεδρικό ναό των Τσάρων του Ιησού του Σωτήρος, κόστους 37 δις. δραχμών περίπου με προγραμματισμό για περάτωση το έτος 1997, κατά την 850ή επέτειο απ' την ίδρυση της Μόσχας. Ο ναός θα είναι ακριβές αντίγραφο του ναού που γκρέμισε ο Στάλιν και στα θεμέλια του οποίου ήθελε να αναγείρει μεγαλοπρεπές κτίριο-μνημείο στο σοσιαλισμό. Η "Ρωσία στους Ρώσους". Κάτι αντίστοιχο θυμίζει αυτό στην Ελλάδα.

ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΙΕΣ

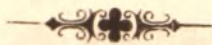
Άρχισε η μάχη για το μοίρασμα των θέσεων στη νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καθώς κάθε ισχυρό κράτος της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενδιαφέρεται να αποκτήσει τα χαρτοφυλάκια με τη μεγαλύτερη επιρροή στην πορεία την ευρωπαϊκών υποθέσεων. Την αρχή έκαναν οι Γάλλοι, που εξαπέλυσαν τις πρώτες επιθέσεις εναντίον των Βρετανών που θεωρούν ότι ελέγχουν υπερβολικά τις εξωτερικές υποθέσεις της Ένωσης. Δεν είναι μόνο οι μεγάλες χώρες με τους δύο επιτρόπους που θα διεκδικήσουν καλά χαρτοφυλάκια, αλλά και οι μικρές που θα ήθελαν κά-

ποιες "αξιοπρεπείς" αρμοδιότητες· οι νεοεισερχόμενες χώρες (Νορβηγία, Σουηδία, Φινλανδία και Αυστρία) θα διεκδικήσουν κι αυτές "αξιοπρεπή" χαρτοφυλάκια για να μην υποβαθμίσουν την παρουσία τους στην Ένωση απ' την πρώτη στιγμή. Προβλέπεται σκληρός αγώνας με πολύ αίμα να πέφτει στο πάτωμα.

Ενώ ο γάλλος πρόεδρος Μιτεράν σε λίγους μήνες θα αποχωρήσει από την ενεργό πολιτική, ο γερμανός καγκελάριος Κολ φιλοδοξεί να κερδίσει τις εκλογές του επόμενου μήνα και να εδραιώσει τη Γερμανία ως ηγέτιδα δύναμη του δυτικού κόσμου ή τουλάχιστον της Ευρώπης.

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΝΕΟΥΣ

Βολταίρος
ΜΙΚΡΟΜΕΓΑΣ
Μετάφρ.: Αλέκα Μουρίκη

Πηνελόπη Δέλτα
Ο ΤΡΕΛΑΝΤΩΝΗΣ

Αντουάν Ντε Σαιντ Εξυπερύ
Ο ΜΙΚΡΟΣ ΠΡΙΓΚΗΠΑΣ
Μετάφρ.: Βερονίκη Δαλακούρα

Τζέιμς Θέρμπερ
ΜΥΘΟΙ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ
ΤΟ ΑΣΠΡΟ ΕΛΑΦΙ
Μετάφρ.: Σωτήρης Κακίσης

Λιούις Κάρολ
Η ΑΛΙΚΗ
ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΘΑΥΜΑΤΩΝ
Μετάφρ.: Παυλίνα Παμπούδη

Λιούις Κάρολ
ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΑΘΡΕΠΤΗ
Μετάφρ.: Παυλίνα Παμπούδη

Ράντγιαρντ Κίπλινγκ
ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΖΟΥΓΚΛΑΣ
Μετάφρ.: Λουκάς Θεοδωρακόπουλος

Κάρλο Κολόντι
ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΠΙΝΟΚΙΟ
Μετάφρ.: Σωτήρης Κακίσης

Ελένη Μαντέλου
ΤΟ ΔΑΚΡΑΚΙ

Ελένη Μαντέλου
ΕΝΤΑΞΕΙ, ΕΛΕΥΘΕΡΙΤΣΑ; ...
ΚΑΙ ΟΠΩΣ ΕΙΠΑΜΕ...

Βούλα Μάστορη
Η ΨΥΛΛΟΕΛΕΝΗ

Φιλίπ Μπαρμπώ
Ο ΤΥΦΛΟΠΟΝΤΙΚΑΣ
Μετάφρ.: Σουλβάνα Ζερβακάκη

Λ. Φράνκ Μπάουμ
Ο ΘΑΥΜΑΣΙΟΣ ΜΑΓΟΣ ΤΟΥ ΟΖ
Μετάφρ.: Σωτήρης Κακίσης

Έβελυν Μπριζού-Πελέν
Ο ΘΗΣΑΥΡΟΣ ΤΩΝ ΑΖΤΕΚΩΝ
Μετάφρ.: Λυδία Κοντογεωργοπούλου

Πιέρ Μακ Ορλάν
Η ΑΓΚΥΡΑ ΤΗΣ ΣΩΤΗΡΙΑΣ
Μετάφρ.: Σουλβάνα Ζερβακάκη

Όσκαρ Ουάιλντ
ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΕ ΤΙΣ ΡΟΔΙΕΣ
Μετάφρ.: Σύνια Κούσουλα

Παυλίνα Παμπούδη
Ο ΣΙΓΑΝΟΣ ΠΟΥ ΜΙΛΑΕΙ
ΜΕ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

Ζαχαρίας Παπαντωνίου
ΤΑ ΨΗΛΑ ΒΟΥΝΑ

Σαντρίν Περνύς
ΤΑ ΜΕΛΕΝΙΑ ΛΟΓΙΑ
Μετάφρ.: Άντα Κλαμπατσέα

Κρίτων Σαλπικτής
Ο ΠΟΥΡΟΣ ΗΡΩΣ. ΤΟΜΟΣ ΠΡΩΤΟΣ
Το ξύπνημα του γίγαντα
Ο ΠΟΥΡΟΣ ΗΡΩΣ. ΤΟΜΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ
Ο Τερματοφύλακας που σφύριζε

Ρόμπερτ Λούις Στήβενσον
ΤΟ ΝΗΣΙ ΤΟΥ ΘΗΣΑΥΡΟΥ
Μετάφρ.: Λουκάς Θεοδωρακόπουλος

Μάρκ Τουαίν
ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ
ΤΟΥ ΧΩΛΚΜΠΕΡΙ ΦΙΝ
Μετάφρ.: Λουκάς Θεοδωρακόπουλος

Ευγένιος Σπαθάρης
Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ
ΤΩΝ ΣΠΑΘΑΡΗΔΩΝ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6. ΑΘΗΝΑ 106 80 ΤΗΛ.: 3607744

Η έξοδος από την κρίση...

του Α. Καζαμία

Στο πρώτο μέρος του άρθρου, που δημοσιεύτηκε στο προηγούμενο τεύχος, έγινε λόγος για το φαινόμενο της «κρίσης των διεθνών σχέσεων» και αναπτύχθηκε το επιχείρημα πως ο μηχανισμός της αμερικανικής ηγεμονίας, παρά την επιτυχία του από το 1945 να ξεπεράσει το πρόβλημα του κατακερματισμού της παγκόσμιας τάξης που επέφερε ο εθνικισμός στην περίοδο 1914-45, βγάζοντας έτσι τον διεθνή καπιταλισμό από τη βαθιά του κρίση, ταυτόχρονα απέτυχε να ελέγξει ολοκληρωτικά τη δύναμη του έθνους-κράτους και γι' αυτό το λόγο σήμερα, που η δύναμη των ΗΠΑ έχει εξασθενήσει, η απειλή μιας νέας «κρίσης» που επιφέρει και πάλι ο μετα-ψυχροπολεμικός εθνικισμός είναι όλο και περισσότερο ορατή. Στο σημερινό δεύτερο μέρος της συζήτησης αυτής, θα γίνει μια προσπάθεια αναζήτησης των δυνατοτήτων της Αριστεράς να προσφέρει μέσα από τις ιδέες και τις πρακτικές της μια ποιο αποτελεσματική λύση στο πρόβλημα της «κρίσης των διεθνών σχέσεων».

ΑΠΟ ΤΟ 19ο αιώνα, οι στοχαστές της Αριστεράς πάσχιζαν να αναπτύξουν την έννοια του «διεθνισμού», την οποία και ταύτισαν αμέσως με το όραμα της σοσιαλιστικής κοινωνίας. Έχοντας αρχικά χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει την αλληλεγγύη ανάμεσα στις εθνικές εργατικές τάξεις, η έννοια του «διεθνισμού» πήρε την εποχή του ιμπεριαλισμού πιο συγκεκριμένο χαρακτήρα και χρησιμοποιήθηκε για να περιγράψει τη στρατηγική υπέρβασης του έθνους-κράτους, το οποίο η Αριστερά είδε ορθά ως έναν από τους αντιφατικούς θεσμούς της καπιταλιστικής κοινωνίας και μια από τις ενδεχόμενες πηγές της κρίσης των διεθνών σχέσεων.

Ταυτόχρονα όμως με την προσήλωση στο διεθνισμό, η σκέψη, αλλά κυρίως η πρακτική της Αριστεράς ανέπτυξε από τις αρχές του αιώνα μια πολύ ισχυρή παράδοση περιχαράκωσης στο έθνος-κράτος, που από πολλές απόψεις έμοιαζε με τις πρακτικές των πιο στυγνών εθνικιστών της παραδοσιακής Δεξιάς. Πραγματικά, με ελάχιστες εξαιρέσεις, όπως για παράδειγμα τη συμμετοχή της Σοβιετικής Ένωσης στη συμμαχία κατά του ναζισμού, το Κίνημα των Φεντεραλιστών στη Δυτική Ευρώπη υπό την ηγεσία του Α. Spinelli και το Κίνημα των Αδεσμεύτων στο ξεκίνημα του, η ιστορική εμπειρία της Αριστεράς από τη Β' Διεθνή έχει να επιδείξει ελάχιστα δείγματα διεθνισμού. Όπου και να ψάξει κανείς, είτε σε πολιτικές σοσιαλιστικών και κομμουνιστικών κρατών είτε σε προγράμματα κομμάτων της Αριστεράς, για δεκαετίες τώρα δεσπόζει μια καθαρή στρατηγική που επιδιώκει την ενίσχυση του ρόλου του έθνους-κράτους μέσα στο διεθνές σύστημα, τόσο στο οικονομικό πεδίο, στηρίζοντας τον προστατευτισμό, όσο και στο πολιτικό πεδίο, ενισχύοντας τον αμυντικό/στρατιωτικό ρόλο του κράτους.

Θα ήθελα να σταθώ περισσότερο στο σημείο αυτό, διότι κατά τη γνώμη μου ο εθνικισμός της Αριστεράς, που από το 1914 παραμέρισε σχεδόν ολοκληρωτικά τη διεθνιστική της παράδοση, δεν εξηγείται απλώς ως μια «οπορτουνιστική» αναντιστοιχία λόγων και πράξεων. Καταρχήν πρέπει να ειπωθεί πως η προσήλωση στο

θεσμό του έθνους-κράτους από την αριστερά δεν έχει τις ρίζες της, όπως πολλοί εσφαλμένα υποστηρίζουν, στην αποδοχή της ιδέας του «έθνους» ως ιεραρχημένου οργανικού συνόλου που ορίζεται «φυλετικά», «θρησκευτικά» ή «πολιτιστικά/ιστορικά». Αυτή είναι η ουσία του παραδοσιακού εθνικισμού της Δεξιάς και ο φυλετικός/πολιτιστικός χαρακτήρας του έχει μονάχα τελευταία υιοθετηθεί από τους οπορτουνιστές «λαϊκιστές» της Αριστεράς στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες των Βαλκανίων, της Αν. Ευρώπης και του Τρίτου Κόσμου. Στο σύνολό του, όμως, ο εθνικισμός της Αριστεράς, ακόμη και στις μετριοπαθείς πτέρυγές της, στηρίζεται σε μια άλλη αντίληψη που έχει τις ρίζες της στις ερμηνείες των «θεωριών του ιμπεριαλισμού» των Lenin και Hobson, καθώς και στο δόγμα του «σοσιαλισμού σε μία χώρα» που ανήγγειλε ο Stalin στη δεκαετία του 1920.

Κεντρικό επιχείρημα του «αντι-ιμπεριαλιστικού» αυτού «εθνικισμού» είναι ότι το διεθνές σύστημα κυριαρχείται από το μονοπωλιακό/χρηματιστικό καπιταλισμό, ο οποίος είναι ιμπεριαλιστικός. Κατά συνέπεια, οποιαδήποτε προσπάθεια διεθνοποίησης των κοινωνιών από την πλευρά της Αριστεράς θεωρείται ως ενδοτική στο ιμπεριαλιστικό κεφάλαιο των πολυεθνικών επιχειρήσεων. Μια αντι-ιμπεριαλιστική στρατηγική, λοιπόν, (όπως και το «σοσιαλισμό σε μία χώρα») θα πρέπει, σύμφωνα με αυτή την ερμηνεία, να ξεκινά αποσυνδέοντας το κράτος από τα πλέγματα του διεθνούς καπιταλισμού, με σκοπό τη δημιουργία «νησίδων σοσιαλισμού» γύρω από ισχυρά σοσιαλιστικά κράτη, τα οποία σε ένα κατοπινό στάδιο θα ενωθούν για τα κατατροπώσουν, μέσα από μια δομική σύγκρουση (ή, έστω, ειρηνικό μετασχηματισμό, κατά τη μετριοπαθή Αριστερά) τον παγκόσμιο καπιταλισμό. Με άλλα λόγια, επομένως, ο «αντι-ιμπεριαλιστικός εθνικισμός», διαφέρει από τον παραδοσιακό εθνικισμό της Δεξιάς και των λαϊκιστών, αφού για αυτόν, η ενίσχυση του θεσμού του κράτους δεν αποτελεί σκοπό (δηλαδή την προστασία της φυλής, του έθνους και της θρησκείας), αλλά μέσο/εξ-

είο στον αγώνα κατά του ιμπεριαλιστι-
καπιταλισμού.

ισχυώς, όμως, η στρατηγική του «αντι-
εριαλιστικού εθνικισμού», παρότι χαι-
μεγάλης επιρροής σε πολλές πτέρυγες
Αριστεράς ακόμη και σήμερα, μέσα
δ μια κριτική σκοπιά φαίνεται, πρώτον,
στηρίζεται σε μια εσφαλμένη ερμηνεία
διεθνών σχέσεων του παγκόσμιου κα-
λισμού, δεύτερον, να είναι ξένη προς
θεμελιώδεις ιδέες και αξίες της Αρι-
ράς και τρίτον, να παρουσιάζει το με-
ύτερο εμπόδιο για την άρθρωση μιας
τελεσματικής στρατηγικής από μέ-
ς της Αριστεράς που να υπερβαίνει τις
ιφάσεις του μετα-ψυχροπολεμικού κα-
λισμού. Για να στηρίξω τις τρεις αυτές
αγγελίες, θα αναφερθώ σύντομα στην
εμιά ξεχωριστά.

Η ερμηνεία του καπιταλισμού ως «ι-
ριαλισμού» δεν έχει καμία σχέση με
πραγματικότητα των διεθνών σχέσε-
οι οποίες, από το 1945, στηρίχθηκαν
ταρχικά στο μηχανισμό της ηγεμο-
ς. Γενικά, υπάρχει ελάχιστη κατανόη-
μέσα στην Αριστερά της έννοιας της
εμονίας» ως ενός μηχανισμού κυριαρ-
που στηρίζεται στην εξαγωγή της ιδε-
γίας του φιλελευθερισμού για τη στή-
η ενός «δυσιστικού» συστήματος οργά-
της των διεθνών σχέσεων, (δηλαδή στη
η μιας ενιαίας παγκόσμιας οικονομίας
η μία και ενός αποκεντρωμένου μη-
ισμού πολιτικών καταναγκασμών από
άλλη). Η σύγχυση των όρων «ηγεμό-
και «μητρόπολης του ιμπεριαλισμού»
ν για δεκαετίες ένα από τα μεγάλα
ίλματα της Αριστεράς, η οποία σχεδόν
έ δεν αποδέχτηκε πως ο ρόλος των
Α μετά το 1945 δεν ήταν
ιλιτικο-στρατιωτικός» αλλά «ιδεολογι-
» και γι' αυτό ακριβώς δεν μπορεί να
ιγγραφεί ως ιμπεριαλιστικός. Προϊόν
ής της σύγχυσης, για παράδειγμα, εί-
η ελάχιστη σημασία που έχει δοθεί στη
δικασία απόσυρσης της Αγγλίας και
Γαλλίας από τις αποικίες κατά τα πρώ-
μεταπολεμικά χρόνια ή σε φαινόμενα
ος το «φιάσκο» του πολέμου του Σουέζ
1956, κατά τον οποίο οι ΗΠΑ συγκρού-
καν με τους αγγλο-γάλλους ιμπεριαλι-
ς. Επίσης, η ελευθερία που δόθηκε
n De Gaulle να εγκαταλείψει το
ΤΟ και να συνάψει σχέσεις με τη Μό-
ή η ανοχή του Καραμανλή να δράσει
ρόμοια το 1974, είναι φαινόμενα που
έγιναν ποτέ κατανοητά από τους διε-
λόγους της Αριστεράς. Αυτά, καθώς
πολλά άλλα παραδείγματα ανοχής της
ιτικής ανεξαρτησίας του έθνους-κρά-
ς από τις ΗΠΑ επισκιάστηκαν, ωστό-
από τις περιπτώσεις κατασκοπείας και
ατιωτικής βοήθειας (που κορυφώθη-
με την επέμβαση στο Βιετνάμ), οι

οποίες, αν και έμοιαζαν περισσότερο με
τον ιμπεριαλισμό του 19ου αιώνα, συνέχι-
ζαν να αποτελούν την εξαίρεση στον κα-
νόνα, αφού έλαβαν χώρα ακριβώς διότι
στην περίοδο 1967-73 η αμερικανική ηγε-
μονία δεν λειτουργούσε ικανοποιητικά.
Όπως και να έχει όμως, είναι σαφές πως
μετά το 1945 ιμπεριαλιστικός καπιταλι-
σμός με την έννοια της αποικιοκρατίας
δεν υπήρξε. Παραδόξως, όμως, η Αριστε-
ρά σε όλο αυτό το διάστημα δεν έδειξε την
παραμικρή διάθεση να εγκαταλείψει την
ερμηνεία του «ιμπεριαλισμού» για να κα-
τανοήσει τη νέα υπόσταση του μεταπολε-
μικού καπιταλισμού. Για να διατηρήσει
άθικτες τις στερεοτυπικές της ερμηνείες
του μεσοπολέμου όμως, η Αριστερά δυ-
στυχώς είχε πλέον αποκοπεί από την
πραγματικότητα των διεθνών σχέσεων.

β) Ο «αντι-ιμπεριαλιστικός εθνικισμός»
επιπλέον είναι και ξένος προς τις θεμε-
λιώδεις αξίες της Αριστεράς, αφού εγκα-
ταλείπει ολοκληρωτικά την κριτική κατά
του φαινομένου της «κρίσης των διεθνών
σχέσεων» του καπιταλισμού και μετατοπί-

ζει την πολεμική του εναντίον του φαινο-
μένου του «ιμπεριαλισμού». Όμως, μια
πολεμική που επικεντρώνεται γύρω από
τον «επεκτατικό/ιμπεριαλιστικό» χαρα-
κτήρα του καπιταλισμού (ακόμη κι αν υπο-
θέσουμε πως ο επεκτατισμός δεν έχει
εγκαταλειφθεί από το 1945) διαπράττει το
σφάλμα να αφήνει τα ουσιαστικά «δομικά»
προβλήματα (δηλαδή το «δυσισμό» που
οδηγεί στην κρίση) μετατοπίζοντας την
κριτική του ενάντια σε δευτερεύουσες
«λειτουργίες» του καπιταλισμού, οι οποί-
ες, έστω κι αν πολεμηθούν με επιτυχία,
απλώς θα τον περιορίσουν, χωρίς όμως να
σταματήσει η ίδια η καπιταλιστική κοινω-
νία να υπάρχει. Με άλλα λόγια, ο
«αντι-ιμπεριαλιστικός εθνικισμός», πε-
ριορίζοντας τη δράση του στην αναχαίτιση
του προβλήματος του «επεκτατισμού»,
που αποτελεί μία από τις πολλές λειτουρ-
γίες που μπορεί να παραγάγει ο καπιταλι-
σμός, ξεφεύγει από το θεμελιώδη σκοπό
της Αριστεράς, ο οποίος ανέκαθεν στηρι-
ζόταν σε μια κριτική για την αντικατάστα-

ση ολόκληρης της καπιταλιστικής κοινω-
νίας, ξεκινώντας από τις θεμελιώδεις δο-
μές της.

Πρέπει να ξεκαθαριστεί, άλλωστε, πως κι
άλλες ιδεολογίες, όπως ο παραδοσιακός
εθνικισμός ή ο ισλαμισμός μαζί με τον «α-
ντι-ιμπεριαλιστικό εθνικισμό» ανέπτυξαν
μια ισχυρή πολεμική κατά του «επεκτατι-
σμού» της καπιταλιστικής κοινωνίας, αυ-
τό, όμως, με κανένα τρόπο δεν θα μπορού-
σε να αναγάγει τις ιδεολογίες αυτές σε «α-
ριστερές», γιατί καμία τους δεν στοχεύει
(όπως πάντοτε στόχευε η Αριστερά) στην
ανάπτυξη μιας γενικής στρατηγικής για
την αντικατάσταση ολόκληρου του καπι-
ταλιστικού συστήματος κοινωνικής οργά-
νωσης. Η διαφορά, λοιπόν, βρίσκεται στο
ότι οι «αντι-καπιταλιστικές ιδεολογίες»
(και του «αντι-ιμπεριαλιστικού εθνικι-
σμού» συμπεριλαμβανομένου) επιδιώ-
κουν να αναχαιτίσουν «από τα έξω» ορι-
σμένες λειτουργίες του παγκόσμιου καπι-
ταλισμού, ενώ το ειδοποιό χαρακτηριστι-
κό της Αριστεράς είναι η προσήλωση των
ιδεών και πρακτικών της σε μια στρατηγι-

κή για την αντικατάσταση της βάσης, δη-
λαδή των «κεντρικών δομών» του καπιτα-
λισμού που είναι ο «δυσισμός» του κι αυτό
μπορεί να επιτευχθεί μόνο «από τα έσω».

γ) Στο μετα-ψυχροπολεμικό παγκόσμιο
σύστημα, τέλος, ο «αντι-ιμπεριαλιστικός
εθνικισμός» αποτελεί το μεγαλύτερο
εμπόδιο στην προσπάθεια άρθρωσης μιας
νέας στρατηγικής από την πλευρά της Αρι-
στεράς για την υπέρβαση του φόβου της
σημερινής ανασφάλειας που μας έχει φέ-
ρει πολύ κοντά στην κρίση. Διότι, από το
1989, η κύρια απειλή που αντιμετωπίζει ο
μηχανισμός της αμερικανικής ηγεμονίας
είναι η επιστροφή σε μια «εθνοκεντρική»
τάξη πραγμάτων. Όμως, παρόλο που το
δίλημμα μεταξύ «αμερικανικής ηγεμο-
νίας» και «εθνοκεντρικής τάξης» δεν αφο-
ρά την Αριστερά, αφού σκοπός της δεν
μπορεί να είναι η αντικατάσταση του ηγε-
μόνα με οποιαδήποτε «αντι-ηγεμονία»
(ειδικά όταν πρόκειται για τον εθνικισμό,
ο οποίος θα επιφέρει μια σχεδόν «άναρ-
χη» κατάσταση διαρκών τοπικών συ-

γκρούσεων αν επικρατήσει), η ιδεολογία του «αντι-ιμπεριαλιστικού εθνικισμού», δυστυχώς, εμπλέκει την Αριστερά σε αυτή τη διαμάχη.

Έτσι, βλέπουμε πως, παραδόξως, στο σύνολό τους σχεδόν οι διανοούμενοι και πολιτικοί της Αριστεράς ερμηνεύουν το σημερινό παγκόσμιο σύστημα ως «αμερικανοκεντρικό» («σύστημα της μοναδικής υπερδύναμης» κ.λπ.) ώστε να δικαιολογήσουν ακριβώς κατόπι κάθε είδους «αντι-αμερικανισμό» ως δήθεν πράξη ελευθερίας από την ιμπεριαλιστική καταπίεση των ΗΠΑ και να τον καλοσωρίσουν ως «αριστερό». Με αυτόν όμως τον τρόπο, αγνοούν (ίσως και θελημένα) την εξίσου μεγάλη απειλή για την ασφάλεια και ειρήνη των διεθνών σχέσεων που προκαλούν οι νέες δυνάμεις του εθνικισμού, πίσω από τις οποίες βρίσκονται διάφορες ιδεολογίες και κουλτούρες όπως ο ισλαμικός φονταμενταλισμός (Ιράν, Αφγανιστάν, Σουδάν), ο κομμουνισμός (Β. Κορέα), ο τριτοκοσμικός και ανατολικο-ευρωπαϊκός εθνικισμός (Ιράκ, Σερβία, Αρμενία/Αζερμπαϊτζάν κ.λπ.), φυλετικές κουλτούρες (Ρουάντα, Σομαλία), κ.λπ.

Τη στιγμή, λοιπόν, που οι διεθνείς σχέσεις έχουν ριζικά αλλάξει από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, και τη στιγμή που ο «αντι-αμερικανισμός» των εθνικιστών εμφανίζεται ως μια εξίσου μεγάλη απειλή για την ειρήνη και την ασφάλεια όσο και ο μηχανισμός της ηγεμονίας των ΗΠΑ, η ιδεολογία του «αντι-ιμπεριαλιστικού εθνικισμού», αφοσιώνοντας όλη της την πολιτική κατά των ΗΠΑ, παγιδεύει την Αριστερά σε μια συμμαχία με τους εθνικιστές και στη στήριξη (ακόμη και φανερά) πρακτικών όπως την εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ, τον βαλκανικό ιμπεριαλισμό της Σερβίας ή και τις φρικαλεότητες του στρατηγού Αϊντίντ στη Σομαλία. Αυτή όμως είναι μια στάση που οξύνει και διαιωνίζει την «κρίση» και δεν έχει καμία σχέση με την οικοδόμηση μιας παγκόσμιας κοινωνίας που να διαθέτει μηχανισμούς για την υπέρβασή της.

ΓΙΑ ΜΙΑ ΚΟΣΜΟΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Το ζητούμενο, λοιπόν, από μέρους της Αριστεράς είναι μια στρατηγική που από τη μία να μπορεί να αντικαταστήσει το μηχανισμό της «ηγεμονίας», ο οποίος δεν είναι σε θέση να εγγυηθεί μια παγκόσμια τάξη απελευθερωμένη από το φόβο των κρίσεων, ενώ από την άλλη, η στρατηγική αυτή δεν θα πρέπει να έχει στόχο την επιβολή μιας «εθνοκεντρικής» οργάνωσης των διεθνών σχέσεων γιατί τότε, στην καλύτερη περίπτωση, θα υποστούμε τα δεινά μιας κατακερματισμένης, ασυντόνιστης και βίαιης παγκόσμιας τάξης, όπως εκεί-

νης του μεσοπολέμου. Πρωτού αρθρωθούν, επομένως, οι στόχοι μιας νέας στρατηγικής για την Αριστερά, πρέπει να ξεκαθαριστεί πως το κεντρικό πρόβλημα των διεθνών σχέσεων δεν βρίσκεται, όπως ισχυρίζεται ο «αντι-ιμπεριαλιστικός εθνικισμός», στην υπερβολική διεθνοποίηση του φιλελεύθερου καπιταλισμού και στην καταπάτηση της αυτονομίας του έθνους-κράτους. Απεναντίας, το πρόβλημα από το 19ο αιώνα βρίσκεται στο ότι ο μηχανισμός της ηγεμονίας περιορίστηκε στη διεθνοποίηση των οικονομικών μονάχα σχέσεων, αφήνοντας όμως την πολιτικο-στρατηγική εξουσία στα χέρια του έθνους-κράτους, κάτι που διαρκώς επέτρεπε την επιστροφή του εθνικισμού και την εμφάνιση του κινδύνου της «κρίσης», όπως για παράδειγμα το 1914-45 ή όπως συμβαίνει και σήμερα από το 1989. Με άλλα λόγια, το πρόβλημα βρίσκεται στην ανεπαρκή διε-

Η έξοδος της Αριστεράς από τη δική της κρίση είναι συνυφασμένη με την ικανότητά της να προσφέρει η ίδια την έξοδο από το πρόβλημα της κρίσης των διεθνών σχέσεων

θνοποίηση των διεθνών σχέσεων την οποία ούτε ο μηχανισμός της ηγεμονίας δεν μπόρεσε να επιτύχει.

Επιχειρώντας τώρα την άρθρωση των γενικών στόχων μιας νέας στρατηγικής από την πλευρά της Αριστεράς, πρέπει να επιπωθεί πως πρώτης τάξης σκοπός είναι να δεσποζεί σε αυτήν μια κοσμοπολίτικη λογική που να κατανοεί πως η υπέρβαση του κινδύνου της «παγκόσμιας κρίσης» δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί από ένα νέο ηγεμόνα ή, ακόμη, από μερικά μόνο κράτη, και γι' αυτό το λόγο η ιδέα της «πολυμερούς συνεργασίας» (της συνεργασίας δηλαδή όλων των ενδιαφερομένων κρατών) τόσο στο οικονομικό όσο και στο πολιτικο-στρατηγικό επίπεδο πρέπει να προέχει οποιασδήποτε άλλης πρωτοβουλίας. Απώτερος στόχος της όμως είναι ο μετασχηματισμός των σημερινών δομών και πρωταρχικά του «έθνους-κράτους» και της «ηγεμονίας», οι οποίες αποτελούν τη βασική απειλή για την τάξη και ασφάλεια του παγκόσμιου συστήματος, προτείνον-

τας την οικοδόμηση ενός νέου θεσμικού συστήματος επίλυσης των προβλημάτων με επίκεντρο περιφερειακούς θεσμούς συνεργασίας (όπως την Ευρωπαϊκή Ένωση ή τη NAFTA, κ.λπ.) υπό την αιγίδα των Ηνωμένων Εθνών.

Πιο συγκεκριμένα, η στρατηγική αυτή πρέπει να στηριχτεί σε δύο βραχίονες: έναν αμυντικό/βραχυπρόθεσμο κι έναν ενεργητικό/μακροπρόθεσμο.

Ο πρώτος θα πρέπει να στηριχτεί στην αποχή από το δίλημμα που απασχολεί τις διεθνείς σχέσεις σήμερα, δηλαδή τη σύγκρουση μεταξύ του ατλαντισμού και του εθνικισμού, διότι, με κανέναν τρόπο, δεν μπορεί αυτό να αφορά την Αριστερά. Πρόκειται για μία σύγκρουση ανάμεσα στην εκσυγχρονιστική/φιλελεύθερη και στην παραδοσιακή Δεξιά γύρω από δύο παραλλαγές για τη διατήρηση του έθνους-κράτους: ως πολιτικο-στρατηγικού θεσμού σε μια παγκόσμια οικονομία κάτω από την αιγίδα του ηγεμόνα στη μία περίπτωση και ως «καθολικού» θεσμού (πολιτικο-στρατηγικού και οικονομικού) στην άλλη. Γι' αυτό και σε εμπλοκές όπως εκείνες του Ιράκ και των ΗΠΑ το 1991 ή του NATO και της Σερβίας σήμερα, είναι σφάλμα να παίρνει η Αριστερά στάση υπέρ ενός από τα δύο μέρη, εκείνο που χρειάζεται είναι να προτείνει μια δική της ανεξάρτητη λύση κι αυτό παραπέμπει στο ενεργητικό μακροπρόθεσμο μέρος της στρατηγικής που προτείνεται εδώ.

Μακροπρόθεσμα η Αριστερά πρέπει να ρίξει όλο της το βάρος πίσω από μια προσπάθεια οικοδόμησης υπερ-εθνικών θεσμών περιφερειακής συνεργασίας, οι οποίοι αναλάβουν μέσα από διαδικασίες πολυμερών συμφωνιών τη διαχείριση της λήψης αποφάσεων πάνω σε θέματα α) μακρο-οικονομικής πολιτικής και ανάπτυξης και β) άσκησης κοινής εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής. Η μεταφορά των εξουσιών αυτών από τα έθνη-κράτη σε υπερ-εθνικούς δημοκρατικούς θεσμούς θα αμβλύνει τις διαμάχες ανάμεσα στα κράτη-μέλη των περιφερειακών αυτών οργανώσεων, όπως μας διδάσκει το παράδειγμα της γαλλο-γερμανικής συνεργασίας μέσα στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Ταυτόχρονα, όμως, είναι ανάγκη να επενδυθεί μεγάλη προσπάθεια για τη μεταρρύθμιση και ενίσχυση του ρόλου των Ηνωμένων Εθνών με απώτερο στόχο την αναγωγή του σε εγγυητή μιας νέας παγκόσμιας τάξης και συντονιστή των σχέσεων ανάμεσα στις περιφερειακές υπερεθνικές οργανώσεις.

Φυσικά, πρέπει να λαμβάνει κανείς υπόψη του πως και οι βάσεις για τη στήριξη τέτοιων πρωτοβουλιών οικοδόμησης θεσμών είναι σε μερικές περιφέρειες σαθρές (Λ. Αμερική, Κ.Α.Κ., Αραβικές Χώ-

, κ.λπ.) και αλλού ανύπαρκτες (πχ. Βαλκάνια, Ανατολική Ευρώπη, Κεντρική Νότια Αφρική) και οπωσδήποτε πρέπει να γνωρίζει κανείς πως οι συνθήκες οι κουλτούρες διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό από περιφέρεια σε περιφέρεια και να προτείνει κανείς με απόλυτο τρόπο την εφαρμογή μιας ομοιόμορφης στρατηγικής σε παγκόσμιο επίπεδο.

Πρώτον, ταυτόχρονα, πρέπει να ξεκαθαριστεί, πως η οικοδόμηση υπερ-εθνικών θεσμών και η ενίσχυση του ρόλου ΟΗΕ δεν έχει καμία σχέση με την επιδίωξη ενός αλύγιστου μηχανισμού πάνω σε φορετικές κουλτούρες και κοινωνίες, ούτε και η οικοδόμησή τους αλλά και οι λειτουργίες των θεσμών αυτών μπορούν (και πρέπει) να επιτευχθούν από κόμματα και κινήματα, μέσα από διαφορετικούς δρόμους και για την περάτωση όχι μόνο των εθνικών, αλλά και ιδιαίτερων εθνικών και μειονωτικών προγραμμάτων. Περαιτέρω, οι στρατηγικές που προτείνονται εδώ στηρίζονται στην υπόθεση πως η ελευθερία από την απειλή της «παγκόσμιας κρίσης» ενδιαφέρει κάθε λαό και κοινωνία το ίδιο σοβαρά όπως και ο στόχος οικονομικής ανάπτυξης και του εκσυγχρονισμού. Το να αρνηθεί κανείς το ορ-

θή αυτής της υπόθεσης, ισοδυναμεί με ύποπτη υποκρισία. Τρίτον, υπάρχουν, παρά τη σαθρότητα ή ανυπαρξία θεσμών περιφερειακής συνεργασίας και πολύ πιο ισχυροί θεσμοί (όπως η Ε. Ένωση, η NAFTA, η ASEAN), οι οποίοι πρέπει να ενθαρρυνθούν από την Αριστερά ώστε να ενισχύσουν το ρόλο τους πάρα να υπονομεύονται διαρκώς όπως δυστυχώς συμβαίνει, ενώ μια προσπάθεια για τη μεταρρύθμιση του ΟΗΕ αντί της διαρκούς υπονόμευσής του, θα αποτελούσε την αρχή για την οικοδόμηση περιφερειακής συνεργασίας σε περιοχές όπου τέτοιοι θεσμοί δεν υπάρχουν όπως τα Βαλκάνια. Άλλωστε, το πρόβλημα της κρίσης ξεκινά ακριβώς από το γεγονός ότι λείπουν πρωτοβουλίες περιφερειακής συνεργασίας και γι' αυτό ακριβώς κάποιος πρέπει να τις ξεκινήσει κι αν είναι ανάγκη ας το κάνει από την αρχή.

Τελειώνοντας χρειάζεται να ειπωθεί πως κύρια μέρη μου στο άρθρο αυτό ήταν να τονίσω πως η έξοδος της Αριστεράς από τη δική της κρίση είναι συνυφασμένη με την ικανότητά της να προσφέρει η ίδια την έξοδο από το πρόβλημα της κρίσης των διεθνών σχέσεων του καπιταλισμού και ισχυρίστηκα πως για κάτι τέτοιο απαι-

τείται ριζική αναθεώρηση της ίδιας της στάσης της απέναντι στις διεθνείς σχέσεις. Ασφαλώς, δεν υπάρχει καμιά εγγύηση πως η Αριστερά θα σταθεί στο ύψος αυτής της πρόκλησης και θα πετύχει. Άλλωστε, απέφυγα επιμελώς στην παραπάνω συζήτηση να διαπράξω το συνηθισμένο σφάλμα και να θεωρήσω εκ των προτέρων πως οι ιδέες και οι πρακτικές της Αριστεράς είναι εξ ορισμού «ανώτερες» από εκείνες του φιλελεύθερου καπιταλισμού και γι' αυτό το λόγο υποστήριξα πως εκείνο που προέχει δεν είναι να αναλάβει η Αριστερά τη διαχείριση των διεθνών σχέσεων για να λυθούν τα προβλήματα, αλλά τόνισα πως μόνο αν καταφέρει να προτείνει λύσεις σε αυτά θα μπορέσει να πετύχει τη ανάληψη διαχείρισης των διεθνών σχέσεων.

Ταυτόχρονα, όμως, πρέπει να λαμβάνει διαρκώς υπόψη πως, παρά τη βαθιά της κρίση, η Αριστερά συνεχίζει να αποτελεί και στις μέρες μας τη μοναδική αξιόλογη γενική κριτική της καπιταλιστικής κοινωνίας κι αν η ίδια δεν πετύχει να αρθρώσει λύσεις για τα σημερινά προβλήματα που παράγει ο φιλελεύθερος καπιταλισμός τότε θα πρέπει είτε να δεχτούμε τη μοίρα μας είτε να ψάξουμε να βρούμε την Αριστερά από την αρχή.

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

φυλλα - φτερα

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
ΑΘΗΝΑ 1983

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ

Φύλλα - φτερά

Πέντε ενόητες διηγήματων: Το ριζιμιό λιθάρι, δύο συνθέσεις για κιθάρα, οι ρίζες των μπουζουκιών, παρένθεση με πλαγιάλους, τρεις άλλες ιστορίες.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 115 21, τηλ. 72.49.300

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Θεσμοί, ιδεολογία
και Πολιτική
στο Μεσοπόλεμο

Κείμενα:
• Ν. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
• Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
• Τ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
• ΕΥ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
• Θ. ΒΕΡΕΜΗΣ
• Θ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
• Η. ΗΛΙΟΥ
• Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΑ
• Γ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
• Γ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ
• Γ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ
• Δ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ
• Ν. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ
• Α. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ
• ΑΛ. ΡΗΓΟΣ
• ΧΡ. ΡΟΖΑΚΗΣ
• Κ. ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
• ΑΛ. ΣΒΩΛΟΣ
• ΑΝ. ΤΑΧΟΣ

ΚΕΙΜΕΝΑ:

- Ν. ΑΛΙΒΙΖΑΤΟΣ
- Γ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
- Τ. ΑΠΟΣΤΟΛΟΠΟΥΛΟΥ
- ΕΥ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
- Θ. ΒΕΡΕΜΗΣ
- Θ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ
- Η. ΗΛΙΟΥ
- Δ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΑ
- Γ. ΚΟΝΤΟΓΙΩΡΓΗΣ
- Γ. ΚΟΥΚΙΑΔΗΣ
- Γ. ΜΑΥΡΟΓΟΡΔΑΤΟΣ
- Δ. ΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ
- Ν. ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΣ
- Α. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ
- Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ
- ΑΛ. ΡΗΓΟΣ
- ΧΡ. ΡΟΖΑΚΗΣ
- Κ. ΣΒΟΛΟΠΟΥΛΟΣ
- ΑΛ. ΣΒΩΛΟΣ
- ΑΝ. ΤΑΧΟΣ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ:
Θεσμοί, ιδεολογία
και πολιτική στο Μεσοπόλε-
μο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΟΛΥ
ΤΥΠΟ

ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

• Αρκετά αλλά όχι σημαντικά γεγονότα προέκυψαν με την είσοδο του Σεπτέμβρη στην (αθλητική) ζωή μας, και πάντως η νίκη της εθνικής ομάδας ποδοσφαίρου δεν ήταν το σημαντικότερο, στις μακρινές Νήσους Φερόε.

• Πρώτα το πόλο. Το σπορ που ξέρει να τιμά τα ελληνικά χρώματα. Η έβδομη θέση που κατακτήσαμε στο Παγκόσμιο Πρωτάθλημα Υγρού Στίβου στη Ρώμη ήρθε να προστεθεί στην άριστη εμφάνιση της εθνικής μπάσκει στο Μουντομπάσκετ και να δώσει την ικανοποίηση πως κάποια σπορ δίνουν καρπούς.

• Η εθνική ποδοσφαίρου, ελαφρώς ανανεωμένη, ξεκίνησε τη «μεταπαναγούλεια» εξόρμησή της με νίκη στις Νήσους Φερόε. Η εμφάνιση ήταν ελπιδοφόρα και αναμένεται να έχει συνέχεια στα δυσκολότερα παιγνίδια που περιμένουν τώρα το αντιπροσωπευτικό μας συγκρότημα, στο πλαίσιο των προκριματικών του Πρωταθλήματος Ευρώπης. Διοργάνωση στην οποία φάνηκαν οι πρώτες εκπλήξεις, με τη νίκη της ομάδας του Ισραήλ επί της Πολωνίας.

• Είναι φανερό πως η «ψαλίδα» μεταξύ μεγάλων και μικρών ποδοσφαιρικών δυνάμεων στην Γηραιά Ήπειρο έχει αρχίσει να «κλείνει». Ποδοσφαιριστές-στάρ πλέον δεν υπάρχουν και οι ομάδες στηρίζονται στο σύνολο. Κάπως έτσι σκέπτεται να εργαστεί ο κ. **Πολυχρονίου** στην Εθνική Ελλάδα, μολοντί θεωρείται «υπηρεσιακός». Ο Πολυχρονίου δεν πρέπει να ανησυχεί, διότι στην Ελλάδα το «ουδέν μονιμώτερον του προσωρινού»...

• Έτσι, η εμφάνιση στις Φερόε του «υποψήφιου» να αναλάβει την Ελλάδα Ολλανδού **Βέστερχοφ** κρίνεται τυχодиωκτική και τίποτε περισσότερο. Μόνο που ήρθε να αποδείξει πόσο ανοργάνωτα κινείται η Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία.

• Η περυσινή πρωταθλήτρια ΑΕΚ, μετά και τη δεύτερη αγωνιστική δεν μπόρεσε να χαρεί νίκη αλλά και να σημειώσει το πρώτο της γκολ στο πρωτάθλημα Α' κατηγορίας. Οι ειδικοί έγραψαν πως «πληρώνει την αλλαγή στο στυλ παιγνιδιού», δηλαδή την εγκατάλειψη του παραδοσιακού τρόπου ανάπτυξης υπέρ της (νυν) μακρινής μεταβίβασης.

• Η ουσία είναι πως η καλή ομάδα της Νέας Φιλαδέλφειας «έχει το νου της» στο Κύπελλο Πρωταθλητριών Ευρώπης και καλά κάνει. Εκεί βρίσκεται η δόξα, το (πολύ) χρήμα και η καταξίωση. Αγώνες εναντίον της Καβάλας και του Αθηναϊκού, η ΑΕΚ μπορεί να τους κατακτήσει οποιαδήποτε στιγμή...

• Στο μπάσκετ οι επαγγελματικές ομάδες ολοκληρώνουν τα πλάνα ετοιμασίας τους και ήδη έχουν ενισχυθεί με καλούς έως μέτριους ξένους παίκτες. Τα χρήματα είθισται να καταβάλλουν οι χορηγοί και αλίμονο αν δεν συνέβαινε κάτι τέτοιο. Σκέφτεστε τους διοικούντες του Πανιώνιου να έβγαιναν σεργιάνι στην Πλατεία Νέας Σμύρνης προκειμένου να συγκεντρώσουν το ιλιγγιώδες ποσόν των 1,2 εκατ. δολαρίων για την υπογραφή του αξιότιμου αμερικανού σταρ **Μπέιλι**;

• Ολοκληρώθηκε στις Κυκλάδες (και με τερματισμό την Πάρο) το 3ο «Σέρκοβα Καπ» για αθλητές (κατά ζεύγη) ιστιοσανίδας. Διάρκεσε δέκα ημέρες, με άνεμο σε ικανοποιητικά επίπεδα και είχε νικήτρια τη βρετανική ομάδα. Τη δεύτερη θέση κατέλαβαν οι Ολλανδοί και την τρίτη η α' ελληνική ομάδα. Μοναδικό πρόβλημα παρουσιάστηκε στον αγώνα της Μυκόνου, όπου οι υπεύθυνοι του τουρνουά διαπίστωσαν πως οι περισσότεροι αθλητές αργούσαν να ξυπνήσουν το πρωί... Θυμηθείτε τα ονόματα των **Βαμβακά** και **Γεωργάτου**, είναι ταλέντα. Όσο για τον πρωταθλητή μας **Κακλαμανάκη**, προτίμησε

—σωστά— τη συμμετοχή του στο Παγκόσμιο Πρωτάθλημα Σέρφινγκ του Καναδά, που σήμαινε γι' αυτόν 6η θέση. Είναι επιτυχία.

• Η τελευταία μεγάλη αθλητική διοργάνωση του '94 θα πραγματοποιηθεί —όπως είναι γνωστό— στην Ελλάδα από τις 29 τρέχοντος: Κοσμοβόλει. Είναι πολύ πιθανή η επιτυχία για τα ελληνικά χρώματα, τόσο αγωνιστικά (λόγω εύκολης κλήρωσης) όσο και οργανωτικά. Η πείρα δεν λείπει.

• Πρόβλημα έχει δημιουργηθεί με τις εισπράξεις του ΟΠΑΠ από το ΠΡΟ-ΠΟ. Οι στήλες εμφανίζονται «πεςμένες» (σε σχέση με πέρυσι) κατά 80% κι αυτό ίσως εγκυμονεί βραχυκύκλωμα στις οικονομικές λειτουργίες της Γενικής Γραμματείας Αθλητισμού. Ήδη, η ΕΣΚΑ (σύνδεσμος συλλόγων μπάσκετ μικρών κατηγοριών) δεν έχει χρήματα να πληρώσει δεδουλευμένα κριτών. Και μιλάμε για «ψίχουλα». Ήδη ο σύνδεσμος κριτών απειλεί με αποχή των μελών του από το πρωτάθλημα νεανίδων. Δεν είναι αστείο; Η αποζημίωση ενός αγώνα δεν ξεπερνά τις 4.000 δραχμές και για τα τρία στελέχη της γραμματείας του αγώνα μπάσκετ.

• «Γειά σου ρε Αλέφαντε, είσαι παλικάρι...». Αφιερωμένο εξαιρετικά στον μαιτρ της ποδοσφαιρικής στρατηγικής, που η ομάδα του έφαγε ...μόνο δυο γκολ από τους ...διαλυμένους Γάλλους της Μαρσείγ. Μην υποχωρείς...

Γιώργος Αρκουλής

Αρχιτεκτονικές παρεμβάσεις

πό τη σύνταξη του **ΑΝΤΙ** μου ζητήθηκε να γράψω ένα σημείωμα για τον αρχιτέκτονα Τάκη Φραγκούλη, που πέθανε την Πέμπτη 8 Σεπτεμβρίου 1994.

Πειδή για πολλούς λόγους προσωπικούς και άλλους, μου είναι αδύνατον να το κά-
ω τώρα, θεώρησα πιο σωστό, να δημοσιευτούν τα πιο κάτω αποσπάσματα απο κεί-
νά του. Το ένα είναι από διάλεξη που έδωσε ο Τάκης στη Λευκωσία και την Πάφο
την Κύπρο, τον Μάρτιο του 1992. Τα χειρόγραφα είναι σκέψεις του όπως τις έχει
διατυπώσει σχεδιάζοντας.

Σ. Ξενόπουλος

ούμε σε μια εποχή που η αρχιτεκτο-
νική τόσο, και κυρίως, σε θεωρητικό
■ επίπεδο αλλά και σε πρακτική εφαρ-
γή, δεν κατάφερε να συνθέσει ένα λόγο,
κατ'επέκταση και έργο, ποικιλόμορφο
στις εκφράσεις, ενιαίο όμως στην ου-
πική του αναζήτηση.

αρχιτεκτονήματα πολλά και καλά υπάρ-
. Αρχιτεκτονική όμως; Την έχουν πα-
ερίσει και άλλοι παράγοντες έχουν πά-
η θέση της.

αναφερθούμε εδώ σ' ένα άλλο παρά-
μα. Στην Αίγινα, στα μεσόγεια του νη-
και στην ίδια περιοχή, ευρίσκεται ο λό-
της Παλαιοχώρας, σπαρμένος με μι-
βυζαντικές εκκλησίες. Απέναντι, στο
ς, πνιγμένο μέσα στον οικισμό, βρί-
αι αργοπεθαίνοντας το σπίτι του Ροδά-
στη μέση προβάλλει αυτάρεσκα μια τε-
ια καινούργια, πολυώροφη εκκλησία,
αξυμμένη κοκκινωπή πέτρα, παχύσαρ-
όγκους, βαριούς τρούλους και φλύα-
τοξοστοιχίες.

ό τη μια μεριά, η αποτυχία της αρχιτε-
ικής ιστορίας, της αρχαιολογίας, των
ίθνων κρατικών διαχειριστών της,
πυχία γενεών αρχιτεκτόνων, που στο
ελθόν κάνουν συχνά το ταξίδι της Αίγι-
για να διδαχθούν -είτε από το σπίτι του
ίκη είτε από τις εκκλησίες της Παλαιο-
ας- πώς γεννιέται και πώς διαβάζεται
χώρος. Από την άλλη, η επιτυχία ενός
μένου εμπορικού πνεύματος, που κυ-
χησε στην αρχιτεκτονική και κατέστρε-
όλεις, τοπία και χωριά.

ι χρειαζόταν, ίσως, αρκετός χώρος για
πορέσει να εξηγήσει κανείς τη σημασία
αρχιτεκτονικής (στο σπίτι του Ροδάκη)
της αρχιτεκτονικής του τοπίου (στο λό-

φο με τις εκκλησίες της Παλαιοχώρας).

Δεν είναι μόνο οι εκκλησίες το «μνημείο».
Είναι, επίσης, το τοπίο που προσφέρεται
από κάθε εκκλησία στους απέναντι λόφους.

Είναι ο τρόπος που ανακα-
λύπτεται στη στροφή του
μονοπατιού. Ο περίπατος,
αισθητικός, αρχαιολογικός,
αρχιτεκτονικός, ζωγραφι-
κός, είναι εκεί έτοιμος.
Αλλά και ετοιμόρροπος,
παραμελημένος, εξουθενω-
μένος από τη νεόκτιστη εκ-
κλησία που κραυγάζει απέ-
ναντί του την αρχιτεκτονική
της αθλιότητα.

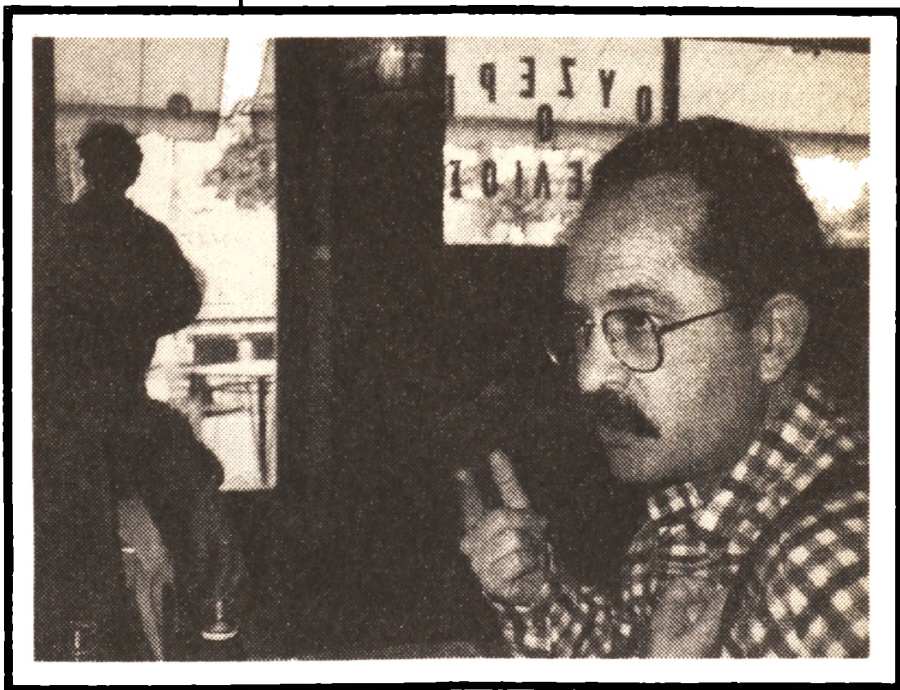
Επισκεφθείτε την Αίγινα,
επισκεφθείτε την Παλαιο-
χώρα και το σπίτι του Ροδά-
κη στο Μέσαγρο. Είναι νο-
μίζουμε ένα μάθημα αρχιτε-
κτονικής.

ΚΑΙ ΟΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΕΣ;

Και ενώ όλα αυτά συμβαίνουν, ποιοι είναι
σήμερα οι προβληματισμοί της σύγχρονης
αρχιτεκτονικής σκέψης; Ποιες αρχές προ-
σπαθεί να διατυπώσει η φιλοσοφία της αρ-
χιτεκτονικής και της πολεοδομίας; Αμέτο-
χοι (νομίζουμε) ευθυνών, με ισχνούς προ-
βληματισμούς, με μικρούτσικα οράματα,
συνεχίζουμε να σχεδιάζουμε ένα σπίτι, πε-
ρισσότερα, πόλεις, σαν να μην έχουμε κα-
ταλάβει τίποτα, ή, έστω, σχεδόν τίποτα.

Και αυτό μπορεί ας πούμε να αιτιολογηθεί
σε επίπεδο πράξης (πρέπει να χτίσουμε για
να επιβιώσουμε βιολογικά).

“Ο χώρος ήταν
τυπογραφείο. Το μελάνι-
ο μόχθος των εργατών- ήταν

παντού αποτυπωμένο.
Σήμερα πρέπει να αλλάξει.
Να γίνει ο χώρος για το
μόχθο των ηθοποιών. Η
ιστορία είναι ίσως ο πιο
σημαντικός παράγοντας για
τη διατήρηση ενός κτιρίου.
Καθορίζει ακόμα και τη
διαμόρφωσή του για νέες
χρήσεις”

ΔΙΔΑΛΟΥΣ

ΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΚΑΙ ΤΑ ΛΑΤΙΝΙΚΑ

Μια ενδιαφέρουσα είδηση και τις κρίσεις της μας μεταφέρει η φίλη Κωνσταντίνα Καραγκούνη:

Αγαπητό ANTI.

Διάβασα την είδηση από μια μικρή τοπική εφημερίδα. Ήταν είδηση από ελληνική εκπομπή του BBC. Έλεγε:

«Τα αρχαία Ελληνικά σ' όλα τα σχολεία της Ευρώπης. Να σώσουν τα αρχαία Ελληνικά και τα Λατινικά από τη λήθη επιβάλλοντας την υποχρεωτική διδασκαλία τους στα σχολεία όλων των χωρών-μελών ζήτησαν μέλη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, ακαδημαϊκοί, συγγραφείς, καθηγητές Πανεπιστημίων και ανώτατοι λειτουργοί της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τούτο δε γιατί οι προαναφερόμενες γλώσσες αποτελούν πολύτιμες ρίζες των Ευρωπαίων, από τις οποίες δεν πρέπει να αποκοπούν. Μετά τις Ευρωεκλογές της 21ης Ιουνίου 1994, πρόκειται να συσταθεί Επιτροπή από μέλη του Ευρωκοινοβουλίου για την προώθηση των κλασικών σπουδών, με επικεφαλής το Γάλλο Υπουργό Παιδείας, κατά τη διάρκεια της Γαλλικής Προεδρίας της ΕΟΚ το 1995».

Πέρασε στα ψιλά των εφημερίδων ή δεν αξιολογήθηκε και έμεινε στο καλάθι των αχρήστων. Αίσχος!

Γίνονται πρωτοσέλιδα ειδήσεις για την ικανοποίηση αποκλειστικά ατομικών συμφερόντων, ειδήσεις για σκάνδαλα και οικονομικές ατασθαλίες. Με τα άθλια έντυπα και κανάλια στην Τ.Β. η ενημέρωσή μας ακουμπά τα όρια της ηθικής πτώσης και τη δημιουργία χαμηλού φρονήματος.

Δεν είμαι ειδική να κρίνω την υποχρεωτική διδασκαλία στα σχολεία από το δημοτικό και το γυμνάσιο των αρχαίων ελληνικών ή τη διδασκαλία

από λόγια μετάφραση.

Γνωρίζω όμως καλά, όπως και ο καθένας, ότι όπως διδάσκονται τα αρχαία στο λύκειο είναι ντροπή. Με σωσίβιο τον Πατάκη κάτω από το θρανίο, σαν να κάνουμε μετάφραση αγγλικών, χάνουμε την αισθητική και πνευματική συγκίνηση που προσφέρουν τα έργα.

Ναι στα αγγλικά, ναι στα γαλλικά για να διαβάζουμε ως κουλτουριάρηδες την αγγλική και γαλλική ποίηση από το πρωτότυπο. Τώρα για τους Σοφοκλή, Αισχύλο, Θουκυδίδη, Σωκράτη, Όμηρο... δεν βαριέσαι, και από μετάφραση αρκετό τούς είναι.

Έτσι έχουμε την ανάγκη ακόμα και τις τραγωδίες που ανεβάζουμε στα θέατρα κάθε χρόνο να τις ακούμε από μετάφραση. Μας λείπει η παιδεία να παίζονται από το πρωτότυπο.

Και μου μένει μια πικρία. Ένα γιατί. Όταν πάω σε μουσεία και μου είναι αδύνατο να καταλάβω ακόμα και τις επιγραφές κάτω από τα αγάλματα. Ποιες οι ρίζες μας; Πώς θα καταλάβουμε αυτό που λένε ποια είναι η πολιτιστική μας ταυτότητα.

Θα περιμένουμε και σ' αυτό τους Ευρωπαίους να μας ανοίξουν τα μάτια; Τι άλλο να πω; Αλίμονο.

Δώστε παρακαλώ σ' αυτή την είδηση την θέση που της αρμόζει. Έχω εμπιστοσύνη στην κρίση σας και εκτίμηση στο έντυπό σας.

Ο τρόπος που τυπώνεται ένα περιοδικό ή εφημερίδα ή βιβλίο είναι ο ίδιος και δεν παίζει κανένα ρόλο. Το περιεχόμενο είναι εκείνο που διαφέρει. Το ANTI, για μένα και χιλιάδες άλλους, είναι η προοπτική για μια ουσιαστική ενημέρωση μακριά από τις φυλλάδες που μας βομβαρδίζουν καθημερινά χωρίς αντικειμενικότητα που βλέπουν το μυαλό και την αισθητική μας.

Συγχαρητήρια σ' εσάς!

Φιλικά
Κωνσταντίνα Καραγκούνη

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΚΡΙΣΕΙΣ

• Από τον αρχιτέκτονα Αργύρη Πετρονιώτη πήραμε το σημείωμα που καταγράφει — με αφορμή το άρθρο «Η κοιλιά του αρχιτέκτονα», τχ. 555, σ. 21 — τις δικές του αντιδράσεις για τον τρόπο που γίνονται οι κρίσεις στα ελληνικά πανεπιστήμια:

Φίλε Διευθυντή,

Ο συνεργάτης σου Απόστολος Λυκεσάς αναφέρεται (χωρίς να λέει το όνομα) στο πώς «κόπηκα» (και δεν έγινα καθηγητής α' βαθμίδας) στην κρίση (μια ήταν) του Αυγούστου 1991. Δεν γνωρίζω αυτές τις σημειώσεις και τα έγγραφα, που «περιγράφουν με ποδοσφαιρική αργκό» τα σχετικά. Θα ήθελα να τα είχα υπ' όψη μου. Δεν νομίζω ότι θα κάνω χρήση. Αν τυχόν θα έκανα, θα ζητούσα την άδεια. Άλλωστε, φαντάσου και τα επίσημα πρακτικά που πολύ - πολύ αργά, μήνες πολλούς αργότερα, μου στείλανε (ίσως για να περάσει κάθε χρονική προθεσμία τυχόν ενέργειάς μου), ούτε καν άνοιξα τον φάκελο από αποστοφή και πικρία. Τώρα είμαι ήρεμος. Σκέπτομαι ότι άλλωστε η «επιβράβυσή» μου αυτή ταιριάζει με το ότι δεν συμβιβάστηκα μ' αυτούς (τότε) τους 5 καθηγητές της Αρχιτεκτονικής ΑΠΘ (Τζώνο. Τζεκάκη, Κωτσόπουλο, Χόιπελ, ιδίως Λαγόπουλο), αλλά και κάποιους άλλους ομότεχνους (Λάββα και Μουτσιόπουλο). Αποσύρθηκα ήσυχα. Μια δημόσια αντιπαράθεση για τέτοιο θέμα θα ήταν κοινότοπη και φτηνή. Άλλωστε, όσο ήμουν καθηγητής, μεράκι μου ήταν η διδασκαλία, τώρα η έρευνα. Τούτα μ' ευχαριστούν και γεμίζουν. Αλλά φοβάμαι, πολλά είπα.

Με τιμή
Αργύρης Πετρονιώτης

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Ακόμα μια φορά, αναγγέλθηκαν όδοξα μέτρα στην κατεύθυνση μιας πολιτικής για τη ήριξη του βιβλίου. Ιυτά, κάποια είναι εφετζήδικα (π.χ. έξεις λογοτεχνών σε πανεπιστήμια, την επαρχία αλλά αι στο εξωτερικό) και κάποια άλλα έχουν τον κίνδυνο της απευθείας πτήριξης εκδοτών ιοσκείμενων στην ξουσία, σε βάρος των υπολοίπων. Αδιαμφισβήτητ ημασίας, πάντως, η καθιέρωση της ιίας τιμής βιβλίου ιυ, αν επιυευχθεί, θα συμβάλει στην εξυγίανση της ιγοράς, αφού θα ιπορέσουν να ξανανθίσουν ιιοπωλεία-χώροι ιυνεύρεσης των ιιβλιόφιλων, ιου ώρα ιαραζώνουν ιόγω του ινταγωνισμού ιε ιιβλιοπωλεία-ιουπερμάρκετ, τα ιοία ιουλούν ιε γάλες εκπττώσεις. ή ιας, γρήγορα η ιαγγελίανα ιάρει ιην άγουσα ιης ιυλοποίησης.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ J. F. BONHOMME

44 Ν. ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΣ-ΓΚΙΚΑΣ Ο ΜΑΣΤΟΡΑΣ, Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ...

Το ΑΝΤΙ αφιερώνει τις επόμενες σελίδες του σε έναν σημαντικό έλληνα ζωγράφο, που έφυγε πριν από μερικές μέρες.

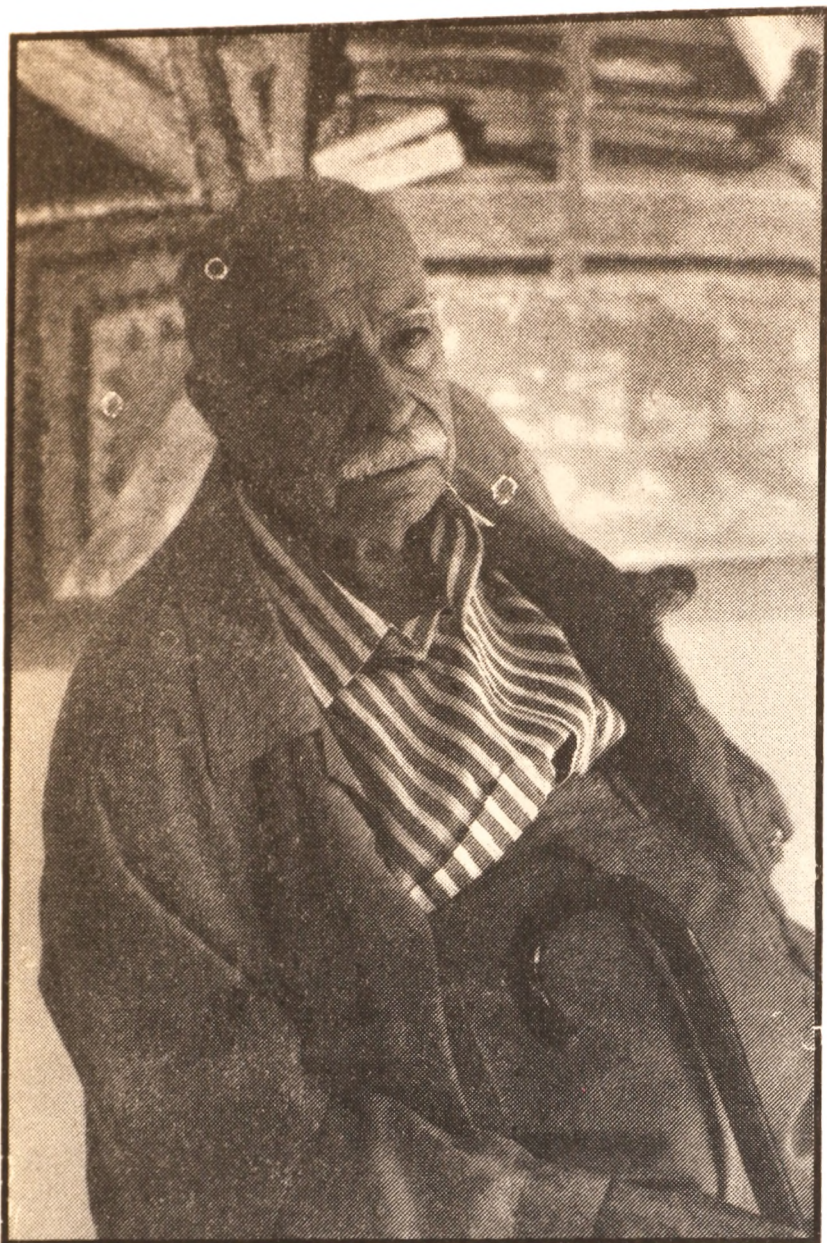
Για το μάστορα και το δάσκαλο γράφουν ο Αλέξανδρος Ξύδης ο Σάββας Κονταράτος και ο Δημήτρης Δεληβοριάς.

56 ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΔΡΑΜΑΣ

Μικρό μικρό σού το 'δωσα, μεγάλο φέρε μού το... Για το 17ο Φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους, που έγινε στη Δράμα την προηγούμενη εβδομάδα γράφουν οι Ηλίας Κανέλλης και Δημήτρης Χαρίτος.

50 ΓΙΑ ΤΗΝ «ΟΡΘΟΚΩΣΤΑ» ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΡΙΤΙΚΗ!

Πολλές οι αντιδράσεις που ακολούθησαν την κυκλοφορία της «Ορθοκωστάς» του Θ. Βαλτινού. Κριτική και κριτική της κριτικής από τον Δ. Ραυτόπουλο και τη Δηώ Καγγελάρη.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

Ο Νίκος Χατζηκυριάκος-Γκίκας γεννήθηκε στην Αθήνα στις 26 Φεβρουαρίου 1906.

Μαθητής του Παρθένη στην Αθήνα, έφυγε το 1922 για το Παρίσι όπου συνέχισε τις σπουδές του παρακολουθώντας Γαλλική φιλολογία και Αισθητική στη Σορβόνη, και Ζωγραφική και Χαρακτική στην Académie Ranson με δασκάλους τον Bissiere και τον Γαλάνη. Έζησε στο Παρίσι ως το 1934. Το 1936 και το 1937 συνεργάζεται με τον αρχιτέκτονα Πικιώτη, τον ποιητή Παπατζώνη και το σκηνοθέτη Καραντινό στην έκδοση του περιοδικού Το Τρίτο Μάτι. Το 1941 εκλέγεται καθηγητής στην έδρα του Σχεδίου της Αρχιτεκτονικής Σχολής του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου, όπου και θα διδάξει ως το 1958. Αντιπροσωπεύει την Ελλάδα στην 25η Biennale της Βενετίας, το 1950, με 17 πίνακές του. Το 1970 η Ακαδημία Αθηνών του απονέμει το Αριστείο Καλών Τεχνών και τρία χρόνια αργότερα τον εκλέγει τακτικό μέλος της. Το 1986 εκλέγεται επίτιμο μέλος της Royal Academy of Arts του Λονδίνου. Το 1991 εγκαινιάστηκε στην Αθήνα το Μουσείο Χατζηκυριάκου-Γκίκα, όπου παρουσιάζεται σημαντικό μέρος του έργου του καλλιτέχνη, δωρεά του στο Μουσείο Μπενάκη. Έργα του βρίσκονται σε πολλές ιδιωτικές συλλογές στην Ελλάδα, στη Δυτική Ευρώπη και στις Ηνωμένες Πολιτείες, καθώς και σε πολλά μουσεία όπως στο Musée d'Art Moderne - Παρίσι, στην Tate Gallery - Λονδίνο, στο Metropolitan Museum of Art - Νέα Υόρκη.

Η Εθνική Πινακοθήκη της Αθήνας εκθέτει μόνιμα 46 έργα του.

Το **ΑΝΤΙ** αφιερώνει λίγες από τις σελίδες του σε έναν μεγάλο έλληνα ζωγράφο που έφυγε τις ημέρες αυτές. Τον Νικολή Χατζηκυριάκο -Γκίκα. Θεωρούμε ότι αν τονίζουμε τη σημασία που έχουν σημαντικές πνευματικές αξίες, αποτελεί θετικό αντιστάθμισμα στα όσα συμβαίνουν γύρω μας και στον τόπο μας τα τελευταία χρόνια. Δεν θέλουμε να προσθέσουμε εδώ στα όσα οι κ. κ.Αλ. Ξύδης, Αγγ. Δεληβορριάς, Σάββας Κονιράτος γράφουν για το ζωγράφο και δάσκαλο παρά μόνον τι λίγες λέξεις από έναν παλιό μαθητή του που επιθυμεί να κρητηθεί ανώνυμος:

«Συνάντησα σαν σπουδαστής τον Γκίκα, δάσκαλο στην Αρχιτεκτονική Σχολή του Ε.Μ.Π. στα μέσα της δεκαετίας του '50. Είχαμε τότε την εξαιρετική τύχη να έχουμε δασκάλους τον Μιχελή, τον Πικιώτη, το Σώχο, τον Εγγονόπουλο και άλλους. Έτσι, και ο Γκίκας ήταν ένας μέσα σε άλλους εξαιρετικούς δασκάλους. Αυτή η συνάντηση τόσο καλών δασκάλων μας ενθάρρυνε, μας βοηθούσε, μας παραινούν - μας προβληματίζε. Όλοι είχαν τον δικό τους τρόπο, τις δικές τους «παραξενιές», τις δικές τους ενορμήσεις.

Όμως για μας, τους νέους σπουδαστές της Αρχιτεκτονικής Σχολής, ο Γκίκας ήταν ένας πολύτιμος δάσκαλος. Ο Γκίκας μας μύησε σε μυστικά της Αρχιτεκτονικής πιο βαθιά από πολλούς αρχιτέκτονες-δασκάλους μας. Οι περίπατοι μαζί του στον Κεραμεικό, στο Αρχαιολογικό Μουσείο, στο Βυζαντινό Μουσείο ήταν μια βαθιά επικοινωνία που ανέπτυξε τις νεανικές μας ευαισθησίες. Ο Γκίκας μας μάθαινε να «βλέπουμε». Μας έμαθε να παρατηρούμε και να αναρωτιόμαστε για μια σειρά από λεπτομέρειες: μια ακρίδα σε ανάγλυφο του 4ου αιώνα, τη φορά στις πτυχολογίες των βυζαντινών εικόνων. Ύστερα άρχιζε τις αφηγήσεις για την Κίνα και την Ιαπωνία. Για τους βραχόκηπους, για το θέατρο Νο και για το Καμπούκι. Σιωπηλοί ρουφούσαμε όσα σαν αστείρευτη πηγή άφηνε να κυλούν στις αφηγήσεις του. Και μαθαίναμε και ύστερα τρέχαμε στις εκδόσεις SKIRA, σε βιβλιοθήκες, επανερχόμασταν με τις νεανικές

μας απορίες.

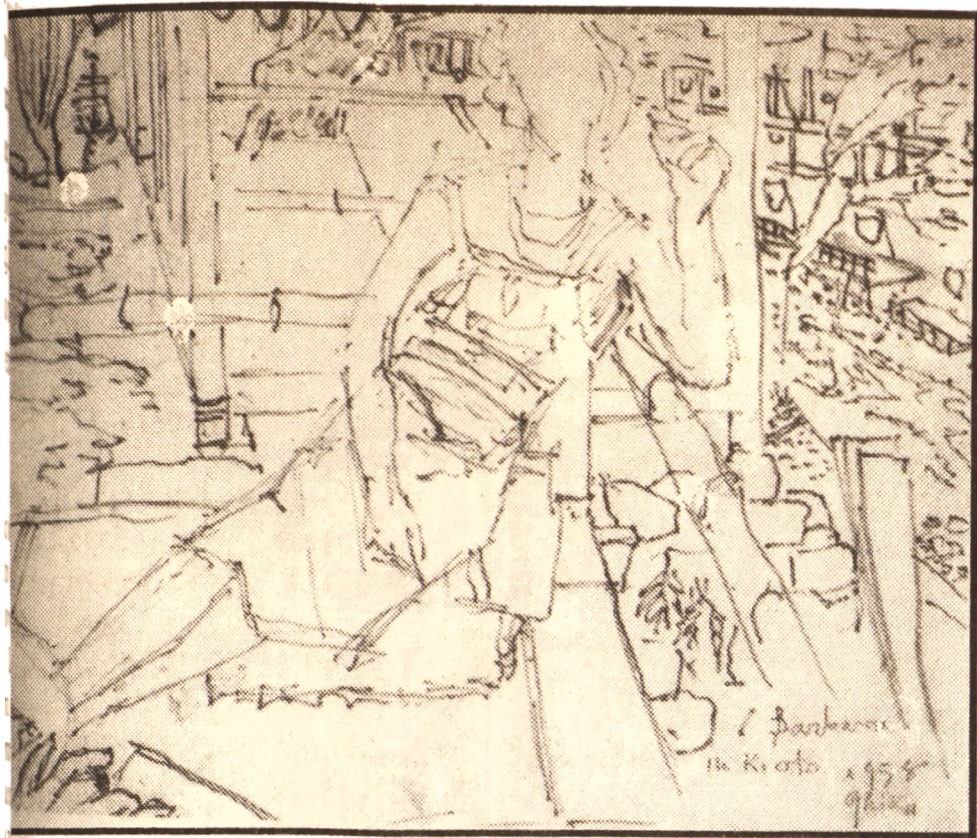
Στις ώρες της διδασκαλίας ήταν αυστηρός, ήταν αφορητός. Σε ατελείωτες ακουγόταν παρά τη φωνή ανόρα του. Ώρες ατέλειωτα απογεύματα με τα σύντομα διαλείμματα ήταν μια μυστική γαλήνη αλλά και μια ασκητική αγωγή. Ώρες καθόταν πάνω από το σχέδιο και μας μιλούσε για ανάλυσεις, για χαράξεις, για αόρατα γραμμές που ένωναν νοητά τα σημεία του θέματος. Το σχέδιο ήταν μια άσκηση γεωμετρίας.

Ο Γκίκας, ήταν ο μεγάλος και αφορμός μάστορας.

Και κάποτε μας εγκατέλειψε. Ο Γκίκας, περασμένα τα πενήντα του, έκανε μια χειρονομία που φάνταζε για μας περίεργη. Περιαιτήθηκε από καθηγητής τη Σχολής. Γιατί; ρωτήσαμε. «Ερωτεύθηκα, ερωτεύθηκα την Μπάμπαρα» ήταν η απάντησή του. Μείναμε άναυδοι. Μας φάνηκε τότε περίεργο. Και ακόμα τώρα -τόρα ίσως περισσότερο- μοι φαίνεται περίεργο. «Ερωτεύθηκα».

Τα επόμενα χρόνια παρακολουθούσαμε από μακριά το δάσκαλο. Πηγαίναμε στις εκθέσεις του. Διαβάζαμε όσα έγραφε - ήταν μαγικά όπως η ζωγραφική του. Και συμμεριστήκαμε τον πόνο του όταν μάθαμε πως δεν θα ξαναπήγαινε πια στην Ύδρα του μετά τη πυρκαγιά που κατέστρεψε το σπίτι του.

Αυτός ήταν για μένα ο δάσκαλός μου ο Γκίκας. Ο δάσκαλος που μου edίδαξε την αρχιτεκτονική πιο καλά κι από τους αρχιτέκτονες-δασκάλους μου».

ΒΑΡΑ ΣΤΟ ΚΙΟΤΟ 1958, μαρκαδόρος, 27X34

ΜΙΑ ΠΡΩΤΗ ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ

Πάνε λίγες μέρες που έτυχε να κοιτάξω στην Πινακοθήκη την επιβλητική σειρά έργων που της έχει δωρήσει ο Νικόλαος Χατζηκυριάκος-Γκίκας. Σήμερα -2.9.92- ήλθε η είδηση του θανάτου του.

Προσπάθησα να θυμηθώ τις τελευταίες παρουσιάσεις έργων του στην Ελλάδα: σε γκαλερί της Αθήνας το 1980, μια έκθεση ανάμικτη από γλυπτά και χαρακτικά, το 1984 το συνολικό γλυπτικό του έργο, το 1985 την πρόσφατη ζωγραφική του. Στη Θεσσαλονίκη το 1987, στο Μακεδονικό Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης η πρώτη παρουσίαση της δωρεάς 40 έργων του προς την Πινακοθήκη που καλύπτει δειγματολογικά την παραγωγή του από το 1927 ως το 1986. Δεν είχαν να προσφέρουν τίποτε νέο στο ήδη γνωστό έργο του. Έμοιαζε να είχε στερέψει η δημιουργική του πνοή πριν από δύο περίπου δεκαετίες.

Είναι νωρίς βέβαια ν' αποτιμήσει κανείς σφαιρικά το έργο του, που για μένα είναι δίχως αμφιβολία κυρίως ζωγραφικό.

Προσπαθώντας, παλιότερα, να σταθμίσω τη θέση του Γκίκας μέσα στη σύγχρονη ελληνική τέχνη, αναρωτιόμουν αν ποτέ, καθαρά ζωγραφικά, η επιρροή του θ' αποδειχθεί από τις μεγάλες. Από τους νε-

ότερους, λίγοι έχουν τα εφόδια, έστω κι αν έχουν την επιθυμία να τη δεχθούν. Όμως, ο βαθύς στοχασμός του, το πείσμα με το οποίο από το 1934 υποστήριζε στα γραπτά του και αργότερα στη διδασκαλία του ορισμένες απόψεις πάνω στην τέχνη, το πέρασμά του από το Πολυτεχνείο σε περίοδο κρίσιμης διαμόρφωσής του, όλ' αυτά είναι ανεκτίμητες προσφορές του Γκίκας στην ελληνική τέχνη και την αρχιτεκτονική. Τη βοήθησαν να σταθεί στα πόδια της, ν' αναγνωρίσει τον ευατό της. Θέτοντας για τον ίδιο τον εαυτό του το πρόβλημα της σύνδεσης της ελληνικής τέχνης με τη δυτική, έδειξε με το έργο και με τη διδασκαλία του ένα τρόπο επίλυσής του. Μας προτείνει ακόμα μιαν ερμηνεία κι ένα προσδιορισμό του «ελληνικού» στη σύγχρονη τέχνη μας. Αδιάφορο αν ισχύει ή όχι ο «πανελληνισμός» που προσβεύει, αντιπροσωπεύει μια προσπάθεια αισθητικο-κριτικής αντιμετώπισης από τις λίγες που έχουν διατυπωθεί πάνω στο θέμα. Τέλος, ο Γκίκας πρέπει να λογιστεί από τους πρωτεργάτες της απαγκίστρωσης της σύγχρονης τέχνης μας από το Μόναχο.

Στην ευρωπαϊκή τέχνη ο Γκίκας κατέχει από ιδιοφυΐα και παιδείωση

θέση ξεχωριστή, μα και απομονωμένη. Η προσωπικότητα της τέχνης του έχει επιβληθεί στο σημείο να επηρεάσει μερικούς ξένους καλλιτέχνες, Άγγλους κυρίως. Τα μουσεία σύγχρονης τέχνης του Λονδίνου, του Παρισιού, της Νέας Υόρκης, της Μελβούρνης και σπουδαιότερες ξένες ιδιωτικές συλλογές έχουν αποκτήσει έργα του. Έτσι, με τη σειρά του, γονιμοποιεί την τέχνη της Δύσης με στοιχεία από τις ελληνικές ρίζες του, εγκαινιάζοντας, πρώτος πιστεύω, αυτός στη σύγχρονη εποχή τις τόσο πολύτιμες αυτές ανταλλαγές δίχως τις οποίες καμιά τέχνη δεν αναπτύσσεται. Σαν εκλεκτικός μεγάλης φινέτσας και στοχαστής βαθύς κι ερευνητικός, μπόρεσε να παρακολουθήσει κι ως ένα σημείο να συμπράξει στην εξέλιξη της σύγχρονης ευρωπαϊκής τέχνης από το 1922, χωρίς να φτάσει στ' άκρα, γι' αυτό όμως χωρίς να λογίζεται από τους πρωτοπόρους. Δεν άνοιξε καινούργιους δρόμους για να τους ακολουθήσουν άλλοι, όμως το δρόμο που έχει ανοίξει για τον εαυτό του τον ακολούθησε με τέτοιαν ενάργεια και συνέπεια, ώστε να στέκεται σήμερα πολύ ψηλά στην εκτίμηση όσων ξέρουν να ξεχωρίζουν τις πιο μόνιμες αξίες.

ΠΑΧΝΙΔΙΑ 49X40

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΑΣΚΑΛΟ

Γνώρισα τον Νίκο Χατζηκυριάκο - Γκίκα το φθινόπωρο του 1951, όταν άρχισα τις σπουδές μου στη Σχολή Αρχιτεκτόνων του ΕΜΠ. Ήταν τότε 45 χρόνων, αλλά έδειχνε μεγαλύτερος. Το παράστημά του, οι κινήσεις του και το άψογο πάντα ντύσιμό του μαρτυρούσαν τον γνήσιο ευπατρίδη. Η διεθνής αναγνώριση του έργου του και οι γνωριμίες του με θρυλικές για μας φυσιογνωμίες, όπως ο Πικάσσο και ο Λε Κορμπυζιέ, του προσέδιδαν μια ιδιαίτερη αίγλη. Φυσικό ήταν να τον θαυμάζουμε και να καμαρώνουμε που τον είχαμε δάσκαλο. Και ως δάσκαλος ήταν, ομολογουμένως, από τους πιο ευσυνείδητους και τους πιο προσηνείς.

Είχε αναπτύξει έναν ιδιαίτερο τρόπο διδασκαλίας του λεγόμενου Ελεύθερου Σχεδίου για μας τους επίδοξους αρχιτέκτονες. Απαιτούσε την ακριβή μεταφορά του οπτικού φαινομένου στο χαρτί χωρίς γραφισμούς και εκφραστικές ελευθερίες. Το θέμα ήταν τον πρώτο χρόνο κάποιο απλό αντικείμενο κι αργότερα το γύψινο αντίγραφο κάποιου αρχαίου αγάλματος. Με μια

βελόνα για τη μέτρηση των μεγεθών, μ' ένα καλοξημένο, μάλλον σκληρό μολύβι και με τη βοήθεια ενός χάρακα, οφείλαμε να σχεδιάσουμε τα περιγράμματα με τεθλασμένες γραμμές και να αποδίδουμε τους τόνους με διαγραμμίσεις. Κι εκείνος, πάντα τακτικός στο μάθημα, καθόταν κάθε τόσο μπροστά στο καβαλέτο κάποιου σπουδαστή, συνέκρινε προσεκτικά το σχέδιο με το θέμα, μετρώντας και ο ίδιος με τη βελόνα, και υποδείκνυε τις διορθώσεις που έπρεπε να γίνουν, συχνά κάποια ελάχιστη μετατόπιση μιας γραμμής ή κάποια αλλαγή στο σχήμα ενός τόνου. Σιγά σιγά αποκτούσαμε την ικανότητα όχι μόνο να αντιλαμβανόμαστε σωστά τις βασικές αναλογίες και τις κλίσεις, αλλά και να διακρίνουμε τις χαρακτηριστικές καμπές στα περιγράμματα ή τις ανεπαίσθητες αλλαγές των επιπέδων που αποκάλυπτε ο φωτισμός. Και παραδόξως, παρά την άκρα τυπικότητα της μεθόδου, τα σχέδια κατέληγαν συχνά να είναι εξαιρετικά ενδιαφέροντα, πλούσια σε πλαστικές αξίες.

Όταν η επίμονη αυτή άσκηση του

ματιού μάς είχε πια κουράσει και του το είπαμε, άλλαξε εντελώς τον τρόπο διδασκαλίας. Μας υποχρέωσε, με ελεύθερο πια χέρι, να σχεδιάσουμε το θέμα μέσα σε δέκα λεπτά, προσπαθώντας να αποδώσουμε τη βασική δομή του και μόνο. Έπειτα, μας δίδαξε τα συστήματα αρμονικών χαράξεων και μας έβαλε να τα εφαρμόσουμε στην ανάλυση γνωστών ζωγραφικών έργων. Μου είχε δώσει, θυμάμαι, ένα από τα πιο αγαπημένα του έργα, τη *Μάχη του Σαν Ρομάνο* του Πάολο Οντσέλλο, και εκτίμησε ιδιαίτερα το γεγονός ότι κατάφερα να του παρουσιάσω μια πειστική γεωμετρική ανάλυση. Τέλος, μας ζήτησε να δοκιμάσουμε την τεχνική του κολάζ σε δικές μας ελεύθερες συνθέσεις.

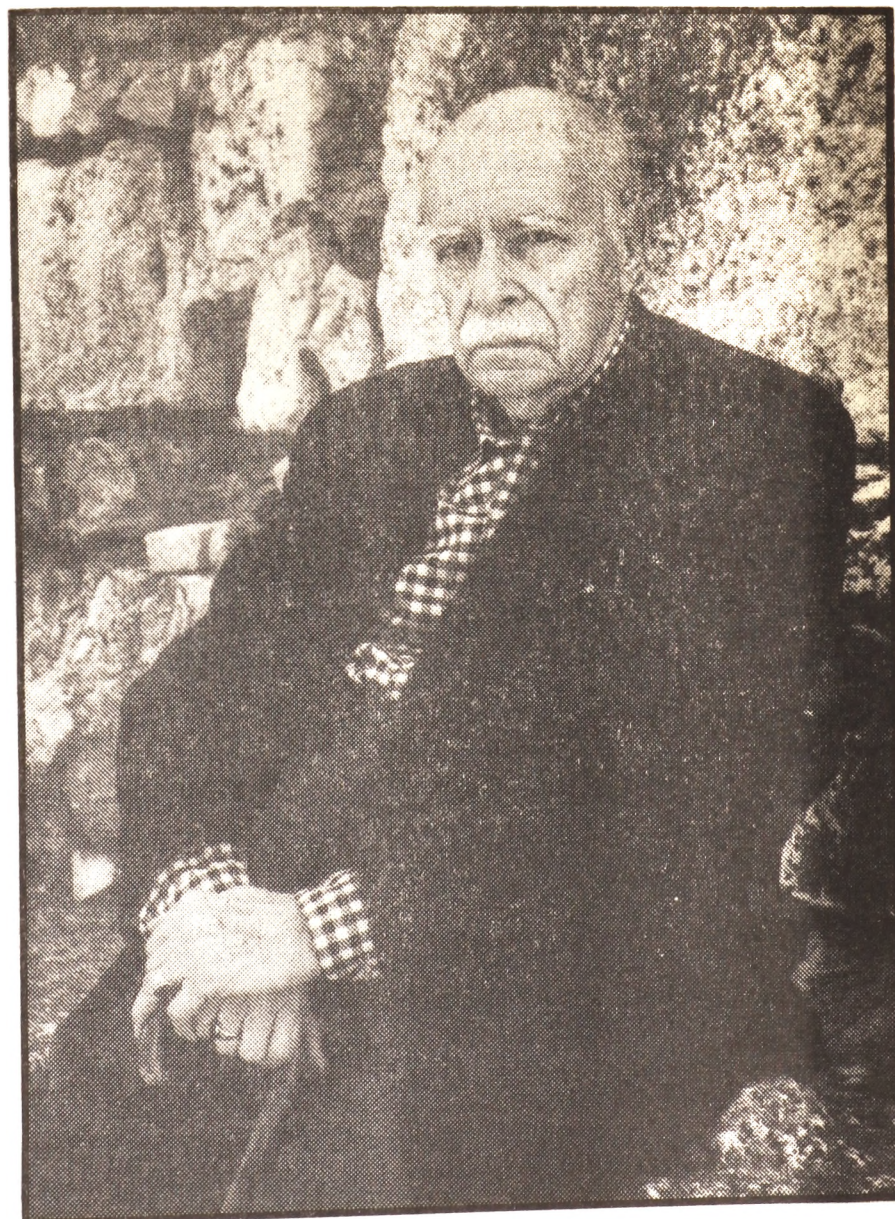
Δουλέψαμε τότε με πολύ ενθουσιασμό. Αλλά κι εκείνος μας παρακολουθούσε με κέφι, φανερά ικανοποιημένος από τα αποτελέσματα. Και κάθε τόσο στεκόταν πάνω από κάποια σπουδαστική δοκιμή και μας μάζευε γύρω του, για να σχολιάσει τη σύνθεση και τον ιδιαίτερο χαρακτήρα της. Περιοριζό-

συνήθως σε λίγες αλλά εύστο-
λεκτικές εκφράσεις, παισιω-
ες από εύγλωττες παύσεις.
αν ο τρόπος του να μας μεταδί-
αποστάγματα σοφίας και ευαι-
ισίας, που η δραστηότητά τους
εινόταν πολύ πέρα από τα όρια
μαθήματος. Η διδασκαλία του
ήρξε, πιστεύω, θεμελιακή για
'αρχιτεκτονική μας παιδεία. Ο
ος, εξάλλου, ενδιαφερόταν ζω-
για την αρχιτεκτονική και χαι-
αν που δίδασκε σε σχολή αρχι-
τόνων.

Ιε τον Χατζηκυριάκο - Γκίκα συ-
νήθηκα αρκετές φορές και μετά
πέρας των σπουδών μου. Τις πε-
σιότερες, οι περιστάσεις δεν
έτρεπαν παρά να ανταλλάξουμε
α λόγια. Θυμάμαι όμως με συ-
ήνηση κάποιες ιδιαίτερες συννα-
ίσεις μας. Πολύ παλιά, όταν με
φίλο Παναγή Ψωμόπουλο τον
ισκεφθήκαμε ένα καλοκαιρινό
όγευμα στο σπίτι του στην
δρα. Αργότερα, το 1966, και πά-
με τον Ψωμόπουλο, στο σπίτι του
ο Παρίσι, όπου μας έδειξε την
όσφατη δουλειά του, τα στοιχεία
ς φύσεως, και μας μίλησε για τον

Πικάσσο με αφορμή τη μεγάλη έκ-
θεση των έργων του στο Γκράν Πα-
λαί. Τον εκτιμούσε ιδιαίτερα, αλλά
κάπου τον ενοχλούσε και η μεγάλη
του ευκολία. Η τελευταία συνάντη-
σή μας ήταν πριν τρία χρόνια. Η
Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστη-
μίου Αθηνών επρόκειτο να τον
ανακηρύξει επίτιμο διδάκτορα.
Δεν έβλεπε όμως καλά και, με υπό-
δειξη του **Παναγιώτη Τέτση**, ανέ-
λαβα να διαβάσω εγώ την ομιλία
του. Τον επισκέφθηκα στο σπίτι
του στη Βαλαωρίτου και κάθισα
μαζί του αρκετή ώρα. Παρά τα
χρόνια που τον βάραιναν, η πνευ-
ματική του διάυγεια ήταν εκπλη-
κτική, θυμηθήκαμε το παλιά, αλλά
εκείνος γρήγορα έστρεψε τη συζή-
τηση στο σήμερα και στις ανησυ-
χίες που του προκαλούσαν ορισμέ-
νες εξελίξεις στο χώρο της τέχνης
και του πολιτισμού γενικότερα.
Τον άκουγα με προσοχή. Και θαύ-
μαζα που διατηρούσε ακόμη αμεί-
ωτο το ενδιαφέρον του για τέτοια
ζητήματα. Για μένα ήταν το τελευ-
ταίο μάθημα που πήρα από τον
αλησμόνητο δάσκαλο.

ΕΡΩΣ ΚΑΙ ΨΥΧΗ. Μελάνι από αρχείο γλυπτό. 1954

ΣΚΕΨΕΙΣ ΑΣΥΝΤΑΚΤΕΣ ΑΣΥΝΔΕΤΕΣ & ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΚΕΣ

Μικρόψυχες, μικρομεσαίες, μικρονοϊκές οι αντιδράσεις μας. Πένθη εθνικά, παραληρηματικές εξάρσεις, κι ένας ιδιαίτερα ευσυγκίνητος ψυχισμός με δείκτη την αστάθεια. Η ταχύτητα των μεταπτώσεων και η συχνότητα των μεταλλαγών ως προσδιοριστικά του απροσδόκητου, του ευμετάβλητου της συμπεριφοράς μας. Φυλετικά γνωρίσματα, βιώματα οικεία και συμπαθή, με μια εκμεταλλεύσιμη δόση γραφικότητας και αρκετή τοπική χροιά.

Μαζί με τη σημασία του χαμένου χρόνου μάς διαφεύγει, ωστόσο, και η κωμική διάσταση των πραγμάτων: οι μετά θάνατον οδυρμοί μπροστά σε αξίες που μας άφησαν αδιάφορους όσο ήταν ζωντανές, ο καταιγισμός της κενόλογης πολυλογίας στα αποχαιρετιστήρια αυτών που προτίμησαν την αυτοσυγκράτηση του μετρημένου λόγου, η άκρατη εκδηλωτικότητα σε στιγμές που θα απαιτούσαν μάλλον την αυτοσυγκέντρωση και το στοχασμό. Και απομένουν οι σωροί με τα μαρμαμένα άνθη των θερμοκηπείων να μας προβληματίζουν για την εσωτερική σχέση που μπορεί να υπάρχει ανάμεσα στις νεοελληνι-

κές εκδηλώσεις της συντριβής και στις εκρηκτικές διεξόδους της αυτοπροβολής που απολαμβάνουμε στα ξενυχτάδικα.

Γίναμε φιλανθείς: κάθε δεύτερο σπίτι και ανθοπωλείο. Όπως έχουμε ήδη γίνει φανατικοί ζωόφιλοι: κάθε πολυκατοικία και ζωολογικός κήπος. Κάτι μεταξύ Κάφκα και Ιονέσκο. Ενώ ο ρυθμός του εξευρωπαϊσμού παρακολουθεί με εντυπωσιακή συνέπεια το βιασμό του περιβάλλοντος, την καταστροφή της πανίδας, την αποψίλωση της χλωρίδας, την καθιέρωση νέων μέτρων και νέων ηθών, την πυρπόληση των πάντων.

Χωρίς να το αντιληφθούμε αποδεχθήκαμε εν τέλει ως γεγονός τετελεσμένο τον αποσυσχετισμό της κατανάλωσης από την παραγωγή. Για να μετατραπούμε και οι ίδιοι σε είδος αναλώσιμο, τροφή της μηχανής, στα κελεύσματα της οποίας υποκλίνονται πλέον ανενδοίαστα και οι πολίτες. Εκποιώντας με το πρόσχημα της «ενημέρωσης» ιδέες και ιδανικά, προσφέροντας άλλοθι σε αλλότριους στόχους, επιμένοντας πεισματικά στη θεωρία των ρωγμών για να υπεισέλ-

θουμε δήθεν στην καρδιά του σπλήματος, και να παρέμβουμε εκ των έσω στους μηχανισμούς της λειτουργίας του. Έχοντας και των προτέρων αποδεχθεί τους όρους του παιχνιδιού, αυτοκολυβούμεστε ως οι εγγυητές των «ντικειμενικών» θεωρήσεων, ενώ στην πραγματικότητα δεν είμαστε παρά οι μαϊντανοί μιας αχρείαστης -και άχρηστης- κουλτούρας.

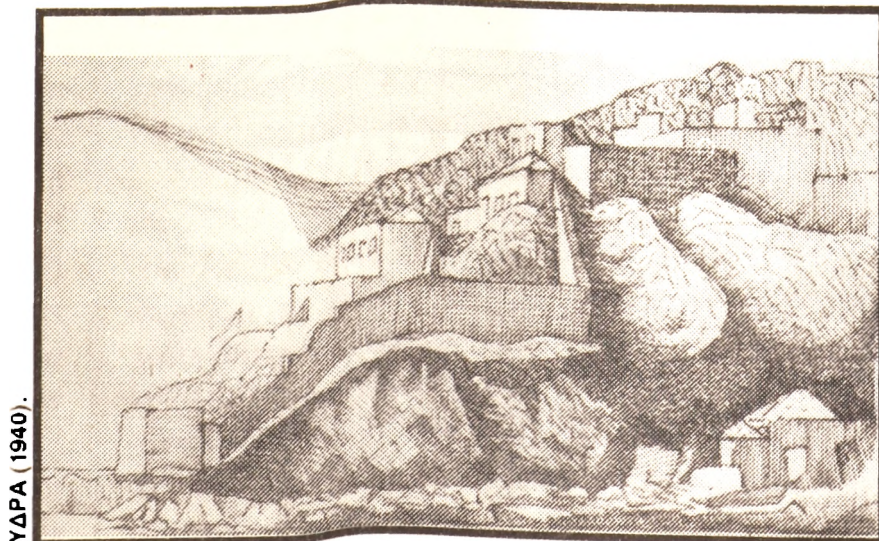
Προσωπικά αισθάνομαι αδύναμος να μιλήσω για κάποιον από αυτούς «που μας επιτρέπουν να μην ντρεπόμαστε ως Νεοέλληνες». Όσο τουλάχιστον θα είναι ναυτό ακόμη το χώμα που τον σκεπάζει. Δυσκολεύομαι δηλαδή να πιάσω τις μεζούρες και τις ζυγαριές και να μετρήσω το αντίβαρο μιας κατάθεσης, η σημασία της οποίας μας έχει ουσιαστικά διαφύγει. Δυσκολεύομαι με άλλα λόγια να αποτιμήσω το αντίκρισμα μιας δωρεάς, η οποία, πιστεύω, πως δεν έγινε έγκαιρα αντιληπτή, πως παρέμεινε δηλαδή αν αξιοποιήτη, για λόγους που έχουν βέβαια να κάνουν με τη δική μας ψυχική και πνευματική αδράνεια.

Ας με συγχωρήσουν οι αναγνώστες του Αντί. Δεν θα ήθελα όμως

ΜΕΝΗ ΓΥΝΑΙΚΑ (1941).

να νιώσω σαν τους σαράφη-
αι τους αργυραμοιβούς. Σαν
τοκογλύφους, οι οποίοι υπο-
ζουν εκ των υστέρων τα διά-
ι ενός δανείου, που δεν
ματοποιήθηκε ποτέ. Πι-
ω, άλλωστε, πως έχουμε πα-
ήσει και το νόημα της κριτι-
πρατάσσοντας τη σημασία
βαθμολογίας και υποβαθμί-
ας την ανάγκη της κατανόη-
αναζητώντας αντιστοιχίες σε

ΥΔΡΑ (1940).

συστήματα αξιών χρηματιστηρια-
κής φύσεως, που δεν διευκολύ-
νουν, ωστόσο, την ανθρώπινη
επικοινωνία.

Σκέψεις ανάκατες και ταραγμέ-
νες, άσχετες ίσως με την περίπτω-
ση του Ν. Χατζηκυριάκου - Γκίκα
και την παρουσία του στο στίβο
της ελληνικής καλλιτεχνικής έκ-
φρασης. Σκέψεις σχετικές πά-
ντως με την ομολογημένη απου-
σία μιας έγκυρης, επιστημονικά
θεμελιωμένης, ευφάντασης και
δυναμικής πολιτιστικής πολιτι-
κής, η οποία δεν θα αναλώνεται
στα εσωτερικά της μιζέριας μας
και στην ολιγοφρένεια των δια-
προσωπικών μας αντιθέσεων.
Σκέψεις ακόμα πιο σχετικές μά-
λιστα, με την ανυπαρξία μιας
έγκυρης, επιστημονικά θεμελιω-
μένης, ευφάνταστης και δυναμι-
κής αντίδρασης στην κρατούσα
κατάσταση, η ανατροπή της οποί-
ας θα προϋπόθετε την υπέρβαση
του κατακερματισμού, την ενότη-
τα της συσπείρωσης, την συμπα-
ράταξη όλου του προσφερόμενου
πνευματικού μας δυναμικού. Που
αρκείται σήμερα στις μετά θάνα-
τον τιμές, στα στεφάνια και στην
κενολογία των επικηδείων, στις
κριτικές αποτιμήσεις, και στις διά
του Τύπου εκτονώσεις των εσω-
τερικών πιέσεων.

Ας καταλάβουμε κάποτε ότι η
Ελλάδα μπορεί να ψέγεται ως
χώρα των εμπόρων, δεν παύει
όμως να παραμένει, κυρίως, η
χώρα των ποιητών. Ότι η ποιητι-
κή μας παραγωγή είναι και το μό-
νο εξαγωγίμο είδος που διαθέ-
τουμε με σταθερά υψηλές τις προ-
διαγραφές της ποιότητας και της
ανταγωνιστικότητας στη διεθνή
αγορά. Κι όταν λέω η χώρα των
ποιητών, δεν αναφέρομαι βέβαια
αποκλειστικά και μόνο στη ποίη-
ση των εικόνων του χρώματος και
της γραμμής, των όγκων και των
επιφανειών, των ήχων, των ρυθ-
μών και της μελωδίας. Αλλά και
στην ποίηση των συνειδήσεων,
την εξίσου δημιουργική και εξί-
σου απαραίτητη.

Η «ΟΡΘΟΚΩΣΤΑ» δεν είναι σαπουνόπερα

του Δημήτρη Ραυτόπουλου

Ο Άγγελος Ελεφάντης (Πολίτης, Ιούνιος-Ιούλιος 1994) ανησυχεί για τη «θεωρία» του κόκκινου και του μαύρου φασισμού, στην οποία κατατάσσει το μυθιστόρημα του Θανάση Βαλτινού *Ορθοκωστά*. Διαβάζοντάς το, λέει, σπρώχνεται στο πυκνό σκοτάδι της επιληψιμίας, γιατί ο συγγραφέας παραμερίζει τα διακυβεύματα της εποχής, χωρίς τα οποία δεν απομένει παρά το ζώο το ανεξήγητο, που σφάζει και φοβάται. (Συνοψίζω, αναγκαστικά, την άποψή του, με τα δικά του πάντως λόγια).

Θα προσπαθήσω να παρέμβω με έναν αντίλογο, γιατί, πραγματικά, ο λόγος περί την *Ορθοκωστά* χρωματίστηκε έντονα από την πολιτική ανάγνωση: στη δημοσιογραφική παρουσίαση ιδιαίτερα επικράτησε η γαργαλιστική εκδοχή, με τη μόδα του «βγάζω είδηση», σκανδαλάκι, πικάντικο: Βρε... Βρε! Ο Βαλτινός ηρωοποιεί τώρα τους ταγματασφαλίτες! Δυστυχώς, με την κριτική Ελεφάντη ο λόγος αυτός -η παραπληροφόρηση- όχι μόνο δεν αναιρείται αλλά ενισχύεται. Όχι βέβαια ότι το κριτικό αυτό άρθρο μπορεί να ενταχθεί στην παραπάνω ελαφρότητα και την ανοησία, ετούτη όμως θα μπορούσε να το επικαλεστεί ως σοβαρή μαρτυρία. Γιατί ο λόγος του Ελεφάντη είναι, όπως πάντα, σοβαρός, δυνατός, άξιος προσοχής και -γι' αυτό ακριβώς- αναιρέσεως ενδεχομένως.

Η κριτική του Ελεφάντη αρχίζει με μια ρητορική υπόθεση: μετά διακόσια - τριακόσια χρόνια, όλα τα ιστορικά ίχνη, οι μαρτυρίες, τα μνημεία, η μνήμη τελοσπάντων, έχουν εξαφανιστεί και η μόνη περιγραφή του παρελθόντος που διαθέτουν οι τότε άνθρωποι είναι η *Ορθοκωστά*. Τι συμπέρασμα θα έβγαζαν διαβάζοντάς την, ρωτάει. Και απαντά: ότι οι άνθρωποι που ζούσαν στη Γορτυνία(;) και την Αρκαδία το 1943-45 ήταν κάτι ζουλάπια, κάτι ανθρωπόμορφα κτήνη(...), γι' αυτό σαν ξυπνού-

σαν κάθε πρωί έπαιρναν ένα μαχαίρι κι έκοβαν ο ένας το λαρύγγι του άλλου.

Δεν αντέχω στον πειρασμό να ρωτήσω τον κριτικό: Τι συμπέρασμα θα έβγαζαν αν, αντί της *Ορθοκωστιάς*, τους έμενε ως μόνη πηγή πληροφοριών για το ανθρώπινο παρελθόν το κορυφαίο μυθιστόρημα της παγκόσμιας λογοτεχνίας, οι *Αδελφοί Καραμαζώφ*; Μάλλον ότι εκείνη την προϊστορική εποχή ζούσαν στη Ρωσία μόνο σχιζοφρενείς, ιδεοληπτικοί, δαιμονόπληκτοι, εγκληματίες, ανώμαλοι και ολίγοι αγαθή-ρηδες για ποικιλία. Τι εικόνα θα σχημάτιζαν αλήθεια, αν κληρονομούσαν μόνο τη *Δίκη* ή τον *Πύργο* του Κάφκα; Ρωτήστε τον Ελεφάντη, εγώ αδυνατώ να το συλλάβω. Νομίζω όμως ότι αν είχαν την ατυχία να τους μείνει μόνο ο *Οδυσσέας* ή -ωχ,ωχ!- το *Φίνεγκανς Γουέκ* του Τζόνς, τότε πια θα τα 'χαναν ολότελα. Θα νόμιζαν ότι οι άνθρωποι του Δουβλίνου - Νεάντερταλ πρωτοσυλλάβιζαν μια νηπιακή γλώσσα, ότι ο συντεταγμένος λόγος και το νόημα δεν είχαν ακόμα εφευρεθεί. Μορφολογικά πάλι, αν τους έπεφτε στα χέρια κανένα κυβιστικό πορτραίτο, θα μας φαντάζονταν με τέσσερα μάτια, δύο σε κάθε προφίλ, και με σώμα ρομπότ ή εντόμου. Η *Μεταμόρφωση* του Κάφκα, που από κάποιο καπρίτσιο συμπτώσεων, θέλω να πιστεύω, θα τους ερχόταν ως συμπληρωματικό βοήθημα, θα τους έλυne την απορία: είχε επέλθει, φαίνεται, μια βιολογική μεταλλαγή ή φρικτή επιδημία και οι άνθρωποι μεταμορφώνονταν ένας ένας σε τεράστια σκαθάρια, που τα έφαγαν οι δεινόσαυροι...

Όλες αυτές οι άδικες για μας πλάνες θα ρίζωναν, γιατί οι κατά Ελεφάντην κληρονόμοι μας θα είχαν μια στέρεα, σοβαρή, ρεαλιστική αισθητική -κάτι ανάμεσα στον ακαδημαϊσμό και τον σοσιαλιστικό ρεαλισμό- και δεν θα μπορούσαν να φανταστούν καμιά άλλη.

Δεν ειρωνεύομαι. Στην πολιτική κριτική

Ελεφάντη ενυπάρχει μια αισθητική και μια θεωρία του μυθιστορήματος: ο Ρεαλισμός με περικεφαλαία, ο ένας, ο ολοποιός μιας ορισμένης ανάγνωσης του Μπαλζάκ λόγω χάρη, που τον διαβάσει ο Ένγκελς και μαθαίνει για την έγγεια ιδιοκτησία στη Γαλλία εκείνη περισσότερο από όσα είχε μάθει μελετώντας όλους μαζί τους οικονομολόγους, κοινωνιολόγους, ιστορικούς της εποχής, κατά τη βεβαίωσή του. Όχι ο ρεαλισμός με μικρό ρ, που ο Ελεφάντης καταλογίζει στον Βαλτινός, ο μονομερής, ο μόνονόφθαλμος, ο νατουραλιστικός... (γύρευε!) αλλά ο έχων περιεχόμενο, αντικείμενο, τη ολότητα του αντικειμένου, την πλήρη και ορθή αναπαράσταση της κοινωνίας και τη σωστή κριτική της, ο «κριτικός ρεαλισμός». Απόγονος, τελειοποίησή του, υπήρξε ο αθάνατος «σοσιαλιστικός ρεαλισμός», που δεν αρκείται σε αναπαράσταση και κριτική της πραγματικότητας, αλλά την προωθεί, τη βελτιώνει... Σαν τον ερίφι κομματικό ζωγράφο των *Αδελφών Γεωσώφ*, που απαθανατίζοντας ένα μονόφθαλμο σταχανοβικό εργάτη - ήρωα της εργασίας, του προσθέτει ένα μάτι, προφητεύοντας έτσι και τις μεταμοσχεύσεις οργάνων! Αυτός ο ρεαλισμός εξέφρασε γνήσια τα διακυβεύματα της εποχής.

Με τα καλά, ρεαλιστικά κριτήρια, τέτοιες λογοτεχνικές πατάτες, αλλά ακόμα και το πιο τυπικό, μαζικό προϊόν της καπιταλιστικής υποκουλτούρας -μια τηλεοπτική σαπουνόπερα, ας πούμε- θα έδιναν στους αρχαιολόγους του μέλλοντος πληρέστερα και αληθινότερα στοιχεία για την πραγματικότητά μας παρά ο Ραμπελαί, ο Πόε, ο Ντοστογιέφσκι, ο Κάφκα. Θα βλέπανε ότι είμαστε καπιταλιστές και νεοφιλελεύθεροι του κερατά, κυριλέ ιλλουστρασιόν, σινιέ ωτ κουαφύρ, φαταούληδες και παρτσάλες, αλλά υπήρχε και θέση για την τιμιότητα, την καλοσύνη, τη θυσία, το γνήσιο έρωτα, το καλό μάλιστα θριάμβευε στο τέλος.

δεν είμαστε ζουλάπια όπως οι πρωι-
χαιροβγάλτες της Ορθοκωστιάς...

Ορθοκωστά δεν είναι σαπουνόπερα,
νο, ούτε κριτικός ρεαλισμός· ο άν-
δρας της είναι γυμνός, βρωμάνε τα χνώ-
ν και τα συλλοϊκά του. Είναι επεισό-
δας περιπέτειας, όπου ο άνθρωπος
βρίθει τον πάτο, την απόλυτη φρίκη και
τροπή. Από τα Άουσβιτς, τα Γκουλά-
γ; Ορθοκωστές δεν μπορεί να γυρίσει
απαρούμενος, κουνώντας τα πόδια πά-
το γερο-γάιδαρο του ορθολογισμού,
οποίο πήγε ως εκεί. Μπροστά σ' αυ-
τά αδύνατο, η λογοτεχνία κατέφυγε στο
λόγο, στην πλήρη εγκατάλειψη της
πλάσας. Ή στην προσπάθεια να δείξει
κάτι χρησιμεύει ακόμα ο λόγος. Όχι
ρεαλιστικός, του συγγραφέα-θεού,
έρει τα πάντα, που «λύνει» τα ανθρω-
πικά προβλήματα και ζουν αυτοί καλά, αλ-
λ' ο λόγος «από κάτω», το φοβερό ερωτημα-
τιστή ομολογία, ο ακρωτηριασμός. Ακρι-
βώς κίνδυνος της επιληψιασμένης δεν είναι
αυτός που επισείει ο Ελεφάντης, να ξε-
χάσουμε τα διακυβεύματα της κατοχής,
να ξεχάσουμε για τι αβύσσους είμα-
σταν οι άνθρωποι, έτσι και μας σκου-
νι λίγο κάποια απόλυτη ιδέα, πίστη,
αξία.

Ζουλάπια! Είναι απορίας άξιο το πώς
ο άνθρωπος, ένας διαλεκτικός είδε
ζουλάπια εκείνους τους άμοιρους αν-
δρες, που αγωνίζονται να επιζήσουν
αυτά και με δόντια. Ζουλάπια... σαν το
αρά ομήρο της Ορθοκωστιάς που περ-
βουναί και λαγκάδια στα τέσσερα, μην
δώντας να σταθεί όρθιος από τα βασί-
λεια. Σαν κάτι άλλους κυνηγημένους,
ζησαν κρυμμένοι σε τρύπες βράχων,
αφίδια. Θα έλεγα ότι το να γίνει ο άν-
δρας ζουλάπι σε τέτοιες περιστάσεις εί-
ναι ανθρωπιά, γιατί τα ζώα δεν σκοτώνουν
αυτοχρησίστευση, όπως τα κτήνη... Αλλά ο
άνδρας, κακός αναγνώστης εδώ, δεν
με να δει μέσα στη νύχτα της Ορθοκω-
στιάς απομεινάρια της ανθρωπιάς και
πολιτισμού στον οίκτο των αφανάτι-
στων δεσμούς της οικογένειας, στην
λεγγύη ακόμα και μεταξύ μη ομοϊδεα-
τικών και αντιπάλων (σπάνια, έστω).
Αντωνίων δεν την είδε στο λόγο, στον
λόγο που περιέχει αυτός ο λόγος, μαζί
με πλάνες, προκαταλήψεις, στον ψυ-
χισμό και τον πολιτισμό που έχει υπόβα-
ση. Παρασυρμένος από την ιδέα του, ο
κριτικός δεν διερωτήθηκε καν τι γυρεύουν
ένθετες αφηγήσεις από άλλους και-
-χωρίς πόλεμο και ιδεολογίες σε πα-
-ισμό-, που με μαεστρία εντάσσει ο

συγγραφέας. Αυτές δίνουν το πραγματικό
πρόσωπο του ίδιου ανθρώπου –νυν ζουλα-
πιού– τον πολιτισμό και το ήθος του, τον
«τρόπο» του, τραχύ και ξεπερασμένο ίσως
από την «πρόοδο» αλλά γνήσιο, ανθρωπι-
νο.

Και όμως, ο ίδιος ο Ελεφάντης θέτει το
ερώτημα: γιατί οι άνθρωποι σ' αυτά τα ίδια
χωριά πέντε χρόνια πριν δεν σκοτώναν
τους συγχωριανούς τους, γιατί σήμερα δεν
κάνουν το ίδιο; Τι τους έπιασε κι αγρίεψαν
ξαφνικά...; Κατά τη γνώμη του, ο συγγρα-
φέας δεν είχε αυτή την απορία. Μα όλη η
Ορθοκωστιά είναι αυτή η απορία, διάβολε!
Το πώς δεν τη διάβασε ο κριτικός είναι
απορίας άξιο, γιατί είναι εκεί πελώρια, εκ-
κωφαντική!

Αντίθετα βρήκε πράγματα που δεν υπάρ-
χουν. Βρήκε ότι ο συγγραφέας μάς προτεί-
νει μια ερμηνευτική θεωρία, εκείνη του
κόκκινου και του μαύρου φασισμού, που
τα εγκλήματα τους συμψηφίζονται τάχα,
και ούτε γάτα ούτε ζημιά! Μια παλιά έξις
της αριστερής κριτικής –να βρίσκει κρυμ-
μένες εχθρικές θεωρίες στα έργα που δεν
ορθοφρονούν– να την πάλι! Το έργο του
Βαλτινού –όπως η Κάθοδος των εννιά– δεν
προτείνει, βέβαια, θεωρίες· το είδος του
δεν είναι πολιτικό (άλλο ουσία, άλλο θέ-
μα) αλλά ανθρωπολογικό, αναφέρεται
στην ανθρώπινη συνθήκη, άλλοτε στην κα-
θημερινότητα και άλλοτε στα όρια. Πε-
ριέργως (ή λόγω έξεως;) η πολιτική περί-
σταση της Ορθοκωστιάς είναι η μόνη που
συγκράτησε την προσοχή του κριτικού, όχι
η ανθρώπινη κατάσταση. Ο διαλεκτικός
ξέχασε και να τοποθετήσει το βιβλίο στη
βιβλιογραφία Βαλτινού. Ένας ευφυής δη-
μοσιογράφος το έκανε, ανήγγειλε στο νοή-
μον κοινό του ότι ο Βαλτινός που με την
Κάθοδο ηρωοποίησε τους αντάρτες του
Δ.Σ. κάνει θύματα τώρα τους ταγματασφα-
λίτες! Άντε να του πεις ότι δεν είναι κάτι
σαν ρεβάνς πρωταθλήματος. Θα φέρει
μάρτυρα τον Ελεφάντη... Θα έλεγα μάλλον
για να παραφράσω κι εγώ τη διατύπωση
του Σαρτρ για τον Ζολά, που ο κριτικός την
κολλάει στην περίπτωση Βαλτινού –ότι ο
(κριτικός) Ελεφάντης «βλέπει-τη-λογοτε-
χνία-που-ο-(πολιτικός) Ελεφάντης-βλέ-
πει».

Αφού όμως επιμένει, ας έλθουμε στην πο-
λιτική περίπτωση της Ορθοκωστιάς. Δεν
κατάλαβα καλά, αν αποκρούοντας τη θεω-
ρία «του κόκκινου και του μαύρου φασι-
σμού» αρνείται ότι υπήρξε αριστερός ολο-
κληρωτισμός. Βάζοντας τη λέξη «φασι-
σμός» στη θέση του «ολοκληρωτισμού» ο
κριτικός απλουστεύει βολικά την άποψη

Στην πολιτική κριτική Ελεφάντη ενυπάρχει μια αισθητική και μια θεωρία του μυθιστορήματος: ο Ρεαλισμός με περίκεφαλαία, ο ένας, ο ολοποιός

που θέλει να πλήξει, κάνοντάς την ανιστο-
ρική και ταυτόχρονα ισοπεδωτική, ένα εί-
δος ισολογισμού – μέθοδος όχι και τόσο
αξιόπαινη σε μια συζήτηση. Για να τη βά-
ψει μάλιστα πιο ειδική, τη θεωρία του
κόκκινου και του μαύρου τη συνδέει με το
ρεύμα του ιστορικού αναθεωρητισμού. Ε,
όχι δα! Ο ιστορικός αναθεωρητισμός είναι
ναζιστική και ρατσιστική αναβίωση, που
ξεκίνησε από την αμφισβήτηση των εγκλη-
μάτων των Ναζί και ειδικά της γενοκτο-
νίας των Εβραίων. Τι σχέση έχει αυτό με
την καταγγελία του ολοκληρωτισμού κάθε
χρώματος; Η αντι-ολοκληρωτική κριτική
δεν κάνει ισολογισμό, πάτσι, όπως θέλει
να μας πείσει ο Ελεφάντης. Αντίθετα μάλι-
στα, ο νεο-ρατσισμός και ο αναθεωρητι-
σμός απέκτησαν τερατώδεις σχέσεις με
δήθεν επαναστατικές ιδεολογίες και αρι-
στερίστικες ομάδες στη Δύση. Αυτές τον
βρήκαν σύμμαχο στη βλακώδη αντι-εβραι-
κή τους εμπάθεια, για την υποστήριξη της
παλαιστινιακής υπόθεσης. Ακόμα και ο
περιβόητος Λε Πεν έγινε για την περίστα-
ση φιλο-παλαιστίνιος! Και ο μαίτρ Βερζές,
τσάμπιον του ιστορικού αναθεωρητισμού,
υπερασπίζεται δυο ειδών κατηγορουμέ-
νους: τους ναζί εγκληματίες κατά της αν-
θρωπότητας και τους τρομοκράτες του
«Κόκκινου Στρατού», τον Κάρλος σήμερα
(ανήκε, φαίνεται, και στην ομάδα του).

Κόκκινοι και μαύροι *méme combat* !

Ως θεωρία του κόκκινου και του μαύρου φασισμού, η άπληρη Ελεφάντη παριστάνει βέβαια τη δημοκρατική ιδεολογία. Αυτή είναι ο εχθρός... Η καταραμένη «αστική δημοκρατία», που με όλη της την τυπικότητα, τον κοινωνικό δαρβινισμό, έστω, που δεν μπορεί να απαλείψει, είναι δικαιότερη, πιο ανθρώπινη, πιο ελευθερία αλλά και πιο ισότητα από τις μακάβριες επιτεύξεις της εφαρμοσμένης ουτοπίας. Για να την κάνει πιο τρωτή, έστω και ως θεωρία του κόκκινου και του μαύρου, ο κριτικός την βρίσκει να εκφράζεται σε μια φράση του Γ. Παπανδρέου στο Λίβανο: «Σφάζουν οι Γερμανοί, σφάζουν οι Ελασίται, σφάζουν οι Ταγματاسφαλίται». Το να ταυτίζεις τις ιδέες και την πρόθεση του μυθιστορήματος με μια πολιτική κορώνα πολεμικού και δημιουργικού χαρακτήρα (με συνέχεια: υποταχθείτε στους Άγγλους) είναι γελοίο βέβαια. Θα μπορούσε εξίσου κανείς να κατατάξει σε ομοϊδεάτη του Ελεφάντη τον Γ. Παπανδρέου, αφού πίστευε και εις την *Λαοκρατίαν*.

Για να γυρίσουμε στη σοβαρότητα, εκείνο που δεν συγχωρεί ο κριτικός στην *Ορθοκωστά* είναι ότι αγνοεί τα διακυβεύματα της εποχής. Εδώ είμαστε. Δηλαδή: Ναι μεν έκαναν και οι αριστεροί, η εαμική αντίσταση, φόνους αντιφρονούντων, ομηρία, εμπρησμούς, αλλά τα έκαναν υπηρετώντας τα διακυβεύματα της εποχής. Γράφει: *Στον ΕΛΑΣ της Πελοποννήσου πολέμησαν 10.000 με 12.000 Πελοποννήσιοι εναντίον των Γερμανών επί τρία ολόκληρα χρόνια έχοντας πίσω τους τον κόσμο τους, τις ιδέες τους, τα χωριά τους, έχοντας μπροστά τους τα οράματά τους για τον απελευθερωμένο Μοριά (έστω τις βλέψεις τους)*. Με αυτές τις «έστω βλέψεις» ικανοποιείται και η αντικειμενικότητα! Αλλά το θέμα είναι ότι αυτές οι βλέψεις έκαναν την Αντίσταση και ολίγο εμφύλιο. Μονοπωλούσαν την Αντίσταση όχι για να την ενισχύσουν –κάθε άλλο– αλλά για να προωθηθούν τα καλά διακυβεύματα, η Λαϊκή Δημοκρατία, ο Σοσιαλισμός (σοβιετικού τύπου). Κάθε άλλη πρωτοβουλία έπρεπε να συκοφαντηθεί, να χτυπηθεί με φωτιά και τσεκούρι. Οι αντιφρονούντες στρατεύονταν με τη βία. Κι ως σπρώχνονταν έτσι στη συνεργασία με τους Γερμανούς, ίσα ίσα αυτό μας ερχόταν γάντι... Τα σωστά διακυβεύματα δεν ψιλοκομίζουν τα μέσα!

Οι εγκέφαλοι αυτής της πολιτικής δεν ήταν τίποτα ερασιτέχνες μακιαβελικοί. Μ' όλη τη μετριότητα και τη μιζέρια τους, ήταν ουνεπείς, αισθάνονταν πληρεξούσιοι της

Ιστορίας: υπηρετούσαν μια Τελεολογία (σαν Θεολογία δεν μοιάζει η λέξη;) –το τέλος της Ιστορίας, ο επίγειος παράδεισος– μπροστά στην οποία οι υπαρκτοί άνθρωποι είχαν μηδαμινή αξία, αλλά και το δίκαιο, η ηθική, η ίδια η πραγματικότητα ελάχιστα ζύγιαζαν.

Όπου ανθρώπινο σφαγείο εκεί και μια απόλυτη ιδέα, μια σωτηρολογία, ένας εντεγκρισμός. Εκεί βρίσκονται οι αιτίες της βίας, που ο κριτικός κατηγορεί τον συγγραφέα ότι τις σβήνει διά της επιλησμονής. Αυτές τις διερευνά καθένας με τα δικά του κριτήρια, μετά το τέλος του βιβλίου, έξω από τις σελίδες του. Δεν ξέρω ποιες αιτίες θα ήθελε να βρει ο Ελεφάντης, δεν μας τις λέει. Δεν θυμάμαι πάντως να εξεγέρθηκε ποτέ διαβάζοντας «αγιογραφίες» (όπως τις λέει και ο ίδιος), μαρτυρολογία, ένδοξες σελίδες της καλής πλευράς και διαβολοποιήσεις των αντιπάλων της. Όχι όμως και να κάνουμε διακρίσεις στο δικαίωμα της οίμωγής. Κάψαμε τότε (προ Τείχους) την *Ελένη*, την «Αμερικάννα». Να κάψουμε τώρα τον Σωτήρη Δημητρίου τον «Αλβανό», τον Γιάννη Μανούσακα, την *Ορθοκωστά*... να μας μείνει ο Βαζαΐος;

Από τους τελευταίους ρομαντικούς, ο Ελεφάντης νοσταλγεί φαίνεται τα διακυβεύματα που χάθηκαν. Ξέρει ωστόσο ότι παντού όπου σώθηκαν μετεξελίχθηκαν σε εφιάλτη. Δημιούργησαν το πιο απόλυτα ολοκληρωτικό καθεστώς της ιστορίας: τη στρατοπεδική κοινωνία. Τα πράγματα δεν έγιναν έτσι όπως ο γνωστικός Ελεφάντης θα ήθελε, όπως ονειρευόμαστε όλοι – δεν έγιναν έτσι πάντως. Να αγνοήσουμε την πραγματικότητα, να πετάξουμε το ανώτατο κριτήριο της θεωρίας, την πράξη; Τι θα κάνουμε με την «ενότητα θεωρίας και πράξης»; Μα χωρίς αυτό το θεμέλιο του «επιστημονικού σοσιαλισμού», μένει η ουτοπία...

Το δυστύχημα είναι που οι ουτοπίες μας, σχεδόν όλες, γεννήθηκαν μέσα στη σκλαβιά: διατήρησαν το πνεύμα της. Σ' αυτό οφείλεται το ότι έχουν την τάση να βλέπουν ένα σύμμαχο σε κάθε δεσποτισμό. Όταν τα πράγματα δεν έρχονται κατά πώς τα περίμεναν, πάνε να τα εξαναγκάσουν με την αυταρχική εξουσία.

Λόγος προφητικός, γραμμένος από έναν σοφό ιστορικό και πολιτικό, τον Εντγκάρ Κινέ (*Η Επανάσταση*, 1865) που ήτανε και φιλέλληνας, – πολέμησε μάλιστα κι αυτός στο Μοριά. Αλλά τους φιλελεύθερους θ' ακούμε τώρα;

ΓΙΑ ΤΗΝ «ΟΡΘΟΚΩΣΤΑ» ΤΟΥ ΘΑΝΑΣΗ ΒΑΛΤΙΝΟΥ

της Δωώς Καγγελάρη

ΜΠΟΡΟΥΜΕ να προτάσουμε στη καλλιτεχνική δημιουργία το αίτημα της ιστορικής αλήθειας; Μπορούμε να κρινουμε τη λογοτεχνία εν ονόματι της προοδευτικότητας;

Στα ανωτέρω ερωτήματα έχουν απαντήσει αυθεντίες της «ποιητικής»*. Ωστόσο εν έτει 1994 ενέσχυσαν και πάλι μια αφορμή τη διαμάχη που προκάλεσε το τελευταίο βιβλίο του Θανάση Βαλτινού *Ορθοκωστά*.

Για να αποφύγουμε τις κακοτοπιές θα ήταν άσκοπο να επισημάνουμε ευθύ εξαρχής την αυτονομία της λογοτεχνίας και να απορρίψουμε κάθε εξωαισθητική παρέμβαση όπως και να αγνοήσουμε το εκτός βιβλίου επεξηγήσεις του συγγραφέα: η *Ορθοκωστά* έχει παραδοθεί στους αναγνώστες. Υποκείμενο του βιβλίου είναι «ό,τι μιλάει» μέσα στο βιβλίο και όχι ο συγγραφέας ή ο αναγνώστης. Στο «τι» λέει η *Ορθοκωστά* και σιγά-σιγά «πώς» το λέει θα βρούμε το μέτρο για να κρίνουμε την αυθεντικότητά της και την προοδευτικότητά της, ακόμη και το αν πρόκειται όντως για μυθιστόρημα ή όχι.

Ο τίτλος του βιβλίου είναι παρμένος από τη μονή «Ορθοκωστά» –στις «ανατολικές υπώρειες» του Πάρωνα– που μετατράπηκε από τον ΕΛΑΣ σε στρατοπεδο συγκεντρώσεως. Θρησκευτικό και το μότο: «ως σκεύη κεραμέως συντρίψεις αυτούς».

Ακόμη οι αφηγητές –«ήρωες»– του βιβλίου θυμούνται τα χρόνια του εμφυλίου όταν σαν «εύθραυστα πήλινα αγγεία» πήγαν να τους συντρίψουν οι Ελασίτες επειδή τους αντιστάθηκαν για να σωθούν, αναγκάστηκαν πολλοί απ' αυτούς να καταταγούν στα Τάγματα Ασφαλείας. Η *Ορθοκωστά* χωρίζεται σε 47 (ασύμμετρα) κεφάλαια που το καθένα αποτελείται από μια αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο

Τάγματα ασφαλείας και ασφαλής γραφή

λύπιο σπάνια— από ένα διάλογο σε ή οικείας συνέντευξης. Ορισμένα πρόσωπα επανέρχονται ξανά— ντας την ιστορία τους. Ο άξονας από τον οποίο οργανώνεται η αφή— χωρίζεται σε δύο αντιθετικά μέλη: αλεια - κίνδυνος», που δηλώνεται ολικά από το πρώτο κεφάλαιο με ιναφορά στον κόκκορα και στο λ. Τα ομιλούντα πρόσωπα είναι ζ του θετικού όρου «ασφάλεια». Ο υνος» —ακόμη και πριν από την ώρηση των Γερμανών— ταυτίζεται υς αντάρτες. Ευδιάκριτοι είναι και άξονες με ανάλογα ζεύγη («αθώοι χοι», «άμυνα - επίθεση») και στο η υπερδομή: «καλό - κακό». λασσίτες δρουν, οι Ταγματασφαλί— λούν. Ο Βαλτινός υποκλίνεται για κόμη φορά στο ιδεώδες του «λογο— ισμού», πριμοδοτεί τον προφορικό και τον αναπαριστά πιστά. Στην ι, η συμβολή του περιορίζεται στη ισμένη επεξεργασία, στο ρετου— μα, στην υπογράμμιση της συναι— ατικής φόρτισης, ενώ «καινοτο— όπως η ξαφνική μετάβαση σ' ένα πατικό της αρχής του αιώνα, είναι ον επιφανειακά ευρήματα. Ο λόγος δεν ξεπερνά το καθρέφτισμα της ικότητας. Οποιος έχει ακούσματα ι χωριά της Αρκαδίας αναγνωρίζει ως τη Φύση· όχι όμως και την Τέ— Ο συγγραφέας δεν μετουσιώνει το ια σε γλώσσα αυτόνομη και αυτάρ— υνεπώς, απ' το βιβλίο του, απουσιά— υφους. Όχι με τον τρόπο που η γρα— σε βαθμό μηδέν» θεμελιώνει ένα ς απουσίας» μέσω μιας «απουσίας ς». Εδώ η απουσία ύφους ευελπι— να περάσει για ύφος. λώσσα δεν είναι ούτε αντιδραστική, προοδευτική· είναι απλώς φασιστι—

κή», σημειώνει ο Μπαρτ. Με τη δομή της, υποβάλλει μια «μοιραία σχέση αλλο— τρώσης». Η γλώσσα - χώρος εξουσίας μπορεί να τεθεί υπό αμφισβήτηση μόνο με τη λογοτεχνία. Η γλώσσα της Ορθο— κωστάς δεν παίρνει το ρίσκο να επανα— στατήσει, προτιμά την ασφάλεια της απο— μίμησης. Μια «ασφαλής» γλώσσα για ένα βιβλίο με θέματα τα Τάγματα Ασφα— λείας θα είχε βέβαια ενδιαφέρον αν δεν ήταν αποτέλεσμα συμβιβασμού και απει— κόνισης, αλλά «αναγκαιότητας».

Στην Ορθοκωστά, γλώσσα, πρόσωπα, χώρος, χρόνος, δέση και λύση αντιγρά— φουν τη ζωή. Το ιστορικό υλικό δεν μετα— σχηματίζεται· καταγράφεται. Η Τέχνη όμως δεν μιμείται την πραγματικότητα, αλλά την αποκαλύπτει και την υπερβαί— νει διά της αισθητικής μορφής. Η ιστορία μιλάει για πράγματα «οία εγένοντο», η ποίηση «οία αν γένοιτο».

Τελικά, είναι η Ορθοκωστά μυθιστόρη— μα, χρονικό, υλικό για μυθιστόρημα ή για ιστορική έρευνα;

«Το πνεύμα του μυθιστορήματος είναι το πνεύμα της πολυπλοκότητας», θα πει ο Κούντερε. «Κάθε μυθιστόρημα λέει στον αναγνώστη: "Τα πράγματα είναι πιο πο— λύπλοκα απ' όσο νομίζεις". Αυτή είναι η αιώνια αλήθεια του μυθιστορήματος, η οποία όμως ακούγεται όλο και λιγότερο μέσα στη βουή των γρήγορων και απλου— στευτικών απαντήσεων, που προηγού— νται του ερωτήματος και το αποκλείουν».

Στην Ορθοκωστά, ο εμφύλιος είναι σπα— ραγμός μόνον για τη μια πλευρά. Κατ' αυτό τον τρόπο όμως ακρωτηριάζεται αυτομάτως και το κύρος του αναγνώσμα— τος. Καταλύοντας πρώτος ο συγγραφέας κάθε απόσταση από τη ζωή, ανοίγει το δρόμο στον αναγνώστη για να αναρωτη— θεί για την ακρίβεια και το αληθές των

ιστορικών γεγονότων, αφού δεν υπάρχει μια γνήσια Μορφή - ασφαλιστική δικλεί— δα.

Τα Τάγματα Ασφαλείας δημιουργήθη— καν «όταν έγινε σαφές πόσο θα κινδύ— νευαν όλοι όσοι θα ήσαν στο έλεος του ΕΛΑΣ». Εκείνοι που τα επάνδρωσαν εί— ναι οι περισσότεροι απλοί, φιλήσυχοι άν— θρωποι, δικαιωμένοι, που έχουν δώσει πια άφεση αμαρτιών στους Ελασίτες για το κακό που τους έκαναν και καμιά φορά λένε και κανένα καλό λόγο για τους πα— λιούς εχθρούς τους. «Αθώους» θα τους ονόμαζε ο Μπροχ, σαν τους ήρωές του που χωρίς συνείδηση των συνεπειών των επιλογών τους έδωσαν γην και ύδωρ στον ναζισμό: «Φιλοσοφικωτέρα» της ιστορίας είναι η τέχνη και το μυθιστόρη— μα φωτίζει και τις σκοτεινές πλευρές της σελήνης, προσπαθώντας να χωρέσει κά— θε φορά όλη την «ασύλληπτη αλήθεια». Γι' αυτό και διαφωνώ με την «κριτική» που προτείνει ως μέση λύση να διαβαστεί η Ορθοκωστά «αντικριστά» με την Κάθο— δο των εννιά. Τα έργα τέχνης, φίλε Πα— ντελή, δεν δημιουργούνται σε συνέχειες. Ο Πικάσσο, π.χ., δίνει τη φρίκη του ισπα— νικού εμφυλίου χωρίς να ζωγραφίζει χω— ριστά τα δεινά και τις ακρότητες της κά— θε παράταξης. Όταν οι Γερμανοί συνερ— γάτες των εθνικιστών βομβαρδίζουν την Γκουέρνικα, συλλαμβάνει με το πινέλο του στον ομώνυμο πίνακά του το καίριο σημείο της σύγκρουσης.

* ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Από τον Πλάτωνα, τον Αριστο— τέλη και τον Πλούταρχο, στον Κανι και στη σχολή της Φραγκφούρτης. Ο περιορισμένος χώρος δεν επιτρέπει τις βιβλιογραφικές κατα— χωρίσεις. Θα ήθελα πάντως να σημειώσω το διεισδυτικό άρθρο της Άννας Καφετσή «Αντι— κειμενοποίηση του αισθητικού υποκειμένου», περ. Σπείρα, 6-7, Φθινόπωρο '86.

ΓΙΑ ΤΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Στο προηγούμενο τεύχος ο συνεργάτης μας Αλέξανδρος Ξύδης, αναφέρθηκε στα τρέχοντα ζητήματα της εικαστικής πολιτικής. Στο σημερινό, δεύτερο μέρος του άρθρου του, επικεντρώνει την ανάλυσή του στις προτεινόμενες λύσεις για το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης.

Επικρατεί πάντα πολλή σύγχυση γύρω από την έννοια «σύγχρονη τέχνη» –πότε και με ποιους ξεκινάει, πού εκτείνεται γεωγραφικά και πώς συσχετίζονται οι εκφάνσεις της στις διάφορες περιοχές του κόσμου.

Παρόμοια σύγχυση επικρατεί και γύρω από την έννοια του Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης (ΜΣΤ). Ενδεικτική η ποικιλία των ιδρυμάτων κ.τ.λ. που έχουν την ευγενή φιλοδοξία να διακονήσουν τη σύγχρονη (ελληνική) τέχνη στην Ελλάδα.

Υπάρχουν τα Μουσεία Σ.Τ. Ελίζας και Βασιλείου Γουλανδρή (Άνδρος), Βορρέ (Παιανία). Θα υπάρξει το ΜΣΤ (με άγνωστο ακόμη περιεχόμενο) Ελίζας και Βασιλείου Γουλανδρή στη Ρηγίλλης.

Υπάρχουν τα Ιδρύματα Κουτλίδη (με έργα και του 19ου αι. Αθήνα) και Πιερίδη (Γλυφάδα).

Υπάρχουν οι Συλλογές Κατσίγρα (Λάρισα), Αβέρωφ (Μέτσοβο), Λεβέντη (Αθήνα), Φρυσίρα (Αθήνα), Τέλλογλου (Θεσσαλονίκη), καθώς και των Τραπεζών Εθνικής και Ελλάδος. Πολλές περιλαμβάνουν και έργα του 19ου αιώνα.

Όλες είναι ιδιωτικές συλλογές πλούσιων φιλότεχνων φτιαγμένες στο ξεκίνημα για προσωπική τέρψη, δίχως αξιώσεις διδακτικών ή αξιολογικών κριτηρίων.

Υπάρχουν ακόμα τα ιδρύματα τ' αφιερωμένα στη μνήμη συγκεκριμένων νεκρών καλλιτεχνών που δούλεψαν μέσα στον 20ό αι., π.χ. Σπυρόπουλου, Γουναρόπουλου, Τσαρούχη, Κοντόπουλου, Πολυχρονόπουλου, Καπράλου, οργα-

νωμένα από τους κληρονόμους των καλλιτεχνών με δαπάνες τους, γύρω από το κατάλοιπο έργο του συγκεκριμένου καλλιτέχνη, δίχως κι' εδώ αξιολογικά κριτήρια.

Όλες οι συλλογές, τα ιδρύματα, τα «Μουσεία» είναι στημένες με ιδιωτικούς πόρους, δίχως κρατική ενίσχυση, και διαπνέονται από ενδιαφέρον και αγάπη για τη νεοελληνική τέχνη, αλλά και μ' ελάχιστες κριτικές ή τεχνικές γνώσεις. Κανένας από τους συλλέκτες δεν είναι ειδικός μελετητής, ώστε να έχει εποπτεία του συνόλου της νεοελληνικής τέχνης, της εξέλιξης και διαμόρφωσής της μεσ' στον σύγχρονο κόσμο. Αξιέπαινες προσπάθειες φτιαγμένες με πολύ μεράκι και χρήμα, όχι μόνο δεν μπορούν να πληροφορήσουν και να διαπαιδαγωγήσουν το (ελληνικό) κοινό, από την ανάμιξη τεχνοτροπιών, ειδών, ποιοτήτων και αξιών. Αντίθετα το παραπληροφορούν ισοπεδώνοντας όλα τα έργα στον κατώτερο ποιοτικό παρανομαστή.

Ασφαλώς δεν μπορούν να υποκαταστήσουν ένα κρατικό ΜΣΤ, οργανωμένο κατά τεκμήριο από ειδικούς που θα επιλέγουν καλλιτέχνες και έργα σύμφωνα μ' ένα προκαθορισμένο πρόγραμμα, και όχι σύμφωνα με υποκειμενικά κριτήρια ή γούστα ή συρμούς, αλλά με προσπάθεια τοποθέτησης του κάθε καλλιτέχνη ή έργου μεσ' στο σύνολο της ντόπιας τέχνης στη συγκεκριμένη χρονική στιγμή, και παράπέρα, μέσα στα γενικότερα συμφραζόμενα της διεθνούς τέχνης την ίδια στιγμή.

Στην υποθετική περίπτωση επιλογής για το ΜΣΤ των βασικών γωνιών που αντιπροσωπεύουν τη νεοελληνική τέχνη του 20ού αι. από σύνολο των συλλογών κτλ. αναφέρονται παραπάνω, δηλαδή από μερικές χιλιάδες έργων από αρκετές εκατοντάδες καλλιτεχνών είναι ζήτημα, πιστεύω, αν έβγαιναν από μια επιλογή μεστηρά κριτήρια ιστορίας της τέχνης μερικές δεκάδες έργων από 10 καλλιτέχνες. Σε πολλές από τις συλλογές, εκτός από τα προφανή μέτρια, υπάρχουν έργα «σημαντικών» καλλιτεχνών με αδύναμα και ελαττώματα που δεν θα δικαιολογούσαν παρουσίαση στο κρατικό ΜΣΤ το οργανωμένο με παιδαγωγικά και πληροφοριακά κριτήρια. Σε άλλες πάλι, όπως σ' εκείνης της Τράπεζας Ελλάδος είναι τότε αδύναμα έργα αδύναμων καλλιτεχνών που δεν θα δικαιολογούνταν η παρουσίαση κανενός το στο ΜΣΤ.

Είναι δύσκολο και οδυνηρό το έργο του επιλέγοντος ειδικού ο οποίος βρίσκεται αντιμέτωπος σε πληθώρα έργων «σημαντικών» καλλιτεχνών μέτρων ή άνισων ποιότητας ή σε έργα φίλων καλλιτεχνών που αναγκάζεσαι να τα παραμερίσεις γιατί δεν κρατιούνται στη στάση της συνήθους παραγωγής τους. Είναι όμως έργο απαραίτητο να επιλεγεί όποιον θέλει να οργανώσει με κρατική συλλογή αντιπροσωπευτική των διαχρονικών επιτευγμάτων της σύγχρονης τέχνης.¹

Για τους λόγους αυτούς το σύμ-

συγκροτείται από ειδικούς
ους και κριτικούς της τέ-
ου να έχουν σφαιρική γνώση
οελληνικής καλλιτεχνικής
υγής, της διαμόρφωσης και
λιξής της.

ους ίδιους λόγους είναι πα-
να βρίσκονται στις επιτρο-
υ ιδρύονται ή ανασυγκρο-
καλλιτέχνες στο μέσο της
υγής τους ή γκαλερίστες
οίων η κρίση όσο και ειλι-
και έντιμη και να είναι δεν
να είναι χρωματισμένη από
ια εμπορικά και οικονομι-
μοιραία περιορισμένα σ'
ικρό αριθμό καλλιτεχνών
τοίους έχουν προβάλει στις
ί τους, χωρίς το γεγονός αυ-
ους νομιμοποιεί και για πα-
ση στο ΜΣΤ. Πιστεύω ότι
έχνης στο άνθος της δουλει-
ς και γκαλερίστες όσο και
ρονη η πείρα τους που ορίζο-
ε τέτοιες επιτροπές πρέπει
ο-εξαιρούνται, όταν καλού-
ίλιστα να κρίνουν έργα των

ιδίων ή του «στάβλου» τους, ή κα-
λύτερα να μη μετέχουν καθόλου.
Διεξερχόμενος π.χ. τους καταλό-
γους των μελών των δυό επιτροπών
της Πινακοθήκης — αν εφαρμοζό-
ταν αυτός ο όρος της (αυτό)εξαίρε-
σης θα αδικούνταν οι ζωγράφοι
Κεσσανλής, Παπακωνσταντίνου,
Χρηστάκης, Κανιάρης, οι γλύπτες
Κάσσης και Παρμακέλης και οι
γκαλερίστες **Κορωναίου και Δημα-**
κοπούλου. Θ' αποκλείονταν δηλα-
δή έργα τους ή έργα από τις γκαλε-
ρί τους από τις εκάστοτε επιλογές.

Σημειώσεις

1. Για να μην κατηγορηθώ ότι μιλάω με
αφηρημένη απολυτότητα όχι θεμελιω-
μένη σε προσωπική εμπειρία, αναγκά-
ζομαι να υπενθυμίσω ότι — εκτός από
πολύαριθμες ατομικές παρουσιάσεις
Ελλήνων καλλιτεχνών — έχω κάνει επι-
λογές δύσκολες σαν μόνος ή κύριος ορ-
γανωτής ομαδικών εκθέσεων Ελλήνων
καλλιτεχνών στο Λονδίνο (1960), στην
ΑΣΚΤ — τεχνοκριτών (1963), στο
«ΔΕΣΜΟ» (1977), στη Στοκχόλμη

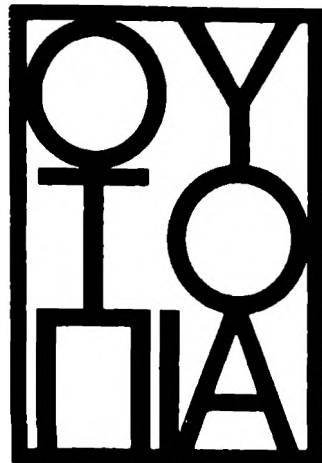
είναι παρά-
δοξο να
βρίσκονται
στις επι-
τροπές που
ιδρύονται
καλλιτέχνες
στο μέσο της
παραγωγής
τους ή
γκαλερίστες

(1978), στο Ζάππειο — τεχνοκριτών
(1981), στο Βέλγιο-Ευρωπαϊα (1982),
στο Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης Τούντα
(1988) επεξηγημένες σε κάθε περίπτω-
ση σε ειδικά κείμενά μου, όλα δημοσιευ-
μένα. Οι περισσότερες από αυτές τις εκ-
θέσεις (πλην Ευρωπαϊών) δεν έγιναν
από ελληνικούς κρατικούς πόρους. Κοι-
τάζοντας πίσω στα 34 αυτά χρόνια επι-
λογών που κάλυψαν 145 καλλιτέχνες,
στη μεγάλη τους πλειοψηφία νέους, δια-
πιστώνω με ικανοποίηση ότι η κάθε έκ-
θεση αποτελεί μian εύστοχη τομή στην
κατάσταση της σύγχρονης ελληνικής τέ-
χνης σε κάθε συγκεκριμένη στιγμή, και
μάλιστα στο εξωτερικό. Αλλά ακόμα κι
η εμπειρία περί την οργάνωση εθνικών
και διεθνών εκθέσεων δεν αρκεί από μό-
νη της, όσο και επαγγελματική και να εί-
ναι για να δικαιολογήσει τη συμμετοχή
σ' επιτροπές χάραξης εικαστικής πολι-
τικής ή επιλογής καλλιτεχνών για ένα
κρατικό ΜΣΤ. Πρέπει να συνοδεύεται
από αληθινή γνώση της εικαστικής δια-
μόρφωσης και του καλλιτεχνικού δυνα-
μικού της χώρας για την οποία προορί-
ζεται το ΜΣΤ

984
ATHINA
FM

Αθήνα 9.84
Πίσω του Βρίσκεστε
μόνο εσείς!

Η ΟΥΤΟΠΙΑ Νο 11
περιλαμβάνει:

Σημείωμα του Εκδότη
ΕΠΙ ΤΟΝ ΤΥΠΟΝ
Σταύρος Μαυρουδέας,
Γιώργος Λογοθέτης,
Ευτύχης Μπιτσάκης.

Albert Einstein
Γιατί Σοσιαλισμός;

ΜΕΛΕΤΕΣ

András Gedö

Ο Δρόμος του Gramsci μέσα από την ένταση ανάμε-
σα στον "Απόλυτο Ιστορικισμό" και την Υλιστική
Διαλεκτική.

Terry Eagleton

Οι έννοιες της ιδεολογίας και της ηγεμονίας στον
Γκράμσι.

Αλέξανδρος Χρύσης

Σοσιαλισμός και Κουλτούρα: μια σημαίνουσα
σύνθεση στην πολιτική θεωρία του νεαρού Γκράμσι.

Χρυσούλα Μητσοπούλου

Ο "Κοινός Νούς" στον Γκράμσι.

Γιάννης Οικονόμου

Πολιτισμός και Λόγος.

Παναγιώτης Νούτσος

Γκράμσι: Ένας ανυποψίαστα υποψιασμένος κριτικός
της σκέψης και της πράξης του Λένιν.

Michael Löwy

Γκράμσι και Λούκατς.

Δύο κείμενα του Γκράμσι για το Φουτουρισμό.

Χρονολόγιο για τη ζωή του Γκράμσι.

Τι περιμένει, άραγε, ο ελληνικός κινηματογράφος από ένα φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους, όπως της Δράμας; Τι περιμένει κάθε χρόνο από τους περίπου εκατό νέους φερέλπιδες κινηματογραφιστές που υπογράφουν προσωπικές ταινίες και διεκδικούν βραβεία και ευκαιρίες για καριέρα;

Κατά τη γνώμη μας, δεν έχει να περιμένει και πολλά πράγματα. Δεν φταίνει, φυσικά, γι' αυτό τα νέα παιδιά που καταθέτουν τις ταινίες τους. Ίσα ίσα. Φέτος, μάλιστα, κατά γενική ομολογία, οι ταινίες που προβλήθηκαν έδειξαν πως πολλοί νέοι άνθρωποι κατορθώνουν να τα πάνε θαυμάσια.

Αλλά, τότε, γιατί να μην ωφεληθεί ο κινηματογράφος απ' όλα αυτά τα παιδιά που με όρεξη και πάθος διεκδικούν την έκφραση; Πολύ απλά, επειδή ο κινηματογράφος δεν έχει τον τρόπο να εντάξει τους ανθρώπους αυτούς στην πειθαρχία της δουλειάς, στη μαθητεία, στη στέρεα γνώση που αποκτιέται δίπλα σε μαστόρους. Οι νέοι του κινηματογράφου είναι υποχρεωμένοι να βαδίζουν τραγικά μόνοι τους. Να προσπαθούν να φτιάχνουν εικόνες που λογοδοτούν μόνο στον εαυτό τους μέχρι να φτάσουν στο κοινό (στο όποιο, ελάχιστο πάντως, κοινό). Και συνήθως, στην πορεία, να μπαίνουν πραγματικά στο «επάγγελμα» (στην τηλεόραση, δηλαδή, και στη διαφήμιση), όπου μαθαίνουν στην πράξη τον κυνισμό και την αλλοτρίωση μιας δουλειάς που, αρκετοί απ' αυτούς, θα προτιμούσαν να αποφύγουν.

Κινηματογραφικό, λοιπόν, το φεστιβάλ των μικρομηκάδων, επί της ουσίας όμως στη Δράμα συγκεντρώνονται άνθρωποι που θα διαχειριστούν, θα παράγουν και θα εμπορευτούν τις εικόνες του οπτικοακουστι-

«*Να η ευκαιρία*»;

του Ηλία Κανέλλη

Κάθε χρόνο, στη Δράμα, μαζεύονται καμιά εκατοστή νέοι επίδοξοι σκηνοθέτες που όλοι τούς αποκαλούν δημιουργούς, για περίπου μια βδομάδα νομίζουν πως οι πάντες ενδιαφέρονται γι' αυτούς ενώ το σύμπαν αδιαφορεί και, τέλος, ορισμένοι απ' αυτούς ντοπάρονται με κάποιο βραβείο που θεωρείται αποδοχή από την «κινηματογραφική οικογένεια» – που όλοι σ' αυτήν βγάζουν το ψωμί τους δουλεύοντας στην τηλεόραση και στη διαφήμιση.
Κανονική σχιζοφρένεια....

Από την ταινία του Σπύρου Ταραβήρα: «Το κουκλόσπιτο». Μια ιστορία με παιδιά και έντονο αντιρατσιστικό πνεύμα.

«Βόλτα στα σύννεφα» του Γιάννη Μπότση. Ακόμη κι αν επιστρατεύεται ο Χάρρυ Κλυν, η τηλεοπτική προδιαγραφή είναι εμφανής στην... ούγια.

κού μας μέλλοντος. Ενός μέλλοντος που ελάχιστο μέρος του θα ανήκει στο σινεμά και στα αιτήματά του.

Κι όμως, στη Δράμα, στις εικόνες των νέων κινηματογραφιστών, δέσποζε το αίτημα του σινεμά. Πολύμορφο, δυναμικό, αίτημα που στοχεύει στην κατανόηση του κόσμου, στη

συνάντηση με το πάθη και τις επιθυμίες των ανθρώπων, στη συγκίνηση...

ΟΙ ΤΑΙΝΙΕΣ

Από τις ταινίες που προβλήθηκαν, ξεχωρίσαμε τις παρακάτω, που δεν παρατίθενται με αξιολογική σειρά:

• *Κουκλόσπιτο* του Σπύρου

Ταραβήρα. Άρτια κατασκευασμένη με πρωταγωνιστές παιδιά, μιλάει γερμανικά και μεταφέρει αντιρατσιστικό μήνυμα.

• *Χωρίς πρόσωπα* του Γιά Λεοντάρη. Ανήσυχες εικόνες που υποκρύπτουν παιδεία μεράκι. Θέμα της ταινίας: συγκεχυμένα όρια της λογικής και της τρέλας. Ιδιαίτερα διαφέρουν έχει η ερμηνεία Μαρίας Κωνσταντάρου.

• *Κακή εκτέλεση* της Κατίνης Ιορδάνογλου. Θεματική «ποπ-αρτ» σε μια ταινία που μιλάει αγγλικά. Ιδιαίτερα εντυπωσιακός ο δέξιος χειρισμός του χαρακτήρα ενός πιτσιρικά, υποψήφιου... τρελού δολοφόνου, της σχέσης του με μια παντρεμένη συμμαθήτριά. Πλούσια ταινία με σασπένς και αβυσσάρια παρουσιασμένη χαρακτηριστική λογία.

• *Ο σημαντικός άλλος* του Γιώργου Ρηγόπουλου. Ιδανική χρήση του χρόνου και εξαιρετικός χειρισμός των ηθοποιών, μια αγγλόφωνη ταινία. Ανακάλυψη ενός προσώπου από πουθενά που χαράζεται επί της φωτογραφικής πλάκας, ένα ανεκδοτολογικό, απροδόκητο φινάλε.

• *Ημερολόγιο καταστροφών* του Κώστα Μαχαίρα. Ανεκδοτολογική διεκπεραίωση μιας ερωτικής παρεξήγησης, με άψογα ελεγχόμενες ερμηνείες. Ο σκηνοθέτης σπουδάζει στη Γερμανία.

• *Μια βδομάδα αργότερα* του Λευτέρη Χαρίτου. Ένα ερωτικό τρίγωνο, ευαισθησία στη προσέγγιση των χαρακτήρων, επιδέξια χρήση των κινηματογραφικών δεδομένων.

• *Οστινάτο* του Ηρακλή Ράπτη. Μια κοπέλα ζει μόνη, συμφιλιωμένη με την ιδιορρυθμία της και έντονα αρνητική σε ένα πλέγμα σχέσεων που το ορίζει ο καταναλωτισμός. Υποψιασμένη ματιά και αδηραιογραφία ενός ζοφερού κόσμου.

«ΟΛΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΥ ΣΚΟΝΤΑΦΤΕΙ ΑΚΟΜΑ...»

του Δημήτρη Χαρίτου

κά μεν ο πρόεδρος της
Οτικής Επιτροπής του Φε-
της Δράμας και δήμαρ-
πόλης, που κατά κάποιο
δικαιολογείται να «μεγα-
εί» από βήματος στη
της τελετής απονομής
αβείων της 17ης διεξαγω-
ας και συμβαίνει να είναι
βασικών υποψηφίων στις
είς δημοτικές εκλογές,
ο σύμβουλος κινηματο-

γραφίας του υπουργού Πολιτι-
σμού, κ. **Γιάννης Μπακογιαν-
νόπουλος**; Πρύτανης, θα λέγα-
με, αυτός των ελλήνων κριτικών
του κινηματογράφου και καλός
γνώστης των βασικών προβλη-
μάτων της εγχώριας κινηματο-
γραφίας, χρειάστηκε ο «εξανα-
γκασμός» των νέων του καθηκό-
ντων για να επισκεφθεί το δρα-
μινό μικρομπαδικό φεστιβάλ
για πρώτη, αν δεν κάνουμε λά-

θος, φορά ύστερα από δεκαεπτά
ολόκληρα χρόνια που αυτό λει-
τουργεί. Και δεν το επισκέφθηκε,
ακόμα και τούτη τη φορά, όπως
θα ήταν φυσικό, ως κριτικός
προκειμένου να περάσει στις
στήλες της εφημερίδας με την
οποία επί δεκαετίες συνεργάζε-
ται την οπωσδήποτε έγκυρη γνώ-
μη του για τις ταινίες των νέων
μας δημιουργών. Να καταδεχτεί,
επιτέλους, να γνωρίσει από κάτω

αυτό το μικρό σε μέγεθος, αλλά
πολύ μεγάλο στη σημασία του
πολιτιστικό θαύμα που συντελεί-
ται εκεί.

Αντίθετα, «θύμα» κι αυτός της
πεπατημένης πρακτικής των εκά-
στοτε φορέων της εφήμερης «ε-
ξουσίας», κατέφθασε την παρα-
μονή των τελετών και των πανη-
γύρεων για να εξακοντίσει μάλ-
λον εντολοδόχος επίσης από βή-
ματος, υποσχέσεις διαθέσεως

χωρίς η ταινία να προ-
ει να διαγράψει χαρα-

ό όνειρο του **Επαμει-
Κουζούνα**. Επιτέλους,
«ρώμικη» ταινία. Σαρκα-
ται ένας παρανοϊκός τύ-
που κομματιάζει με τσε-
σύζυγο, δύο μέλη του
ύ κόμματος (!), δύο
ους...

ης **Αθηνάς Ραχήλ Τσα-
Ταινία** επηρεασμένη
ανανεώσιμη σκηνή της
τογραφικής Νέας Υόρ-
Ιαράδοξο κυνήγι εικό-
ου αρνούνται να εντα-

φίος του **Αχιλλέα Κυρια-
Μια** ηλικιωμένη χήρα
γγίζει με το βλέμμα έναν
οικοδόμο. Συνεχή σβη-
στο μαύρο, εξαίρετη
εία από την Ολυμπία
γιωργα, έμφαση στην
ίγματος υλικότητα των
ων («ανάθεμα τα τάλα-
-αλλά και εξιδανικευτική
ευση του ανθρώπινου σώ-
-ερωτικού διακυβεύμα-

ριστούχος της **Νικολέτας**
ή. Ένας σύγχρονος Μπά-
Κήτον. Δουλειά στο επί-
του χώρου και του χρό-

νου, μολονότι πολλά γκαγκ
οφείλονται σ' ένα χοντροκομ-
μένο σενάριο.

Υπήρξαν, βεβαίως, κι άλλες
ταινίες με επιμέρους αρετές,
ιδίως τεχνικές. Ορισμένες απ'
αυτές έσβησαν μέσα στην ανυ-
ποψίαστη καθαρότητα της
ανάπτυξης τους (*Πώς να ζήσε-
τε επιτυχώς μόνος σας* του
Απόστολου Καρακάση, *Από
'δώ και πέρα της Μαρίας*
Ντούζα, το ντοκυμανταίρ *Μό-
νο μυρίζοντας γιασεμί* του
Γιάννη Οικονομίδη). Ορισμέ-
νες άλλες, εξαρχής, ήθελαν να
μοιάζουν με εντυπωσιακά τη-
λεοπτικά πρότυπα είτε να
εντυπωσιάζουν (*Βόλτα στα*
σύννεφα του **Γιάννη Μπότση**,
Ισμαήλ του Γιώργου Ζαφείρη,
*Μία και μία ιστορίες του Γιώρ-
γου Λαδινά*). Λογικό. Ο κό-
σμος είναι περίπλοκος κι οι
επιλογές για να τον βαδίζει
κανείς διάφορες...

ΤΑ ΒΡΑΒΕΙΑ

Είπαμε στην αρχή πως το
αίτημα των μικρομηκάδων
στοχεύει στις εξαιρετικές
εικόνες του κινηματογράφου,
αντικειμενικά όμως το
φεστιβάλ Δράμας είναι υπο-
χρεωμένο να επιλέξει καλ-

λιγραφημένες εικόνες στις
οποίες και θα επενδύσει την
επιθυμία για καριέρα στο
οπτικοακουστικό. Το θέλουμε
- δεν το θέλουμε, πάνω από τα
τη Δράμα θα πλανιέται,
διαρκώς, το φάντασμα των
media.

Γι' αυτό και η επιτροπή του
φεστιβάλ διάλεξε γυαλιστερές
εικόνες για να βραβεύσει, όσο
το δυνατόν πιο άρτιες παρα-
γωγές και αγνόησε πολλές
ανήσυχες εικόνες. Γι' αυτό,
επίσης, άλλη επιτροπή, του
Ελληνικού Κέντρου Κινηματο-
γράφου, θεσμοθέτησε αμφιλε-
γόμενο βραβείο (45 εκατομμύ-
ρια δραχμές για ανάθεση πα-
ραγωγής μεγάλου μήκους ται-
νίας, που θα ενταχθεί στο πρό-
γραμμα «Νέα ματιά»), το
οποίο και απέμεινε στον
Ισμαήλ του Γιώργου Ζαφείρη
-ένα δημαγωγικό φιλμ που
ανακατώνει τον αντιρατσιστι-
κό προοδευτισμό μας με την
«ποίηση» και, επιπλέον, δεί-
χνει ότι ο σκηνοθέτης της δια-
θέτει μια κάποια «κλιπάτη»
δεξιότητα, άσχετο αν τη χρη-
σιμοποιεί για να δώσει έμφα-
ση σε στοιχεία δευτερεύοντα,
που μας απομακρύνουν συνε-
χώς από τα πρόσωπα της δρά-

σης, δύο αλβανούς λαθρομετα-
νάστες.

Όλοι, φυσικά, βραβεύουν «με
προοπτική». Βραβεύουν το
-μέλλον-του-ελληνικού-κινη-
ματογράφου. Αλλά τι σόι βρα-
βείο είναι αυτό το υπερφίαλο
βραβείο του Κέντρου Κινημα-
τογράφου που παίρνει έναν
ανυποψίαστο άνθρωπο από το
χέρι και, χωρίς να έχει μαθη-
τεύσει, χωρίς σπουδαία εμπει-
ρία, του επιβάλλει στα ξαφνι-
κά να καταπιασθεί, ως καλλι-
τέχνης-επιχειρηματίας, με μια
περιπέτεια τα όρια της οποίας
δεν μπορεί καλά καλά να φα-
ντασθεί; Και μάλιστα, με τον
πρόσθετο φόβο μήπως και δια-
ψεύσει τις προσδοκίες όσων
τον εβράβευσαν, μήπως και
δεν αποδειχθεί τελικά το παι-
δί-θαύμα στις ικανότητες του
οποίου πίστεψαν.

Έχουν, λοιπόν, χάσει τα λογι-
κά τους στο Κέντρο; Εντάξει,
πολιτική για τον κινηματογρά-
φο δεν υπήρξε ποτέ, μια στοι-
χειώδης διαχείριση γίνεται
αλλά, στα ξαφνικά, να μας
προκύψουν οι άνθρωποι του
Κέντρου και «κυνηγοί ταλέ-
ντων»;

Τι είναι το φεστιβάλ της Δρά-
μας; «Να η ευκαιρία»;

δισεκατομμυρίων (ω! πακέτο Ντελέρ, πόσα όνειρα και ψευδαισθήσεις έχουν εκτραφεί εν ονόματί σου!) για τη δημιουργία κινηματογραφικής Μέκκας στη μικρή και όμορφη αυτή ακριτική πόλη του Βορρά, η οποία, εντούτοις, μαστίζεται από άλλα πολύ πιο επείγοντα και πρακτικά προβλήματα. Γι' αυτό, άλλωστε, οι άνθρωποι της πόλης εξακολουθούν στη συντριπτική τους πλειοψηφία, να αντιμετωπίζουν από μακριά κι αδιάφορα τα συντελούμενα στους χώρους του Φεστιβάλ. Η ολοφάνερη βελτίωση, απ' την άποψη της τοπικής προσέλευσης θεατών, εξακολουθεί να ανήκει στην κατηγορία των μικρών αριθμών.

Ας είμαστε, λοιπόν, περισσότερο σοβαροί και προσγειωμένοι. Από το να παραμυθιάζουμε τους άλλους χειρότερο είναι το να αυτοπαραμυθιάζομαστε με υποσχέσεις που μόλις ζύσεις τη φλούδα τους αποκαλύπτεται το φάντασμα του εξωπραγματικού.

Για να πούμε, για μια φορά ακόμα, τα πράγματα με τ' όνομα τους: ούτε *Τάμπερε*, ούτε *Ομπερχάουζεν*, ούτε *Κλερμόν Φερράν* μπορεί, για χίλιους κινηματογραφικούς και άλλους λόγους να γίνει η Δράμα. Και για να μην δογματίζουμε, τίποτα το πολύ σημαντικό δεν μπορεί να γίνει στα προβλεπτά προσεχή χρόνια, τίποτα το συνταρακτικό από πλευράς υποδομής που να ανατρέπει τη σημερινή εικόνα. Αλλά αυτό που είναι και το πιο σημαντικό, εκεί που πρέπει να προσανατολίζεται σταθερά ο στόχος, είναι ότι δεν πρέπει να επιχειρηθεί τίποτα «αβδηριτικά» περισσότερο, γιατί στην προκειμένη περίπτωση τέτοιου είδους περισσότερα και μεγαλύτερα κινδυνεύουν να καταστούν ένα εξωτερικό υπερμέγεθος με περιεχόμενο, κενό αέρος. Τα αληθινά «μεγέθη» χρειάζονται ταιμεντένια οργανωτική και διοικητική υποδομή ικανή να «σπκώσει» τις κάθε φορά προστιθέμενες επιβαρύνσεις και τα ανοίγματα, και μάλιστα αθροιστικά. Χρειάζεται, ακόμα, ένα πρόθετο από την τυχειότητα, ευρύτερο και κληρονομημένο πολιτι-

στικό ενδιαφέρον για το συγκεκριμένο αντικείμενο στην περιοχή της δράσης. Αλλά η οργανωτική επάρκεια δεν εκδηλώνεται μόνο με τα γερά «φέροντα», δηλαδή υλικού χαρακτήρα στοιχεία. Οργάνωση δεν σημαίνει τη διαιώνιση της ανάθεσης του συνόλου των ετερόκλητων ευθυνών στην Οργανωτική Επιτροπή της οποίας οι κατά καιρούς συνθέσεις δεν μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι υπήρξαν ιδανικές, για ένα έργο που φιλοδοξούσε να κινηθεί σαφώς πιο πέρα απ' ό,τι ένα, από το πλήθος, κουλτουροφεστιβάλ τύπου Δήμου Παρακαμπυλίωνος... Έργο «φορέων», παρατάξεων, εκπροσωπήσεων, συντεχνιών και μικροφιλοδοξιών μέσα σ' ένα κλίμα δύσκολα αποκρυπτόμενων αντιπαραθέσεων, αυτό κατά κανόνα υπήρξε, κυρίως στο παρελθόν, αυτές οι επιτροπές, που εντούτοις δεν τους έλειψε η αγαθή προαίρεση και φυσικά το ανάλογο έργο.

Αντίθετα, οργάνωση σημαίνει γνώση και αρμοδιότητα αλλά και φαντασία και ευλυγισία και προσαρμοστικότητα σε ρεαλιστικά δεδομένα και μεταβλητές. Σημαίνει ικανότητα στην ανάληψη πρωτοβουλιών, πολιτική ικανότητα που θα αποτρέπει (ή τουλάχιστον θα ελαχιστοποιεί) παρεμβάσεις απ' όποια κατεύθυνση κι αν προέρχονται ή καπελώματα (όπως π.χ. αυτό το φετινό από το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου). Σημαίνει, δηλαδή, την αμέριμη ανάληψη της τύχης του Φεστιβάλ από άτομο που θα ξέρει και θα μπορεί. Να μην ξεχνάμε ότι τα επιτυχημένα (διεθνώς) κινηματογραφικά φεστιβάλ διεκδικούνται από άτομα με κύρος, καταξιωμένα για τη γνώση και το ήθος τους στο χώρο απ' τον οποίο προέρχονται, τα οποία εκτός από τη βαθιά γνώση του αντικειμένου που καλούνται να υπηρετήσουν, διαθέτουν και ισχυρή διοικητική ικανότητα. Γι' αυτό πίσω από κάθε τέτοια επιτυχημένη διοργάνωση υπάρχει ένας ηγέτης, μια ανάλογη προσωπικότητα που εκφράζει (κι αυτό αποτυπώνεται) το όραμά του πάνω σ' αυτή με έργο προοπτικής και βάθος χρόνου,

«Πατήσια» του Χρήστου Πέτρου, σπουδαστή της σχολής Σταυράκου. Δυστυχώς, άλλο Πατήσια, άλλο Παρίσια (Νιού Γιόρκ, Λόνδρα...).

«Έρως - Ήρως» της Δώρας Μασκλαβάνου. Προβλήθηκε εκτός συναγωνισμού στο πληροφοριακό τμήμα του φεστιβάλ.

με αναγνωρίσιμη φυσιογνωμία και, φυσικά, όλο το ρίσκο δικό του.

Το ξαναλέμε, και με κίνδυνο να πικράνουμε πάλι φίλους, κατά τ' άλλα, καλούς, ότι το Φεστιβάλ της Δράμας, καθώς αυτό επισημοποιήθηκε και έγινε αποκλειστικό για τις ταινίες μικρού μήκους, δεν ευτύχησε μέχρι σήμερα να έχει παρά «σκιάδση» καλλιτεχνικό διευθυντή για πολλούς αντικειμενικούς και υποκειμενικούς λόγους. Δεν είχε ποτέ «δερβέναγα» με λυτά τα χέρια του να επιλέξει τους άμεσους συνεργάτες του με τα δικά του κριτήρια και φυσικά τη δική του απολογιστική ευθύνη. Σίγουρα, αυτή η έλλειψη αποτελεί τη πιο επικίνδυνη αδυναμία στις φιλόδοξες εξαγγελίες της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για τη διεθνοποίηση της δραμινής διοργάνωσης. Και προσθέτουμε εμείς ότι είναι η κύρια αιτία που δεν μπορεί να απογειωθεί το φεστιβάλ, έστω και στη σημερινή, σεμνή και χρήσιμη μορφή του.

Αν υπήρχε μια πλέον ενήμερη του διαθέσιμου υλικού διεθνώς διεύθυνση, δεν θα υιοθετούσε στις φετινές παράλληλες εκδηλώσεις, π.χ. το αδιάφορο και ανιαρό πρόγραμμα με τις μικρού μήκους γιαπωνέζικες ταινίες. Αλλά και με την εξαιρετική των αριστουργηματικών *Ωρών ανάπαυσης* του Μίκλος Γιάντσο, του νορβηγικού *Πάμε για φαί*

του *Emille Muller*, το εγγλέζικον *Ο ήχος της μουσικής* και τα εκπληκτικά δίλεπτα δικά της σέρβικα *Νανούρισμα*, υπόλοιπη επιλογή του «Πανομάτος» ήταν επιεικώς ανεπιτυχημένη και άτολμη. Κι αν θελήσει κανείς να προχωρήσει περισσότερο να κάνει χρήση της μερίδας γκρίνιας που αναλογεί στον θόνα μας, θα πρέπει να πει ότι η τελετή λήξης, για μια φορά ακόμα, δεν ήταν το υπόδειγμα είδους. Λήξη, λοιπόν, κινηματογραφικού φεστιβάλ που έκανε σκηνοθέτες και δεν μπορούσε να σκηνοθετηθεί, προβάροντάς τον ίδιο τον εαυτό της. Μια αμνητική παρουσιάστρια, η οποία στην αμηχανία της από το δικό της θαλάσσωμα, αυτοσχεδίασε δεκάριχο λογίδριο προς το κοινό, ιδίω δικαιώματι, για τη σημασία και την αξία του φεστιβάλ. Το άδειασμα της πλαστικής σακούλας του σουπερ μάρκετ γεμάτης με τα πρόσ απονομή βραβεία και τους επαίνους, πάνω στο τραπέζι της Κριτικής Επιτροπής, της οποίας τα μέλη κανείς δεν έκανε το κόπο να παρουσιάσει με την ειδικότητά τους τον καθένα. Σωρός πλαστικά μπουκάλια του νερού (χάθηκε μια γυάλινη κανάτα!), παντελής απουσία λουλουδιών ή έστω και ενός πράσινου φυτού. Όλα αυτά μπροστά στην ορθάνοιξη και παγερή άσπρη οθόνη αλλά και μπροστά στο κάθιδρο και εκνευρισμένο

ν καθιερωθείσα, δίκην κε-
ου δικαιώματος, ωριαία
τέρηση της έναρξης, κοινό.
τή τελικά πραγματοποιήθη-
σε σε ιλαρότητα και με μα-
νούντα «τροχονόμο» τον
σο της Κριτικής Επιτροπής,
Κατσουρίδη. Το κοινό
ολωμένο παρακολουθούσε
ουρλέσκ του ποιος, κάθε
απένειμε τι, σε ποιον; Ή,
έδινε συχαρητήρια σε
και γιατί; Αμ, οι πομπώδεις
κοινοτενείς λόγοι των επι-
(παλαιόθεν, βέβαια, συνή-
κωρίς, βρε αδερφέ, να εν-
να το ρίζουν και λίγο στο
προ; Λίγο σκέρτσσο, λίγο
ορ, λίγο φαντασία. Σε νέα
απευθυνόντουσαν. Τόσο
κορσές μάς έχει γίνει η
ή» μας σοβαροφάνεια;
αυτό το αλαλούμ της απονο-
ναδική εξαίρεση στάθηκε
άτος **Αχιλλέας Κυριακί-
ου** στο όνομα και τη μνή-
Τώνιας Μαρκετάκη στην
αφιέρωσε και το βραβείο
ατακεράυνωσε τους εκ-
δηλαδή τους δήθεν φί-
της άτυχης δημιουργού,
τους μίζερους διαχειρι-
ης αγωνίας της, με την τε-
α φράση απ' την *Τιμή της*
«Ανάθεμα τα τάλαρα».
αγε αυτή η γιορτή της απο-
δεν θα μπορούσε να γίνει
πο ανοιχτό θεατράκι όπου
αποποιήθηκε και η μυστα-
ή, μουσική βραδιά στη μνή-
υ **Μ. Χατζιδάκι**; (Εξοχη,
α, η πρωτοβουλία του ΕΚΚ
ια την άχαρη εκείνη φαγο-
που συνηθίζοταν στο πα-
ν).

Η βέβαια δεν ήταν χώρος
δεξίωση εκείνη η εστεγα-
α, απέραντη αλάνα, κατάλλη-
ι ιπποειδή και βοοειδή, με
πρόσωπο μπουφέ, ευθέως
ολητικό στο εξάισιο «Σατώ
ρίδη» που πρόσφερε, όπως
φορηθήκαμε, ο ίδιος ο
ρίδης. Ευτυχώς που υπήρχα-
ι τα «Rooms», το καθιερω-
μικρομπαλόνι «κοινοβού-
άπου ακούστηκε ότι σε κά-
σκυλάδικο τραγουδούσε ο
ραίος. Και προς τα κει διο-
ηκαν αρκετοί απελπισμένοι
α κεφτεδάκια-βόλια του με-
αρίς αμφιβολία θα ήταν
ώρετα άδικο να παρασιω-
το γεγονός ότι η φετινή

χροιά, πάνω από τις αδυναμίες,
δείγμα των οποίων προαναφέρ-
θηκε, ήταν από τις πιο επιτυχημέ-
νες. Και ταινίες καλές σε απροσ-
δόκητο βαθμό και αριθμό υπήρ-
ξαν, και αγάπη υπήρχε και πα-
ραλείψεις διορθωνόντουσαν και
άνθρωποι πρόθυμοι ήσαν διαθέ-
σιμοι νύχτα και μέρα. Ένα από
τα πιο νευραλγικά σημεία στην
επιτυχία ενός κινηματογραφικού
φεστιβάλ, και μάλιστα μικρού μή-
κους, είναι ο χρονοπρογραμμα-
τισμός του. Επιτέλους, φέτος, η
επιτυχία στο σημείο αυτό ήταν
εντυπωσιακή. Η ακρίβεια στην
εκτέλεση από πλευρά χρόνου θύ-
μιζε «εγγλέζικη» σχολαστικότητα.
Κάποια προβλήματα ήχου και νε-
ταρίσματος της εικόνας (παρά
την αισθητή απουσία του **Σταύ-
ρου Χασάπη**, λόγω της αιφνί-
διας ασθένειάς του) παρέμειναν
σποραδικά. Τελικά, είναι φανερό
ότι από το 1987, χρονιά της
πρώτης επίσημης διοργάνωσης
του Φεστιβάλ, η αλλαγή γενικά
της εικόνας του και οι προσδευτι-
κές βελτιώσεις που έχουν από
χρόνο σε χρόνο πραγματοποιη-
θεί είναι πραγματικά εντυπωσια-
κές.

Βέβαια, πέρα από αυτή την όχι
φυσικά εξαντλητική σκιαγράφηση
θετικών και άτυχων συμβάντων
της φετινής διοργάνωσης, τα βα-
σικά προβλήματα παραμένουν.
Και είναι λάθος η αναμονή του
πακτωλού Ντελέρ για να λυθούν.
Χρόνια τώρα και δεν έχει προ-
στεθεί ούτε ένα δωμάτιο ξενοδο-
χείου, όποιος έστω κατηγορίας,
μέσα στην πόλη της Δράμας, πα-
ρά το ότι, από χρόνια κι αυτό,
χάσκει στο κέντρο της γιατί με
την πινακίδα «προσεχώς πολυτε-
λές ξενοδοχείο», ενώ κάποιο άλ-
λο λειτουργεί με κοινόχρηστες
τουαλέτες! (Κανά δυό νοικιασμέ-
να πουλμανάκια ίσως κάνανε πιο
ευκολόπεπτη τη λύση των έξω ή
και μακριά από την πόλη της
Δράμας ξενοδοχείων).

Πάει επίσης να χρονίσει και η
απαιτούμενη ριζική ανακαίνιση
της παραδοσιακής κινηματογρα-
φικής αίθουσας, ώστε να μην
ανθυπομειδιούν οι μουσκεμένοι
στον ιδρώτα θεατές τη κατάμε-
στης αίθουσας των «Αστεριών»
όταν ο πρόεδρος-δήμαρχος ανα-
φερόταν σε «τελειότατο μηχανο-
λογικό εξοπλισμό», εξυπακούο-
ντας φυσικά αυτός τα μηχανήμα-
τα προβολής, αλλά εκείνοι συ-

νειρμικά άλλα μεταφράζανε.

Και βέβαια χάσκει «μαύρη τρύ-
πα» η ανάγκη ηλεκτρονικού υπο-
τιτλισμού, η έλλειψη του οποίου
προκαλεί την καταστροφή της πα-
νάκριβης, για τα ισχνά βαλάντιάς
τους, κόπιας των ταινιών των ελ-
λίνων σπουδαστών σχολών του
εξωτερικού, από τον άτεχνο και
βάρβαρο τρόπο με τον οποίο τα
ελληνικά εργαστήρια τυπώνουν
τους διαλόγους κυρίως στις ται-
νίες 16mm.

Υπάρχει, λοιπόν, ακόμα αριθ-
μός τέτοιων εκκρεμοτήτων, άλ-
λων πιο σημαντικών και άλλων
που παραβλέπονται, γιατί τη λύση
τους την υποκαθιστά κάθε χρόνο,
θα 'λεγε κανείς αποτελεσματικά,
η αγάπη για το Φεστιβάλ και η
χρόνο με το χρόνο αποκτημένη
εμπειρία μιας χούφτας ανθρώ-
πων, οι οποίοι με ιεραποστολική
διάθεση πασκίζουν για τη διεκπε-
ραίωση ενός φανερά δύσκολου

έργου, εκτεθειμένοι σε δίκαια
ταυτόχρονα και αδικα «διασταυ-
ρούμενα πυρά». Πώς, σ' αυτή την
περίπτωση, να τσιγκουνευτείς τον
έπαινο στην τετράδα: Χασάπης,
Παπαδόπουλος, Γεωργόπουλος,
Καβάκα;

Θα ήταν, τέλος, λάθος να μεί-
νει ασχολίαστο το απροσδόκητο
«καπέλωμα» που έκανε το Ελληνι-
κό Κέντρο Κινηματογράφου στο
δραμινό φεστιβάλ με τη μεγατο-
νική βόμβα-επίδειξη των 44 εκα-
τομμυρίων, που μπορεί μεν να
είναι ένα παράθυρο ενίσχυσης
της προς τα έξω εικόνας του
ΕΚΚ, αλλά δεν έχει σχέση μ' ένα
νεανικό φεστιβάλ. Λέμε να επα-
νέλθουμε, γιατί η χειρονομία αυ-
τή δίνει αφορμή να δει κανείς κι
άλλες παραμέτρους της φυσιο-
γνωμίας της δραμινής διοργά-
νωσης.

ΠΡΟΣΦΟΡΑ

Το βιβλιοπωλείο και ο Εκδοτικός οίκος Δ.
Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ κυκλοφόρησε το 24ο Βιβλιο-
γραφικό Δελτίο, σελίδες 95, με σύγχρονα φι-
λολογικά, λογοτεχνικά, ιστορικά, φιλοσοφι-
κά, παιδαγωγικά, σχολικά βοηθήματα και
λοιπά, Ελλήνων συγγραφέων καθώς και έρ-
γα ξένων επιστημόνων σε έγκυρες μεταφρά-
σεις στη Νεοελληνική γλώσσα. Το Δελτίο εί-
ναι ένας κατατοπιστικός οδηγός και πολύτι-
μος σύμβουλος των εκπαιδευτικών για την ε-
πιλογή των βιβλίων στο παιδαγωγικό και δι-
δακτικό τους έργο.

Το Δελτίο κυκλοφόρησε και εστάλη σε ό-
λα τα σχολεία Μ.Ε. της Ελλάδας και της Κυ-
πρου. ΠΡΟΣΦΕΡΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ στους εκπαι-
δευτικούς και σε όλους τους βιβλιόφιλους.

Σε όσους μας το ζητήσουν στην επαρχία
και το εξωτερικό αποστέλεται ταχυδρομικώς.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ – ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 8 ΑΘΗΝΑ ΤΗΛ.: 36 27 318 - 36 42 692

ΘΕΑΤΡΟ

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΣΑΤΣΟΥΛΗ

Η αναγέννηση των ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ.

Οι επιλογές των έργων όσο και η σκηνική τους υλοποίηση από άξιους συντελεστές έφεραν πνοή γέλιου και δροσιάς στη στείρα θεατρικά αυγουσιότικη Αθήνα. Τα ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ., αντικείμενα ποικίλων σχολίων και περιπετειών, απέδειξαν, με τις φετινές παραγωγές τους ότι, παρά τα πενιχρά τους σε μεγάλο ποσοστό μέσα, διαθέτουν ένα σημαντικό δυναμικό που ξέρει και μπορεί να φτιάξει παράσταση. Απέδειξαν, ακόμη, ότι όχι μόνο οι επιχορηγήσεις που παίρνουν μεταφράζονται σε κοπιαστική και εμπευσμένη δουλειά αλλά και ότι κάθε περαιτέρω ενίσχυσή τους είναι υποχρέωση των αρμοδίων φορέων και γενικότερη πολιτιστική ανάγκη. Οι παραστάσεις των ΔΗ. ΠΕ.ΘΕ. υπήρξαν ψυχαγωγικές με την κυριολεκτική σημασία της λέξης και η απάντηση του πραγματικού θεάτρου στον μονοπωλεί ασύδοτα την έννοια της ψυχαγωγίας και του θεάματος.

«Οι φοιτηταί»: Γ. Κοντραφούρης, Α. Λουδάρος, Ν. Σταυρακούδης, Κ. Καραλουκά, Κ. Μαλινδρετος, Π. Νοϊφέλτ.

σαφώς τοποθετημένος με την πλευρά των δημοτικιστών, δεν ενδιαφέρεται εδώ να δικαιώσει την επιλογή του, κάνοντας θέατρο-μανιφέστο, αλλά να εκμεταλλευτεί το κοινωνικό γίγνεσθαι της εποχής για να σκιαγραφήσει τους χαρακτήρες του. Ο έρωτας του Τάσου και της Φανίτσας γίνεται το όχημα για τη δημιουργία θεατρικών καταστάσεων, ευτράπελων σκηνών και εύθυμων σχολιασμών που δικαιολογούνται απόλυτα τόσο από το νεαρό της ηλικίας όλων των προσώπων όσο και από τα ήθη μιας συγκεκριμένης εποχής.

Ο Κώστας Τσιάνος διασκεύασε το έργο σε μουσική κωμωδία, προσθέτοντας στίχους τραγουδιών και μουσική σε στύλ οπερέτας που έγραψε ο Γιούρι Στούπελ. Το εγχείρημα, όσο κι αν φαίνεται ριψοκίνδυνο, δικαιώθηκε απόλυτα ως προς το αποτέλεσμα. Εξάλλου, ο ίδιος ο Ξενόπουλος, σχολιάζοντας την κριτική κάποιου κριτικού της εποχής για το έργο του, γράφει: «είπε πως θα μπορούσε να το κάμει ο κ. Σακελλαρίδης οπερέτα (χωρίς να φαντάζεται ο ανίδεος πως μ' αυτό τού έκανε το μεγαλύτερο έπαινο!)». Φυσικά, ο Κώστας Τσιάνος, δίνοντας τη μορφή οπερέτας σ' ένα τέτοιο έργο, έχει πλήρη επίγνωση του

τρόπου που προσλαμβάνεται το είδος αυτό από το σύγχρονο θεατή. Προσθέτει, έτσι, στον σχολιασμό των ψυχολογικών και κοινωνικών καταστάσεων που επιδιώκει ο συγγραφέας τον δικό του σχολιασμό μέσα από την αποστασιοποίηση που του δίνει η χρονική απόσταση, αναδιπλασιάζοντας με τον τρόπο αυτό την κωμικότητα των στοιχείων του έργου. Κι εδώ ακριβώς βρίσκεται κατά τη γνώμη μου ο λόγος που η παράσταση επιτυγχάνει μια τέλεια ισορροπία μεταξύ του κειμενικού «τότε» και του σκηνοθετικού «τώρα», με άλλα λόγια την αριστεία της σύγχρονης σκηνικής της εκφώνησης. Άλλωστε, ο σκηνοθέτης, ανακαίνοντας το «δραματικό» της απόπειρας αυτοκτονίας του Τάσου, ανοίγει την αυλαία με τη σκηνή του τέλους, το γάμο των δύο βασικών προσώπων, προσφέροντας έτσι μια εντυπωσιακή έναρξη που μας οδηγεί, στη συνέχεια, με φλας-μπακ, στην αρχή της ιστορίας.

Το όλο εγχείρημα δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί χωρίς ικανούς σε πολλαπλά επίπεδα ηθοποιούς. Και είναι, πράγματι, από τις σπάνιες φορές όπου το σύνολο των ηθοποιών ακολουθεί με ομοιογένεια τη λευτή τη σκηνοθετική διδασκαλία αλλά και

Στο θέατρο της Ρεματιάς Χαλανδρίου ανέβηκαν από το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Λάρισας *Οι Φοιτηταί* του Γρηγορίου Ξενόπουλου που κυκλοφόρησε το 1919 αλλά, σύμφωνα με τη μαρτυρία του συγγραφέα, στηρίζεται σε μια του ιδέα που χρονολογείται από το 1909. Έργο κωμικό με κάποια δραματικά στοιχεία στη δομή του είναι ταυτόχρονα καθρέφτης των κοινωνικών αναταραχών που προέκυψαν από το «Γλωσσικό» («Ευαγγελιακά» και «Ορεστιάκά») στις αρχές του αιώνα, σχολιάζοντας μέσα από τις αντιπαραθέσεις των ηρώων το ζήτημα και χρησιμοποιώντας το για να κατασκευάσει κάποια από τα πιο επιτυχημένα του ευρήματα. Ο Ξενόπουλος,

αφράζει σε άρτια εκφορά λόγου και ρ. Οι χορογραφίες του **Βαγγέλη Σειόσο** και η διδασκαλία τους από την **Μιλτένοβα** υπήρξαν υποδειγματικά το τόσο δύσκολο αυτό είδος θεά. Αλλά και η υλοποίηση τους δεν θα υπατή αν δεν αναλάμβαναν την εκτέλεση δώδεκα (φοιτητές και αρσακειά-πολυτάλαντοι νεαροί ηθοποιοί που λη την αρμονία συνόλου που επετύγ-διατηρούσε ο καθένας τη δική του μτική και ιδιάζουσα κινησιολογία. αν παρακινδυνευμένο να ξεχωρίσει ερμηνείες σε μια τέτοια δουλειά συ-αλλά και άδικο να μην αναφέρει την τη αίσθηση ρυθμού, εκφραστικότη-λά και όμορφης σκηνικής παρουσίας ων. **Μαλινδρέτου** και **Νίκου Σταυ-δη**, την καρατερίστικη υποκριτική **Παναγιώτη Νοϊφέλτ**, του **Θανάση** **Ίγκου** και της **Κυριακής Καραλουνά** με συνδυασμό με την άψογη κινησιο-της αναπλήρωνε το ελλιπές σκηνικό ρος για τον πρωταγωνιστικό ρόλο (νης), την πληθωρική ερμηνεία του η **Λουδάρου**, της **Αγλαΐας Καραβέλα** η **Ηλία Χριστόπουλου**, την πλαστικό-ων κινήσεων του **Γιάννη Κοντρα-**το σωστό στήσιμο και ελεγχόμενη μτική στις επικίνδυνες μεταπτώσεις ταιτούσε ο ρόλος του Τάσου που βε ο **Δημήτρης Γεωργαλάς** (του το μόνο πρόβλημα ήταν το κινησιο-στις σκηνές επανένταξης του στο ο), την άρτια τεχνική της **Ναταλίας** **νου** και της **Τζούλι Σούμα** και, τέ-ιν εκφραστικότητα και μιμική των **ς Μπάρα**, **Χρυσούλας Χρήστου** και **της Κατερίνας Εμμανουήλ**.

σκηνικό του νεοκλασικού σπιτιού που ε ο **Γιώργος Ασημακόπουλος** απο-κε ιδιαίτερα λειτουργικό με την επι-νη μεταστροφή του έξω σε μέσα ενώ στούμια που σχεδίασε ήταν απόλυτα ημένα. Το μόνο ενοχλητικό στην όλη τηση η απόδοση των τραγουδιών ay-back που θα δικαιολογείτο μόνον κωνές των ηθοποιών ήσαν ντουμπλα-ες. Καθ' όλα τ' άλλα, το Θεσσαλικό ο έδωσε μια μουσική θεατρική πα-τη καλοδουλεμένη και προσεγμένη πομέρεια που σπάνια έχουμε την ία να απολαμβάνουμε.

ίδιο χώρο, της Ρεματιάς, το **Σ.Θ.Ε. Σερρών** παρουσίασε τις αρι-νικές **Εκκλησιάζουσες**, σε σκηνοθε-τήρη **Χατζάκη**. Το έργο, γραμμένο ή 392 π.Χ., διέπεται από την αισιο-του κυριαρχεί την εποχή εκείνη στην

Αθήνα και στοχεύει στη σάτιρα των φιλο-σοφικών ιδεών, χωρίς εμφανή μνεία, του Πλάτωνα. Η κίνηση των γυναικών να κατα-λάβουν την πολιτική εξουσία και οι και-νούργιοι νόμοι που επιβάλλουν, συνάδουν με τις κάποιες πλατωνικές «ισοσιαλιστικές» ιδέες της «Πολιτείας», όπως έχει δείξει ο **Α. Σολομός**. Το έργο, ωστόσο, όπως και άλλες αριστοφανικές κωμωδίες, έχει εμ-φανείς σαρκικές αναφορές και λεκτικές βωμολοχίες που ακόμη και σήμερα δεν παύουν να σοκάρουν. Η σκηνική του, επο-μένως, αναπαράσταση εμπεριέχει πολλα-πλές προκλήσεις, πρώτιστη των οποίων εί-ναι η επίτευξη ενός έντονου ρυθμού στην εκφορά του λόγου και μιάς εκφραστικής (αν όχι χυδαιολογικής) κινησιολογίας.

Ο Σωτήρης Χατζάκης, με εμφανώς πενι-χρά μέσα, που έγινε ορατό κυρίως στο ολι-γοπρόσωπο του Χορού, σκηνοθέτησε με έντονο ρυθμό την παράσταση, υποβοηθού-μενος από το εξπρεσιονιστικό σκηνικό της **Έρης Δρίνη** όσο και από τους γνω-στούς παραδοσιακούς ήχους της μουσικής που έγραψε ο **Ross Daly**. Η μετάφραση του **Μίνως Βολανάκη**, χωρίς να είναι η καλύ-τερη δυνατή για τη συγκεκριμένη σκηνοθε-τική εκφώνηση, δεν παρεμπόδιζε την υλο-ποίηση των στόχων της. Πρόβλημα δημι-ούργησε η ανισότητα των ηθοποιών που ανέλαβαν τους κύριους ρόλους. Απέναντι σ' έναν Βλέπυρο του **Παναγιώτη Σταματό-πουλου** που γέμιζε με τους ρυθμούς και τα εκφραστικά του μέσα τη σκηνή, η ενδιαφέ-ρουσα ως σκηνική παρουσία αλλά ανέκ-φραστη, κινησιολογικά αμήχανη και φωνη-τικά επίπεδη **Πραξαγόρα** της **Όλγας Σταύρακα** δημιουργούσε μια καταλυτική για το πνεύμα της παράστασης αντίθεση που επιδείνωνε η αδυναμία της να ηγηθεί ενός Χορού γυναικών που προσπαθούσαν να καλύψουν την έλλειψη πληθωρικότητας της **Πραξαγόρας** με συνεχή φωνητικά και παραγλωσσικά σημεία όχι πάντοτε ανα-γκαία. Αντίθετα, ο **Χρέμης** του **Μανώλη Δεστούνη** κατάφερε να ισορροπήσει ικα-νοποιητικά μεταξύ γελοίου και ευπρεπούς και να ακολουθήσει τους ταχείς ρυθμούς της παράστασης. Από τις καλές στιγμές η σκηνή της «Νέας» της **Δήμητρας Παπαδο-πούλου** με τον εξισορροπητικό φωνητικά και κινησιολογικά «Νέο» του **Βασιλείου Κουρή**, επιτυχής σε γενικές γραμμές η κι-νησιολογία του χορού αν και οι πιο προχω-ρημένες χορογραφικές στιγμές (της **Μα-ρίας Γκούτη**) δεν του έδιναν την απογείω-ση που επιζητούσε και δεν εκμεταλλεύο-νταν τις δυνατότητες των εμπνευσμένων κουστουμιών της Έρης Δρίνη. Δεν συμ-φωνώ με την σκηνοθετική επιλογή, ιδιωμα-

«Εκκλησιάζουσες»: **Μ. Δεστούνης (Χρέμης)**

τικό τονισμό στο λόγο και ξένη προς τη συ-νολική ενδυματολογική αντίληψη, εμφάνι-ση του «Άνδρα» του **Αλέξανδρου Τσακίρη** που αν και ερμηνεύτηκε σωστά έμοιαζε με επιθεωρησιακό στοιχείο. Δεν θα ήθελα να κλείσω το σχόλιο αυτό χωρίς να κάνω ειδι-κή μνεία στην **Άννυ Τσολακίδου**, η οποία ξεχώρισε με τα αδιαμφισβήτητα εκφραστι-κά της μέσα όχι μόνο ως Γριά Β' ή με την απολαυστική απόδοση της λέξης-σιδηρό-δρομο της τελικής σκηνής αλλά και με τη διαρκή μιμική του προσώπου της καθ' όλη τη διάρκεια της συμμετοχής της στο Χορό, τις επιτυχημένες της εκφράσεις και τον πλήρη έλεγχο των κινήσεών της. Οι **Εκκλησιάζουσες** του **Σ. Χατζάκη**, παρά τις επιμέρους κριτικές παρατηρήσεις, υπήρξε μια παράσταση σκηνοθετημένη με κέφι και ρυθμό, συνεπής στον επιζητούμενο στόχο της.

Με το πολυπρόσωπο έργο του **Μπέν Τζόν-σον (1572-1637)**, του σημαντικότερου, μετά τον **Σαίξπηρ**, δραματοουργού του ελισσαβε-τιανού θεάτρου, **Το πανηγύρι του Αγίου Βαρθολομαίου**, ανέβηκε στο Θέατρο Λυ-καβητιού το **ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Ρόδου**, σε μια πα-ράσταση ποταμό, διάρκειας περίπου τριών ωρών. Έργο πλούσιο σε κωμικές καταστά-σεις, φαρσικά δρώμενα και δουλεμένη σά-τιρα συγγενική της αριστοφάνειας κωμω-δίας και χωρίς να στερείται λεκτικών βω-μολογιών και σαρκικών υπαινιγμών, δια-δραματίστηκε στο πλαίσιο ενός εντυπω-σιακού σκηνικού —εικαστικής αναπαρά-στασης ενός ελισσαβετιανού πανδοχείου με τους εξώστες του αλλά και την αυλή του και τον περιβάλλοντα χώρο του πανηγυρι-ού με τα ποικίλα υπαίθρια μικρομάγαζα. Μια εικαστική σύνθεση που φιλοτέχνησε ο ίδιος ο σκηνοθέτης, ο **Νίκος Χατζηπαπάς**,

αυτοκριτική της όλης θεατρικής δράσης. Σ' αυτό το χώρο, ο σκηνοθέτης δίδαξε τους τριάντα περίπου ρόλους της παράστασης από τους οποίους ελάχιστους ανέλαβαν να διαπραγματεύσουν οι ίδιοι ηθοποιοί, αφού οι περισσότεροι από αυτούς βρίσκονται σχεδόν συνέχεια επί σκηνής επιτελώντας έναν πραγματικό άθλο αντοχής όχι μόνον λόγω της πολύωρης ερμηνείας τους αλλά και λόγω της διαρκούς έντασης που επιζητούσαν οι ρόλοι τους. Γι' αυτό και μόνο τους αξίζει ένας συλλογικός έπαινος.

Ωστόσο, οι περισσότεροι ρόλοι έχοντας απαιτήσεις, αν όχι πρωταγωνιστικές, οποιαδήποτε δόκιμου καρατερίστα που θα προβλημάτιζαν ακόμη και έμπειρους ηθοποιούς του είδους, ερμηνεύτηκαν από νέους αλλά άξιους ηθοποιούς που, σίγουρα, δεν θα πρέπει να βρίσκονταν όλοι στο καλύτερο στοιχείο τους. Γι' αυτό και αξίζει ειδική μνεία για την αφοπλιστική ερμηνεία του **Αντώνη Μπαμπούνη** (στο ρόλο του Ειρηνοδίζη), την κωμική φιγούρα (του πουριτανού Άσχνου) που έπλασε με συνέπεια ο **Χάρης Λογγαράκης**, την απαραίτητη για τον έντονο ρυθμό της παραστάσης υπερκινητικότητα, πλήρη έλεγχο των λεκτικών και κινησιολογικών του μέσων και ικανότητες ζογκλέρ που επέδειξε ο **Σταύρος Μαυρίδης** στο διπλό ρόλο του Λατέρνα και του Φούρια, την ιδιαίτερα απαιτητική, για την ιδιόζουσα και γκροτέσκα φιγούρα της Ούρσουλας της ταβερνιάρισσας, ερμηνεία που πέτυχε η **Ζώγια Σεβαστιανού**, για την ελεγχόμενη και με σωστές εξάρσεις προς το κωμικό ερμηνεία του **Κώστα Κατουλάκη** στο ρόλο του άρχοντα Γουινγουάιφ, και τη λαλίστατη κινησιολογία της **Όλγας Αθανίου** στο ρόλο της Κουλουρούς χωρίς, με αυτή την επισήμανση σε κάποιους ρόλους, να πιστεύω ότι και όλοι οι άλλοι ρόλοι δεν υλοποιήθηκαν με επιτυχία σύμφωνα με τη σκηνοθετική διδασκαλία.

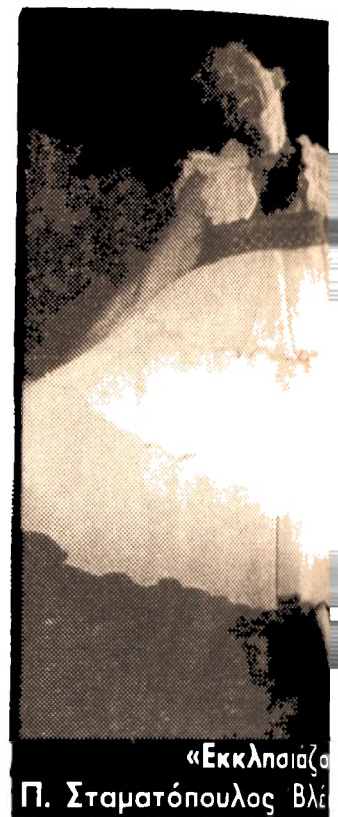
Τα μουσικά κομμάτια, σωστά επιλεγμένα (Αντώνης Μπαμπούνης) για να αποδίδουν την εποχή, λειτούργησαν περισσότερο ως εισαγωγές στην αλλαγή σκηνών, ενώ θα ήταν προτιμότερο, κατά την γνώμη μου, να εντάσσονταν πλήρως στην όλη δράση. Η μεταφράση του **Κωστή Κολώτα** υπήρξε λειτουργική θεατρικά με κάποιες στιγμές πραγματικά ευρηματικές (όπως σ' εκείνες του κουκλοθέατρου).

Ο Νίκος Χατζηπαπάς επέλεξε σίγουρα ένα έργο δύσκολο που πιθανόν η σύντηξη ζήτητων σκηνών του να έφερνε καλύτερο αποτέλεσμα χωρίς να θιγεί η όλη δράση. Ωστόσο, δεν μπορεί κανείς να αμφισβητήσει τα πλούσια ευρήματα, τη διαρκή φροντίδα για τέλεση εξααστικών σκηνών και τα

εντυπωσιακά κουστούμια. Αξιοπρόσεκτη η αναίρεση του ψευδαισθητικού μηχανισμού του θεάτρου που εισήγαγε στην έναρξη του έργου κάνοντας τους ηθοποιούς του θεάτες των δρωμένων πριν και αυτοί με την σειρά τους ενταχθούν σε αυτά. Σκηνοθετική πρόταση, που αν και σταδιακά άρχισε να φθίνει από τη σκηνή της απορρόφησης όλων των ηθοποιών από το δρώμενο, βρήκε το κειμενικό και σκηνικό της ομόλογο στη σκηνή του κουκλοθέατρου στο τέλος, όπου προβάλλεται, μέσα από αυτή τη μορφή «θεάτρου μέσα στο θέατρο», η συντεταγμένη χαρακτηρισολογία ολοκλήρου του έργου. Έτσι, η ρήση, όλος ο κόσμος είναι ένα θέατρο ή αντίθετα το θέατρο δεν είναι παρά μια εικόνα του κόσμου βρίσκει εδώ την ταυτόχρονη υλοποίησή της.

* * *

Γραμμένος μόλις τρία χρόνια πριν από τη *Λοκαντιέρα*, ο *Ψεύτης* (1750) του Γκολντόνι, με τον οποίο παρουσιάστηκε στο Λυκαβηττό το ΔΗ.ΠΕ.ΘΕ. Βέροιας, διατηρεί ακόμη κάποιες από τις «μάσκες» της *commedia dell' arte*, όπως εκείνες του Αρλεκίνου και της Κολομπίνας, του Ντοττόρε και του Πανταλόνε. Το ζευγάρι των ερωτευμένων νέων έχει εδώ αναδιπλασιαστεί, ενώ τον πρωτεύοντα ρόλο που κινεί τα νήματα όλης της εξέλιξης αλλά και τις ανατροπές της ιστορίας με τα ψέματα του είναι ο Λέλιο, ο Ψεύτης. Το έργο έτσι στηρίζεται σχεδόν αποκλειστικά στην υποκριτική ικανότητα του πρωταγωνιστικού προσώπου, ενώ τα υπόλοιπα πρόσωπα αναγκαστικά ακολουθούν, μη δυνάμενα να ανατρέψουν μια τυχόν κακή υποκριτική του. Ο **Γιάννης Καραχισαρίδης**, όχι μόνον σκηνοθέτησε μια άρτια από κάθε άποψη παράσταση, με ρυθμό, κέφι και παιγνιώδη διάθεση απόλυτα ενταγμένη στο πνεύμα του Γκολντόνι, αλλά είχε και την ευφυΐα να εμπιστευθεί το ρόλο του Ψεύτη σ' έναν πολυτάλαντο ηθοποιό που όσο λίγοι κατάφερε, οπλισμένος με τη σιγουριά που του έδινε ο πλήρης έλεγχος και η σωστή εκμετάλλευση του ύψους και των τονισμών της φωνής του, της δουλεμένης κινησιολογίας του της άφογης μιμικής του, να κρατήσει ολόκληρη την παράσταση επάνω του. Πρόκειται για τον **Νίκο Αλεξίου**, έναν ηθοποιό αποκάλυψη που θα'πρεπε ήδη το ελληνικό θέατρο να έχει καλύτερα αξιοποιήσει. Δίπλα του, ο **Δημήτρης Μαυρόπουλος** (Αρλεκίνος), ο **Θοδωρής Προκοπίου** (Μπριγκέλα) και ειδικά στις σκηνές αντιπαράθεσης με τον γιό του, τον Λέλιο, ο **Νίκος Γαλιάτσος** (Πανταλόνε) δημιούργησαν μοναδικές σκηνές αυθόρμητου γέλιου του κοινού. Η **Έφη Μεταγγισινοπού** (Ροζά-

«Εκκλυσία»
Π. Σταματόπουλος Βλ.

ουρα) και ο **Γεράσιμος Γεννατάς** (Ντο) είχαν επίσης πολύ καλές στιγμές.

Το έργο αποδόθηκε στα ελληνικά σ' άφραση της **Στέλλας Μάντακα**, επήθηκε μουσικά με την επιμέλεια του **Βου Δρόσου**, εντάσσοντας οργανομουσική μέσα στην υπόθεση, η δράση λήχθηκε μέσα στο λιτό αλλά εμπνευσμένο σκηνικό της **Ιουλίας Σταυρίδου**, ποριέκλειε κυκλικά τη σκηνή με τις βενετικές στοές αλλά και άνοιγε με μικριλαγές στο εσωτερικό των σπιτιών, αλπου επέφεραν, κατά τις σύντομες παμεταξύ των σκηνών οι μασκαράτες **Μαρίας Μαυρίδου** και **Ζωής Βύζα**, λουθώντας μια χορογραφική κινησιολογία (**Σοφία Αντωνιάδου**) ή συνοψίζοντας, μιμικά τα διαδραματιζόμενα συγχρόνως φρόντιζαν για τις «εισόδων των «ρόλων».

Η παράσταση που έστησε ο Γιάννης Καραχισαρίδης υπήρξε άψογη σκηνοθετική για ένα έργο που δεν έχει παρουσιαστεί άλλη φορά στην Ελλάδα παρά μόνον το 1971 από το ΚΘΒΕ, αποδεικνύοντας ανανεωτικός άνεμος έρχεται από τα περιφερειακά/περιθωριακά θεατρικά σχήματα που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν με μεγαλύτερη σοβαρότητα και υπευθυνότητα από κρατικούς και μη φορείς. Γι' αυτό και λυπάμαι που το λέω, στην παράσταση αυτή δεν διέκρινα, εκτός κι αν κάνω λάθος, κανέναν από τους γνωστούς κριτικούς ανθρώπους των θεατρικών πραγμάτων, οι οποίοι, υποθέτω, θα βρέθηκαν γκεντρωμένοι σε κοσμικότερη προεργασία του Ηρωδείου το οποίο, σίγουρα, λως δεν θα έχαναν αφού θα παιζόταν την επόμενη....

Βιβλίο

Ταξίδι με μοτοσυκλέτα

Το Τσε Γκεβάρα,

αμερικάνο

Ντίνια Σιδέρη.

Εξέδ. Α.Α. Λιβάνη

1994

Ημερολόγιο από ένα ταξίδι με μοτοσυκλέτα του Τσε Γκεβάρα. Το χρονικό της νεανικής του περιπέτειας στη Λατινική Αμερική, εκδίδεται στη χώρα στην περίοδο της αναδιάρθρωσης της Αριστεράς και των αριστερών, οι οποίοι για χρόνια είχαν εξησυχαστεί από την σκιά του μαρξιστικού πορτραίτου του. Στο τελευταίο καιρό όμως, ο Τσε Γκεβάρα έχει επανέλθει στο προσκήνιο της επικαιρότητας υποδεικνύοντας το δυναμικό πρότυπο με το οποίο μπορεί να πετυγχάνεται και γοητεύοντας για μια φορά τη νεολαία. Η αμερικάνικη περιέχει απομνημονεύματα από το ταξιδιωτικό ημερολόγιο του Τσε Γκεβάρα, ο οποίος είχε επεξεργαστεί ποσοπεκτικά ο ίδιος. Το κείμενο ζωντανό λόγω της υφής και διεισδυτικό ταυτόχρονα ακολουθεί τους δύο επιφανείς φίλους, τον Τσε και Αλμπέρτο Γκρανάντο να συναντηθούν χιλιόμετρα, αρχή με τη μοτοσυκλέτα και τον Γκρανάντο, την Ποντερόζα, στη συνέχεια με οπιοστόπ. Οι φίλοι, γιατροί αμφοτέρωθεν, ξεκινάνε το 1951 το μεγάλο ταξίδι τους στην Αμερική, παθιασμένοι από την ανησυχία της περιπέτειας. Η κοινή

αφετηρία δεν θα οδηγήσει σε κοινά συμπεράσματα: ενώ η περιπλάνηση αυτή θα μείνει για τον Α. Γκρανάντο μια νεανική ανάμνηση κι εμπειρία, η διαίσθηση, η διορατικότητα και η υπευθυνότητα του Τσε Γκεβάρα θα τη μετατρέψουν σε γόνιμη μαθητεία στα ιδανικά της επανάστασης.

Οι Ιντιός, οι φτωχοί ινδιάνοι, απασχολούν συνεχώς τον Γκεβάρα. Οι συνθήκες ζωής της φτωχολογιάς, της εργατικής τάξης, του λαού με τις οποίες έρχεται αντιμέτωπος σ' αυτό το ταξίδι τον ξενίζουν και του δημιουργούν αισθήματα αγανάκτησης. Σε καμία περίπτωση, όμως, ο εικοσιτριάχρονος Τσε δεν έχει την ταξική συνείδηση που, κάποια μοιραία στιγμή στο μέλλον, θα τον οδηγήσει πρώτα στην Κούβα και στη συνέχεια στη Βολιβία. Διαθέτει παρατηρητικότητα, που αποτυπώνεται στις περιγραφές και τους συλλογισμούς του, και μεγάλη ικανότητα ανάλυσης. Η σύνθεση στην οποία θα καταλήξει το ανήσυχο αυτό μυαλό είναι γνωστή και θα αποτελέσει το πρότυπο του αληθινού, του γνήσιου όσο και ρομαντικού επαναστάτη – ένα πρότυπο που αμφισβητήθηκε όχι μόνο από τους εχθρούς, αλλά και από τους επαγγελματίες της επανάστασης μερικές φορές. Στην πρώτη αυτή περιπέτεια, γίνονται ήδη αντιληπτά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Τσε, η αντισυμβατικότητα και ο εγγενής αντιδογματισμός του, η φρεσκάδα στη ματιά και τη σκέψη του, το πάθος κι ο ενθουσιασμός

του για τη ζωή, έξω από κάθε λογής σχήματα. Χαρακτηριστικά που ζωντάνεψαν, έδωσαν πνοή στη μαρξιστική του σκέψη και δράση.

Ο Τσε Γκεβάρα των εικοσιτριών χρόνων είναι ερωτευμένος με τη ζωή και με τα κορίτσια, έχει τα μάτια του ολάνοιχτα στις ομορφιές της φύσης και στα ποιήματα του ανθρώπου, είναι έτοιμος να ζήσει χωρίς λεφτά, χωρίς βεβαιότητες, χωρίς σταθερές, χωρίς αποκούμπι. Ο Τσε Γκεβάρα είναι ροκ πριν από την επανάσταση του ροκ κι επαναστάτης πριν γίνει μαρξιστής. Η επανάσταση υπήρξε γι' αυτόν επιλογή ζωής προτού να γίνει πολιτική επιλογή κι αυτό φαίνεται πολύ καθαρά σ' αυτά τα νεανικά του κείμενα. Ο Τσε Γκεβάρα ήταν βαθιά ανθρωπιστής, βαθιά ανατρεπτικός, βαθιά ερωτικός. Μπορεί το ημερολόγιό του να μην διεκδικεί λογοτεχνικές δάφνες, αποδίδει όμως την ένταση της ματιάς του, την αγνότητα των προθέσεων του, τον απέραντο ερωτισμό της προσωπικότητάς του που διαχέονταν στο περιβάλλον, το πάθος του για τη ζωή και τους ανθρώπους. Ερωτικές συναντήσεις, ορυχεία, διαδρομές μες στο κρύο και την ερημιά που οδηγούν σε ερείπια παλιών πολιτισμών, νοσοκομεία τα οποία επισκέπτεται ως γιατρός και ως ασθενής, με το γνωστό του άσθμα, εικόνες από μια γη που θα θελήσει να ελευθερώσει, εικόνες ενός κόσμου που θα θελήσει ν' αλλάξει κι ενός άλλου που θα θελήσει να φτιάξει από την αρχή: αυτό είναι το ηθικό της

Ζαντίγκ ή Το Πεπρωμένο. Μια ιστορία της Ανατολής γραμμένη από τον Βολταίρο το 1748 (μετάφραση Πόλλα Ζαχοπούλου-Βλάχου, εκδ. Καστανιώτη, 1994). Ένα από τα ωραιότερα κείμενα του Βολταίρου, όπου περιγράφονται τα όσα συνέβαιναν στις Βερσαλλίες στα μέσα του 18ου αιώνα με το τέχνασμα της μεταφοράς της δράσης στη Βαβυλώνα και την επινόηση του Πέρση ποιητή Σαντί που έζησε το 12ο αιώνα και γράφει αντ' αυτού. Όσο για την άδεια δημοσίευσης που έδινε η λογοκρισία τότε, νά τι γράφει ο Βολταίρος: «Ο κάτωθι υπογεγραμμένος, θεωρούμενος σοφός και μάλλον πνευματώδης, διάβασα το παρόν χειρόγραφο και, παραδόξως, το βρήκα παράξενο, διασκεδαστικό, ηθικοπλαστικό, φιλοσοφικό, άξιο να αρέσει ακόμα και σ' αυτούς που σιχαίνονται τα μυθιστορήματα. Το δυσφήμισα, λοιπόν, αρκούντως στον κατή και τον διαβεβαίωσα ότι πρόκειται για ένα φρικαλέο έργο».

«Ήτανε χάραμα μα και δεν ήταν συνάμα / βρέθηκα ωχρός να περπατώ στους δρόμους / μιας κωμώπολης σκιαγμένης απ' το θάμα. / Μεσ' απ' τις γριλίες φως χυνότανε θαμπό / ανάμνηση παιδιού είκοσι χρόνια πεθαμένου / λάλημα ξέπνοο πουλιού βόγκος μου φάνηκε στερνός / κάποιου που μαχαιρώσανε και σβήνει / η ζωή του μες στη σκόνη». Δημήτρης Χουλιαράκης, *Το Δείψα των Ημερών* (εκδ. Κέδρος, 1994).

Θρανία και πάλι θρα

νία· ιδίως όταν πρόκει-
ται για το πρόγραμμα
επιμόρφωσης εγγλίκων
του ελληνοαμερικανι-
κού εκπαιδευτικού
ιδρύματος στο Κολλέγιο
Αθηνών. Φέτος, ανάμε-
σα σε πολλά ενδιαφέρο-
ντα σεμινάρια, διαλέξα-
με τρία, που τα συνδέει
ένας κοινός θεωρητικός
άξονας, η σημειολογία
— και όσοι πιστεύουν
ότι η σημειολογία πέθα-
νε, ένα σας λέω: όλοι θα
πεθάνουμε και η σημει-
ολογία θα είναι διαρ-
κώς ζωντανή και πα-
ρούσα και θα μας θά-
βει... Ωστόσο, ακόμη
και για να διαφωνούμε
σωστά, πρέπει πρώτα
να γνωρίσουμε το αντι-
κείμενο της διαφωνίας
μας: τα σεμινάρια η
«Σημειολογία της Λογο-
τεχνίας», η «Σημειολο-
γία του Θεάτρου και της
Εικόνας» και το «Εργα-
στήριο Σημειολογίας»
μας προετοιμάζουν για
όλα τα ενδεχόμενα. Πε-
ρισσότερα στα τηλέφω-
να: 64.78.160 και
64.78.153.

Ίσως δε γνωρίζουν
πολλοί τη φιλολογία γύ-
ρω από το έργο του J.W.
Polidori, Ο Βρυκόλα-
κας (εισαγωγή - μετά-
φραση: Λίλιαν Stead-
Δασκαλοπούλου, εκδ.
Άγρα, 1994)· έργο που
πρωτοδημοσιεύθηκε με
την υπογραφή του
Μπάυρον την 1η Απρι-
λίου του 1819 ως πρω-
ταπριλιάτικο αστείο κα-
τά του Μπάυρον αλλά
και κατά του νεαρού
γιατρού Polidori, που
συνόδευσε τον Μπάυ-
ρον στο ταξίδι του το
1816 και τον άντεξε για
τρεις μήνες. Το βιβλίο,
όπως το συνηθίζουν οι
προσεγμέ-
νες, από κάθε άποψη,

Λατινοαμερικάνας, ένα υλικό
ακατέργαστο βέβαια, μέσα από
μια οπτική εφηβική καταγραμ-
μένο.

Το Ημερολόγιο το Τσε Γκεβά-
ρα παρουσιάζει, λοιπόν, ενδια-
φέρον από πολλές απόψεις: ως
μαρτυρία για τον Τσε, ως μαρ-
τυρία για τη Λατινική Αμερική,

ως προοίμιο για την ποίηση που
έγραψε ο μεγάλος επαναστάτης
με τη ζωή του. Ο πρόλογος κι ο
επίλογος του πατέρα του Τσε
συμπληρώνουν την εικόνα του
μεσα από διαφορετικούς κα-
θρέφτες, των οικείων του, της
εποχής. Έτσι ξεκίνησε το μεγά-
λο ταξίδι του Τσε, μέσα από τα

δάση, όπου και έμελλε να
λήξει. Το πάθος, ο δυνα-
μизμός και ο ρομαντισμός της
στασης είναι συνώνυμα
γνωστή φωτογραφία το
απ' ό,τι φαίνεται θα συν-
ψει ακόμα πολλούς σε
στα όνειρα τους.

Τιτίκα Δημητρίου

Το πρόσχημα δεν ήταν αρκετό

Ευγενία Φακίνου

Η Μερόπη ήταν το πρόσχημα

Εκδ. Καστανιώτη

Αθήνα 1994

Μια γυναίκα, η Αλεξάνδρα, πε-
ριπλανιέται στον θεσσαλικό κά-
μπο, ψάχνοντας την αδερφή της,
την Μερόπη, η οποία, υποκύπτο-
ντας σ' ένα παράξενο γράμμα
που της ζητεί να μεταφέρει τα
οστά της μάνας της, εξαφανίζε-
ται για λίγες μέρες από το σπίτι
της. Και οι δύο αδελφές γνωρί-
ζουν ότι πρόκειται για κάποιο
λάθος, η Μερόπη όμως φαίνεται,
με το ταξίδι της, να θέλει να το
εξιχνιάσει.

Το αρχικό εύρημα που δημιουρ-
γεί το παράξενο της ιστορίας
γρήγορα εξαντλείται και αποκα-
λύπτονται τόσο στην Αλεξάνδρα
όσο και στον αναγνώστη ποιος
κρύβεται πίσω από αυτή την αφε-
λή φάρσα και ποια τα αθώα όσο
και συγκινητικά κίνητρά του:
ένας γερο-δάσκαλος, που μετά
το χαμό της γυναίκας του τρελέ-
νεται και ταυτίζεται με τους ήρω-
ες του δημοτικού τραγουδιού της
«Περιστέρας».

Από εκεί κι έπειτα η διήγηση
ακολουθεί το οδοιπορικό της
Αλεξάνδρας, η οποία ακολουθεί
εκείνο της Μερόπης, η οποία
ακολουθεί, τελικά, την ανάγκη
της συγγραφέως να αποτυπώσει
στο χαρτί τις εντυπώσεις της από
μια περιδιάβαση στον θεσσαλικό
κάμπο και τους ανθρώπους που
τυχόν συνάντησε πραγματικά ή
φανταστικά σ' αυτόν. Ο κάμπος,

έτσι, γίνεται ο πραγματικός προ-
ταγωνιστής, χωρίς όμως και να
μπορεί να διατηρήσει ένα υπο-
θάλλον στοιχείο μαγείας και
δραστηκής επέμβασης στα τε-
κταινόμενα.

Η Φακίνου, φοβούμενη την έλ-
ξη του φαντασιακού, επιβάλλει
με κάθε μέσον στην ιστορία της
την αληθοφάνεια. Προσγειώνει
έτσι τον αναγνώστη της, εξηγώ-
ντας του αναλυτικά ότι αυτό που
στην αρχή η ηρωίδα της νόμιζε
υπερβατικό ή παράξενο δεν εί-
ναι άλλο παρά μια ιδιοτροπία
κάποιων, κατά τα άλλα, συμπα-
θέστων ανθρώπων που τους
χτύπησε η μοίρα ή που ακολου-
θούν κάποιες σαφείς ιδεολογι-
κές επιλογές. Σε καμιά περίπτω-
ση, σε επίπεδο θεματικής, το
υπερβατικό δεν θα καταλάβει το
χώρο της αφήγησης, σε καμιά πε-
ρίπτωση ο εξορθολογισμός και ο
παρεπόμενος ρεαλισμός δεν θα
εγκαταλείψει τον ρου της ιστο-
ρίας. Τα πάντα βρίσκουν τη θέση
τους ακόμη και σε βάρος της οι-
κονομίας της αφήγησης με την
εμβόλιση —σε στυλ αναλήψεων—
διήγηση της ιστορίας των προσώ-
πων που συναντά στο δρόμο της η
ηρωίδα και που σε τίποτε δεν συ-
νεισφύρει σε αυτή τούτη την εξέ-
λιξη της μυθοπλαστικής δράσης,
υπακούοντας μόνο σε μια παρα-
δοσιακή ανάγκη σκιαγράφησης
χαρακτήρων. Ωστόσο, η αναζή-
τηση της Μερόπης, του προσώ-
που για το οποίο όλοι μιλούν και
το οποίο όλοι έχουν συναντήσει
και συμπιθήσει, αποδεικνύεται
το πρόσχημα όχι της πορείας που
επιχειρεί η Αλεξάνδρα (αφού

και αυτή είναι ένα ακόμη
σχήμα) αλλά της συγγραφ-
ίδιου του βιβλίου. Αυτό α-
λύπτει, στο τέλος, το αυθε-
τελευταίο πρόσωπο που συ-
νη Αλεξάνδρα και που αι-
στήνεται «συγγραφέας». Κ
εύρημα αυτό θα ήταν πραγ-
κά ενδιαφέρον αν δεν η
επίπλαστο: τίποτε, σε ολό-
τη λογική της αφήγησης
προ-οικονόμησε έναν τι-
προσανατολισμό. Αντίθετα
αναγνώστης, μάταια θα ψά-
ξαναδιαβάζοντας το κείμενο
τα σημάδια εκείνα που θα δ
ολογούσαν μια τέτοια τροπ
λογική της αφήγηση θα πε-
να υιοθετεί τη λογική της
ρίας, κατατείνοντας προς
σκοπό ο οποίος να δικαιολο-
ται, έστω και εκ των υστέρ
από μίαν αφηγηματική συνέ-
του σύνολου κειμένου. Στη
γκεκριμένη περίπτωση, ό
αυτή η αφηγηματική συνέ-
λείπει. Και ο αναγνώστης
μοποιείται να πιστεύει ότι το
θιστόρημα γράφτηκε όχι μ
χωρίς ο συγγραφέας να γνω-
το τέλος του αλλά και, όταν
αποκαλύφθηκε στη φαντα-
του, χωρίς να επιχειρήσει
επανεπεξεργαστεί το υλικό
σύμφωνα με την οργανωτική
χή που απαιτούσε πλέον η επι-
χθείσα λύση του.

Το πρόσχημα, έτσι, μπορεί
ήταν ικανό να δημιουργήσει
ενδιαφέρουσα αφηγηματι-
πλοκή, προδόθηκε, όμως, α-
μιαν ανέπαρξη αφηγηματι-
πράξη. Και είναι κρίμα.

Δημήτρης Τσατσούλης

Για τα κοινωνικά αδιέξοδα

τιο Βιόλα

ινωνία της αφαίρεσης

Μιλ. Βασιλείου – Άννα

ιαλη

Στάχυ, Αθήνα 1993

ινωνία της αφαίρεσης του Βιόλα είναι το έκτο βιβλίο της σειράς «Κοινωνικές επιστήμες» που εδώ και δύο χρόνια ξεκίνησε οι εκδόσεις, παρουσιάζοντας στο βιβλίο-αιχμές στο διάλογο τα σύγχρονα πολιτικά και κοινωνικά προβλήματα. Η με αυτή ξεκίνησε από συλλογιστική παραδό- και κατέληξε σε ένα νέο, πιο συστηματικό και επεξεργασμένο στη δεύτερη έκδοσή του, το οποίο μελετά τον μελεμικό κυρίως καπιταλισμό. Ο συγκεκριμένος, ο καθηγητής Κοινωνιολογίας Φ. Βιόλρευνά τη δομή του σύγχρονου καπιταλιστικού συστήματος (έσση με την πολιτική του έκ-

φραση, την κοινοβουλευτική δημοκρατία, αλλά κυρίως σε σχέση με τον άνθρωπο – «τους άντρες και τις γυναίκες» όπως του ονομάζει για να ξεφύγει από το ανδροκρατικό *ho-mo*=άντρας. Ο συγγραφέας προσεγγίζει πολλά καθημερινά προβλήματα μεγίστης σημασίας σε όλους τους τομείς, τα οποία όμως εντάσσει σε μια «υπόθεση ανάγνωσης», όπως ο ίδιος ονομάζει την υπόθεση εργασίας του. Βασίζεται, στην ανάλυσή του, σε τυπικές μαρξιστικές έννοιες και διατυπώσεις, όπως η αφηρημένη και η αντικειμενοποιημένη εργασία, τις οποίες κρίνει και μετασχηματίζει – παραθέτοντάς τα αντίστοιχα χωρία στο τέλος της εργασίας του. Μια πρώτη ενδιαφέρουσα διάσταση κατά την ανάγνωση του έργου είναι η ιδεολογική διερεύνηση της εργασίας και του εργαζομένου: δεν είναι τυχαίο ότι οι απόψεις που εκφράζονται έδωσαν έναυσμα για διάλογο πάνω στη μαρξιστική θεωρία

(*Ουτοπία*, τχ.10, σ.141) Μια δεύτερη, και ίσως πιο ενδιαφέρουσα διάσταση, με την έννοια ότι αφορά σε ένα ευρύτερο κοινό, είναι η απλή, σαφής και κατανοητή ανάλυση των σύγχρονων αδιεξόδων και του ρόλου του ανθρώπου στα κοινωνικά δρώμενα. Είναι δε σαφής η πρόθεση του συγγραφέα να συμβάλει με το έργο του σε μια επανδραστηριοποίηση των λαϊκών μαζών, να δημιουργήσει μια κοινωνιολογία της βάσης, που θα οδηγήσει σε μια νέα αγωνιστική προοπτική.

Χωρίς να μπορούμε σε λεπτομέρειες που αφορούν την ορθότητα ή μη της ανάλυσης του Βιόλα, από καθαρά μαρξιστική σκοπιά, αξίζει τον κόπο να υπογραμμίσουμε την αξία του βιβλίου για όλους όσοι ασχολούνται με την κοινωνιολογία αλλά και απλώς νοιάζονται για τις μελλοντικές εξελίξεις. Μια ουσιαστική συμβολή στη σύγχρονη κοινωνιολογική ανάλυση.

Τ.Δ.

εκδόσεις “Άγρα”, συνοδεύεται από ενδιαφέρουσα εισαγωγή, συμπληρώνεται από το θεματικά συναφές κείμενο του Μπάυρον, *Ένα Απόσπασμα* και ολοκληρώνεται με κριτική του 1819 για τη “νουβέλα του λόρδου Βύρωνα”. Πρόκειται για πλαστογραφία ή για συγγραφική επινόηση; Το βιβλίο, πάντως, είναι αξιανάγνωστο.

Κάτι η νοσταλγία του παρελθόντος -που κυρίως είναι το προσωπικό μας ιστορικό- κάτι η αγάπη της λογοτεχνίας και ιδίως της ποίησης και των ποιητών να, ίσως, είναι η αιτία που ο **Γιώργος Μαρκόπουλος** συγκέντρωσε τις κριτικές του προσεγγίσεις σε ένα κομψό τόμο, τον δεύτερο που ακούει στον τίτλο *Εκδρομή στην άλλη γλώσσα* (εκδ. Νεφέλη, 1994). Πρόκειται για ενδεικτική παρουσίαση της λεγόμενης γενιάς του ‘70 και είναι μια ωραία συνάθροιση που δεν διατείνεται τίποτα περισσότερο από αυτό που κάνει: να επαναφέρει, δηλαδή, κείμενα που αναφέρονται στο πρόσφατο παρελθόν και σε πρόσωπα, λιγότερο ή περισσότερο γνωστά, αποσύροντας προσεκτικά τη σκόνη. Ωστόσο, αυτό που τελικά προκύπτει είναι πέραν των ευγενών, ούτως ή άλλως, προθέσεών του: Μια καταγραφή χρήσιμη που θα μπορούσε -μαζί με άλλες σχετικές συναγωγές- να παρακινήσει το ενδιαφέρον νεότερων αλλά και μελλούμενων...

ο χαρτοκόπτης

Τ.Δ

Ποιος κινεί τα νήματα;

μέρος

ρωτικά πείσματα

ρ.: Νικ. Ποριώτης

Δωδώνη

να 1993

γεγονός ότι ο Μολιέρος ήταν ένας γνώστης της ιστορίας του τρού, ότι ήταν ικανός στην τογραφία της εποχής που συ-ερε ψηφίδα ψηφίδα με τα έρ-

γα του να κάνει διακειμενικές αναφορές, δεν σημαίνει ότι ήταν οπαδός της σύνθετης πλοκής. Την αγάπη του για την απλότητα διαπιστώνουμε και στα *Ερωτικά πείσματα*, όπου η δράση οργανώνεται γύρω από τον τυπικό υπηρέτη της *commedia dell' arte*, ενώ παράλληλα ο συγγραφέας αποδεικνύει την ευαισθησία του περιγράφοντας τις λεπτότερες αποχρώσεις του ερωτικού συναισθήματος. Ερωτευμένοι ευτυ-

χείς, θυμωμένοι, πειστωμένοι, εκδικητικοί αλλά διασκεδαστικοί πάντα, μέσα από κωμικές καταστάσεις, κωμικούς διαλόγους και κυρίως γύρω από τον παμπόνηρο δούλο που κινεί τα νήματα προσπαθούν να ορίσουν τη ζωή τους διά του Άλλου. Κλασικός και αξεπέραστος Μολιέρος, σε μια μετάφραση που δύσκολα θ’ ανέβαινε σήμερα, αλλά διαβάζεται ακόμα σχετικά ευχάριστα.

καταπολεμά...

Ο ποιητής και η πόλη

«Αν βγω στην πόλη (ας είναι μοιρασμένη)
και περπατήσω αργά χαζεύοντας στους δρόμους
και στα σοκάκια τα στενά ίσως σε συναντήσω.
Εσέ ή κάποιαν άλλη (δεν έχει σημασία)
το ίδιο ποθητή και όμορφη το ίδιο γρήγορα αγαπημένη
ίσως να είμαι απόψε ο τυχερός να πέσω σε μορφή του έρωτα
να συναντήσω τη ματιά που όταν στα μάτια πέσει
ξέρει πολλά να πει απ' τα κρυφά που λίγοι ξέρουν.

Αν μείνω σπίτι κλείνεται η ζωή με φαντασίες και πλάνες
στο γράψιμο στο διάβασμα παρούσα η μνήμη γδέρνει με
σαν οπτασία πόλεων οριστικά χαμένων
μέσα σε θλίψη προχωρά η ζωή με πυκνωμένη μοναξιά
ωσάν τα σώματα αυτών που τριγυρνούν αδέσποτοι οι μαύροι
κλειστή πορεύεται η νύχτα με οράματα
το σώμα ξενυχτά με συντροφεύει
η σάρκα ξεσηκώνεται διψά
και πάντα διψασμένη μένει.»

Σκέψεις ριγμένες στο χαρτί γρήγορα και βιαστικά
χωρίς αξίωση καμιά σε νύχτα σκοτεινή της μαύρης μέρας
(έξω επετειάζει ο μωρός λαός). Χέρι αγνώστου
ποιητή Κυπρίου ερωτικού, περίεργου κομμάτι.
Αρνούμενου πεισματικά να γράψει
ποιήματα δακρύβρεχτα για την «κατάσταση»
εκείνη την παράσταση που φτιάχνει τις δουλειές
δωρίζοντας στον κάθε παραποιητή
πορτραίτο super-πατριώτη.

20 Ιουλίου 1994

ΑΠΟ ΤΟΝ
ΜΙΧΑΛΗ
ΕΦΤΑΓΩΝΙΤΗ

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

ΝΙΚΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

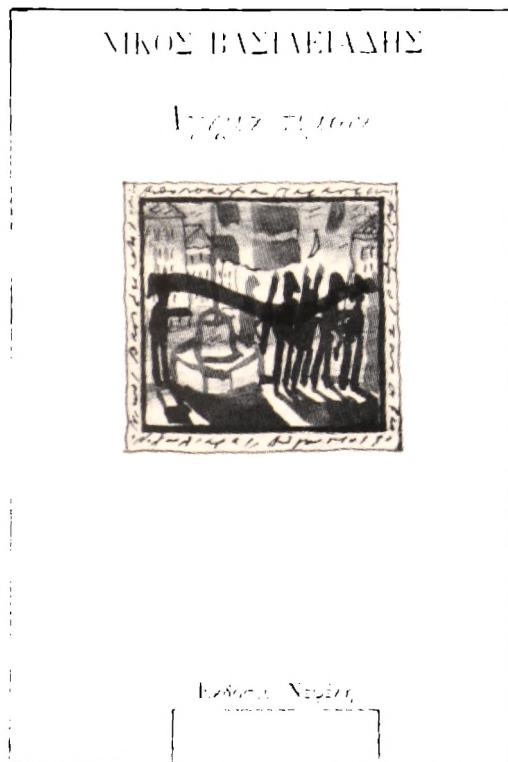
Οι εκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ προτείνοντας τα βιβλία του ΝΙΚΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗ, «ΑΓΑΘΟΣ» και «ΑΓΗΜΑ ΤΙΜΩΝ», έχουν τη βεβαιότητα ότι προτείνουν ένα σπουδαίο πεζογράφο.

Ο Ν.Β. βάζει πραγματικά τα θεμέλια στη σύγχρονη ελληνική λογοτεχνική έκφραση, χειριζόμενος ένα γλωσσικό ιδίωμα, που κυμαίνεται από την αρχαϊζουσα και τη λόγια καθαρεύουσα και φθάνει ως την πιο μοντέρνα δημοτική.

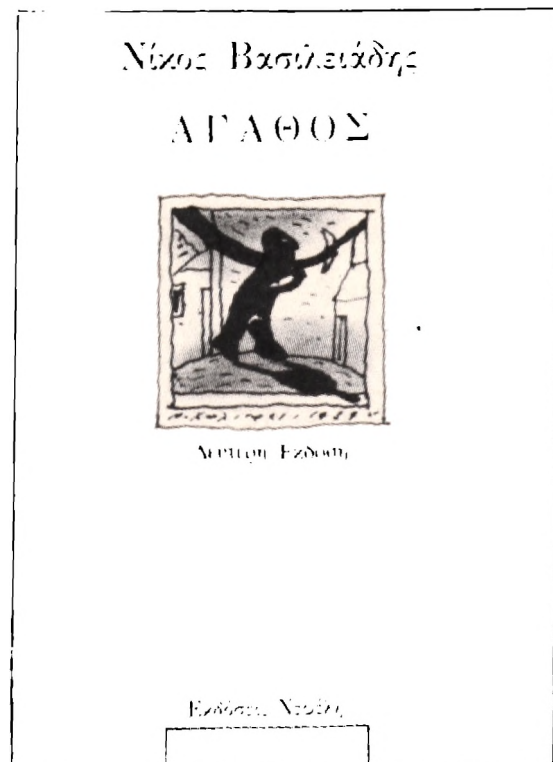
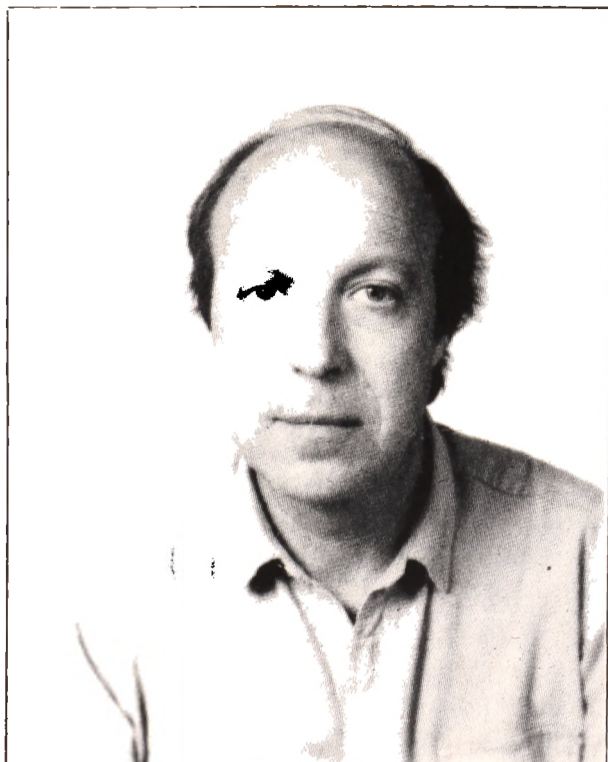
Αυτή η συνεχής εναλλαγή της γλώσσας και κατά συνέπεια της έκφρασης, φέρνει στον αναγνώστη ανάμικτα

συναισθήματα, τα οποία ξεκινάνε απ' το απλό ενδιαφέρον, περνάνε στην ευχάριστη διάθεση, για να καταλήξουν στην, με κομμένη ανάσα, ανάγνωση για το τι θα ακολουθήσει.

Παράλληλα με μια σαγηνευτική αφηγηματική ικανότητα με μοναδικό χιούμορ —κυρίως αυτό— ο Ν.Β. με τα βιβλία του μας φέρνει στο νου τις μεγάλες στιγμές της ελληνικής πεζογραφίας. (Του Ροΐδη, τους πεζογράφους του '30, «το Τρίτο Στεφάνι» του Ταχτσή).

ΝΟΥΒΕΛΑ

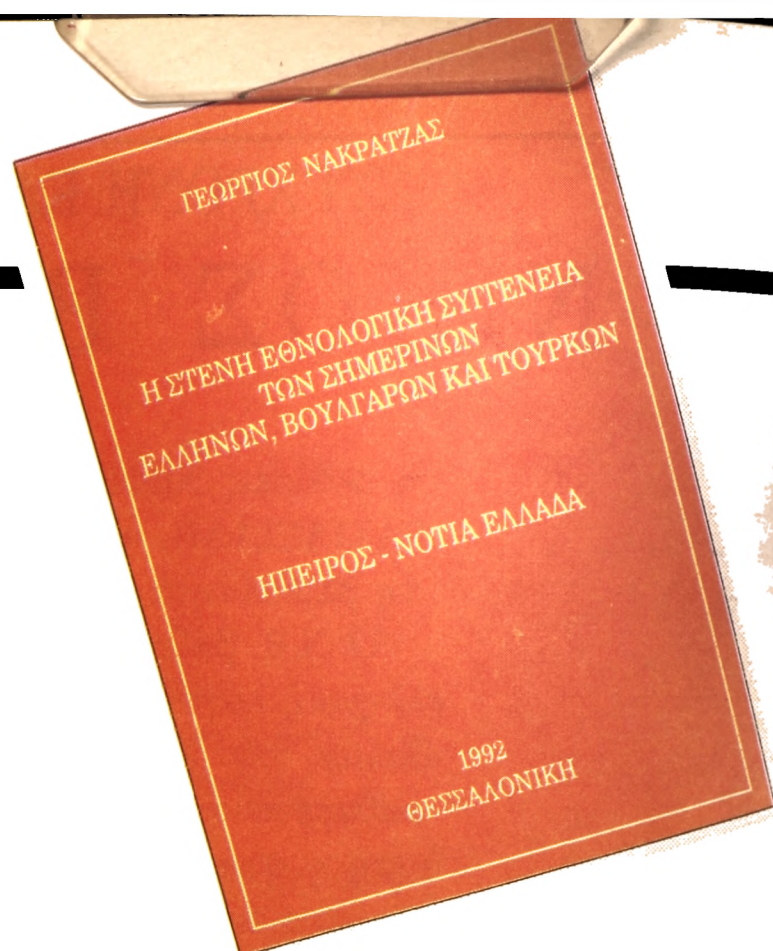
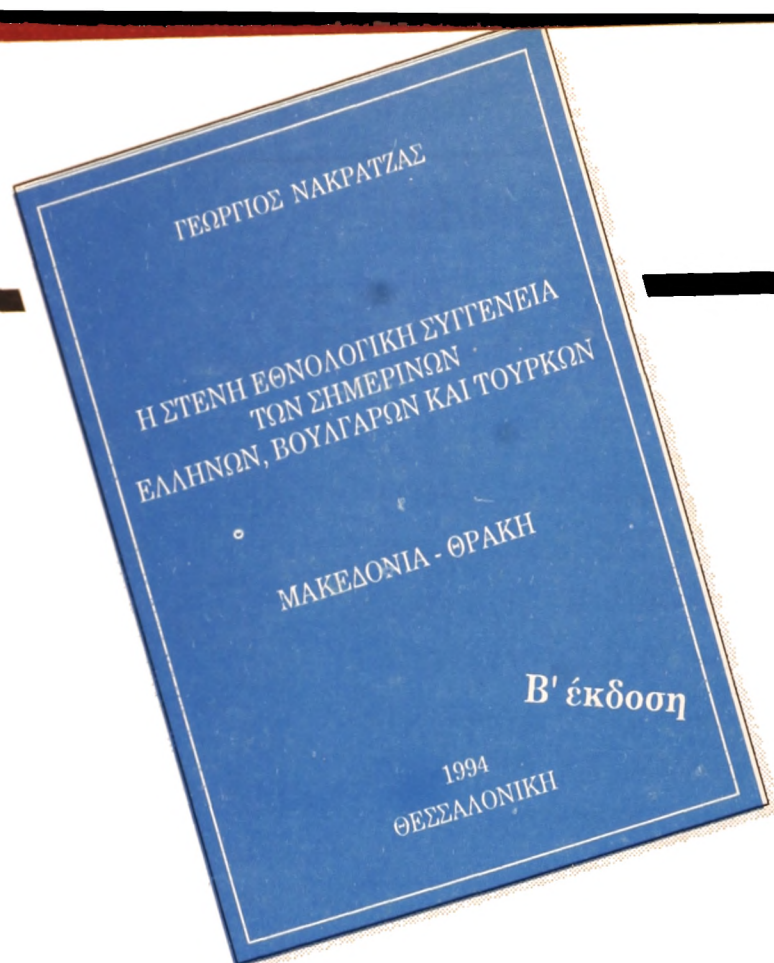

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το Ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80, ΤΗΛ. 3639962

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΑΚΡΑΤΖΑΣ

Η ΣΤΕΝΗ ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΗ ΣΥΓΓΕΝΕΙΑ ΤΩΝ ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ, ΒΟΥΛΓΑΡΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΩΝ

ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ – ΘΡΑΚΗ
ΗΠΕΙΡΟΣ – ΝΟΤΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

*Τα βιβλία αυτά διατυπώνουν την αντίθεση
του συγγραφέα στον αυξανόμενο φυλετικό
σωβινισμό του βαλκανικού χώρου*

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΒΟΡΡΑΣ (16-10-1988)

Ο συγγραφέας παρουσιάζει επίσης ενδιαφέρον για σωρεία ιστορικών πληροφοριών, που κομίζει στην δημοσιότητα και που είναι αγνώστες τόσο στο ευρύ κοινό όσο και στο μεσο μελετητή της ιστορίας.....

Και παραμένει το ερώτημα: οι μαθητευόμενοι μάγοι καινε μονον τα δακτυλά τους η αναθούν και φωτίες.

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ (15-4-1993)

Με τίτλο "Η στενή εθνολογική συγγένεια των σημερινών Ελλήνων, Βουλγάρων και Τουρκών, Μακεδονία – Θράκη • Ηπειρος – Νοτία Ελλὰδα", κυκλοφόρησαν στη Θεσσαλονίκη δυο ενδιαφερουσες μελέτες του Γεωργίου Νακρατζά, (η πρώτη το 1988 και η δεύτερη το 1992).

ΑΥΓΗ (6-6-1993)

Ο πλούτος των πηγών και η συστηματική παραθεση τους κάνουν το δίτομο εργο του Νακρατζά απαραίτητο αναγνώσμα για κάθε γυχραιμο Ελληνα αναγνώστη, που ενδιαφερεται να μαθει την πραγματική ιστορία αυτού του τόπου, απαλλαγμένη απο εθνικιστικούς μυθους...

Διατίθενται στα κεντρικά βιβλιοπωλεία της Αθήνας
και της Θεσσαλονίκης

Κεντρική διάθεση:

Αθήνα : πρακτορείο Βιβλίων Χριστάκης Αθανάσιος, Ιπποκράτους 10 τηλ. 3607876
Θεσσαλονίκη: Κέντρο του Βιβλίου, Λασσάνη 9 τηλ. 237463